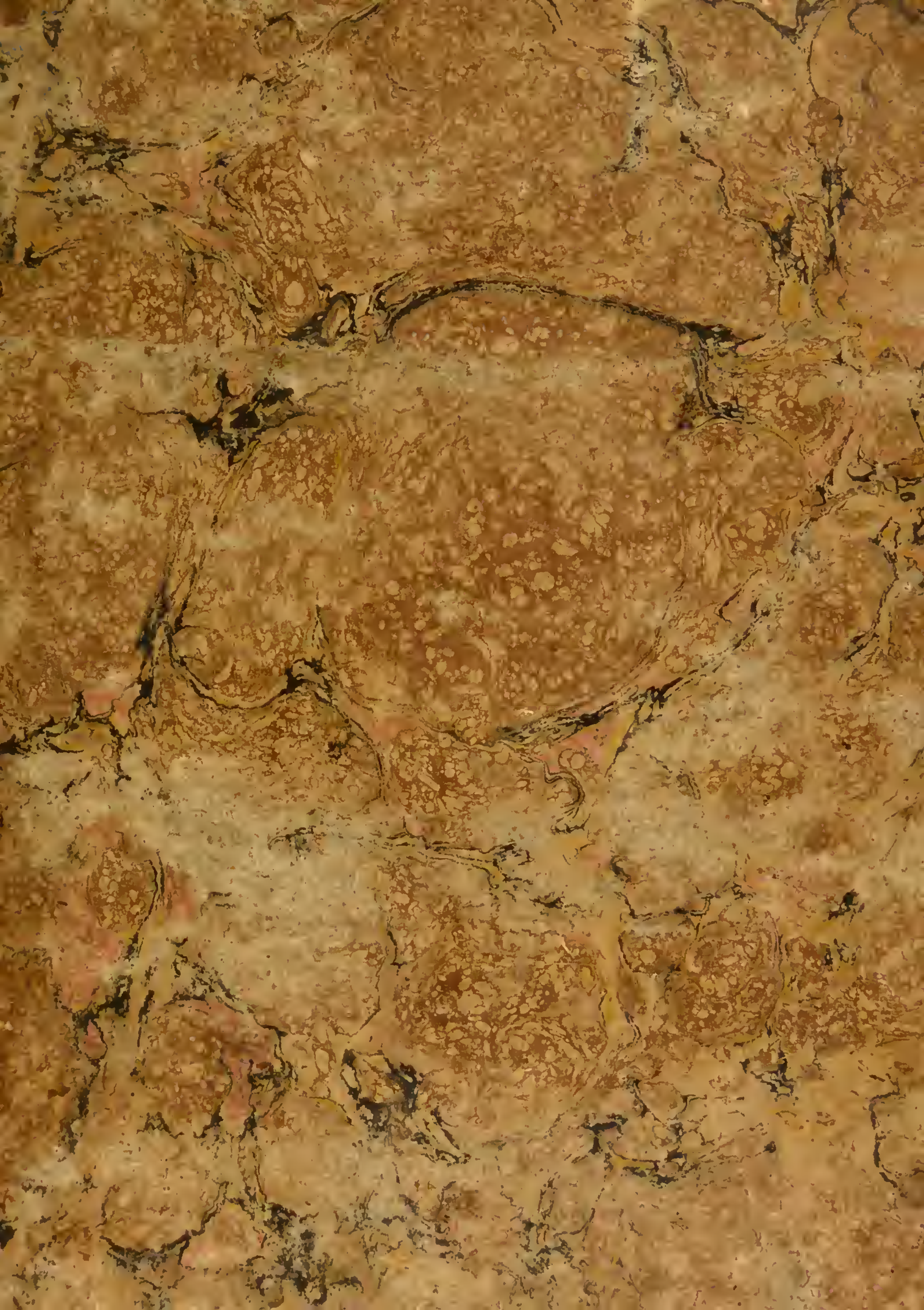

חוצצים שהמים באים בהן · אף על פי שתכשיטין אלו אין האשה מקפדת בהן · אדרבה נוי הוא גרונה היא האשה בתכשיטיה · פעמים יש שמקפדת ומסירה אותם בשעת לישה וכיוצא בו · וכן הטעם לחוטין ורצועות שבראשי הבנות : היתה חברתה אוחזת בה בשעת טבילה לא עלתה לה טבילה · הדיחה ידיה במים עלתה לה טבילה · שמשקה טופח שעל ידיה חבור למים שבמקוה · רפתה ידיה עד שבאו בהן המים צ"ל דכ"ע שעלתה לה טבילה · ויש מרבותי שהורו שלא עלתה לה טבילה גזירה שמא לא תרפה ולא יראה לי כן שלא גזרו בטבעות הרפויין משום דחוקין ובטביל' העבדים בקולר שבצואר שהרפוי אינו חוצץ · צבעים שעל ידי הנשים או שעל השער לנוי יראה לי שאין חוצצין לפי שאינן מקפידו' בהן לעולם אדרב' חוזרות בהן ומחדשות אותם תמיד לנוי אע"פ שצבע זה פושט בכל השע' רובו · אע"פ שרובו שאינו מקפי' עליו חוצץ כאן מקפדת ורוצה להיותו והרי זו כאלו הוא מגופו של שער וכבגד צבוע שאין הצבע כדבר הנוסף וחוצץ אלא כעיקרו של בגד ואינו חוצץ שהרי מצינו טבילה לפרוכת · אע"פ שיש בהן תכלת וארגמן ותולעת שני · ועוד יראה לי שאין ממשו של צבע בשער ועל הידי' אלא מראית של צבע ולפיכך אינו חוצץ · ואינו דומה לכתב שחוצץ · שממש הן בכתב · וכן הנשים שמלאכתן לצבוע יראה לי שאין אותו צבע שעל ידיהן חוצץ מן הטעם הזה שאין ממשו של צבע אלא מראית של צבע · ועוד כל מלאכתה בכך ואינה מקפדת · למה"ד לדם שעל בגד הטבח ורבב שעל בגדי מוכרי רבב שאינו חוצץ שכל הדברים בהקפדה הם תלויי' : חציצה באשה הנשואה בבית הסתרי' ואין חציצה בהן לא באיש ולא באשה הפנויה · לפי שזו מקפדת ואלו אין מקפידין : קוץ שתחוב באד' בזמן שנראה' חוצץ ולפיכך אשה שנכנס לה קוץ בין ביד בין ברגל או בשאר הגוף לא תטבול עד שתעקור אותו בכדי שלא תראה ממנו בחוץ כלום או שלא תרגיש בו ותקפיד עליו : לפלוף שבעין ואפילו יבש וכחול שבעין ואפילו שע"ג העין וריבצא דכוסילתא ואפילו לאחר שלשה ימים אינן חוצצין : וכן גליד שעל המכה וצלוכי צואה שעל הבשר וצוא' שתחת הצפורן כנגד הבשר · והצפורן המדולדלת אינן חוצצין : לא תטבול אשה בנמל אפילו במקום שאין שם טיט · מפני שבני אדם מצויין שם חוששין שמא מתוך שהיא יריאה שלא ירגישו בה בני אדם תמהר לטבול ולא תטבול כראוי עברה וטבלה עלתה לה טבילה · האשה לא תטבול זקופה ממש · ולא שוחה ממש אלא דרך גדילתה איזהו דרך גדילת' האשה כראית כעורכת וכמניקה את בנה לתחת הדד · כדי שלא יסתר בה מקום הגלוי האשה צריכה שתעמוד אשה אחר' ע"ג בשעת טביל' ותראה שלא יהא שער משערו' ראשה צף על פני המי' כרכה שערותיה על ראשה בדבר שאינו חוצץ כחוטין וכיוצא בהן מן הדברים שאינן חוצצין אע"פ שטובלת בינה לבין עצמה עלתה לה טבילה וטהורה :

ויצאו דבריו בטהרה :

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

אמרו המדפיסים

עלינו להודות לד'„ ולשבחו : אשר האיר עיני שכלינו „ להעלות במחשבתינו „ להדפיס ס' הנכבד כזה : אשר עלפ

ומפו' „ לכלל עמב"י „ כבוד הדרת קודש שפעת תורתו של המחבר „ וגדול הערך וחביבות של החיבור הזה „

בכלל כל חיבוריו לטובה : וב"ה „ וב"ש „ שעזרנו · להוציא מכח אל הפועל להדפיסו : וברוך השם „ כאשר זכינו :

להתחילו · בכל מיני הידור ויופי „ כאשר הקורא · יראה : למראה עיניו · ככה גמרנו אותו „ ב"ה בכי טוב :

הרחמן · יברכינו בברכת ישועה · ורחמים · וישלח ברכה והצלחה במעשה ידינו : ויהי נעם ד' אלקינו עלינו · ומעשה

ידינו כוננה עלינו „ ומעשה ידינו כוננהו · ויזכנו לראות „ בנחמת ציון „ וירושלים : עם כלל עמב"י :

אמן „ נצח „ סלה „ ועד :

שום דבר על שערה משעת חפיפה עד שעת הטבילה :
נזדמנה לה טביל' בשבת וא"א לחוף בלילה הרי זו חופפת ביו' ושומרת שערות ראשה וטובלת בלילה . ואף אם נזדמנה לה טבילה בשבת והלו ב' י"ט של ר"ה או של גליות לפני השבת הרי זו חופפת ברביעי בשבת וטובלת בשבת שלא דחו זמנה של טבילה מפני החפיפה שתהא סמוך לטבילה כיון שא"א . ובלבד שתהא מעיינת ובודקת היטב בשעת טבילה כל גופה ושערות ראשה שלא יהא דבר חוצץ . חפפה ועיינה בעצמה בחול ביום וטבל' לערב או למחרתו עלתה לה טבילה בדיעבד לא חפפה ואפילו עיינה בעצמה לא עלתה לה טבילה ולא עוד אלא אפילו חפפה לאחר טבילה וסרקה במסרק ולא מצאה אפי' נימא קשורה לא עלתה לה טבילה שאני אומר שמא בשע' טבילה היה ועכשיו נתר או נשר עם המסרק או עם השפשוף והנ"ל אם חפפה במקום שער ולא עיינה בשאר גופה שלא עלתה לה טבילה שזו צריכה לעיין דבר תורה : הרי שחפפה ובדקה עצמה וירדה וטבלה ובעלייתה נמצא לה דבר חוצץ בין על בשרה בין על שערה אם סמוך לחפיפה ולבדיקה טבלה אינה צריכה לחזור ולחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול שאני אומר בין החפיפה לטבילה נדבק בה ולא הרגישה : כמה הוא סמוך שאמרנו באותה עונה שחפפ' שעי"כ נזהרת בחפיפ' יותר . בד"א בשלא נתעסקה באותו מין לאחר טבילה אבל נתעסקה בו לאחר טבילה אינה חוששת שאני אומר מעסק זה נדבק בה אחר טבילה שהרי רגלים לדבר שמתחלה חפפה ובדקה עצמה ובחזקת בדוקה היא עומדת . ויש מגדולי' שהורו גם בזה להחמיר עד שתאמר בריא לי שלא היה עלי בשעת טבילה : טבלה סמוך לחפיפה אלא שנתעסקה בין החפיפה לטבילה בדברים שעושין חציצה או שנתנה תבשיל לבנה . אם אותו תבשיל מן הדברים שנדבקים ועושים חציצה כגרים של פול וכיוצא בזה אע"פ שלא נמצא עליה דבר לאחר טבילה לא עלת' לה טבילה שיש לחוש שמא נדבק מן התבשיל והיה עליה בשעת טבילה ועכשיו שלא נמצא שמא עם יציאתה מן המים נתגלגל ונפלה . ולפיכך לא עלתה לה טבילה אא"כ עיינה בנפשה לאחר נתינת התבשיל או לאחר עסק הדברי' החוצצין . לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא האשה חופפת ומדיחה קמטיה ובית הסתרים שלה בשעת חפיפה . אע"פ שאין צריך שיבא בהן מי' צריך שיהיו ראויין לבא בהן מים . מעש' באשה א' שטבלה ונמצא בה עצם בין שיניה והצריכוה חכמי' טבילה אחרת : אשה לא תטבול בנמל מפני שנעשה טיט עבה על שפת הנהר ונדבק בין אצבעות רגליה וחוצץ . ואע"פ שלא נמצא עליה טיט ורפש כשעלתה שאני אומר עם יציאתה מן המים נפל עם הנדנוד . לא היה שם טיט אינה צריכ' להגביה רגליה ולשוט באמצע המים ואע"פ שדורסת על הרצפה אין כאן חציצה לפי שהמים מקדימין לרגליה ולא עוד אלא שיש שם טופח על מנת להטפיח שהוא חבור עם שאר המים לטומאה ולטהרה :

האשה שטבלה ונתנה שערה בפיה או שקפצה ידה הרבה . או שקרצה שפתותיה והקפיד הרב' כאילו לא טבל' . פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר יש מי שהורה שזו כקורצת שפתותיה ולא עלתה לה טביל' ויש שמורי' להתיר שאין זה אלא כקמטין במקום שדרכן להיות שם . היו שערו' ראשה קשורות זו בזו אם הן קשורו' אחת על אחת ויש בהן הרב' קשורי' על שאין דרך האשה בכך הרי אילו חוצצין לפי שהקשר מהודק ומונע מלבא שם מים . וכן אם היו קשורות ב' ב' אבל אם היו קשורו' ג' ג' או ביות' אינו חוצץ לפי שא"א להתהדק יפ' ומים נכנסין בתוכן : נתנה מעות בפיה וטבלה עלתה לה טבילתה . הרצועות של עור בראשי הבנות או חוטין של צמר או של פשתן שעל הראש או שגודלת בהן את השער הרי אלו חוצצין . בד"א בזמן שהן בראש וכ"ש בשאר מקומות שבגוף אבל בצואר אין חוצצין לפי שאינן מהודקין שאין האשה חונקת עצמה : חוטין של שער אינן חוצצין בד"א שיש בהן ג' שערות או יותר לפי שאינם מתהדקות אבל באחת ושתים לא כמו שבארנו . לפלוף יבש ושהתחיל לירוק בזמן שהוא חוץ לעין וגליד שהוא חוץ למכה והרטיה שעליה ושרף של תאינה ושל שקמה ושל חרוב יבשים חוצצין לחים אינם חוצצין . ושאר כל השרפים בין לחים בין יבשי' חוצצין . הדם והדיו . והדבש והחלב . יבשים חוצצין לחים אינן חוצצין : גלדי צואה שעל הבשר . הטיט והבצק שתחת הצפורן אפילו כנגד הבשר . וצואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר הרי אילו חוצצין . איזהו שלא כנגד הבשר הי' הצפורן גדול וצודף על הבשר ונמצא' צואה בצפורן תחת אותו מקום שעודף על הבשר זהו שלא כנגד הבשר . לפיכך נהגו בנות ישראל ליטול צפרנים בשעת טביל' מפני שאינן בקיאות לכוין כנגד הבשר ושלא כנגד . המלמולין . וכן הגרגרים שנעשים על הבשר כשידיו של אדם מלוכלכי' בטיט או בבצק או בזיע והוא מוללן אחת על חברתה הרי אלו חוצצין : טיט היוצרין וטיט היון שהוא טיט הבורי' ומן יוני שהוא הטיט העבה והנדבק הרי אלו חוצצין לפי שנדבקין הרבה ועושין חציצה ודרכן של ב"א להקפיד עליהם . ואפילו היו בבית הסתרי' דרכה של אשה להקפיד עליהן כדי שלא תתגנה על בעלה . ובלבד שדרכה להקפיד עליו חוצץ ואפילו כחרדל . לא הקפידה זו בהן בטלה אצל כל הנשים . וכל שרובן מקפידות חוצץ אפילו במי שאינה מקפד' : השירים והנזמים . והטבעות וכיוצא בהן מן התכשיטין בזמן שהן דחוקין חוצצין . רפויין אין חוצצים

הקבר בלא דם ולפיכך כל היולדת בזמן הזה כיולדת בזוב אפילו לא ראתה דם כלל לפי שכבר החמירו בנות ישראל לישב ז' נקיים על דם טיפה כחרדל והיולדת בזוב צריכה ז' נקיים מכל דם ולפיכך היולדות זכר יושבת ז' לזכר והיולדת נקבה יושבת שבועיים בין רואה דם בין אינה רואה דם שכתוב קראה נדה אעפ"י שישב' ז' לזכר ושבועיים לנקבה אינה טהורה לידתה עד שתספור ז' נקיים מדם לגמרי · ז' נקיים אלו בין שספרה אותם אחר שבוע של זכר ושבועים של נקבה בין שספר' אותם בשבוע של זכר ושבועים של נקבה שימי לידתה שאינה רואה בהם עולין לה לספירת ז' אף על פי שדבר תורה כל היולדת שכלו לה ז' לזכר ושבועים לנקבה טובל' לערב וטהורה לבעלה בין רואה בין אינה רואה ואפילו שופעת בשטובלת שהמעיין אחד הוא והתורה טהרתו וכל דם שתראה משעה שטבלה ואילך טהור וזהו דם טוהר שאמרה תורה · עכשיו החמירו בנות ישראל לאסור כל דם כדי שלא יבא הדבר לכלל טעות כמו שהחמירו בנות ישראל לישב ז' נקיים על דם טיפה כחרדל כדי שלא יבא הדבר לכלל טעות בין ימי נדה לדם זיבה כ"ש שיש לחוש שלא יבא הדבר לכלל טעות בלידה עצמה לפי שאינן בקיאות בדין מנין ימי לידה שמא הוציא העובר ראשו או רובו קודם בין השמשות וגמר לידה לאחר בין השמשות או שהוציא ראשו חוץ לפרוזדו' קודם בין השמשות ואינן בקיאות בכך ויבאו לטעות להוסיף יום בימי טהרתה לפיכך כל שרואה דם אפי' בתוך מ' של זכר ובתוך פ' של נקבה טמאה ויושבת עליו ז' ימי נקיים :

השער השביעי אבאר בו דיני הטבילה אכלול בו שלשה ענינים האחד זמן הטבילה · השני החפיפה · והדברים החוצצין בטבילה לבעלה · השלישי במה היא טובלת אבל בדיני המקואות בהכשרן ופסולן לא אכנס עצמי שכבר עמד א' קדוש הרב הגדול הראב"ד ז"ל וביאר עניניהם ביאור רב ומי יבא אחרי המלך את אשר כבר עשהו · וזקן וטהר כמפי משה · גלה עמוקות ופירש את הקשה · ומאלקי' אבקש להדריכני באמתו וילמדני · ומהשגיאות יצילני · ככתוב בכל לבי דרשתיך אל תשגני ממצותיך :

אין האשה עולה מטומאתה אף על פי שספרה ז' נקיים עד שתטבול במי מקוה שאינן שאובין או במי מעיין ובלבד שיהא כמנין מ' סאה · בנין אב לכל הטובלין ורחץ את בשרו במים שכל גופו עולה בהם ושיערו חכמים מ' סאה : ויש מן הגדולים שאמרו שהמעיין מטהר בכל שהוא ובלבד שיהא במים כדי שתטבול כל גופה בהם בבת א' · ולראשונים שומעין להחמיר בדבר שיש בו כרת · אין טובלין בכלי שלא אמרה תורה אלא מעיין ומקוה מים לפיכך היה טיט ורפש במקום שהיא טובלת לא עלתה לה טבילה : לא תעמוד ע"ג כלי עץ שמקבלין טומאה מגבן ולא ע"ג כסאות שראויין למדרס ולא על שום כלי הראוי למדרס ותטבול מפני גזירת מרחצאות של כלים · עברה וטבלה לא עלתה לה טביל' · אבל נותנ' היא אבילי זמורו' תחת רגליה מפני הטיט שאינ' חוששת וכן לא תעמו' ע"ג כלי חרס ולא ע"ג בקעת ותטבול ואע"פ שאין כלי חרס מטמא מגבו ולא ראוי למדרס חשו חכמים הואיל שמא תפחד שלא תפול ולא תטבול כראוי עברה וטבלה ע"ג אלו לא עלתה לה טבילה : דבר תורה הזבה טובל' ביום ז' לספירתה משתנץ החמה ומותרת לבעלה מיד ועכשיו כל הנשים כזבות מאחר שאמירו על עצמן לישב ז' נקיים אפילו על טיפת דם כחרדל אלא שאסרו חכמים לעשות כן מפני שמכנסת עצמה בספק שמא תראה בו ביום לאחר תשמיש וסותרת ספירת' והרי היא זבה למפרע בשעת תשמיש כיון שאסרוה לשמש בו ביום אסורה לטבול אפי' ביום ז' שאם תטבול תבא לידי תשמיש ותכנס לספק זה כמו שבארנו · לא טבילת יום ז' בלבד אסרו מחשש ספק זה אלא אפילו לעולם לא תטבול ביום משום סרך יום השביעי ולעולם אינה טובלת אלא בלילה · היתה יראה לטבול בלילה מפני רוב הצנה או מפחד אריות או מפני גנבים או שנועלין דלתות המדינ' בלילה וכיוצא בזה הרי זו מותרת לטבול ביום ח' וביום השביעי לא תטבול כדי שלא תכנס בספק כמו שאמרנו עברה וטבלה ביום ז' יש מגדולי המורי' שהורו שלא עלתה לה טבילה ויש מי שהורה להקל אחר שטבילת' טבילה דבר תורה ואין בטבילת' אלא חשש רחוק ונראין דבריו · הטובלת צריך שלא יהא עליה שום דבר חוצץ מן הדברים שהיא מקפדת עליה לעתים ואינה אבילה שיהיו עליה · לפיכך צריכה האשה לעיין בעצמ' בשער' סמוך לטבילת' שלא יהא עליה שום דבר מאוס או טנוף קשור' במקום שער שבה · עזרא וב"ד תקנו שתהא האשה חופפת כל מקו' שער שבה וסורקת במסרק או מספספת בידה היטב כדי שלא יהיה שערותי' קשורין זה בזה · כבר נהגו בנות ישראל לחוף כל גופן ולשטוף במים חמין בשעת חפיפה ומנהג יפה הוא להן וכן ראוי להנהיגן כדי שתהא להן תמידה יפה בכל גופן · חפיפה זו שבמקום שער שאמרנו לא תהא במים קרים מפני שהם מסבכין את השער אלא במים חמין או בחמי חמה שהמים החמים יפים להחליק השער · וכן לא תחוף בנתר מפני שהנתר מתתך את השער וחוזר ומסתבך בין שאר שערותיה ולא באוהל מפני שהוא מסבך את השער וכן הדין לשאר הדברים שמסבכין את השער · החפיפה צריכה להיות לכתחלה סמוך לטבילתה לפיכך לא תחוף אשה ביום ותטבול בלילה אלא חופפת בלילה וטובלת כדי שלא יתקשר

שום

לידה מספק: המפלת מלא דם מלא מים או שהוא מלא גווני בין שהוא מלא בין שאינו מלא וכן מלא בשר בין גלול בין שעכור אע"פ שאינו מרוקם הרי זו טמאה לידה מספק ויושבת עליו שבועיים שמא נקיבה היא: מי שלא היתה מעוברת והרגישה שהפילה ואינה יודעת מה הפילה הרי זו טמאה לידה מספק ויושבת שבועיים שמא ולד היה ונקיבה היתה: המפלת חתיכה קורעה אם יש בתוכה עצם או חתיכה לבנה היא טמאה לידה ויושבת לנקיבה אבל אין נותנין לה ימי טוהר שמא הפילה אותו חתיכות והרחיקה לידתה ושמא זה בזמן שהפילה רובו של ולד ושלמו ימי טהרה. בד"א בחתיכה לבנה שנתוכה ניכר שחתיכת ולד הי' אבל של שאר מראות לא. ויש מי שהורו להחמיר ואפילו בשחורה לבינה לפי שאין אנו בקיאין במראו'. וכן המפלת יד או רגל שיש להם חתוך אצבעות הרי זו טמאה לידה ואין נותנין לה ימי טוהר שמא הרחיקה לידתה כמו שאמרנו. ואם אין לה חתוך אצבעו' אינה חוששת לולד כלל אבל טמאה נדה. ומגדולי המורים הורו שאין טמאה לידה: המפלת ולד שגופו נקוב או שפניו מטומטמין כגון כלי מתכות שנצטרף טמאה ליד'. וכן המפלת ולד מרוקם הרי זה ולד גמור ואינו טמאה לידה ומדברי סופרים אין נותנין ימי טוהר עד שימלא גופו שערות כולדות העברים. המפלת שליא הרי זו טמאה לידה לא שהשליא ולד אלא שאין שליא בלא ולד ואע"פ שאינו נמצא עכשיו בתוכו ודאי נימוח ספיר של שליא זו בד"א בשליא גדולה טפח אבל פחותה מטפח טהורה אלא שיש להחמיר עליה כדי שלא יבא הדבר לכלל טעות. היולדת תאומי' מונין לה מן האחרון בין לימי טומאה בין לימי טהרה כיצד ילדה נקבה קודם שקיעת החמה ונקבה אחרת לאחר שקיעת החמ' מונין לה שבעתיים מולד שני וכן הדין לימי טוהר וה"ה ליולדת ב' זכרים. ילדה נקבה לפני שקיעת החמה וזכר לאחר שקיעת החמה מונין לה מן הנקבה לפי שימי טומאה וימי טהרה של זכר נכללין בתוך ימי הנקב' ילדה נקבה קודם שקיעת החמה ונפל לאחר שקיעת החמה ואין ניכר אם זכר אם נקבה הולכין בשלו לחומרא ומונין לה שבועיים מן הנפל שמא נקבה היא וימי טהרה מן הראשון שמא נפל זכר היה. וכן מונין לה בסוף מספק ימי נדה מן הראשון וימי נדה מן האחרון. וכן הדין בשילדה זכר לפני שקיעת החמה ונפל לאחר שקיעת החמה מונה שבועים מן האחרון שמא נקיבה היא וימי טהרה מן הזכר ילדה ואח"כ הפילה שליא תולין שליא זו באותו ולד שילא ראשון ואין חוששין לולד אחר מחמת שליא ואפילו יצאת השליא לאחר הולד כ"ג ימים. בד"א בשילדה ולד חי אבל הפילה נפל ואח"כ הפיל' שליא חוששין לולד אחר לפי שאין תולין את השליא בנפל אלא בולד חי חוששין שמא נימוח ספיר של שליא זו ונימוחה שליא של נפל זה ולפיכך מונין לה ימי טומא' משעת יציאת השליא ויושבת עליה לזכר ולנקבה. הפילה השליא ואח"כ ילדה בין ולד חי בין הפילה נפל כל שהשלי' יוצאה קודם לולד אין תולין אותה בולד זה אלא בולד אחר לפי שאין שליא יוצאה לעולם קודם לולד:

המפלת דמות בהמה חיה ועוף ודגים ושליא קשורה בו אין חוששין לולד אחר ואם אינה קשורה בו מטילין על ה חומר זכר ונקבה לפי שהנפלים הנראים לשאר המינים בשים להם שליא אין שלייתן מהן וזו הואיל ולא יצאה קשורה עמו ודאי של ולד אחר היה ונמוח. ילדה נקבה ובתוך ימי טהרתה חזרה וילדה זכר הרי זו יושבת לזכר שבעה ואעפ"כ עולין למנין ימי טהרת הנקבה ואין משלימין לה ז' ימים טהורים שהתורה אמר' ששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה רצופים ולא מפוזרים. פעמים שהאשה מעוברת ומתעברת ואותו ולד אחרון פוחת צורת של ולד הראשון הוא שקראו חכמים סנדל שדומה לסנדל של ים שאין לו צורה. סנדל זה לעולם יוצא כרוך עם הולד אע"פ שהסנדל אין לו צורת פנים כגון כולד ולד היה אלא שנרצף מדוחק הולד השני ולפיכך יצא עם זכר יושבת לזכר ולנקבה שמא סנדל זה נקבה היא יצא בפני עצמו בידוע שאינו סנדל אלא חתיכה וקורעין אותה אם יש בה עצם טמאה לידה ותולין אותה בבן ק ימות ואין נותנין לה ימי טוהר שמא הרחיקה לידתה כמו שבארנו:

המפלת טומטום או אנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה וכן טומטום וזכר ואנדרוגינוס וזכר: מאימתי מונין לולד ימי טומאה וימי טהרה אם יצא כתקונו מונין לה משיצא ראשו ולא כל ראשו אלא אפילו פדחתו בלבד. ולא סוף דבר שיצא ראשו לחוץ ממש אלא משיצא חוץ לפרוזדור. הראש שאמרו בין של ולד חי בין של נפל ואפילו יצא מחותך לעולם הראש ברובו. יצא מהופך כגון שיצא דרך מרגלותיו אינו כילוד עד שיצא רובו של ולד בין חי בין נפל בין שלם בין מחותך. הוציא העובר את ידו והחזירה אמו טמאה לידה מדברי סופרים ואין נותנין לה ימי טוהר עד שיולד. נולד מונין לה ימי טומאה וימי טהרה משעה שיצא רובו או ראשו כמו שבארנו. הוציא רגלו טמאה נדה שא"א לפתיחת הקבר לאיברי' בלא דם. וכ"ל שאינו מטמא' לידה. לא אמרו ביד אלא שהשמיעו הדבר למה שכתוב ויהי וגו' ויתן יד הכתוב עשה לידת יד לידה אבל בשאר איברים לא אמרו ויש מי שהורה בין ביד בין ברגל. ויוצא דופן אין אמו טמאה לידה אפילו יצא עמו דם דרך דופן טהורה מכלום. אינה טמאה לידה עד שיצא דרך רחם ואינה נדה אלא בדם היוצא דרך רחם. כבר בארנו שא"א לפתיחת

הקבר

השער החמישי הבדיקה והספירה: אכלול בו ג' ענינים האחד הזמנים שהיא צריכה לבדוק עצמה אחר שראת' כגון להפסק טהרה ולספירת שבעה ימי נקיים: והב' מה הוא עיקר הבדיקה כזאת אם בדיקת חורי' וסדקי' או אפילו בדיקה כל דהוא בלא שתבדוק חורי' וסדקי' והג' כיצד סופר' ומאיזה זמן סופרת ומה הן הדברים המתירים ספירת' ושאינם סותרים אותה.

האשה שראתה ב' או ג' ימים והרגישה שפסקו דמים שלה אם לא בדקה עצמה אע"פ שהרגישה שפסקו דמי' הרי זו בחזקת טמאה עד שתפריש בטהרה. בדקה עצמה שחרית ומצאה טהור אע"פ שלא בדקה עצמה בין השמשות הרי זו בחזקת טהרה. ראתה יום א' בלבד ופסקה בו ביום ובדקה עצמה ומצאה טהור הרי זו בחזק' טהרה. ויש מחמירין בזו מספק ומעיינה פתוח. לעולם יהא אדם מלמד בתוך ביתו שתהא האשה בודק' עצמה יום הפסק טהרה במוך דחוק ויהא שם כל בין השמשות שזו בדיקה מוציאה מידי כל ספק. אע"פ שהפרישה טהרה ביום שפסקו דמים שלה צריכה שתהא בודק' כל ז' ימי ספירתה כדי שיהיו ספורים בבדיקה לפניה. לא בדקה עצמה בימי הספירה ובדקה ביום השמיני אע"פ שמצאה טהור אינה טהורה שאין כאן ספורים ולא עלה אלא יום שמיני בלבד. בדקה יום א' מימי הספיר' ושאר כל הימים לא בדקה או שבדקה יום ז' ושאר הימים הראשונים מימי הספירה לא בדקה טהורה. כיון שבדקה בתחילתן טהרה אע"פ שלא בדקה בסופן או שבדקה בסופן ולא בדקה בתחלתן הרי זו בחזקת טהורה בדקה באמצע ולא בדקה לא בתחלתן ולא בסופן טהורה. שהרי הייתה לה בדיקה בימי הספירה ולא תהא בדיקת האמצע גרוע מבדיק' התחלה ובדיקת הסוף. ויש מורי' בזו להחמיר. האשה ששמשה ואח"כ פרשה נדה או שמצאה כתם כיון שהפרישה טהורה הרי זו מונה מיום שני להפרשת טהרתה ואע"פ שהיא פולטת ש"ז. ולא אמרו פולטות כרואה אלא לטהרות אבל לא לבעל. ויש מגדולי המורי' שאור' שהפולטת כרואה אפי' לבעל ולפיכך אינה סופרת עד יום ה' לשמושה שהרי זו פולטת כל שש' עונות שלמות. קנחה עצמה יפה יפה הזקה הכל נתכבד ולא נשאר מזמנו כלום והרי זו מונה מהרת אותו יום שקנחה עצמה. הלכה ברגליה חזקה דרך הלוכה פולטת את הכל ויש מי שמורה גם בזו להחמיר עד שתתקנח יפה יפה או שתכבד את הבית. לעולם ילמד אדם את ביתו שתהא מכבדת בית התורף יפה ורוחצת במים חמין כדי שלא תבוא לידי ספיקות הללו. כל בדיקות בין בדיקת הפסק טהרה בין ימי הספירה צריכות בחורין ובסדקין. במה היא בודקת אינה בודקת לא בעד שחור ולא בעד אדום ולא בבגד פשתן חדש אע"פ שהוא לבן ונקי. מתוך שהוא קשה מעט שמא יעוותנה אלא בודק' בצמר נקי ורך או בבגד פשתן ישן לבן ונקי או בצמר גפן. אור היום יפה לבדיקה של בית. ואין בודקין מטותיהן אלא ביום ומזכירין אותו לפבח:

השער הששי היולדת והיושבת על דם טוהר. אכלול בו ג' ענינים הא' הדברים שתשב עליהם משום ולד מן הודאי או מן הספק ושאינה יושבת עליהם אלא משום נדה בלבד הב' מהו שנקרא דם טוהר ומתי תתחיל לספור ליושב' על דם טוהר ובמה הדבר תלוי אם בהפסקה דם וימים וטבילה או אפילו בלא הפסק דמים ראשונים הג' דין יושבת על דם טוהר בזמן הזה אם נוהגים בו על דיני התורה אם לאו:

המפלת חתיכה אדומ' ושחורה בין ירוק' ולבנה קורע' ואם איקבה עצם אינה מטמאה' טומאות לידה אבל טמאה נדה ואע"פ שלא יצא עמה דם שא"א לפתיחת הקבר בלא דם. וכן המפלת וידוע לה בבירור שהוא תוך ארבעים ואח' טמאה נדה ואינה טמאה לידה. שאין הולד נוצר בפחות מארבעים ואחד ויש מי שאומרה דכל שלא גמרו מ"א יום ולא יצא עמו דם אפילו לנדה אינה חוששת שאינו אלא כמים ואין לו פתיחת הקבר ויש לחוש להחמיר: המפלת כמין קליפות כמין שערות כמין עפר כמין יבחושין אדומים תטיל למים פושרין אם נמוחו בידוע שהוא דם יבש וטמאה נדה ואם לאו טהורה מכולם שאין זה אלא דם בריות בעצמה ואין חוששין לדברי' קטנים כאילו לפתיחת הקבר. ואין בזו שהוחזקה מעוברת לשלא הוחזקה מעוברת. בד"א בשלא יצא עמהם דם אבל יצא עמהם דם ואפילו כל שהוא טמאה נדה. וכמה שרייתן מעת לעת והוא שיהיו המים פושרין כל מעת לעת. וכבר פרשתי בשער מראו' הדמים כל ולד שיש בפניו מקצת צורת בני אדם כגון המצח והגבין והעין וגבת הזקן הרי זה ולד ואמו טמאה לידה אע"פ שכל גופו כמין בהמה חיה ועוף ודגים וחגבים ושרצים. אבל אין בו צורת אדם בפניו אמו טהורה לידה דבר תורה. שאין הכל הולך אלא אחר הכרת צורת פנים עכשיו שאין אנו בקיאין בצורו בכולן חוששין לולד ואמו טמאה לידה מספק. ואם היה נדמה זה זכר תשב לזכר ואם נקיבה תשב לנקיב' ואם אינו ידוע תשב לזכר ולנקיבה. ולד שנברא בעין א' וכירך א' בין מן הצד בין באמצע אמו טמאה לידה מספק. היה ושטו אטום או שהי' גופו אטום מלמטה עד ארכבותיו או שהיתה גולגלת ראשו אטומה או שהיה פניו טוחות שאין חוטמו בולט ואין טיתו נכרת או שהפיל' בריה שיש לה שני גבין וב' שדראות אמו טמאה

נתעסקה אם לאו אינה תולה מספק. בד"א בעיר שהטבחים או העוסקים בכתמים דרכן לעמוד במקום ידוע מן העיר אבל אם דרכן להתעסק כאן וכאן תולה אפילו מספק שמא נתעסקה במקום שעברה ולא הרגישה. ולפיכך אמרו עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמים הנמצאין על הבגדים לפי שרגילים באשפות ואוכלים נבילות ושמא דרך עברתן נגעו כאן וכאן. כדרך שהאשה תולה בכתמי' שנתעסק' כך תולה בכתמי' שנתעסקו בהן בנה ובעלה לפי שהם רגילי' ליגע בה. היה מכה בבנה קטן ובעלה ונמצא דם במטה תולה בהם כדרך שתולה במכתה. היה בה מכה ונמצא דם בחלוקה במקום שאפשר שנטרף שם מן המכה עצמה או שנמצא דם בסדינים שלה הרי זו תולה בה. הוגלד פי המכה כל זמן שהיא יכולה להתגלד ע"י חכוך תולה בה. נתעסקה בכתמים שחורים ונמצאו על בגדיה כתמים אדומים או שנתעסקה באדומים ונמצאו שחורי' אינה תולה לפי שאין תולין השחור באדום ולא האדום בשחור. בד"א בשנודע בבירור שאינו דומה זה לזה אבל אם זה אדום וזה אדום או זה שחור וזה שחור ואינו ניכר אם דומה ממש אם לאו הרי זו תולה אדום באדום ושחור בשחור שלא אמרו כתמים להחמיר אלא להקל. ואפי' נתעסקה במי תלתן או תלתן או בבשר צלי או בשרף של שקמה או בקילורין אדומין קלת תולה בהן כל כתם אדום. פעמים שהיא תולה בעסק אחד כל כתם שתמצא בין אדום בין שחור כיצד הרי ששחט' תרנגולת תולה בה כל כתם שדם שחיטתה אדום ודם אברי' שחור ודם בני מעיה כקרן כרכום. פעמים שתולה אפילו השחור באדום או בהפך כיצד הרי שניתן על בגדיה צבע אדום ולא הקפידה לבדוק את בגדיה במה הוא ובאיזה מקום ניתן ולאחר זמן נמצאו עליו כתמים אחרים ואפילו שחורים הרי זו טהורה. שאני אומר הואיל ולא הקפידה זו על כתמים שנתעסקה בהן ושניתנו על בגדיה כך נתעסקה בכתמים אחרים ואינה זכורה לפי שאינה מקפדת. אף על פי שהאשה תולה בעסק כתמים אינה תולה המרובה במועט כיצד שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד ואין בו אלא כסלע דם ונמצ' כסלע על זו וכסלע על זו שתיהן טמאו' וכן כל כיוצא בזה. וכן אשה שנתעסקה בגריס ונמצא עליה כשני גריסין ועוד הרי זו טמאה. נתעסקה בפחות מגריס ונמצא עליה כגריס ועוד טהורה שאני אומר כתם זה מעסק הכתמים הוא וכבר היה שם דם מאכולת שנצטרף אליו ליתר מגריס אבל בשיש שם ב' גריסין ועוד אפילו תמצא לומר שהיה שם מאכולת כבר אמרנו שאין דם מאכולת זה מגיע ליתר מגריס. ועסק כתם זה שנתעסקה בו לא היה יתר מגריס א"כ ועוד זה מהיכן בא ולפיכך טמאה: פעמים שאפילו לא נתעסקה בכתמים אינה חוששת עד שיהא בו כשני גריסין כיצד נמצאת מאכול' מעוכה על הכת' אני אומר מאכולת זו נתמעכה כאן וכגריס מן הכתם ממאכולת היה והשא' הרי הוא ככתם גריס שתולין אותו מן הסתם במאכול' וטהורה. ויש מי שהורו להחמיר ולא נראו דבריו. שלא נאמר שאין תולין מרוב' במועט אלא בנמצ' עליו כגריס ועוד על שיעור אותו מיעוט שנתעסק' בו כמו שבארנו. כבר בארנו שבמקו' שרחש הפשפש מצוי אין חוששין לכתם עד שיהא בו כתורמוס ועוד. וחזר שם שיעור התורמוס כשיעור הגריס לכל הדינין שאמרו. יש מי שהורה שאין תולין אלא במה שדומה לו ועכשיו אין אנו בקיאין במראות ולפיכך אין הוראה זו נכונה. פעמים שהאשה רואה דם מגופה ממש ואינה חוששת כיצד הרי שהיא עוש' צרכי' ורוא' דם עם מימי רגליה בין עומד' בשעת צרכיה בין יושבת על הספל או על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל בין נמצא דם בתוך הספל טהורה שחזקה דם שילא עם המים משביל המים בא ואין טמא באשה אלא הבא מן המקור. ואצ"ל איש ואשה שעשו צרכיהן בתוך הספל ונמצא דם בספל שהי' טהורה שיש כאן ב' ספיקות:

האשה שרואה דם מחמת תשמיש כבר בארנו בשער הפרישה שהיא אסור' לאחר שהוחזקה בכך ג"פ. בד"א כשאין לה מכה בבית הרחם אבל יש לה מכה מותר כמו שנתבאר בשער הפרישה לפי שהאשה בחזקת טהרה עומדת עד שתראה והאי וכל שיש לה לתלות ראיית' במכתה תולה. נתבאר לה שדם מכתה משונה מדם ראיית' הרי זו טמאה. יתר על כן אמרו שאפילו לא בדקה עצמה אם היא מרגשת בעצמה שיש לה מכה נאמנת לומר מכה יש לי במקור שאפשר שממנו הדם שותת ויורד שהתורה האמינתה על טהרה שנאמר וספרה לה. ויש מרבותי שהורו להחמי' בזמן הזה שאין אנו בקיאין במראות הדמים ושמא נשתנו מראית דמים שלה ממראה דם מכתה ואין מכיר והמחמיר תע"ב. הבועל את הבתולה אע"פ שהדם שותת ויורד הרי זה בחזק' דם בתולה עד שיגמור ביאתו אבל לאחר גמר ביאתו הרי זו אסורה בין גדולה בין קטנה. וכל שתראה אפילו ד' לילות ואפי' קודם שתהי' המכה הרי זו בחזקת טמאה וכמו שיתבאר בשער הפרישה. פעמים שאין לה במה לתלות ואפילו כן אינה חוששת כלל לכתמים כיצד בדקה קרקע עולם או כל דבר שאינו מקבל טומאה ולא טומאת מדרס וישבה עליו ונמצא עליו דם ואפילו מלוכלך כולו בדם אינ' חוששת שלא טמאו את הכתמי' אלא הנמצאים ע"ג דבר המקבל טומאה. הכתם הנמצא ע"ג צבעונין יש מי שהורה להקל אלא המחמיר בדברים אלו תע"ב.

השער

ראתה מעולם ולבשתו תוך ד' לילות לבעילתה ונמצא עליו דם הרי בעלת החלוק תולה בהן · ואפילו בזמן הזה שאין נותנין לבתולה אלא בעילת מצוה בלבד לפי שדמן מצוי לפיכך תולין בהן · השאילתו ליושבת על דם טוהר יש מי שהורה שתולה בה ואפילו בזמן הזה לפי שמורת הדין היושבת על דם טוהר טהורה ולפיכך אם תלה בה אי אתה מקלקל אחת מהן ואפי' שהחמירו עכשיו בנות ישראל בכל המקומות שלא לישב על דם טוהר לעצמן החמירו אבל שלא להקל על חברתן לא החמירו · ויש מי שמחמיר בזו שלא אמרו תולה בה אלא בזמן שהיו בועלים על דם טוהר · אבל עכשיו אינה תולה · השאילתו לבעלת הכתם בין שהייתה יושבת על הכתם קודם שאלה בין שראתה כתם לאחר שאילה אין בעלת החלוק תולה בה לפי שאין בעלת הכתם זה יודעת בבירור שהיה ממנה כתם זה שהיא יושבת עליו כדי שתתלה בו · לבשה חלוק בימי נדתה ואח"כ נתכבס החלוק ולא בדקתו לאחר הכבוס ולבשתו בימי טהרתה ואח"כ נמצא בו כתם · אם נתכבס ע"י ישראלית ואין הישראלית לפנינו לשאול אותה אם בדקתו בשעת הכבוס אם לאו אין תולין בו להקל ולומר מימי נדתה נשאר בו לפי שהוחזקו בנות ישראל בודקות הסדינים והחלוקים בשעת הכבוס · הייתה בפנינו הישראלית שכבסתו אם אמרה שלא בדקתו בשעת הכבוס הרי זו תולה בו לומר שמתחילה הי' שם ולא עב' עם הכבו' שאין הכתמי' מתכבסי' ועוברי' עם הכבו' · נתכבס החלוק ע"י שפחה ונכרית אפילו אינן לפנינו הרי זו תולה שמתחלה היה שם שאין הנכרית או השפחה מקפידות לכבס הכתמים · ואם אפשר לעמוד על עיקרו של דבר אם מכרת במראיתו אם הכתם מקדיר או מגליד והיינו שהוא מגליד בידוע שלאחר הכבוס ואם מקדיר בידוע שלפני הכבוס ואם אינה בקיאה בכך תולה להקל כמו שבארנו · ויש מי שהורה להחמיר על שתדע שאינו מגליד : לבשה חלוק הבדוק לה ופשטתו וכבסתו והשאילתו לחברתה ונמצא עליו כתם אם מגליד בידוע שלא היה מראשונה והיא טהורה וחברתה טמאה · היה הכתם מקדיר בידוע שלא היה משנייה ולפיכך שניה טהורה וראשונה מקולקלת · ואם אין יכולה לעמוד על עיקרו של דבר שתיהן טמאות : ג' נשים שהיו ישנות במטה אחת ביחד והיו משולבת זו בזו כשליבות הסולם שרגליהן מעורבות זו בזו ונמצא דם בא' מהן כולן טמאות דכל שהוא משולבו' זו בזו אפשר שדם זה מכל א' מהן היה מאז כננו זו · ואם לא היו משולבות זו בזו ונמצא דם תחת האמצעית כולן טמאות אפשר שהפנימית דחקה לצד חוץ ובאה במקו' האמצעי' מאונס השינה וכן החיצונה דחקה לצד פנים ולפיכך שלשתן טמאות נמצא דם תחת הפנימי' הפנימי' והאמצעית טמאות והחיצונה טהורה · נמצא דם תחת החיצונה חיצונה והאמצעית טמאות ופנימית טהורה · בד"א כשעלו דרך מרגלות המטה אבל אם עלו כולן דרך החיצונה כולן טמאות שאני אומר אולי דרך עברת הפנימית נטף ממנה דם זה · לא אמרו דברים אלו אלא בשנמצא דם בגוף המטה · אבל נמצא בסדין שבמט' בין כך ובין כ"כ כולן טמאות שהסדין עשוי להתהפך הילך ואילך והרי זה כחלוק שלבשו או זו ב' או ג' שכולן טמאות · בד"א בשלא בדקה א' מהן תוך שיעור של מציאתה או שבדקו עצמן לשלשתן ומצאו טהור דדם זה מהיכן בא ומי תולה במי · אבל אם עודן במטה ובדקה עצמה אחת מהן תוך שיעור וסת של מציאה ומצאה טמא היא טמא' והשאר טהורות : בדקו שתים ומצאו טמא הן טמאות והשלישית טהורה · בדקה א' מהן ומצאה טהור תוך שיעור וסת של מציאה היא טהורה והשתים טמאות · בדקו שתים ומצאו טהור השתים טהורות והשלישית טמאה : ג' נשים ערומות שהיו שוכבת במטה ביחד או יושבות על ספסל א' בבת אחת ונמצא דם תחת א' מהן היא טמאה וחברותיה טהורות ואפילו נמצא תחת האמצעית היא טמאה והחיצונה ופנימית טהורות · לפי שכל א' מכרת ויודעת מקומה ואין אחרים נכנסת במקום חברותיה · עלו דרך החיצונה ונמצא דם תחת החיצונה כולן טמאות · נמצא דם תחת האמצעית האמצעית והפנימית טמאות והחיצונה טהורות נמצא תחת פנימית היא לבד טמאה והשאר טהורות · היה להן עסק לצד פנים ודרכן להתנודד ממקומן ולהתקרב לצד פנים אע"פ שנמצא תחת הפנימית שתים הפנימיות טמאות · מעשה היה בב' נשים שהי' טוחנות בריחים ונמצא דם תחת הפנימית ובא מעשה לפני חכמים ואמרו שתיהן טמאות · נמצא תחת החיצונה היא טמאה והפנימית טהורה שאין פנימית דוחקת לבא לצד החיצונה נמצא דם ביניהם שתים הקרובות אליו טמאות · הדברים שאמרו בזמן שאין להן במה לתלות אבל אם יש להן במה לתלות תולות כמו שיתבאר · לפיכך אם נתעסקה א' מהן בכתמים ואפשר שמעסק זה היה כולן תולות בה והוא שאפשר שנגעה כאן בכתמים · כבר ביארנו שהכתמים מדבריהם ולפיכך הלכו בהם להקל בכל דבר שהיא יכולה לתלות · כיצד שחטה בהמה או חיה או עוף או שנתעסקה בכתמי' או שישבה בצד העוסקים בהם או שעברה בשוק של טבחים וכיוצא בזה ונמצא דם בבגדה בין שנמצא בעליון או אפילו בתחתון ולא בעליון הרי זו תולה שאני אומר משם ניתז ובא על בגדיה · וכבר בארנו למעלה שאם נמצא על בשרה לבד שאינה תולה בהן אלא אם נתעסק' היא ממש בהן ונמצא על ידיה שהי' תולה בהן שהרי נתעסק' ממש בכתמים · נסתפקה אם עברה בשוק של טבחים או אם נתעסקה

טמאה ואין אומרים דם זה ממאכולת מעוכה זו היה ועד
זה מעכו לפי שאותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת · וכן הדין ·
וכן הטעם כשבדקה בו והניחתו בקופסא ואחר שעה בדקה
אותו ומצאה עליו דם כל שהוא בין משוך בין עגולה · בדקה
בעד הבדוק לה ואחר כך טחה בירכה או שהניחתו תחת
הכר או תחת הכסת ולמחר נמצא עליו דם אם הכתם עגול
ואין בו כגריס ועוד טהורה דתולין במאכולת שמא מאכולת
נתמעכה שם תחת הכר או תחת הכסת או בירכה · ואע"פי
שהעד בדוק הוא חזקה אם דם קנוח היה משוך היה ואם משך
טמא ואפילו אין בו גריס ועוד ואין אומרים בזה דם מאכולת
הוא כיון שהעד בדוק. אלא וזה חומר בעד מבחלוק שכתם
הנמצא בחלוק אעפ"י שהוא בדוק בין עגול בין משוך תולין
אותו להקל במאכולת עד שיהא בו כגריס ועוד · בדקה בעד
שאינו בדוק אפילו הניחו בקופסא ולמחר נמצא בו כתם
אפילו גדול כגריס ועוד ואפי' היה הכתם משוך טהורה ·
אשה זו בחזקת טהורה עומדת ועד זה אינו בדוק אעפ"י
שבדקה עצמה בו מספק לא נטמא אותה ויש מי שהורה בזה
להחמיר כל שיש בו כגריס ועוד · והמחמיר תבא עליו ברכה ·
ואיזה עד הבדוק יש מרבותיי שכתבו כשבדקתו ולא הניחתו
עד שבדקה בו אבל אם בדקתו ואח"כ הניחתו ולאחר שעה
בדקה בו אין זה עד בדוק שאני אומר כשהניחתו נכתם בו
ממקום אחר ולא נ"ל כן אלא כל שבדקתו בין היא בין חברתה
ולא נודע שנכתם בו כתם מצד אחר ולא העבירתו בשוק של
טבחים או לצד העוסקין בכתמי' הרי זה בחזקת בדוק וכזה
ראוי להורות : שתי נשים שלבשו חלוק אחד בדוק ונמצא דם
בחלוק למטה מן השיגר של זו ושל זו שתיהן טמאות · למעלה
מן השיגר של זו ושל זו שתיהן טהורות ואע"פ שאין להם במה
לתלות אני אומר נתעסקו בכתמי' אם ישבו בצד המתעסקי'
בכתמים ושכחו ולא הרגישו · בד"א בשלא פשטו אותו בלילה
לכסות בו את ראשן · אבל כסו בו את ראשן שתיהן טמאות ·
כסתה אחת מהן את ראשה ולא השנייה אותה שכסה בו את
ראשה טמא' וחברתה טהורה . : היתה אחת ארוכה ואחת
קצרה אם מגיע הכתם כנגד בית התורף של ארוכה שתיהן
טמאות · כנגד בית התורף של קצרה קצרה טמאה · וארוכה
טהור' דלמעלה מן השיגר הוא לארוכה : האשה שלבשה
חלוקה בדוק וכשפשטתו בדקה עצמה וחלוקה ומצאה טהור
והשאילתו לחברתה ונמצא כתם בחלוק הראשונה טהורה
והשניה טמאה . דבדיקת חברתה כבדיקת עצמה דכחלוק
הבדוק הוא לה : ג' נשים שלבשו חלוק א' בדוק שבדקתו
הראשונה ופשטתו ולבשתו השני' וכן השלישית ולא הייתה
בדיקה בין ראשונה לשניה ובין שניה לשלישי' ואח"כ

נמצא דם בחלוק כולן טמאות דאי תולה במי בד"א בשלא
בדקה אחת מהן עצמה תוך שיעור לובשת של נגיא' אבל אם
בדקה אחת מהן עצמה תוך שיעור ושת של מניחה ומצאה
טהור היא טהורה והשני' טמאות בדקו שתים תוך אותו
שיעור ומצאו טהור שתי' אילו טהורות והשלישי' טמאה בדקו
שלשתן ומצאן טהור שלשתן טמאות דדם זה מהיכן בא · וכן
הדין כשבדקו ספס׳ אחד וישבו שלשתן בזו אחר זו ונמצא עליו
דם לבסוף · וכן הדין למטה הבדוקה ששכבו עליה שלשתן
בזו אחר זו · בדקה הראשונה שלבשה החלוק או שישבה ע"ג
הספסל או ששכבה על המטה ומצאה טמא ואפילו שתי
הראשונות בדקו ומצאו טמא כולן טמאות . לפי שאי אפשר
לראשונות לבדוק תוך שיעור ושת לזמן שלבשו את החלוק · או
שישבו על הספסל · או ששכבו על המטה אבל אם האחרונה
שהיא לובשת את החלוק או יושבת על הספסל או שוכבת
על המטה בדקה עצמה תוך שיעור ושת של מניחה ומצאה
טמא . אותה שמצאה טמא מגלת על חברותיה והיא טמאה
וחברותיה הראשונות טהורות · איזהו שיעור ושת שאמרו
שמגלת על חברותיה כל שתבדוק עצמה בעד שבידה אבל אם
בדקה עצמה בחורין ובסדקין אחר זמן הוא זה ואינה מגלת
על חברותיה וכולן טמאות · בד"א כשהיו שתיהן שוות אבל אם
היתה אחת זקנה שעברו עליה ג' עונות שלא ראתה דם ואחת
שאינה זקנה או אחת מעוברת שהוכר עוברה ואחת שאינה
עוברה אחת בתולה דמיה ואחת שאינה בתולה ואחת מניקה
אחת שאינה מניקה · זקנה תולה בשאינה זקנה · ומעוברת
בשאינה מעוברת · ובתולה בשאינה בתולה · ומניקה בשאינה
מניקה · וכשם שתולה בחברתה כך תולה בעצמה · כיצד
עוברה שלבשה חלוק שלבשתו קודם שהייתה עוברה ונמצא
עליו דם תולה בימים שלא הייתה עוברה. וכן כל כיוצא בזה :
היתה אחת מניקה ואחת עוברה אחת זקנה ואחת בתולה אין
זו תולה בזו : היה הספסל או המטה גדולים וישבו עליהם ג'
נשים בבת אחת דין אחד יש להם כמו שיתבאר :

בדקה החלוק ולבשתו ואח"כ השאילתו לישראלית נדה או
לנכרית הראויה לראות וראתה אע"פ שעכשיו אינה
רואה הראשונה תולה בהן וטהורה · הייתה הנכרית ראוי'
לראות אבל לא ראתה מעולם אינה תולה בה · השאילתו
לישראלית שומרת יום כנגד יום אפילו בשני שלה או לנדה
ולזבה בימי ספירתה ואפילו ביום ז' לספירתה · בעלת חלוק
תולה בהן והיא טהורה וחברתה ששאלתו מקולקלת שאילו
כבר היו טמאות ותולין בטומאה במי שהייתה טמאה ·
השאילתו לקטנה שלא ראתה מעולם ולבשתו קטנה זו לאחר
שנבעלה קודם שתחזי' הגוכה וכן אם השאילהו לנערה שלא
ראתה

ולא אמרו חוששין לכשיהא אלא בשל תורה · תינוקת שלא הגיע זמנה לראות אפי' · ראתה פעם ושתים אינה חוששת לכתמיה ואפי' שדינין שלה מלוכלכין בדם אפי' שאין לה במה לתלות ועיקר דברים אלו מפני שהכתמים אינן מדברי תורה אלא מד"ס ראתה ג"פ הרי היא ככל הנשי' וכתמיה כראייתה ויש שהורה שאין זו חוששת לכתמים אפי' שתראה ד' פעמים ולא יראה לי כן היתה שופעת דם ואפי' כמה ימים אינה אלא כראייה אחת ואפי' מלפפת שהד' נוטף ויורד טפה אחר טפה כלף אינה כפוסק' · אלא בשופע' אבל אם פסק' מעט וחזרה וראתה ג"פ אפילו ביום אחד הרי זו מוחזקת בדמים וכתמה טמא כראייתה · תינוקת שלא הגיע זמנה לראות שראתה ג"פ ופסקה מלראות ג' עונות שלימות שהן תשעים יום הרי זו חוזרת להתירה הראשון שההפסק זה מוכיח שהדמי' הראשונים מקרה של דמים יתרים היה ונסתלק המקרה וחזרה זו להיות כשאר התינוקות בנות גילה שאין להם דמים וכתמיהן טהורין עד שתשוב ותראה עוד ג"פ · אין האשה חוששת לכתמים עד שימצא הכתם במקום שאפשר שנטף מן המקור ממש · כיצד הרי שנמצא הכתם בחלוק למעלה שלא כנגד בית התורף או שנמצא על בשרה למעל' מבית התורף כגון שנמצא על כריסה או על גבה הרי זו טהורה שאי אפשר שנטף שם מן המקור · ואין חוששין שמא נגעה בידה במקום התורף והביאתו כאן שאין מחזיקין טומאה ממקום למקום · בד"א בשלא נזדקרה אבל אם בריאה לה שנזדקרה והגביה רגליה למעלה וראשה למטה הרי חזר למעלה כלמטה והרי חוששת לכתם שנמצא על בשרה בין בגבה בין בכריסה בין בחלוקה · נמצא על בשרה לבד למטה מן החגורה או למעלה מן החגורה וידעה בבירור שנזדקרה אפילו עברה בשוק של טבחי' טמאה דכיון שהיא רואה מגופה · ונמצא הדם על בשרה לבד חוששין לה ומחמירין עליה בספקותיה ואומרין שאם בא שם מעלמא לא על בשרה לבד היה אלא גם על חלוקה · בד"א בשעברה בשוק של טבחים או אפילו נתעסקה בכתמים · אבל אם יש לה מכה בגופה במקו' שאפשר שנטף שם מאותה מכה הרי זו תולה במכתה ואפי' נמצ' הכתם על בשרה לבד · היתה המכה על מזרה ונמצא הכתם בירכה או בשוקה אינה תולה בה שאי אפשר לדם מכה שבאחור לטפטף כאן ואין אומרים שמא בידה נגעה במכתה ואח"כ הביאתו כאן בידה · נמצא על חלוקה ועל בשרה אם עברה בשוק של טבחי' או שנתעסק' בכתמים בין שנמצא למטה מן החגור בין שנזדקרה ונמצא למעלה מן החגור טהורה · לא עברה בשוק של טבחי' ולא נתעסקה בכתמי' או נמצא למטה מן החגור טמא' וה"ה למעלה מן החגור והוא שידעה בבירור שנזדקרה · נמצא על חלוקה לבד ולא עברה בשוק של טבחים ולא נתעסקה בכתמי' למטה מן החגור טמאה למעלה מן החגור אפילו נזדקרה טהורה · שאם דם זה בא מן המקור על בשר' ג"כ היה נמצא ויש מן הגאונים שהורו דלעול' כל שיש לתלות בשוק של טבחים או בעסק כתמים תולה וטהורה ואפילו נמצא על בשרה לבד · והראשון נ"ל עיקר · הרואה כתם על עקבה ועל רגליה ואפילו בראש גודלה טמאה דאפשר שנגע עקב בבית התורפ' בשעת ישיבה ושמא נטף ג"כ על רגלה או אפילו בגודל' בשעה שהיא מהלכת · נמצא על שוקה ועל פרסותיה מבפני' טמאה · מאחורי שוקה או אפילו מן הצדדין במקום שניכר שא"א לטפטף שם מן המקור טהורה · נמצא על קשרי אצבעות ידיה טמאה ואע"פ שאין היד מגעת שם בשעה שהיא עומדת וזקופה חוששין שמא שחתה ונגעה שם לפי שהידים עסקניות הם · ויש מרבותי שהורו שאין דברים אלו אמורים אלא בזמן שבדקה ולא נטלה ידיה לאחר בדיקה אבל מן הסתם אינה חוששת לו לפי שאינה עשויה ליגע שם אלא בנתכוין כדי שלא תלכלך ידיה שם · נמצא על בית יד של חלוקה אם יכול להגיע אותו מקום של חלק כנגד בית התורף אפילו בשעה שהיא שוחה טמאה חוששין שמא שחתה ונגעה ואם לאו טהורה · בד"א בשאינה פושטתו אבל פושטתו ומתכסה בו בלילה ואפילו לא כסתה בו אלא ראשה בכל מקום שימצא בו טמא מפני שהוא עשוי לחזור אילך ואילך ושמא נתהפך ונגע שם · וכן הדין אם נמצא שם במעפורת שהיא מכסה בה את ראשה בלילה · כדרך שאמרו לענין טומאה ה"ה לענין טהרה שאם היה לה מכה בצוארה ונמצא הכתם בחלוק' אפילו למטה מן החגור ואפילו במקום שא"א שנטף שם מן המכה אם הייתה פושטתו ומתכסה בו הרי היא תולה במכתה שאני אומר נתהפך ובא לה כנגד צוארה · נמצא על בשרה למטה מכנגד בית התורף כתמים גדולים עשויין טפין טפין וכן אם הכתם עגול כשיר או שהוא עשוי טפין כשורא או כחלובא או שאורך הכתם לרוחב ירכה אעפ"י שמתוך צורת הכתמים האילו נראין שלא בא הדם מן המקור טמאה לפי שהחלוק עשוי להתהפך כאן וכאן ומתוך כך נטף הדם פעם כאן ופעם כאן · והוא שיש כגרים ועוד במקום א' חלוק זה שזכרנו בו בכל מקו' חלוק הבדוק הוא בין שהוא בדוק לה בין שבדקתו חבירת' והשאילתו לה · לקחה חלוק מן השוק והיא יודעת ממי לקחתו לשאול ממנו אם בדוק הוא אם לאו תולה להקל שכבר היה שם דכתמי' לרבנן ספיקן להקל · האשה שבדקה עצמה בעד הבדוק לה ונמצא עליו דם אפילו טפה כחרדל בין עגול בין משוך טמאה ולא עוד אלא אפי' נמצא על הכתם מאכולת מעוכה

תחילת הוסת ובדקה ומצאה טהור טהורה ויש מי שהורה לחוש
כל זמן המשכת הוסת · מי שאין לה וסת קבוע חוששת ליום
שלשים לראייתה הואיל והיא עונה בינונית שסתם נשים עשוי'
לראות כן אבל יש לה וסת קבוע כל שלא הגיע עת וסתה אינה
חוששת ואעפ"י שלמודה לרחק ראייתה יתר מעונה בינונית
לפי שהאורח חזקה אינו בא אלא בזמנו ולפיכך עד שהגיע
עונת וסתה הרי זו בחזקת טהר' בלא בדיקה ובעלה בא עליה
בין ערה בין ישנה בין שוהה עמה בעיר בין בא מן הדרך ·
הגיע עת וסתה אסורה עד שתבדוק ותאמר טהורה אני ·
שהה הבעל לאחר עונות הוסת כדי שתוכל לספור ולטבול הרי
מחשב ובא עליה בזה אמרו להקל מפני שהוסתות מדבריהם
ויש כאן ב' ספיקות · שמא לא ראתה ואם ראתה שמא ספרה
וטבלה ואחת גדולה ואחת קטנה ואחת נערה ואין אומרים
שהנערה בושה מלטבול בלא תביעה · בד"א כשהניחה בעלה
בחזקת טהרה ולא ידע שראתה בימי וסתה אבל הניחה
בחזקת טמאה או שידע שראתה או שילדה אעפ"י ששהה כדי
לספור ולטבול הרי היא לו בחזקת טמאה עד שתאמר לו
טהורה אני · הגיע עת וסתה ולא שהה עד שתוכל לספור
ולטבול אע"פ שהניחה בחזקת טהרה הרי היא אסורה לו עד
שתאמר לו טהורה אני בד"א בשיש לה וסת לימים אבל יש
לה וסת לימים ולקפיצות כיון שהוסת תלוי במעשה אני אומר
שמא לא קפצה ולא ראת' · חמור בוסת הקפיצו' שוסת הקפיצו'
בין שהוא מקורב יותר מעונה בינונית בין שהוא מרוחק יותר
מיכן לעולם היא חוששת לימי עונה בינונית שאני אומר אורח
בעונה בינונית בא ובעלה מחשב ימי עונה בינונית ובא עליה ·
מי שיש לה וסת קבוע והגיע עת וסתה ולא בדקה בשעת וסת'
אסורה עד שתבדוק בדקה עצמה אפי' לאחר כמה ימים אם
מצאה טהור טהורה שוסתות מדבריהם כמו שאמרנו וה"ה
למי שאין לה וסת והגיע יום שלשים לראייתה שהיא עונה
בינונית ולא בדקה ביום העונה הרי זו אסורה עד שתבדוק
ואם בדקה לאח' העונ' ומצאה טהור טהורה יש לה וסת שאינו
קבוע והוא לה בפחות מעונה בינונית כגון שראתה לכ"ה
וכיוצא בזה אע"פ שלא בדקה כיון שלא הרגישה בדם הרי זו
טהורה בלא בדיקה כלל :

השער הרביעי הכתמים ואכלול בו שלשה ענינים הא'
הכתמים הנמצאים בין על בשרה בין על בגדיה
ואינה מרגשת בהם ואכלול עם זה הכתמים הנמצאים בעד
שהיא בודקת בו בין שאינו בדוק · הב' הדמים שהיא רואה
מגופה אלא שאינה יודעת אם מן המקור שחזקתו טמא ואם
משאר המקומות הטהורים · ואכלול עם זה המשמשת ורואה
דם בשעת תשמיש מפני שא סופלינה בבדיקה אם יש לה מכה
במקור אם לאו וכגון האשה שהיא עושה צרכיה ונמצא דם
בספל שכל אילו נכללין בכלל כתמים מפני שאפי' אתה בא
לטמא אינו מן הודאי אלא מספק וכל שאסור מספק הרי הוא
בכלל כתם :

דבר תורה אין האשה מטמאה משום נדה עד שתרגיש
בבשרה שנ' דם יהיה זובה בבשרה · חכמים עשו
סייג לדבריהם וטמאו את הכתמים בראייה להחמיר על
דברי תורה · וכמה שיעורו של כתם שחוששת לו כגרים
ועוד · פחות מיכן תולה אותו דם במאכלות שאם א"א אומר
כן אין לך אשה טהורה לבעלה שאין לך כל סדין וסדין שאין
עליו כמה טיפי דמים · כמה הוא שיעורו של גריס זה ט'
עדשות שהן ג' על ג' ולפיכך אין חוששין משום כתם עד שיהא
בו ט' עדשות · נזדמן לו גריס יתר משיעור זה משער בו
שהכתמים דרבנן ולפיכך הולכין בשעוריהן להקל · למה
הלכו אחר שיעור זה לפי שעד השעור הזה איפשר שנתמעכה
שם מאכלות ומתנה היה אבל יתר מיכן אין תולין במאכלות
שאין דם המאכלות עושה כתם יתר מגרים · גרים זה שאמרנו
אפי' שאינו מרובע אלא אפי' היה ארוך וקצר אם יש בין הכל
כשעור ט' עדשות ועוד מצטרף · מקומות יש שרחש הפשפש
מצוי בהם ובאותן המקומו' תולה האשה בכתמיה עד כתורמו'
ואינה טמאה משום כתם עד שיהא כשיעורו כתורמו' ועוד ·
לא נמצא השיעור כולו מצורף ממש במקום אחד אלא שנמצא
טפין טפין סמוכי' זה לזה אם על בשר' הם ויש בין כול' כגרי'
ועוד טמאה שכל שהוא ספק על בשר' ספיקו טמא אבל נמצא
על חלוקה בענין זה טהורה עד שיהא בו גרים ועוד מחובר
ביחד במקום אחד · יש מי שהורה שהאשה אינה חוששת לכתם
עד שתדע בבירור שהוא דם · וכיצד היא עושה תעביר עליו ז'
סמנין ואם עבר הרי זה דם ואם עמד הרי זה צבע ואינה
חוששת לו · ואין ראוי לסמוך על הוראה זו אלא חוששת לו מן
הסתם אבל אם העבירו עליו ז' סמנין כסדרן ולא עבר ודאי
טהורה שאין לך דם שאינו עובר ע"י ז' סמנין. והוא שהעבירן
כסדרן · האשה שהיא טמאה משום כתם צריכה שתפסיק
בטהרה כנדה ואחר הפסק טהרה מונה ז' נקיים חוץ מיום
שהפסיקה בו כדרך שאמרנו ברואה ודאית כיון שהכתמים
מדבריהם הקלו בהם שלא לטמא כל הנשים ע"י כתמים ואיזו
היא שטמאה משום כתם כל שהגיע זמנה לראות ואפי' לא
ראתה מעולם ואיזו היא שהגיע זמנה לראות כל שהיא בת
י"ב שנה ויום אחד שנכנסה בימי הנעורים ואפי' לא בדקוה
ולא נודע אם הביאה ב' שערות חוששין לכתמיה דחזקה כל
שהגיע לכלל שנותיה הביאה סימנין · אבל אם בדקוה ולא
הביאה סימנין ירקה שאין חוששין שמא נשרו דכתמים דרבנן
ולא

וכן כל כיוצא בזה. היה לה וסת ההפלגה אינה חוששת לאותה ההפלגה ולפיכך א"א לה בפחות משתי ראיות כמו שבארנו. כבר ביארנו שיש וסת מורכב וכיצד וסת מורכב קפצה באחד בשבת וראתה. וקפצה בא' בשבת וראתה ועוד קפצה באחד בשבת וראתה הרי זו קבעה וסת לקפיצות באחד בשבת. הגיע א' בשבת ולא קפצה או שקפצה בשני בשבת אינה חוששת שהרי לא קבעה זו אלא לקפיצת של א' בשבת. קפצה באחד בשבת וראתה ועוד קפצה בא' בשבת וראתה וקפצה בשבת ולא ראתה ובאחד בשבת ראתה בלא קפיצה אין אומרים נתגלה הדבר שהיום גורם שהרי ראתה זו באחד בשבת בלא קפיצה ובשבת קפצה ולא ראתה אלא אומרים מה שראתה באחד בשבת מחמת קפיצה של אמש הוא שראתה ומה שלא ראתה בשבת אף שקפצה בו מפני שעדיין לא הגיע זמנה של קפיצה. קפצה בא' בשבת וראתה ובא' בשבת וראתה ולאחד בשבת השלישי ראתה בלא קפיצה הרי זו קבעה וסת לימים לבדם שהרי ראתה באחד בשבת בלא קפיצה כלל ולפיכך נתגלה שהיום גורם בלא קפיצה: פעמים שתקבע האשה וסת דגופא פשוט ופעמי' שתקבענו מורכב כדרך שאמרנו בוסת מורכב. פהקה בר"ח וראתה וכן בר"ח וראתה ובכ"ט יום פהקה ולא ראתה ובר"ח ראתה בלא פהוק הרי זה וסת מורכ' שלא ראתה בר"ח השלישי אלא מחמת פיהוק של אמש ומה שלא ראתה אמש לפי שעדיין לא הגיע זמני אבל פהקה בר"ח וראתה וכן בר"ח וראתה ובר"ח השלישי ראתה בלא פיהוק הרי זה וסת פשוט לראשי חדשים שהרי ראתה זו בר"ח בלא פיהוק כלל לפיכך נתגלה שהיום גורם פהקה וראתה וחזרה ופהקה באיזה יום שנזדמן חוששת לו שמא תראה כדרך שאמרנו בשאר הוסתות שאינם קבועים דשמא לפיהוקין לבד תקבענו. הרי שראתה באותו פיהוק השני ופיהקה בפעם השלישית ולא ראתה אינה חוששת לפיהוקין שכבר נתבאר שכל וסת שאינו קבוע הרי הוא נעק' בפעם אחת וכבר נתגל' שאין וסת זה קבוע לפיהוקין אבל עדיין היא חוששת לוסת ההפלגה. כיצד הרי שהיה בין פיהוק א' לפיהוק שני כ' יום. ולט"ו יום לפיהוק שני פיהקה ולא ראתה הותרה זו לפיהוקין אבל עדיין היא חוששת ליום כ' שמא להפלגת שוות כ' תקבענו. פיהקה וראתה ועוד עיטשה וראת' ועוד חששה וראתה אין זה וסת קבוע לפי שאין המקרי' קובעים וסת זה לזה ולפיכך אינה קובעת וסת עד שתעטש ג' פעמים ותראה. או שתפהק ג"פ ותראה וכיוצא בזה. כיצד היא חוששת לוסת דגופא אם היה הוסת פשוט והייתה למודה לראות בתחלת הוסת מיד הרי זו חוששת לכל המשכת הוסת שאע"פ שלא ראת' עכשיו בתחילת הוסת שמא תרא' באמצעו או בסופו: הייתה למוד' לראות בסוף הוסת אינה חוששת עד סוף הוסת ובזה קל וסת דגופא משאר הוסתות שהיא חוששת

בהן לכל עונת הוסת. בד"א בזמן שהיא למודה לראות כל הראיה בתוך הוסת אבל אם אין הראיה מובלעת בתוך הוסת יש מגדולי המורים שאמרו שהיא אסורה מתחלת הוסת עד סוף כל אותה עונה. ויש מי שהורה גם בזו להתיר לאחר הוסת ולראשונים שומעין הואיל ולמודה לראות אחר הוסת. היה הוסת מורכב הרי זו אסורה כל אותה עונה כדרך שהיא אסורה בשאר כל הוסתות: וסתות אלו כדרך קביעתן כך דרך עקירתן. כיצד אם קבעה וסת פשוט לפיהוקין ואח' כ פיהקה ג' פעמים ולא ראתה נעקר ממנה וסת זה. אבל אם היה מורכב אינו נעקר עד שתפהוק ג"פ באותן הימים ולא תראה. מי שקבעה וסת להפלגות אם הייתה למודה לראות מעשרים לעשרים ושינתה וראתה לכ"ה הרי זו חוששת לכ' ולכ"ה. כיצד הגיע יום כ' ולא ראתה עדיין היא חוששת לכ"ה. ומאיזו עת היא מונה הכ' מראיית הכ"ה ולא מזמן הכ' שהיא למודה לראות לפי שהאורח אינו רגיל לבא בפחות מכ' ואילו הייתה מונה כ' מזמן הכ' נמצא שהיא חוששת שמא יקדים האורח לבא יום הט"ו לראיית הכ"ה ואינו בדין שזו שינתה לרחוק ראיותיה לכ"ה והנו חוששים שמא תקרב לט"ו. פעמים שלא תהיה הפלג' שתקבע בהשויה אלא בדילוג. כל שתקבענו בדילוג שוה ג' פעמים הרי זו וסת קבוע. כיצד ראתה יום ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ז בסיון הרי קבוע לדילוג יום אחד והרי זו אסורה יום י"ח בתמוז וי"ט באב וכ' באלול וכן לעולם אין מדקדקין בזה בין חדש מלא לחדש חסר שזה וסת הימים ולא וסת ההפלגות. וכן ראתה ג"פ בדילג כמו שאמרנו וחזר' חלילה באותם דילוגים בעצמם אם נהגה כן ג"פ הרי זה וסת קבוע לדלוגי חלילה. כיצד ראתה ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ז בסיון וחזרה חלילה וראתה ט"ו בתמוז וי"ו באב וי"ז באלול ועוד חזרה וראת' ט"ו בתשרי וי"ו במרחשון וי"ז בכסליו קבע' לה וסת בדלוגי חליל' וחוששת לעולם ט"ו בחדש זה וי"ז בחדש זה וכן לעולם. יש מי שהורה בוסת הדילוגים שאינה קובעת עד שתשלים בדילוג. ולפיכך אינה קובעת בפחות מד' ראיות לפי שהראייה הראשונה לא ראתה אותה בדלוג. אבל אם היה לה וסת קודם שהתחילה לדלג ואחר כך שינתה וראתה בדלוג ג"פ קבעה וסת לדלוג לד"ה לפי שאף הראשונה בדלוג ראתה אותה. ראתה ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ח בסיון דברי הכל אין זה וסת קבוע הואיל וסירגה בחדש השלישי ולא ראתה עד י"ח בו. דלגה פעם ושתים אינה חוששת לדלוג אע"פ שחוששת לשאר הוסתות שאינם קבועים לפי שאין חוששין לוסת הדלוג עד שתקבענו. עונה שאמרו שאשה חוששת לה היא העונה שהאורח למוד להתחיל ולבא בה. היית' למודה להמשך ראיית' שנים ושלשה ימים אינה חוששת אלא לעונת התחלת הוסת שהיא העיקר והשאר אינן אלא תוספת דמים. עברה עונת

תחילת

חוששת לוסתה הראשון כלל וחוזרת זו לקדמותה ואפילו חזרה לראות באותן העונות שהיתה למודה לראות בהן אינה חוששת עד שתחזור ותקבענו ג' פעמים לפי שאינה בת דמים ותגלה שהדמים הראשונים מקרה היו. ראתה ג' ראיות מג' עונות לג' עונות מכוונות שלא פחתה ולא הותירה נתגלה שהדילוג הראשון אינו סילוק דמים אלא שינוי וסת ולפיכך הראיה הראשונה שממנה התחילו לדלג מצטרפת לג' ראיות האחרוני' ונמצאו ד' ראיות וג' הפלגות בינוניות שביניהן מתשעים לתשעים. אבל אם פחתה או הותירה שלא היו הראיות מכוונות אי אפשר לראשונה להצטרף עד שתראה ד' ראיות מכוונות ואינה קובעת וסת להפלגות. וכן זקנה שעברו עליה ג' עונות משהזקינה ולא ראתה הרי זו מסולקת דמים ואינה חוששת לוסתה הראשון ואיזו היא זקנה כל שקורין אותה זקנה מחמת זקנתה ואינה מקפדת. חזרה וראתה דינה כדין תינוקת שלא הגיע זמנה לראות כמו שכתבנו חזרו לראות כעונות הקטנות שהית' למודה לראות יראה לי שהוא חוזרת לקביעות' הראשון אם וסת ההפלגות חזרה לקדמותה אם תהי' ההפלג' כמו שהיתה למודה מתחלת יום אחד ואם שאר הוסתות אפי' בפעם א' חזרה לקביעותה שהרי נתגל' שהדילוג הראשון לא סילוק דמים היה אלא מקרה היה. ובזה חמור דין הזקנה מדין התינוקת שלא הגיע זמנה לראות. יש זמנים שאינם ראוים לקביעות וסת אפי' ראתה בהם כמה פעמים כמה הם זמנים אילו ארבעה ואילו הם ימי נדה: וימי זיבה. וימי הנקה. וימי עיבור. ימי נדה וימי זיבה כיצד דבר תורה הרואה טפת דם כחרדל הרי זו נדה לאורייתא והרי זו מונה שבעה והוא בין רואה בין אינה רואה ואם פסקה אפילו ביום השביעי קודם בין השמשות הרי זו טובלת לערב וטהורה אילו הן הנקראים ימי נדה. יש אחר ז' ימים אילו י"א יום שנקראים ימי זיבה. וכל שרואה בהם יום או יומים שומרת יום כנגדם והוא הנקרא שומרת יום כנגד יום וטובלת אפילו ביום השימור משתנץ החמה וטהור' לבעלה מיד. ואם ראתה בהם ג' ימים רצופים הרי זו זבה גדולה וצריכ' שתשב ז' נקיי' ואילו נקראין י"א יום שבין נדה לנדה. ולמה נקראו כן לפי שאם חזרה וראתה לאחר י"א הרי היא חוזרת לפתח נדתה שאם ראתה דם טיפה כחרדל תשב ז' והוא כבתחילה וחוזרו' חלילה כן לעולם ונמצא שיש בין נדה לנדה י"א יום. אילו הי"א יום אין האשה קובעת בה וסת כיצד ראת' בר"ח ובחמש' בחדש שהוא לראיה הראשונ' תוך ימי נדה אפי' נהגה כן כמה פעמים בר"ח ובה' בחדש לא קבעה וסת בה' בחדש אלא בר"ח בלבד. וכן הדין אם ראתה ר"ח וט"ו לחדש לא קבעה וסת לט"ו לפי שראי' הט"ו עומדת תוך ימי זיבה לראיית ר"ח בד"א בשראתה אותה ראייה ממעיין סתום. כגון זה שאמרו אבל ראת' אותה ממעיין סתום קובעת בין בימי נדה בין בימי זיבה. כיצד מעיין סתום הרי שראתה ב' פעמים בר"ח ובשלישית ראתה בכ"ה לחדש ובר"ח אע"פ שראיית החדש השלישי עומדת בימי נדה לראיית הכ"ה הרי זו קובעת וסת לראשי חדשים לפי שהשתים הראשונות הוחזקו ממעיין סתום וראיית הכ"ה דמים יתרים היו שנתוספו בה ומהרו לבא: וכן הדין לימי זיבה ואתה מוצא אותה בשראת' ר"ח ור"ח ובט"ו לחדש ובר"ח שראיית ר"ח השלישי באה בימי זיבה לראיית הט"ו: יש מרבותי שהורו בזמן הזה אין משגיחין בימי נדה ובימי זיבה כל עיקר ובכל עת היא קובעת וסת לפי שכבר החמירו בנות ישראל על עצמן כדי שלא יבא להם הדבר לכלל טעות ואם אתה מחלק להן בין ימי נדה וזיבה לשאר הימים נמצאת מצריכן ללמוד פתחי נדה ופתחי זיבה. ולזה הדעת נוטה. מעוברת משהוכר עוברה אינה קובעת בימי עבורה כלל דמסולקת דמים היא. כל ימי עבורה. וכמה הכרת העובר משעברו עליה ג' חדשים משנתעברה. וכן מניקת כל כ"ד חדש משעת לידתה ואילך אינה קובעת בהן וסת בין שהיא מניקה את בנה בין שגמלתו או מת כשם שאינה קובעת וסת בימי עבור' ובימי הנקתה כך אינה חוששת לראי' שתרא' באותן הזמנים. וראייתם קלה מים ז שאינו קבוע שמסולקת דמי' היא לגמרי ואין ראיותיה אלא מקרה ויש מגדולי הראשוני' ז"ל שאמרו שחוששת לו כדרך שהיא חוששת לוסת שאינו קבוע וראוי לחוש לדבריו: מעוברת משהוכר העובר וכן מניקה כל כ"ד חדש אינן חוששת לוסתן הראשון כלל ואפי' היה להן וסת קבוע לפי שמסולקות דמים הן לגמרי ואפי' הגיע עת וסתן תוך זמן אינן צריכות בדיקה ומותרות לבעליהן אפי' שופעות ורואות ואפילו באותן עונות שהיו למודות לראות אינו אלא כמקר': עברו ימי העיבו' וימי ההנק' שאמרנו הרי אילו צריכין לחוש לווסתן הראשון שהרי נסתלק הגורם כיצד הרי שיש לה וסת הימים אם למודה לראות בר"ח הרי זו חוששת לר"ח הראשון שהיא פוגעת וכן כל כיוצא בזה. וכן הדין אם היה וסתה וסת מורכב או וסת דגיפא. היה וסתה וסת הפלגות אי אפשר לה לחוש עד שתחזור לראות. חזרה לראות אפילו פ"א הרי זו חוששת לקיום ההפלגה שהית' למודה להפליג. ויש מגדולים הראשונים שהורו להקל שאינה חוששת לוסתה הראשון כלל עד שתשו' ותרא' פעם א' באות' וסת שהיית' למודה לראות מתחלת' לפי שהוסתו' דרבנן והולכין בהן להקל. כיצד הרי שהייתה למודה לראות בר"ח אינה חוששת לר"ח אא"כ חזרה וראת' בר"ח. חזרה וראתה אפי' פ"א בר"ח הרי זו חוששת לעולם לראשי חדשים עד שתעקור ממנה ג' פעמים

וכן

עוד בעדים. ואם ראתה מחמת תשמיש פעם ראשונ' ושניי' ושלישית הרי זו אסורה לו ותתגרש ממנו כמו שבארנו. מי שהיא חרשת ואינה מדברת ואינה שומעת או שהיא שוטה או שנטרפה דעתה מחמת חולי צריכה פקחות לתקן אותן שהן עצמן אין להם דעת לתקן את עצמן. וכן בכל בדיקה שהן צריכות אבל הסומא בודקת עצמה ומראה לחברותיה. חרשת שמדברת ואינה שומעת הרי היא כפיקחת לכל דבריה ורואה ומתקנת לעצמה. תינוקת שלא הגיע זמנה לראות משמשת שלא בעדים שחזקתה שאין לה דמים. כל הנשים בין שיש להן וסת בין אין להם וסת הרי הן בחזקת טהרה לבעליהן כמו שאמרנו ומותרת בלא תביעה. באו בעליהן מן הדרך הרי הם באי' עליהן בין ערו' ובין ישנות. וכן בשוהין עמהן בעי' בד"א בשלא הגי' עת וסתה אבל הגי' עת וסת אם יש לה וסת קבוע פשוט הרי זה אסו' עד שישאל' חוששין שמא האורח בא בזמנו והוא לא ידע. בד"א בשלא שהה כדי שיבא האורח וילך ותוכל לטבול אבל אם שהה כדי שתוכל לספור ולטבול בעל' מחשב ובא עליה בלא תביעה לפי שווסתות אינן של תור' ושני ספיקו' יש שמא לא בא האורח ואם בא אני אומר שמא ספרה וטבל'. דבר זה שאמרנו בין באשה גדולה בין באשה נער' שהיא בושה לטבול בלא תביעה. אין לה וסת קבוע אם בא בתוך ל' יום לראייתה שהיא עונה בינונית הרי היא לו בחזקת טהרה ואם בא לאחר ל' יום הרי זו אסורה עד שתאמר לו טהורה אני שסתם נשים רואות הן מל' יום לשלשים יום. חשב בעל' ויש לה לאחר שלשים שיעור כדי שתוכל לספור ותטבול הרי א בחזקת טהרה לבעלה ובלא תביעה. ועוד יתבארו דינים אלו יותר בשער הוסתות. דברים אלו שאמרנו במי שלא ידע בבירור שנטמאת אבל הניחה בחזקת טמאה הרי היא לו בחזקת טמאה לעולם עד שתאמר לו טהורה אני אמר' טהור' אני נאמנת שהתורה האמינתה שנאמר וספרה לה. האשה שהוחזקה נדה בשכונתה כגון שלבשה בגדים שהיא רגילה ללבוש בשעת נדתה הרי היא בודאי טמאה ואם אמרה טהור' אני אע"פ שנתנה אמתלא לדבריה כגון שאמרה לא לבשתי בגדי' אלו אלא כדי שלא תטרידני עכשיו שלא הייתי בבריאותי וכיוצא בזה אינה נאמנ'. למה"ד למי שידענוה שראת' ואמר' לא ראיתי שאינה נאמנת. אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת והרי היא בחזקת טהרה ומותרת לבעלה:

השער השלישי הוסתות ואכלול בו שני ענינים הא' לבאר איזו וסת קבוע ואיזו שאינה קבוע. והשני חוששי הוסתות ואכלול עם זה וסת שחוששת לו סמוך לזמנו ואע"פ שאינה מרגשת בהן עדיין ואיזו שאינה חוששת לו:

כל אשה בין שיש לה וסת קבוע בין שאין לה וסת קבוע אינה אסורה לבעלה דבר תורה עד שתראה או עד שתו... שיצא הדם לבית החיצון שנא' דם יהיה זובה בבשרה. חכמי' עשו סייג לדבר ואסרוה כל אותה עונה שהיא למודה לראות בה בין שיש לה וסת קבוע בין אין לה וסת קבוע. בד"א בגדולה אבל בקטנה שלא הגיעה לימי הנעורים ולא הביאה סימנים אינה חוששת לוסת שאינו קבוע. וכמה עונה או יום או לילה כיצד היתה למודה לראות ביום אסורה כל היום הית' למודה לראות בלילה אסורה כל הלילה עונה זו הסמוכ' לוסת שאמרנו כבר אמרנו שאינה מדברי תורה אלא מד"ס לפיכך אינה אסורה אלא בתשמיש בלבד עוד הקילו בו שהיוצא לדרך סמוך לוסתה פוקד את אשתו פקידה זו אפי' בתשמיש ויש מי שאומר שהיא אסורה בכל קריבה בעולם כנדה והיוצא לדרך אינו פוקד בתשמיש ולא התירו לו אלא פקידת רצוי ודברי הרגל ולא יראה לי כן. הפרש יש בענייני' אלו בין וסת קבוע לוסת שאינו קבוע. איזהו וסת קבוע כל שתקבענו ג' פעמי'. פחות מכן אין זה וסת קבוע מה היא ההפרש שיש בין וסת קבוע לשאינו קבוע. וסת הקבוע כשם שאינו נקבע עד שתקבענו ג' פעמים כך אינו נעקר בפחות מג"פ והרי היא חוששת לו עד שתעקר ממנה ג"פ אבל וסת שאינו קבוע הרי הוא נעק' בפעם אחת וכל שנעקר פעם א' שוב אינה חוששת לו. הוסתו' נקבעים בענינים רבים יש שנקבע בימים ידועים מן החדש או מן השבת כגון שלמודה לראות בראש חדש או בחמיש' בחדש וכיוצא בזה או בא' בשבת וכיוצא בזה וזהו הנקרא וסת הימים. ויש שנקבע בימים ובמעשה כגון שתקפוץ בראש' חדשים ותראה או בא' בשבת ותרא' והוא הנקר' וסת המורכב. ויש שנקבע בהפלגות שוות כגון שלמודה לראות מעשרים לעשרים וכיוצא בזה והוא הנקרא וסת ההפלגות. ויש שנקבע מתוך המקרים שיקרנה בגופה בבא האורח כגון שמפהקת או מתעטשת שאוחזין אותה צירים וחבלים ורואה וכיוצא בזה והוא הנקרא וסת דגופא: כל מקום שנאמר בשער הזה וסת הימים או וסת המורכב או וסת ההפלגות או וסת דגופ' הכוונ' אל א' מאילו הוסתות שאמרנו. וסת הימים וכן המורכב או וסת דגופא כולן נקבעין בג' ראיות שהרי קבעה זו ראיותיה בג' פעמים. וסת ההפלגות אין קבוע עד שתראה ד' ראיות לפי שאי אפשר לג' הפלגות בפחות מד' ראיות. תינוקת שלא הגיע זמנה לראות והיא קטנה שלא הגיע לימי הנעורים ושלא הביאה סימנים הרי היא קובעת וסת ככל הנשים בג' ראיות בשאר הוסתות ובד' בוסת ההפלגות אלא שיש הפרש בינה ובין הגדולה שאע"פ שהוחזקה רואה וקבעה לה וסת אם פסקה ג' עונות בינוניות שהם ל' יום ולא ראתה אינה

הנשים · בא עליה פעם אחת אע"פ שפרסה נדה אחר ביאה ראשונה הרי היא כשאר הנשים וישנה עמו בבית אחד שכיון שבא עליה יצרו שכור · פעמים שאפי' לא הרגישה האשה בדם ואפי' בדקה ומצאה טהור' אסור' לבעלה וצריך לפרוש מאשתו עד שתשב ז' נקיים ותטבול · כיצד האשה שתבעוה לינשא ונתפייסה אפילו היא קטנה שאין דמים מצויין בה לא תנשא עד שתשב ז' נקיים חוץ מאותו יום של תביעה · שמא מתוך שנותנת דעתה לינשא מתמדת לבעל ורואה ואצ"ל גדולה שדמים מצויין בה · בדקה עצמה ומצאה טהור' חוששין דם כטפה היה ונאבד · עבר וכנסה תוך זמן זה אסור להתייחד עמה אלא שהוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים כדרך שאמרו בכלה שפירסה נדה · בדבר זה אין הפרש בין תלמיד חכם לשאר העם שאפילו ת"ח אסור להתייחד עמה כמו שאמרנו · איסו' זה מסופק הרבה ואף אם היא רוא' דם מועט היא שרוא' ולפיכ' אינה צריכ' הפסק טהר' כשאר הנשי' הרואו' אלא כל ששהתה ז' ימים אחר יום התביע' הרי זו בחזק' טהרה וטובלת לערב ומותרת · בד"א בשבדקה בתוך אותן ז' או בתחלתן או באמצען ואפי' בסופן אבל אם לא בדקה כלל תוך ז' אע"פ שבדקה לאחר ז' ומצאה טהורה אין לה אלא אותו יום בלבד ומשלמת עליו עוד ו' ימי' קוד' שתטבול כשאר הסופרות לנדתן כן הורו מקצת גדולי הראשוני' נוחי נפש · ולא יראה לי כן אלא בין כך ובין כך טהורה בידוע שאין ראייה זו כמשכ' ובודאי פסק' היא משע' תביע' ואילך שאם אין אתה אומר כן צריכ' הפסק טהרה כשאר הנשים · אלא שראוי לשמוע לדברי הראשונים ולהחמיר בדבר שיש בו כרת · מאימתי מונין לה ז' ימים אלו מאחרת יום התביעה ולא שתבעוה לינשא לאחר י"ב חדש שזמנה רחוק ואין מתמדת בכך ויראה לי שמונין לה משעה שמתקנין לה צרכי חופה מכי רמו שערי באסיתא וכיוצא בזה · הבועל את הבתולה אפי' קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה ואין צ"ל גדולה שהגיע זמנה לראות בועל בעילת מצוה בלבד ופורש ואפי' בדקה ומצאה טהור' טמאה שמא דם טפה היה ונאבד או שחפהו ש"ז ואפי' בוגרת כיוצא בהן ואע"פ שרוב הבוגר' בתוליהן כלין בתוך מעיהן. וזו בדקה ומצאה טהור' כיון שמקצת בוגרת יש להם דמים חוששין לה · חמורה זו ממי שתבעוה לינשא ונפייס' שזו צריכה הפסק טהר' ובדיקה תוך ז' כרואה ודאית · אע"פ שעשו זו כרואה · גומר ביאתו ואפי' דם שותת ויורד ואפי' בעל נפש לא ימנע מלגמו' ביאתו שאם אתה אומ' בעל נפש לא יגמו' אף לבו נוקפו ופורש מלבעול ונמצא בטל מפו"ר · יש מי שהורה שלא יגמר ביאה צריך לשהות עד שימות האבר מפני שיציאתו הנא' לו כביאתו ולא יראה לי כן אלא גומר ופורש מיד לא תהא יציאתו חמורה מגמר ביאתו ואת"ל שהנאה היא לו אף זה מגמר ביאתו · גם מקצת גדולי המורים התירו כן · ולנעוץ צפרניו בקרקע כדי שימות הסכימו הכל שאינו צריך · האשה שיש לה וסת בין קבוע בין שאינו קבוע כיון שהגיע עונת וסתה צריך לפרוש ממנה כל אותה עונה שהיא למודה לראות בה · וכמה עונה או יום או לילה · פעמים שאינו פורש ממנה עד שיבא הארוח ומשעת ביאת הארוח אסורה עד סוף כל אותה העונ' ופעמי' שאינה אסורה אלא בתוך אותה בלבד ודינים אלו יתבארו בשער הווסתות · היה משמש עם הטהור' ואמרה לו נטמאתי אינו גומר ביאתו ואינו פורש מיד שיציאתו הנאה לו כביאתו אלא נועץ צפרניו בקרקע כדי שימות וממתין עד שימו' ופור' · יש פרישה המורה שהוא חייב לפרוש ממנה לעול' כיצד הרוא' דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושנייה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש אלא תתגרש ותינשא לאחר · נשאת לאחר וראתה דם משמשת פעם ראשונה שנייה ושלישי' מכאן ואילך לא תשמש אלא תתגרש ותינשא לאחר · נשאת לשלישי וראתה ג' פעמים שוב לא תנשא לאחר אלא אסורה לכל עד שתבדוק עצמה · כיצד בודקת עצמ' נוטלת שפופרת של אבר וקנה כפוף לתוכה כדי שלא תקלקלנה ומשים בתוכה מכחול וראשו מוך · נמצא דם על ראשו בידוע שהוא מן המקור ואם לאו בידוע שהוא מן הצדדין ומותרת ואם רצתה לבדוק בעוד' תחת הראשון כ"ש שמותר' ולא אמרו בשלישי אלא להקל עליה עם הראשון ועם השני ועם השלישי בלא בדיקה ויש מי שהור' שאין סומכין עכשיו על בדיקה זו · ואין הדברים נראין כן אלא סומכין עליה בכל עת כדי שלא תוציא אשה מבעלה · אשה זו שראתה ע"י תשמיש והיא בשעת וסתה תולה בוסתה להקל כדי שלא תתגרש מבעלה · ואם יש לה מכה תולה במכתה ודוקא כשאין ניכר שיהא דם מכתה משונה מדם ראיית' אבל בידוע שדם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה בה · ויש מי שהורה שאינה תולה במכתה ולא יראה לי כן ועוד יתבאר יותר מזה בשער הכתמי' · שאר כל הנשים אם יש לה וסת קבוע מותרות לבעליהן בלא בדיקה ואינן צריכות בדיקה לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש שכל אשה בחזקת טהרה עומדת עד שיודע שראתה או עד שהגיע עונת וסתה כמו שאמרנו ולא עוד אלא שאין ראוי שתבדוק בשעה שהיא רוצה לשמש את ביתה · כדי שלא יהא לב הבעל נוקף ופורש ונמצא בטל מפריה ורביה · ויראה לי דוקא בשעה שהיא עוברת לשמש את הבית אבל שלא בפני בעלה כל המרבה לבדוק הרי זו משובחת והאשה שאין לה וסת פעם ראשונה ושנייה ושלישית משמשין בעדים ובודקין לאחר תשמיש אם לא ראתה בג"פ ראשונים הרי היא בחזקת טהורה לעולם ואינה צריכ' לשמש

אחס היה אלא שלקה · כשנתמעט הבקיאות הזרו לאסור את הכל חוץ משתי מראות ואלו הן הלבן והירוק· ירוק זה שאמרו בין ירוק ככרתי בין ירוק כזהב · האשה שראתה דם ונאבד והביאה דם אחר ואמרה לבן כזה או ירוק כזה היה אלא שאבדתיו נאמנת · ורואין אם אותו צבע שהביאה מן המראות הטהורות מטהרין אותה שאין מחזיקין אות' כמשקר' שהתורה האמינתה שנאמר וספרה לה אמרו רז"ל וספרה לה לעצמה · וכן אין מחזיקין אותה כטועה בדמיונות מן הסתם · הביאה הדם בעצמו לפנינו והחזקנוהו בטמא או אפי' נסתפקנו בו אם טמא אם טהור אעפ"י שאמר' פלוני חכם טיהר לי כיוצא בזה אין סומכין עליה חוששין שמא גם היא אינה יכולה לעמוד על בירורו כמו שלא עמדנו אנו על בירורו · סבורה היא שהוא כמין אותו טהור שטיהר לה חכם והי.ו· ואין צ"ל בזמן שאנו מחזיקין אותו כטמא שהרי נתברר לנו שהיא טועה בדמיונו · כל דם שתראה האשה בין לח בין יבש ואפילו יבש מעיקרו טמא · ולא עוד אלא אפילו שורין אותו במים פושרין או שמעכו אותו ברוק ע"ג צפורן ולא נמוח דם טמא הוא אלא שנתייבש הרבה · והתורה אמרה דם יהיה זובה התורה רבתה כל שיהיה ואפי' יבש מעיקרו · בד"א בדם יבש אבל הרואה כמין קליפות או כמין שערות או כמין יבחושין אדומים או כמין דבר שהוא נפרך כעפר הרי אלו ספק דם ספק ברי' כיצד היא עוש' שורה אותן במי' פושרין מעת לעת נימוחו בידוע שזה דם וטמאה לא נימוחו בידוע שאין זה דם אלא בריה מכה יש לה בתוך מעיה או שומא שממנה קליפות אלו נופלין ואין מטמאין אותה משום פתיחת הקבר שאין פתיחת קברות לדברים קטנים כאלו : דבר זה שאמרו בין במעוברת שהפיל' כמין אילו בין כשאינה מעובר' כל שנמוחו טמאה נדה ואם לאו טהורה · בד"א בזמן שהן יבשין אבל אם יש עליהן דם ואפילו מעט לחלוחית דם טמאה שדם נדה אין לו שיעור אלא אפילו כחרדל ואפי' פחות מיכן · כמה יהיו המים הפושרין כל מעת לעת· מיעכתו ברוק ע"ג צפרן ולא נימוח בידוע שאינו דם מיעוך זה דחוק הוא יותר משריית המים הפושרין וכל שלא נמחה ע"י מיעוך זה בידוע שלא ימחה ע"י המים ואפילו שרויין מעת לעת במים פושרין וטהורה :

השער השני הפרישה · אכלול בו ג' ענינים · האחד אם צריכה בדיקה בכל עת שהיא עוברת לשמש את הבית אם לאו ולא אפרש בשער הזה עיקר הבדיקה מה היא לפי שזה מכללי שער הבדיקה והספירה ושם יתבאר בע"ה · השני דברים הגורמים לפרוש מאשתו ואע"פ שאינה מרגשת דם כגון שתבעוה לינשא ונתפייסה וכגון עונה אחת סמוך לווסתה וכגון הרואה דם מחמת תשמיש שג"ז אסורה לאחר ג' פעמים כמו שיתבאר · וכן בועל את הבתולה שהיא אסורה לאחר גמר ביאה ראשונה · השלישי מה הם הדברים שנוהג בהם הפרישה בין בזמנים אלו בין בזמן שהיא סופרת וכלול עם זה כלה שפירסה נדה קודם שבא עליה הבעל :

צריך אדם לפרוש מאשתו עד שתספור ותטבול ולא מתשמיש בלבד אלא מכל קריבה בעולם ואפילו מדברים המרגילים לערוה· שנא' ואל אשה בנדת טומאת' לא תקרב שום קריבה בעולם · לא יגע אדם באשתו נדה אפילו באצבע קטנה ולא יושיט מידו לידה שום דבר שמא יגע בבשרה · לא תאכל עמו על השולחן אלא אם עשו היכר ביניהם בפריסת מפה וכיוצא בזה כדרך שנהגו לאוכלי בשר וגבינה על שולחן אחד וא"צ לומר שלא תאכל עמו בקערה אחת · לא ישכב על מטה שהיא מיוחדת לה ואפי' אינה עמו במטה וא"צ שלא תישן עמו במטה אחת ואפי' הוא בבגדו והיא בבגדה · וכל המלאכות שאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו · מזיגת הכוס בכוס של יין שהוא המרגיל לערוה · הצעת המטה דוקא בפניו אבל שלא בפניו מותרת אפילו יודע שהיא מציעתו · הרחצת פניו ידיו ורגליו אפי' בצונן ואפי' הוא רוחץ והיא מוצקת וא"צ שלא תרחצנו ממש שהרי יש כאן נגיעת בשר · ומזיגת הכוס שאמרו אם שינתה בו להיכר מותר כיצד מזגה לו ביד שמאלה והניחה לפניו או שמזגה לו אפי' בימין כדרכה והניחתו לו על הכר או על הספסל וכיוצא בזה שאין דרכה לעשות כן בימי טהרתה הרי זה מותר שהרי יש להן היכר בדבר ויזהרו בזה ולהושיט מידו לידה לעולם אסור · בדבר זה אין הפרש בין ימי נדתה ממש בין ימי לבונ' שהן ימי ספירת' ויש מי שהורו להקל שלא הקילו אלא בימי לבונה ולא יראה לי כן וכן הסכימו גדולי המורים· כשם שאסור לה למזוג לו את הכוס כך אסור לו למזוג לה ולא עוד אלא אפי' לשלוח לה כוס של יין אסור בין כוס של ברכה בין כוס דעלמא ובלבד בכוס שיחדו לה· לא יסתכל אדם בעקב אשתו נדה וה"ה בכל שאר המקומות המכוסין שבה · ודברים אלו שאמרנו בין ברואה ממש בין בבעל' כתם עשאוה כרואה לכל דבריה · אע"פ שאסור להתייחד עם כל העריות שבתור' מותר לאדם להתייחד עם אשתו נדה ואע"פ שהיא לו ערוה לפי שאין יצרו תוקפו מאחר שיש לו היתר אחר איסורה · פעמים שהוא אסור להתייחד עמה כיצד כלה שפרסה נדה קודם שבא עליה חוששין מתוך שהיא חביבה עליו שמא יסיתנו יצרו· גדר גדול גדרו בה שלא תישן עמו בבית אחד עד שיהיו שם אנשים ונשים והוא ישן בין האנשים ואשתו בין הנשים

חוצץ · כיצד היה אחד צבע והיו ידיו צבועות אין הצבע חוצץ על ידיו אע"פ שיש על ידיו ממשו של צבעים · לא היה צבע אם היו ידיו צבועות ויש ממש של הצבע על ידיו הרי זה חוצץ · אבל הלא אינו חוצץ · וכן הנשים שדרכן לצבוע ידיהן לנוי וכיוצא בו אין הצבע חוצץ לא לנטילה ולא לטבילה · ובשער הטבילה מבית הנשים יתבאר בעז"ה · השח הדעת פוסל את הידים · כיצד היה יושב בסעודה ויצא לדבר עם חבירו והאריך עמו בדברים כשבא נכנס נוטל שתי ידיו וכשהוא נוטל לא יטול מבחוץ שלא בפני המסובין אלא נכנס ונוטל לפניהם כדי שלא יחשדוהו שלא נטל · בד"א בשגמר מלאכול ועדיין ממשיכין על השלחן כדי לשתות אבל בשלא גמרו מלאכול נוטל אפילו בחוץ שלא בפני המסובין שהכל יודעין שדעת הכל קצרה לאכול בלא נ"י ומי שגודל שדעתו קצרה הרבה אפי' לשתות נוטל ונבחון אם ירצה שהכל יודעים שדעתו קצרה ליכנס עד שיטול שמא יצטרך לאכול ואין דעתו סובלת לעשות כן בלא נטילה · כל הנוטל ידיו למים ראשונים צריך לברך מפני שהם מצוה ומברכין עליהן כדרך שמברכין על כל שאר המצו' ומהו מברך בא"י אמ"ה אקב"ו על נ"י · הטביל ידיו בנהר יש מי שאומר שמברך על טבילת ידים ורבותי הורו שמברך על נ"י אע"פ שאין כאן נטילה יש בכלל טבילה נטילה · שיש בכלל מאתים מנה והרי זה כמטביל ומפני שלא נצטוה על הטבילה · ועל הנטילה נצטווה · עליה הוא מברך · מים אחרונים אינם מצוה אלא חובה כדי לשמור עצמו מן הנזק מפני שאדם אוכל בסוף סעודתו מלח ושמא יש בה מלח סדומית שמסמא את העינים ואין מברכין על החובה אלא על המצוה · פעמים שאדם רוחץ ידיו בין תבשיל לתבשיל לנקיות לפיכך אין צריך לברך עליהם שאם ירצה אינו רוחץ: אבל גבינ' ורצה לאכול בשר חובה הוא ליטול ידיו ונראה לי שאינו מבר' עליהם אע"פ שמצוה עליו לרחוץ עד שלא יאכל בשר לפי שאין זה מצוה קבועה שאילו ביום אוכל אפילו בלא רחיצה כשרואה שאין בידו לכלוכי הגבינה · ויש מגדולי המורים שהורו שצריך לברך על רחיצת ידים · ונוטלין בין בכלי בין שלא בכלי ואיניהם כדינמים אחרונים לכל דבר ויתירי' עליהם שצריכין ניגוב כמים ראשונים · פעמים שהמים האחרונים טעונין ברכה · כיצד אכל דבר מזוהם צריך לרחוץ ידיו ומברך על רחיצת ידים · ומה הוא הדבר המזוהם יש מי שאומר כל שהוא דבר לח לפי שמסתרך על הידים · אבל אכל דברים יבשין אין זה מזוהם : ויש מי שאמר דכל שאינו ממין הקרב ע"ג המזבח קרוי מזוהם וכל הקרב ע"ג המזבח פסקה זוהמתו · בד"א שצריך לברך לנוטל את הכוס לפי שאמר והתקדשתם אלו מים ראשונים · והייתם קדושים אלו מים אחרונים · כי קדוש זה שמן ערב אני ה' זו ברכה · נשלם בית הקדושה ברוך אשר קדשנו בתורתו ועד כה ברכנו בברכתו ואשר עד הנה עזרנו בחמלתו ברוך הוא וברוכ' מתנתו א'ות:

הבית השביעי בית הנשים

אמר שלמה ב"ר אברהם · לבן של ראשונים כפתחו של אולם ולביא ולנו מהם לדי יסוד עולם מההמונ' העגה ואזת מקולם · לא ידע אנוש ערכם ודרכם גם מעיני חכמי' נעלם · אף כי אנשים ואנחנו במת לתם והגלם · וכבר קדמונו שרים ועשינו הרים להרים מכשול מדרך העם · ולמדו דעת את העם ויצא בעולם שבעם · לשמור את משמרת הבית משח · שבל יהיה עת דודים משולח · ואמנם מפני שהדברי' לכל מסורים · בחדרי חדרים · ואין הכל בקיאין לחפש בחבורים · ופעמים יהיו העניינים המבוקשים כגרגרים המתלקטים בין העמרים · ופעמים ירבו המתאווים · להיות העניינים לפניהם מדרך החקירה רחבים · על כן ראיתי וימלוך לבי עלי לעשות המלאכה הזאת על הדרך הזה רחבת ידים · ואם היא יקר' ממני אלחק והכל שהכל מסייעי' למלאכת שמים · ואחבר בו מאמר אחד כולל שתי הבקשות האלה וראיתי לחלק המאמר לשערים ולכתוב כל ענין וענין בשער בפני עצמו ואכתוב כל ענין בארוכה ואחקור אליו מצד הגמרא ודברי הראשונים כדי לעמוד על אמית' העניני' בע"ה מצד המקרא דרך משא ומתן עד שימצא המעיין החוקר בשער מן השערים מאיזה צד באתי לפסוק בפסק מפסקי העניינים הבאים בשערים האלה · ואצטרך לעתים לכתוב הלכה אחת בשנים ובשלשה מקומות לפי מה שבא באותה הלכה מן העניינים שאני צריך לדבר בהם לפי שיש הלכה כוללת או רומזת עניינים רבים ויביא ההכרח לזכור אותה בכל מקום שאזכור אותו הדין או אותו העניין ואח"כ אכתוב כל הדינים דרך קצרה על כל ענין וענין בשער בפני עצמו למען ירוץ הקורא בו · וימצא הענין שירצה לעמוד עליו דרך קצרה אם ירצה להשען על מה שראיתי אני להשען עליו · וחלקתי המאמר הזה לשבעה שערים: :

השער הראשון מראות הדמי': אזכיר בו הדמים האסורי' בכלל ואפרוט מהם הדמים לבד שאנו נוהגין בהם היתר · ולא אכנים עצמי להאריך במראות הדמים לפי שאין אדם בקי עכשיו במראות וכל דם שתראה אנו נוהגין בו איסור : :

דבר תורה אין האשה מטמאה משום נדה עד שתראה דם אדום שנאמר דם יהיה זובה מבשרה ואין דם אלא אדום וארבע' מיני אדום יש האדום כקרן הכרכום · וכמימי אדמה ומזוג · ועוד טמאו הכמים את השחור מפני שתחלתו אדום

אותו אעפ"י שהוא אינו נוגע אלא שאחרים נותנין פרוסה לתוך פיו צריך נ"י · אבל המאכיל אין צריך נ"י :

השער השלישי הנוטל ידיו למים הראשוני' צריך שיטול מן הכלי · וכל הכלים כשרים ליטול מהם לידים בין כלי' שמקבלין טומאה בין שאינן מקבלין טומאה ככלי גללי' וכלי אבנים וכלי אדמה · בד"א בכלים שתוכן עשוי לקבל משקין ושמחזיקין רביעית · כיצד כל כלי שאינו מחזיק רביעית אין נוטלין לידים שהנטילה צריכה רביעית והוא שיטול מרביעית המכונס במקום אחד · שאם נטל משמינית וחזר ונטל משמיני' ידיו טמאות כשהיו · היה תוכו של כלי מקבל רביעית אבל אינו יושב אלא כשהוא מסומך בדבר אחר פסול ליטול ממנו לידים עד שיהא יושב כשאינו מסומך ומקבל רביעית הרי זה כשר · כיצד מגופת החבית שאינה יושבת אלא כשהיא מסומכת והתקינה הרי היא כשירה · המת וכפישה שהתקינה לשבת שלא בסמיכה כשרין שהרי עשויין לקבל משקין אבל השק והקופה אעפ"י שהתקינן לשבת בלא סמיכה וזפת אותן בזפת עד שהן מקבלין משקין פסולין · לפי שאינן עשויין לקבל משקין · כלי שניקב נקב גדול עד שהוא מכניס משקין כשאדם מושיבו על המים הרי זה פסול · בד"א בזמן שניקב בשולי הכלי עד שאינו מקבל רביעית מן הנקב ולמטה · אבל אם מקבל רביעית מן הנקב ולמטה כשר · בד"א בכלי שאין שבירה זו מעלה אותו מטומאתו · אבל כל כלי שניקב או שנשבר שבר המעלה אותו מטומאתו פסול לפי שאין זה כלי אלא שבר כלי · המטביל ידיו בנהר או במקום כנוס משקה הראויין לטבילה ידיו טהורות אם נטילה קלה מטהרת את הידים ק"ו טבילה החמורה · נטל ידו אחת מן הכלי הראוי לנטילה וידו אחת בטבילה ידיו טהורות · בד"א במטביל ידיו שם אבל להטביל ידו אחת וליטול באותה יד ולשפוך על השנייה ידו טמאה שאין כאן לא נטילה ולא טבילה · ואצ"ל בשחפן חבירו מים בחפניו מן הכלי או מן הנהר ונתן על שתי ידיו שאין חפני חבירו ככלי ולפיכך ידיו טמאות · נטל הוא על ידו אחת מן הכלי וחזר ונטל באותה יד פעם שנייה ונתן על יד שנייה יש מי שסובר שידיו טהורות שהרי נטל הוא בעצמו מן הכלי ויש מי שאוסר ונראין דבריו · שכשך ידיו בתוך הכלי שיש בו רביעית ידיו טהורות שכל המשכשך בתוך הכלי כנוטל ממנו · הדלי שדולין בו מן הנהר או מן הבור אם ניקב במכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים כמו שבארנו · אבל אם היה עדיין ע"ג הנה' או ע"ג הבור וקילוח מים יורד ממנו לנהר או לבור נוטלין את הידים שהקילוח מחבר בינו ובין המים שבבור או שבנהר והרי הוא כמטביל ידיו בבור או בנהר · סוקת שדולין ונותנין שם מים להשקות את הגן אין מטבילין בה את הידים לפי שהמים שאובין הן ואין טובלין במים שאובין · ומה הפרש יש בין זה למשכשך ידיו בכלי פירשו רבותי מפני שהסוקת מחוברת לקרקע וכל שהוא מחובר לקרקע אינו ככלי לנ"י אלא הרי הוא לענין זה כבקרקע וכל שבקרקע נדון טבילה הוא ואין טבילה בשאובין · קרב ידו למקום שפיכת הדלי בסוקת ידיו טהורות · שהרי זה כנוטל מן הכלי ע"י שפיכת הדולה · מים ראשונים ניטלין בכלי וניטלין בין ע"ג קרקע בין שלא ע"ג קרקע וחלופיהן במים האחרונים שמים אחרונים ניטלין בין בכלי בין שלא בכלי ואינן ניטלין אלא ע"ג כלי או ע"ג קש או עצים וכיוצא בזה כדי שלא יפלו המים מידיו ע"ג קרקע :

השער הרביעי הכל כשרים ליתן לידים ואפי' זב וזבה והעכו"ם · לא פסלן נדה וזב וזבה והעכו"ם שאין מטמאין כלי למשא אלא לאוכלי תרומ' אבל לא לאוכלי חולין · נתן הכלי בין ברכיו או בין אצילי ידיו והרכינו עד שנשפכו המים מכחו על ידיו ידיו טהורות היו מים מקלחין מן הכילון שיש בו בית קיבול של רביעית או מן הנקב שבחבית או שהטה אותה על ידיו וכיוצא בו ונטל ידיו מן הקילוח או ששפך הקוף על ידיו יש מי שאוסר ולומר שאין נוטלין אלא מכח אדם · נראה לי שא"צ כח אדם וכן יראה לי מדברי קצת גדולי הגאוני' ז"ל שאין מעכב בנטילה אלא דברים אילו כלי ושיעור ומראה ומלאכה כמו שבארנו · הנוטל צריך שיכוין שהוא נוטל לאכילה נתכוין הנוטל ולא נתכוין הנותן או איפכא ידיו טהורות · נטל ידיו שחרית ונתכוין להיות נטילה זו עולה לו לכשיאכל לאחר שעה ולאחר שתים ושלש ושמר ידיו ולא הסיח דעתו מהן ידיו טהורות · בד"א במקום דחוק במים אבל במקום שהמים מצויין הרבה כל זמן שרוצ' לסעוד צריך ליטול סמוך לסעודתו · ויש מי שאומר דבין כך ובין כך ידיו טהורות · ונוטל בשחרית ומתנה עליהן לכל היום ונראין דבריו :

השער החמישי הנוטל ידיו צריך שינק' ידיו שלא יהא דבר חוצץ על ידיו שכל הדברים החוצצין בטבילה חוצצין בנטילה · ומה הן הדברים החוצצין · הדברים שהן נדבקין ביותר על הידים ומונעים את המים מלבאים כגון טיט היון וטיט היוצרים וטיט שמערבין בו לובן ביצה שעושין אותו לתקן בו את כלי החרס שנסדקו וכיוצא בזה וכן הגלד שע"ג המכה ושרף היבש ובצק שתחת הצפורן וכיוצא בדברים אלו שהן דבוקים הרבה ושאדם מקפיד עליהן אבל דברי' שאינם דבוקים כ"כ כליכלוכין שתחת הצפורן שאין דבקים הרבה אינם חוצצין וכן הדברי' שאין אדם מקפיד עליהן אינן חוצצין · היה דרכו של זה להקפיד עליו וזה אין דרכו להקפיד עליו למי שדרכו להקפיד עליו חוצץ ולמי שאין דרכו להקפיד עליו אינו

אבל במים אחרונים יראה שאין צריך רק עד הפרק השני של האצבע שאין מגיע למעלה מפני סרך המלח וכן ראיתי לאחד מגדולי המורים · האוכל פירות או בשר או גבינה או ירקות אינו צריך נטילת ידים וכל הנוטל ידים להם אינו אלא מגסי הרוח · בד"א בשאוכלן בפני עצמן אבל טבלן במשקין או שנשרו במים ועוד המים עליהן צריך נ"י שכל דבר שטיבולו במשקין צריך נ"י · השות' כוס של יין או של שאר משקין נראה לי שצרי' ליטול ידו האחת אותה שנוטל בה את הכוס שמא יגע במשקין שבכוס · וכן האוכל כעכין וכיוצא בהן להתענג ואינו קובע סעודתו עליהם נוטל ידו אחת ודיו :

השער השני כמה שיעור המים הראשונים שהוא נוטל ידיו בהן רביעית לוג שהוא שיעור ביצה וחצי ביצה · פעמים ששנים נוטלין מרביעית · כיצד היה רביעית מים בכלי ופשט אחד ידיו ליטול ואחר מילק על ידיו ובא שני ופשט ידיו למטה ממנו וקלוח יורד על ידו של ראשון ולידו של שני שלמטה ממנו ידי שניהם טהורות אע"פ שנפחת השיעור כשהן מגיעין לידו של שני ידיו טהורות מפני שהן באין משירי טהרה · ויש מתירין אפילו בשנוטלין זה אחר זה הואיל ובשעה שהתחיל הראשון ליטול מהם היה בהם רביעית אף לשני זה עולין מפני שבאו משירי טהרה כמו שאמרנו · והראשון לדעת רבותיי נוחי נפש · היה בכלי חצי לוג נוטלין ממנו על ענין זה אפילו ג' ואפילו ד' · היה שם לוג שלם נוטלין מהם אפילו מאה · בד"א למים ראשונים אבל אחרונים לא נתנו בהם חכמים שיעור אלא רוחץ עד שיעבור זוהמא מידיו בין שהיו המים מרובים בין שהיו מועטים · רביעית שאמרו בין שנוטל שתי ידיו בין ידיו של גדול בין ידיו של קטן · נטלו שני בני אדם זה ידו אחת וזה ידו אחת הרי אלו נידונין כשני בני אדם · ולפיכך אם נטל זה ידו אחת וזה ידו אחת ואח"כ חזר השני ונטל ידו השניה הרי אלו כג' בני אדם · ולפיכך אם היה בכלי חצי לוג ידיו טהורות ואם לאו אין ידו השניה טהורה שאין נוטלין בפחות מחצי לוג יתר משני בני אדם · מים ראשונים צריך להיות שופך מקצתן על הידים ומפסיק מפני שהמים הראשונים של מים ראשונים טמאים שנטמאו מחמת הידים ואח"כ שופך פעם שנייה מותר הרביעי' על הידים כדי לטהר המים הראשונים שעל הידים וי"א שאם ירצה לצוק כל הרביעית בפעם אחת על הידי' ועד מקום הפרק שהוא צריך ליטול עושה ואינו נמנע · ולא אמרו להפסיק אלא בשלא נטל תחלה אלא עד חצי הפרק ולפיכך אם בא עכשיו ליטול החצי הנשאר מפסיק בניגוב כדי שלא יחזרו המים שעל החצי שיטול עכשיו ויטמאו את המים שעל החצי הראשון · ואם כדברי זה אינו כהלכה שהנוטל ידיו לתנאין כל יד ויד לתנאין ידיו טמאות כמו שהיו · מים ראשונים נפסלים בג' דברים בשנוי מראה ובמלאכה ובשאינם ראויים לשתיית בהמה · שנוי מראה כיצד נפל לתוכן דיו או קומוס וקנקנתום וכיוצא בזה ושנו מראיהן פסולין · נעשית בהן מלאכה כיצד הדיח בהן את הכלים אם הכלים ישנים הם אע"פ שלא נשתנו מראיהן פסולין הדיח בהם את הכלים חדשים מודחים כשרים וכן אם שרה פתו בהן · וכן הנחתום שהטביל בהן ככרותיו הרי אלו פסולין אבל הנחתום שנטל מים בחפניו מן הכלי ונתן ע"ג ככרות כל המים שבכלי כשרים שלא נעשית מלאכה באותן שבכלי אלא באותן שנטל בחפניו וקטף בהם את הככרות · בד"א בשלא נשתנו מראיהן אבל אם נשתנו מראיהן מחמת חפינת ידיו אף שבכלי פסולין שהמי' נפסלי' בשנוי מראה כמו שאמרנו · נפסלו משתיית הבהמה כיצד מים מלוחי' או סרוחי' או מרים הרי אלו פסולין · בד"א בכלים אבל בקרקע שיש בהם ארבעים סאה כשרים שהרי הוא טובל בהן גופו ואם לטבילה החמורה כ"ש לידיו · מים שנתערב בהן טיט אם נעכרו עד שאין הפרה שותה ושותה מהם פסולין אפילו בקרקע בין לטבילה בין לנטילה ואם הפרה שותה ושותה מהם כשרים · המי טבריה בין חמין בין צונן אם נטל מהם בכלי פסולין שאין הבהמה שותה מהן ואם בקרקע ויש בהם מ' סאה מותרים אם כל גופו טובל בהם כ"ש ידיו · פסק מהם בבריכה ואין בבריכה מ' סאה אע"פ שהן מחוברין למעיין פסולין גזירה שמא יטול מהם בכלי · המים שלפני הנפחים אע"פ שלא נשתנו מראיהן פסולין בידוע שנעשה בהם מלאכ' ואת שלפני הספרים אם לא נשתנו מראיה' כשרים אפשר שלא נעשי' בהם מלאכה · כל התימות שהם בספק אם נעשית בהם מלאכה אם לאו כשרים · ופסולין כשרים למים אחרוני' בזמן שהם נוגין שפולין ומעבירין את הזוהמא · חמי האור אע"פ שהם חמים ביותר עד שהיד נכוית בהם נוטלין מהם למים ראשוני' אבל למים אחרוני' אין נוטלין לפי שהחמי' החמים מפעפעין את הידים ואין מעבירין את הזוהמא בד"א כשהיו חמים ביותר עד שהיד נכוית בהם אבל אם אין היד נכוית בהן נוטלין אפילו למים אחרוני' · היין כשר לנטילה בין שנתן לתוכו מים בין שלא נתן לתוכו מים אלא שאסור לעשות כן לכתחלה שלא יהא מזלזל בדבר חשוב שנשתנה לעילוי עד שקובע ברכה לעצמו לברך עליו בורא פ"הג · מים ראשונים צריכין ניגוב וכל מי שנטל ידיו ואכל עד שלא נגב ידיו כאוכל לחם טמא · אבל מים אחרונים אינ' צריכין ניגוב · כל שלא נטל ידיו אע"פ שכרך ידיו במפה אסור לאכול חוששין שמא יגע בידיו בפת שלא התירו לאכול במפה אלא לאוכלי תרומה שהן זריזין וחזקה נשמרי' הן מליגע · מי שהיו אחרי' מאכילין

אותו

שאין כלי הגת נכשרין בהגעלה אלא בכלי ראשון · ואפשר כדברי המתירין לפי שבליעתן קלה כיון שבלע בצונן ואפשר שאפילו בכלים שמכניסים לקיום כן אלא שראוי לחוש לדברי האוסרין ·· יש מגדולי המורים שהורו שבליעת היין אפילו בכלים שמכניסין לקיום מועטת ואינה נכנסת ביותר מכדי קליפה ולפיכך אם העביר עליו שמיר מלקט ורהיטני או קנפן בקרדום הותרו וכן הורו רבותיי · ויש מרבותיי שאסרו ונראה לי כדברי המתירין · כל הכלים שיש להם טהרה אם ישנם י"ב חדש הרי אלו נעתרים בידוע שכל לחלוחית יין שבהם הלך · כל הכלים שנשתמש בהם ישראל יין נסך שלא הכשיר אסור בשתייה ומותר בהנאה · ונראה לי שאם נתן בתוכו קיתון של מים רואין אם יש במים כדי לבטל קליפת הקנקן לפי שיעור אחד בששה מותר אפילו בשתייה שאפילו תחשוב הקליפות כיין הרי הוא מתבטל בתוך ששה חלקי מים על דרך שבארנו למעלה שהיין נ"ט לפגם בתוך ששה חלקי מים. וכ"ש שטעם היין הנבלע בקליפות אינו נותן טעם לפגם בתוך שיעור מים כזה · וכל שכן אם דרך ענבים בגת של עכו"ם עד שלא הכשירו שהרי החרצנים והזגין רבים על הקליפות ומבטלין אותם. ונראה לי שאפילו כשאסור להוציא היין דרך נקב שהנקב אסור והיין יוצא נצול מהם מבלי תערובות החרצני' ויזכר שם: יין שהוא אסור בשתייה שכנסו לקנקנים של ישראל חזרו הקנקנים להיות כיין ואם חזר והכניס לתוכן יין וחזר היין בקנקני' ואסור בשתייה · כל הכלים שנשתמש בהם עכו"ם ביינו ישראל נותן לתוכן בין שאר משקים ואינו חושש לפי שבליעתן מועטת ואי אפשר לבא לידי נותן טעם ואין חוששין שמא יבא להשתמש בהם ביין · כלי הגת והמחץ והמשפך בולעים הם הרבה יותר משאר כלים שאין מכניסין לקיום וכבר בארנו שאפי' לפי שעה גזרו חכמים ולפיכך הגת שדרך בה עכו"ם או שדרכה ישראל ונגע בה עכו"ם בזמן שהיין שבה כדי לטופח להטפיח אם הגת של אבן היא מנגבה והיא טהור' ואין צריך לקלוף את הזפת בד"א בשלא דרך בה אבל דרך בה צריך לקלוף את הזפת וא"כ מנגבן היתה של עץ יקלוף את הזפת וא"כ מנגבה והיא טהורה · היתה של חרס אם היתה תחלת תשמישה ביד עכו"ם או שזפתה עכו"ם ונתן בה יין בשעת זפיתה או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בו אע"פי שקלף ונגב אסורה עד שימלאנה ויערנה ג' ימים שכל כלי חרס שתחלת תשמישו ע"י עכו"ם בולע הרבה וחזר שאינו מכניסו לקיום כמכניסו לקיום וכמו שבארנו · היתה תחלת תשמישן ביד ישראל מקלף ומנגב וכשירה · כל מקום שאמרו מקלף את הזפת אם ממלא ומערה הינו צריך שאין לאחר מילוי ועירוי כלום כמו שבארנו · המחץ והמשפך מנגבן והן טהורין · נ"ב זה כיצד אם כלי יבש הוא מדיחו היטב במים ואח"כ מקנחו יפה יפה באפר ואח"כ מדיח במים להסיר אותו אפר וחוזר ומקנח אותו יפה באפר ואח"כ מדיח · ואם היה הכלי לח כבר נותן אפר ומים ואפר · כל מקום שאמרו מנגב אם כלי של נצרים מחוברים הוא ככוורת וכיוצא בו מתיר קשרים כדי שיכנסו המים והאפר בתוך חבור הנצרים : וכל מקום שאמרו ממלא ומערה אין צריך להתיר קשרים שהמים נכנסים בכל מקום ומפליטין לחלוחית היין שבין נסר לנסר · כל מקום שאמרו מיישנן י"ב חדש יש מי שהורה שצריך להתיר קשרים ויש מי שהורה להקל ונראין דבריו שהישן מכלה לחלוחית כל מקום שהיא · הקורה שעוצרין בה הענבים בגת וכן כלים שמשימים ע"ג העביט של ענבים אעפ"י שיש להם בית קבול מדיחן ודיין שאין היין משתהה בהן כדרך שהוא משתהה בגת והמחץ והמשפך · העקלים של חריות של דקל הן בולעות יותר. לפיכך צריך לנגבן ושל שפה ושל גמי בולעות ביותר וצריך ליישנן י"ב חדש · משמרת של יין נסך של עכו"ם אם של שער היא מדיחה שאין השער בולע ואם של צמר היא מנגבה ואם של פשתן היא מיישנה בד"א בשאין בה קשרים אבל אם היו בה קשרים היין כנוס בין קשר לקשר ולפיכך מתיר קשרים שבה ומיישנה · נודות שמסככין בה יין בשעת הגרנות והיא של עכו"ם בזמן שהיא קשורה בחבלי' של חריות של דקל מדיחן שאינן בולעין כל כך ואם היא של נבת' שהנבת מין ממיני הגמי והיא קשורה בהוצי מין הנגב לפי שהוא בולע יותר ואם יש בה קשרים היין כנוס בתוכם ולפיכך מתירין ומוציאין היין שביניהם ומנגבן והרי הם טהורים · ויצאו דברינו בטהרה ונשלם השער הששי ונשלם בית היין בע"ה :

הבית הששי בית הקדושה אבאר בו ענין נטילת ידים :
ואכלול בו גם כן מים האחרונים וחלקתי אותו לחמשה שערים · השער הראשון ·

כל האוכל פת צריך ליטול את ידיו תחלה שנא' והתקדשתם אלו מים ראשונים · ואחר סיום אכילתו צריך לרחוץ ידיו שנא' והייתם קדושים אלו מים אחרונים · דברים אלו מדברי סופרים הם אלא שסמכו אותם על המקרא · ועיקר מים ראשונים מצוה ומשום סרך תרומה · ואחרונים חובה להשמר מן הנזק שרגיל הוא האדם לאכול אחר סעודתו מלח או דברים שיש בהם מלח ויש קורטים של מלח עזה מתערבין במלח ומסמא את העינים · ולפיכך צריך לרחוץ ידיו להעביר רעת המל' · עד לאיזה פרק צריך ליטול את ידיו בראשונים עד הפרק שהוא סוף הכף המחובר לקנה הזרוע וי"א שאינו צריך כ"א עד סוף פילול האצבעות שהו' סוף הפרק שהאצבעות מתחברות אל הכף והראשון נ"ל עיקר : בד"א במים ראשוני' אבל

אבל

מפני שהרבה נאחים לבלוע וכואבים ובולעין הרבה : היו תחלת תשמישן ביד ישראל עד שבלעו כל צרכן הרי הן כשאר כלים שכיוצא בהם ומשכשכן ומותרים · כיצד כוס של חרס שתה בו העכו"ם פעם הראשונה או אפילו פעם שנייה לתשמישו הרי זה אסור · שתה בו ישראל פעם ראשונה ושנייה יין או מים כבר שבע מלבלוע בהיתר ומעת' אינו בולע · ולפיכך אם שתה בו העכו"ם משנייה ואילך מותר כשאר כלים שכיוצא בו · ויראה לי שלא אמרו אלא כוסות שאין היין משתהה בו אלא ממלא לשעה ושותהו · אבל כד של חרס שאין מכניסו לקיום שנתן בו היין ונשתהא בו קצת אפי' פעם אחת אעפ"י שנשתמש בו עכו"ם מכאן ואילך מותר שכבר שבע בפעם ראשונה ביד ישראל : כדים של חרס אפי' חדשים אם זפתן עכו"ם ודרכן לתת לתוכו יין בשעת זפיתה אע"פ שאין מכניסים אותו לקיו' הרי הן ככלי' שמכניסין לקיום שבתחלת תשמישן בולעין הם הרבה כמו שבארנו · ואם אין דרכן באותם המקומות לתת בהם יין בשעת זפיתה וניכר לעין שזפתן מלהיב ביותר שלא נתנו בהן יין ומותרים · בזמן הזה לא הורגלו לתת יין · ולפיכ' הלוקח בקבוק של חרס מזופת מן העכו"ם אם זפתו מלהיב הרי זה מותר ואפי' שכשוך אינו צריך · בד"א בכל חרס שאין שועין באבר אבל השועין יש בהן להקל ולהחמיר כמו שיתבאר · כלי שמכניס בהם יין לקיום וכיוצא בהם אפילו של עץ ושל עור אפילו לא נשתמש בהם העכו"ם אלא פעם אחת ואפילו היה תחלת תשמישן ביד ישראל צריכין הכשר גדול · אפי' לפי שעה גזרו בהן כמו שבארנו : קנקנים קטנים או בקבוק שמוליכין בהן יין הולכי דרכים אעפ"י שאין מכניסין אותן לקיום הרי הן כמכניסים לקיום מפני שהיין נתון בתוכם תדיר וכשמערן ממלאין אותם פעם אחרת וכן תדיר תדיר · במה תהא טהרתן ממלאין ומערן ג' ימים וג' פעמים ודיו · ואפי' היו זפותין שאין אחר מלוי ועירוי כלום וצריך להשהו' שם המי' בכל פעם ופעם כמדת יום וכמדת לילה · מלא אותן ועמדו המים ג' ימים לא עלה אלא לפעם אחת וצריך למלאם עוד ב' פעמי' · מלא אותם ג' פעמים בב' ימים או בג' ימים פחות חצי שעה לא עלה לו · כלל גדול אמרו צריך להשהות המים בכל פעם ופעם כ"ד שעות השהה אותם שם יתר מיכן אין בכך כלום · מלא אותם ג' פעמים בג' ימים בין בימים רצופין בין במפוזרי' מותר · כלי זכוכית וכלי מתכות אפילו מכניסי' לקיום משכשכ' במים ודיו שאין כלי מתכות בולעין מן הצונן · כלי חרס השועין באבר הרי הן ככלי מתכות בד"א הלבנים והשחורים בלבד החלקים ביותר שאין בהם בקעים וסדקים · היו בהם סדקים או בקעים הרי הן כשאר כלי חרס שועין · כלי מחפורת של צריף הרי הם בולעים ביותר שהצריף שואב הרבה ולפיכך אין להם טהרה עולמית · ויראה לי שאפי' אין מכניסים לקיום ואפי' היה תחלת תשמישן ביד ישראל נעלם אין שופעין ובולעין הן הרבה בכל עת · כלי נתר אין בהן טהרה עולמית · כלי חרס השועין בנר קוהרי הן ירוקי' אם היה תחלת תשמישן ע"י עכו"ם הרי הן ככלי נתר וככלי מחפורת של צריף ואין להם טהרה עולמית : כל מקום שאמרו שהכשרו במלוי ועירוי אם הכניס בהם ציר ומורייס ועמדו בהם קצת הוכשרו · שהמלח שבהם שורף ומייבש לחלוחית היין הבלוע בדפני הכלי ויראה לי שאין דנין מציר ומורייס לשאר משקין שערב בהן מלח שאין אומרים בטבעים זה דומה לזה · אולי תערובות המלח עם ציר ומורייס פועלת כן : כלים של חרס שהחזירן לכבשן האש מותרים ק"ו מציר ומורייס · הסיק בתוכן אש אע"פ שנתחממו שנשרה קליפתם אסורין גזירה שמא יחוס עליהם שלא ישתברו ולא יחמם כל צרכן · ויש מגדולי המורים שהורו שאם עבר חומם לצד חוץ עד שאינו יכול להגיע ידו שם מותר · הניח הכלים תחת הצנור שמימיו מקלחין או במעיין שמימיו רודפים ונשתהו שם כמדת י"ב שעות מותר שהמים הרודפים העוברי' עליו מעבר על עבר מפליטין היין הבלוע שבדפני הכלי : כלי עץ וכלי עור שהגעילן מותרין ואפילו כלים שמכניסים לקיום · כלי חרס שאינו מכניסין לקיו' יש להם טהרה בהגעלה אע"פ שהעידה התורה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופנו בהגעלה אי אפשר שגרועה כח הגעלה מהדח' ונגוב · קנקנים של חרס שמכניסים לקיום יש מי שהורה שאין הגעלה עולה להם שהתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דפין · ויש מגדולי המורים שהורו שהגעלה עולה להם ונראין דבריו שכל שבלע מן הצונן קל לפלוט · ואי אפשר לכל מקום שהמלוי והעירוי בצונן מכשירין שלא תהא הגעלה מכשרת כ"ש שיש להכשיר כאן שאין אסורו מדברי תורה אלא מדברי סופרים · בד"א כשהגעילה מכלי ראשון אבל לא בכלי שני · כלל גדול אמרו כבולעו כך פולטו והרי אילו בלעו מכלי ראשון ואין פולטין אלא ע"י כלי ראשון :

איזהו כלי ראשון כל שהאור מהלך תחתיו סלק כלי מע"ג האש כשהוא מרותח והגעיל בתוכו הרי זה כלי ראשון עירה מכלי ראשון ע"ג הכלים אע"פי שבה שם זמן מרובה אין זה כלי ראשון : עירוי של כלי ראשון הינו ככלי ראשון · בד"א בכלים שמכניסים לקיום אבל שאר כלים ואפילו כלי הגת הצריכין נגוב כמו שיתבאר אם עירה עליהם רותחין מכלי ראשון הוכשרו לא תהא הגעלה זו פחותה מהדחה ואפילו מניגוב · ויש מגדולי המורים שהורו

שאין

בו היתר: חומץ של עכו"ם שנפל לתוך יין אינו אוסר עד שיתן החומץ טעם ביין נתן בו טעם אסור וימכר כולו לעכו"ם חוץ מדמי חומץ שבו. ונפקי מה אוסר והלא פוגם הוא טעמו של יין מפני שהיין שחזר להיו' חומץ אינו פוגם שיש מי שהפך ביין ויש מי שחפך בחומץ. וכן אם נפל יין לתוך חומץ אינו אוסר עד שיהא בו כדי נתינת טעם אע"פ שהיין קודם שיפול לתוך החומץ כבר נשתנה ריחו להיות כריח חומץ. אפי'כן אינו נקרא חומץ דכל שטעמו יין וריחו חומץ אינו חומץ אלא יין והרי זה כמין בשאינו מינו ובנ"ט: חומץ של יין נסך שנפל לתוך גריסין רותחין פוגם הוא טעמן וכל שפוגם אינו אוסר נפל לתוך גריסין צוננין אסור דטעמו בהם לשבח. ואף על פי שהרתיחם לבסוף וחזר טעמו בהם לפגם אסור דכל שתחלתו משבח ולבסוף פוגם אסור:

הנצוק הרי הוא כמחובר. ולפיכך המער'מחבית של ישרא' לכלי של עכו"ם אם יש בכלי של עכו"ם אפילו טפת יין הכל אסור כאילו נתערב'אותה טפה לתוך החבית ואוסר' הכל. עירה וקטף עד שלא נגע יין הקטוף לכליו של עכו"ם כבר נפסק הקלוח היורד מן היין הנשאר בחבי'כל אותו קלוח אסור ומה שנשאר בחבי' מותר. עכו"ם שהיה מערה מחבי' של יין כשר אע"פ שהיה מקטף כל מה שנשאר בחבית אסור שאי אפשר שלא נגע מה שבפנים לקילוח היורד בשעת קיטופו ונעשה לו חיבור ואע"פ שלא גזרו בכחו של עכו"ם אלא במה שיצא בחוץ ולא במה שנשאר בפנים הרי הוא אסור משו' נצוק כמו שבארנו: איסור נצוק אינו אלא מדין חיבור. ולפיכך אם נעשה לסתם יינם הכל מותר בהנאה אבל אם נעשה נצוק לודאי יינם אסור בהנא'כאילו נתערבו זה בזה. ויש מי שהורה להסור בכל נצוק ולא יראה לי כן: נצוק זה שאמרנו שמעתי משמן של גדולים שלא אמרו אלא כשעירה ליין נסך האסור בהנאה אבל ליין המותר בהנאה אינו חיבור ונראים הדברים שלא אמרו אלא הנצוק ליין נסך הוי חיבור ולא נקרא יין נסך סתם אלא האסור בהנא'. ולפיכך המודד לתוך כליו של עכו"ם אע"פ שלא הדיח את שמדד בתוכו אסור בשתיה ואת שעירה מאלו מותר ואפי' בשתיה. עכו"ם שהיה מערה מחבית של ישרא' להשקה או למקום לכלוך או לטיט כל מה שנשאר בכלי מות'דאין דרכן של מנסכין לנסך ע"ג דבר מאוס ומה שנשא' בפנים לא אסרוהו בכחו של עכו"ם אלא מה שיצא לחוץ אבל לא מה שנשאר בפנים. ומשום חיבור למה שיצא אין כאן שאף מה שיצא בחוץ לא נאסר הואיל ואין דרכן לנסכין כן כמו שבארנו: היה ישרא' או עכו"ם מערה לתוך טיט ובא עכו"ם ונגע בקלוח אף מה שנשאר בפנים אסור משום נצוק. אע"פ שהולך לאיבוד ולתוך הטיט הואיל והוא אינו מאבדו ומבטלו בידים מהשיבותו: חבית של יין שנתנו לתוכה קיתון של נויס ואחר כך עירה ממנה לתוך ננוהיתו של עכו"ם אם יש במים שבחבית כדי לבטל יין נסך שבנלוהיתו של עכו"ם הכל מותר לא יהא חמור מיין נסך שנתערב בחבית. וכבר בארנו שאנו רואין את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו: וכן הדין לגת בשעה שהיה יין יורד ממנה לתוך הבור ונגע בו בקלוח היורד רואין את היין הקלוח כמי שנתערב בגת ושלק את היין שבגת כמי שאינו. וארגנים וזגים וענבים שיש בגת רבים עליו ומבטלין אותו נצוק בר נצוק אינו אבו'ומותר אפי' בשתיה:

השער הששי בביאור דיני כלי היין במה נאסרים ובמה יהא הכשרן:

יש כלים שאין דרכן להכנס בהן יין לקיום אלא משתמשים בהם יין לשעה ומריקים אותם ועומדים לעצמם ריקם ולפיכך אין בהם כח לבלוע אלא מעט מזעיר ויש שמכניסין יין לקיימו אם לזמן מרובה או שמשתמשים בהם תדיר וכשמריקים מהם זה מכניסין בהם אחר ולפיכך בולעי'הרבה ויש שמשתמשים בהן זמן אחד תדיר ובשפע ואחר כך מריקין אות'ואין משתמשין בהן עד זמן רב ואילו הן כלי הגת ולפיכך בולעים יותר מכלי שאין מכניסין לקיום אבל לא כמכניסין לקיום: כלים אלו אפי' לפי שעה גזרו בהם חכמים. כל אחד לפי מה שהוא כלי כילד נשתמש בו עכו"ם ביינו לפי שעה או שהפקידו ביד עכו"ם אם כלים שמכניסין לקיום אע"פ שלא נשתמש בו עכו"ם אלא מעט או שלא עמד כדי שיוכל להשתמש בו הרי זה צריך הכשר גדול כאילו נשתמש בו זמן מרובה. ואם כלי הגת הוא צריך הכשר גדול כשאר כלי הגת שנתיישן ביד עכו"ם ואם משאר כלים שאין מכניסין לקיום צריך הכשר כשאר כלים שביוצא בו שנתיישנו ביד עכו"ם. לפיכך הפקיד או שלח ביד עכו"ם צריך חותם' אותם כדי שלא יוכל להשתמש בהם וא"צ שני הותמות אלא חותם אחד בכיוצא בזה אינו טורח לזייף ואפי' אחד. כלים שאין מכניסין לקיום ככוסי והכוסות וכיוצא בהן בין שהם של עור בין שהן של מתכות בין שהן של עץ ושל זכ כי' אם אין מזופתין מכשכן במים היטב ומותרין בין שהיה תשמישן ביד עכו"ם בין שהיה תחלת תשמישן ביד ישראל. היו מזופתין וחדשים אם דרכם לשים בהן יין בשעת זפיתה כדי למתקן ממרירתו של זפת וכל שכן אם הם ישנים שנתיישנו ביד עכו"ם בתשמיש יין קולף הזפת ומשכשכן ומותרין. לא רצה לקלף ממלאן ומערן ג' ימים ככלים שמכניסין לקיום ודיו שאין לאחר מלוי ועירוי כלום. היו של הרס אע"פ שאינם זפותין אם נשתמש בהן עכו"ם בתחילת תשמישן הרי הן צריכין הכשר גדול ככלים שמכניסין לקיום

נטל את המשפך ומדד לתוך צלוחיתו של עכו"ם ונאסר היין שבמשפך · אם נשארה אפי' לחלוחית של יין במשפך כדי שיהא בו בכדי טופח להטפיח ואח"כ מדד לתוך לצלוחיתו של ישראל הכל אסור אפי' בהנאה · ולא נתחוורו לי דברים אלו · ובד"א בסתם יינם אבל בוודאי הכל אסור אפי' בהנאה כמו שבארנו ואין לו תקנה ואפי' בהולכת הנאה לים המלח · דברי' אלו שאמרנו אין הפרש בין שנפל יין נסך משהו לתוך בור של יין כשר ובין שנפל' הבית של יין כשר ע"ג טופח יין נסך לעול' יין אוסר תערובתו במשהו על הדרך שבארנו · יין נסך שנתער' במים אינו אוסר עד שיתן יין טעם במים · נתן בהם טעם הכל אסור בהנאה לפי שהיין מכשיר המים · וכל מכשירי אוכלין ומשקין הרי הן כעיקר המשקה והתבשיל לפיכך הכל אסור · ויש מי שאומר שאפילו במכשירין מוכר את הכל חוץ מדמי אותו יין המכשיר את המים ואת התבשיל וכן דעת רבותיי · ונראה לי שהוא עיקר · באיזה טעם אמרו יש מי שאומר בששים כשאר כל האיסורי' ויש מגדולי המורי' שאמרו דכל שנתערב בתוך ששה חלקי מים מותר · כלל גדול אמרו בכל נותני טעמים · כ"ט לפגם מותר וכל שנתערב יין בששה חלקי מים המים נפגמים בטעם היין ולפיכך אם נתערב בכדי שיעור זה הכל מותר ואפי' בשתיה : יין נסך שנפל ע"ג מים מעט מעט ואפי' מצלצול קטן ואפי' לצירוצין אין אומרין ראשון ראשון בטל · דכל שנ"ט לבסוף הכל אסור שלא הותר מתחלתו אלא מפני שלא היה בו כדי נתינת טעם ועכשיו שנצטרף לנותן טעם אין בטל לעולם ויש מתירין · והראשון נראה לי עיקר : יין נסך שנפל לבור של יין כשר ונפל שם קיתון של מים אם יש במים כדי לבטל את היין על הדרך שאמרנו הכל מותר · לפי שרואין את היין הכשר כמי שאינו והיינו מצטרף עם יין נסך שהוא במינו ומים שבו רבין על היין נסך ומבטלין אותו · ויש מי שאומר שאין דברים אלו אמורים אלא בשנפל קיתון של מים לתוך יין כשר תחלה שנתערב יין נסך אבל אם נפל יין נסך לתוך יין כשר מיד נאסר הכל ונעש' הכל יין נסך ואע"פ שנפל שם מים לבסוף אינם מבטלים עד שירב' המים כ"כ כדי לבטל את כל היין : ויש מי שאומר דבין שנפל שם קיתון של מים תחילה בין שנפל לבסוף שלא אמרו אפשר לסוחטו אסור וחתיכה עצמה נעשית נבילה אלא בבשר וחלב בלבד וכמו שנתבאר בבית התערובו' וזה עיקר : שמרים של יין נסך וכן חרצני' של יין שתמדן במים ונתן מים במד' ועצרן בגלגל ובקורה שכל לחלוחית שבהם יוצא אם נתן ששה לוגין ויצאו שבעה מותר וכפי מה שבארנו דיין נתבטל בתוך ו' חלקי מים · ולדברי האומ' שאין מתבטל בפחות מס' לעולם אסור ואפי' נתן מים כ"ט לוגין ויצאו ששים · שמרי' או חרצני' הנדרכים ונעצרים שלא בקורה אפי' נתן ששה לוגין ולא יצאו אלא ה' או פחות הרי הכל אסור לפי שאינן נעצרין כל צרכן פעמים שאינו מוציא אפי' כדי מדתו וטעמו כטעם יין משובח · לפיכך התמד בשמרים או בחרצנים של יין כשר ודרכן בגלגל אע"פ שלא הוציא כדי מדתו ונגע בו עכו"ם נעשה יין נסך שאין אנו יודעים כמה נשאר מן המים בשמרים וכמה יצא · אבל המתמד בקורה נראין הדברים כל שנתן במדה ונתן ג' ולא יצאו ד' אינו יין ואע"פ שנטעם בו יין המון בעלמא הוא ואינו ראוי לקבל שם יין נסך : חבית של יין שנתערבה בחביות של יין אפילו של וודאי יינם · ימכר לעכו"ם חוץ מדמי יין נסך שבו · ולהוליך הנאה לים המלח · אם של סתם יינם הוא הרי זה מותר ואם של וודאי יינם יש מי שאומר דאסור · ויש מי שאומר דכל שהוא מותר במכירה כלו חוץ מדמי יין נסך שבו כ"ש בהולכת הנאה לים המלח וראוי להחמי' כדברי האוסרי' · נפלה אחת מהם לים הגדול או שנאבדה או ששתו אותה בשוגג הותרו כל השאר שאני אומר אותה שנפלה של איסור היתה : יין נסך שנפל ע"ג ענבים ידיחם והם מותרות · ואם היו מבוקעות הרי אילו אסורות לא ימכרו חוץ מדמי יין נסך שבה' · ועוצר' ומוכרן לעכו"ם ולא ימכרם כשהם שלמים גזיר' שמא יחזור העכו"ם וימכר' לישראל אחר · ואם נתדלדל חותמן של גרעינין הרי הן כמבוקעות · בד"א בשנפל שם יין מרוב' עד שיהא בו כדי נתינת טעם בכל הענבים פחות מיכן מותר וכמו שבארנו שכל מינו ומינו ודבר אחר רואין את מינו כאילו אינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו · והחרצנים והזגים אינו מינו של יין ואפילו היה יין חדש שאין הולכין אחר טעמן אלא אחר שמן וזה נקרא יין ואילו נקראו ענבים : יין שנפל ע"ג שעורים או עדשים וכיוצא באלו משאר מיני התבואה הזריעה ידיחם והם מותרים · נפל ע"ג חטים הרי אלו אסורי' שחטי' כמבוקעים הם ובולעין ע"י סדק שלהם · ובד"א בשיש כאן כדי ליתן טעם בהם ואסור למוכרן לעכו"ם ואפילו במפרש חוץ מדמי יין נסך שבו שכל שדרכו של ישראל לקנות מעכו"ם אסור למכור לעכו"ם אם נאסר חוששין שמא יחזור העכו"ם וימכרנו לישראל · כיצד הוא עושה טוחנו ועושה אותו מצות ומוכרן לעכו"ם שלא בפני ישראל בידוע שאין ישראל חוזר ולוקח אותם מן העכו"ם דפת של עכו"ם אסור' · ובפני ישראל אחר לא ימכרם לעכו"ם דכל שישראל רואה שבאו מיד ישראל חוזר ולוקח דפת של ישראל ביד עכו"ם מותר · דברים אלו שאמרנו במקום שאין אוכלין פת של עכו"ם אבל במקום שאוכלין פת של עכו"ם אפי' שלא בפני ישראל אסור · אלא שורפין או מוליכן לים המלח ובכלי מקום אסור למכור לפלטר · שפת של פלטר בכל מקום נהגו

ואפילו היה לו מלוה על אותו ישראל ולא עוד אלא אפילו נמצא קנקנו של יין המצוי בדפני החבית בידו של עכו"ם אין חוששין לו שאני אומר לא מפי החבית נטלו אלא בדפני החבית מגבו היה ונטלו · בד"א בדברים המצויים לפעמי' בדפני החבית אבל בדברים שאינם מצויים אלא בפי החבית אסור אע"פ שנתפס עליו כגנב מ"מ מה שנמצא בידו מהיכן בא אם לא מפי החבית :

אריה ששאג ונמצא עכו"ם נחבא בין החביות הפתוחות היין מותר ואע"פ שאין העכו"ם נתפס על כניסתו' כגנב שיש לו טענה מפחד קול ארי' נכנס שם ונשמט למרחוק אפילו כן מותר מפני שהוא מתיירא שמא גם ישראלי' שמעו קול פחדו ונחבאו כאן ויראה לי שאפי' נכנס וסגר הדלת לפי שהוא מתיירא שמא קדמו ישראלים ונכנסו ונחבאו בין החביות ויראוהו : חצר שהיתה חלוקה בשתי יתדות בין ישראל ועכו"ם אע"פ שחביות פתוחות עומדו' סמוך לחלקו של עכו"ם בתוך פשוט ידים מותר · וכן אם היה גגו של ישראל למעלה מגגו של עכו"ם · ישראל מניח שם יינו ואע"פ שידו של עכו"ם מגעת שם אינו חושש · וכן אם היה גגו של ישראל בצד גגו של עכו"ם ישראל מניח שם יינו ואינו חושש ואע"פ שידו של עכו"ם מגעת שם · גנבים שנכנסו לאוצרו של ישראל ופתחו החבית ואין ידוע אם גנבי ישראלים או עכו"ם · רואין אם רוב גנבי העיר ישראלים מותרות ואם רוב גנבי העיר עכו"ם אסורות· ויראה לי שאם ישראלים רבים בשכונה ורוב גנבי העיר עכו"ם הרי אלו מותרות שהשכונה בעיר בפני עצמה · בד"א בשאין דרך העכו"ם מפסיקתה אבל אם היתה דרך העכו"ם מפסיקתה הולכים אחר רוב העיר שהם עכו"ם · חיל של מלך שנכנס לעיר ונכנסו בבתיהם של ישראל בשעת שלום חביות פתוחות אסורות שאינם יראים מליגע · סתומות מותרות בידוע שלא פתחום שאם פתחו לא היו מטריחים לסתום · בשעת מלחמה אפילו פתוחות מותרות לפי שאין להם פנאי לנסך · חבית של יין שנמצאת מושלכת בעיר אם רובה ישראלים מותרת ואם רובה עכו"ם אסורה ואם בא ישראל ונתן סימניה אם סתומה היא מותרת בידוע לא מצאה עכו"ם ופתחה שאלו מצאה ופתחה מפני מה טרח וסתמה : חבית שהיתה צפה בנהר אם נמצאת כנגד עיר שרובה ישראלים מותרת ואע"פ שרוב הסביבות עכו"ם . בד"א שיש מקום מכבולת ועקלקלות וסגר אגמי המים בדרך מבוא מקום העכו"ם עד כאן · שאילו באה משם העקלקלות ושברי אגמי המים היו מטביעין אותה · ואם לאו אסורה · דכל מקום רוב וקרוב מניחין את הקרוב והולכין אחר הרוב · היתה כנגד עיר של עכו"ם אם רוב הסביבות ישראלים מותרת אם היא יכולה לבא משם דרך ישר שלא תטבע · ולא עוד אלא אפילו היתה קרובה הרבה לעיר של עכו"ם עד שמוכח קורבתה שהיא של עכו"ם מניחין את הקרוב והולכין אחר הרוב · ולפיכך חבית של יין שנמצאת מושלכת בכרמו של ישראל ויש כרמים אחרים של ישראלים סמוכים לה וכרמים רבים משם של עכו"ם בסביבות רחוקים משל ישראלים חבית אסורה ונדון אותה אחר הרוב שהן של עכו"ם · ואין צ"ל בשאין שם כרם של ישראל אלא זו לפי שאין דרך לגנוב מכרם זה ולדרוך שם ולהצניע בתוכו · וכן הדין להקל בשנמצא' בכיוצא בזה בכרמו של עכו"ם ויש סביבותיו כרמים של ישראל · בד"א בשושבים בין הרים שאינו מעבר לעוברי דרכים · ואם לאו אסור שרוב עוברי דרכים עכו"ם הם · בד"א בבקבוק שדרך עוברי דרכים להוליך בכיוצא בו · אבל חבית גדולה אין דרכן של עוברי דרכים להוליך בכיוצא בו · ואין חוששין בה לעוברי דרכים · נודות של יין שנמצאו מושלכי' בדרך אם רוב שופכי יין ישראלים מותרי' ואם עכו"ם אסורי' דברים אלו שאמרנו שאם שופכים ישראלים מותרים דווקא בשהיו נודות גדולים אבל קטנים שדרך עוברי דרכים להוליך בהן אסורין · חיישינן שמא מעוברי דרכים נפלו · ורוב עוברי דרכים עכו"ם הם · היו בהם גדולים וקטנים מותרים שהגדולים מוכיחים על הקטנים משופכי יין ורובם ישראלים הם והקטנים להכריע המשא באו · ולפיכך אלו ואלו מותרים :

השער החמישי בביאור דיני התערובות של יין נסך בין של סתם יינם בין של וודאי יינם· בין יין ביין בין יין במים ושאר דברים · ובין חביות של יין בחביות והכלול עם זה דין נצוק ונצוק בר נצוק :

יין נסך שנתערבה ביין אוסר תערובתו בכל שהוא · ואפי' סתם יינם ולאו דווקא ממשו של יין אלא אפילו טעמו · כיצד ישראל שהכניס יינו בקנקנים של עכו"ם או שמדד יינו במשפך של עכו"ם אפילו שאין בקנקן ובמשפך יין כלל יין זה אסור בשתיה ומותר בהנאה : מגעו של יין שנתערב ביין אם מסתם יינם הוא אוסר תערובתו ואפילו בכל שהוא בשתיה ומותר בהנאה ובלבד שלא יהנה מאותו משהו של יין נסך · ואם וודאי יינם הוא אוסר תערובתו אפילו בהנאה: סתם יינם שנתערב' ביין כיצד הוא עושה' מוליך הנאה ליים המלח או מוכרו כולו לעכו"ם חוץ מדמי יין נסך שבו · ויראה לי שאינו צריך לומר לעכו"ם הריני מוכר לך חוץ מדמי יין נסך שבו אלא מוכר לו כפי מדת יין כשר שבו ודיו · ויש מרבותי שהורו לומר לו בשעת מכירה חוץ מדמי יין נסך שבו או שיוליך הנאה ליים המלח קודם מכירה · מכר סתם ולא פירש כן אף על פי שלא מכר אלא כפי מדת כשר שבו הכל אסור בהנאה · ולפיכך אם

נטל

וברא״ל והוא שסלק ישראל את היין מעל השלחן והניחו חוץ לשלחן והכל קרוב לענין אחד : וכן ישראל ועכו״ם שהיו בספינה ושמע ישראל קול שופר שתוקעים בערבי שבתות לשבות ממלאכה · וירד מן הספינה ליכנס ולשבות במדינה היין מותר דמתיירא עכו״ם כשיזכיר ישראל את יינו ימהר ויבא · אעפ״י שיש בינו ובין המדינה יותר מאלפים אמה שהעכו״ם חוששין שאין ישראל נשמרים שבת במקום שיש להם שום הפסד · דברים אילו שאמרנו יראה לי דווקא בשיש דרך עקלתון לב״ה שלא מדעת העכו״ם ואם לאו אסור כמו שכ׳ זכרנו · ועוד יראה לי שלא להתיר מחמת טענה זו דעכשיו יזכיר יינו ויחזור אלא במפליג לדברים שאפשר לעשותן כאן לכשיחזור כתפילה ושביתת שבת· אבל במפליג ליכנס במרחץ וכיוצא בזה מדברים שיש לה מקום ידוע ואי אפשר לעשותו כאן אסור שכבר הודיעו שהוא מפליג לדברים אלו שא״א לעשותן כאן · כל מקום שאמרו שהוא מפליג או בשבגר דלת בפניו שהוא אסור יש מי שאומר שאסור בהנאה ויש מי שהורה להקל שאינו אסור בהנאה · ואסור בשתיה :

עכו״ם שהלוה מעות לישראל אעפ״י ששעבד לו כל נכסיו והגיע זמנה של מלוה · ונכנס העכו״ם ועמד בצד הגת של ישראל ואפילו בתוך פישוט ידיו · היין מותר באין לו מלוה על אותו יין · אבל יש לו מלוה על אותו היין הרי זה אסור כיצד עשאו לו אפותיקי מפורש או אפילו שמשכנו אצלו ונמצא עכו״ם עומד בבית שהיין נתון שם אסור דאינו נמנע מליגע בו שהרי יש לו שייכות ביין ואינו נתפס כגנב · ויראה לי שאפילו היה מפתח או חותם אחד בידו של ישראל· עד שיהא שם מפתח וחותם · ישראל שעושה יינו של עכו״ם בטהרה בין שמכרו העכו״ם לישרא׳ ולא פרע לו מעות בין שלא מכרו לו אלא שהוא מטהרו כדי למוכרו על ידו לישראלים ·אם נתנו ישראל בחצרו של אותו עכו״ם בעצמו ואין העכו״ם דר באותה חצר או שם מפתח האוצר פתוח לרשות הרבים והיו ישראלים ועכו״ם דרים באותה העיר מותר · ואעפ״י שאין ישראל דר באותה חצר ואין מפתח וחותם בידו מתיירא הוא העכו״ם מליכנס שם · שלא יראוהו ישראלי׳ הדרים באותה העיר ויפסידו עליו יינו : היה פתוח לאשפה הרי הוא כפתוח לרה״ר היה דקל בבית של ישראל שאם יעלה שם יראהו נכנס הרי הוא כפתוח לרשות הרבי׳ מתיירא הוא שמא יעלה לראות משם בהמה שנאבדה לו : היה חלון של ישראל פתוח עליו הרי הוא כפתוח לרה״ר ומותר · בד״א בשלא נמצא עומד באותו בית שהיין נתון בו · אבל אם נמצא עומד שם אסור וק״ו הדברים מעכו״ם שיש לו מלוה על יינו של ישרא׳ ונמצא עומד בצלו שאסו׳ כמו שבארנו ק״ו לזה שהיין שלו והחצר שלו·

ויש אומרים שלא נאמרו דברים הללו אלא ביום אבל בלילה צריך להיות ישן בתוכו ויש מחמירים שאפילו ביום אין באשפה וחלון ודקל ופתח לרה״ר מתירין אלא מה שנראה ממנו מן הפתח או מן החלון והאשפה והדקל אבל שבצדדין אסור · ולא יראה לי כן שכל שהוא פתוח לרה״ר או לאחד מאלו מתיירא הוא מליכנס באותו בית כלל · מכרו העכו״ם לישראל ופרע לו המעות ואפי׳ לא פרעו אלא שזקף המעו׳ עליו במלוה · ואילו רצה ישראל להוציא יין מרשותו אינו יכול לעכב על ידו היין מותר אעפ״י שאין פתח פתוח לרה״ר ואין מפתח וחותם ביד ישראל · ולא עוד אלא אפי׳ נמצא עומד בצלו מותר · אין זה אלא כמי שיש לו מלוה על ישראל ונמצא עומד בצד הבור של יין שלו שמותר כמו שבארנו · ויש מחמירים בנמצא עומד בבית שהיין נתון בו לפי שהוא נתון בחצירו וכל שאינו נתפס כגנב בכניסת הבית היין אסור · ודברי הראשונים נראין לי עיקר · כתב לו התקבלתי וכשבא להוציאו אינו מניח הרי זה אסור עד שיהא פתח פתוח לרה״ר וישראלים דרים באותה העיר כמו שבארנו · התקבלתי זה אינו אלא כהערמה · שאילו מדעת גמורה כתב לו לא היה מעכב מלהוציאו · לא היו ישראלי׳ דרים באותה העיר אעפ״י שפתח פתוח לרה״ר ואפילו מפתח וחותם ביד ישראל אסור מתיירא הוא מן הישראלי׳ ואינו מתיירא מן העכו״ם · ואעפ״י שישראל זה דר באותה העיר אינו נמנע מליכנס ומלזייף · לראות איש אחד לבד אינו מתיירא ואינו נמנע הואיל והיין והבית שלו לפיכך אין לו תקנה ואפילו בשני או זגות עד שיהא ישראל יושב ומשמר · ואם היה נכנס ויוצא הרי זה כיושב ומשמר · בד״א בעיר גדולה שיש לה דלתים ובריח שרוכלים ממנה · היתה עיר גדולה שרוכלים נכרים נכנסים בה מותר מתיירא הוא שלא יכנסו בה רוכלים ישראלים ויראוהו· היה ישראל דר באותה חצר ואין העכו״ם דר בה לעול׳ מותר ואפילו אין מפתח וחותם בידו · ולא עוד אלא אפי׳ היה העכו״ם וישראל דרים בה מותר · היה העכו״ם דר בה וישראל דר בחצר אחרת לעולם אסור עד שיהא ישראל יושב ומשמר · המטהר יינו של עכו״ם והניחו בחצר של עכו״ם אחר אם אותו העכו״ם משועבד לו כגון אריסו של עכו״ם בעל היין או עבדו וכיוצא בזה שהוא מתייר׳ מלהכניסו מלגלותו הרי הוא כאילו הניחו ברשותו של עכו״ם בעל היין. לא היה משועבד לו אם מפתח וחותם ביד ישראל מותר · כיינו של ישראל המופקד ביד עכו״ם ואין חוששין שמא יניחנו זה ליכנס וליגע כדי שיגמול לו הוא כן בשעה אחרת שאין חוששין לגומלין · כבר בארנו שאילו נמצא עכו״ם עומד בביתו של ישראל במקום שהיין נתון בו ובצלו בתוך פשוט ידים מותר · ואפילו

אחר הרי הוא כעכו"ם אחר · ויש מגדולי המורים שאמר דכל שהשכיר או מכר יש לו שם שייכות · ואם נמצא עומד בצד היין אסור וראוי לחוש לדבריו : המניח את יינו בחזקת המשתמר אע"פ שהניח שם עכו"ם ויש לעכו"ם שייכות בבית מותר · כיצד היה בא בספינה או בקרון ויינו עמו והניח עכו"ם שם ויצא ונכנס שם · והלך לו לבית הכנסת או לבית המרחץ · אף על פי שאין מפתח וחותם בידו הרי זה מותר שהעכו"ם ירא שמא יבא ישראל כתאום ויראהו נוגע · וכן אם הניח עכו"ם בחנותו ויצא · וכן המעביר חביות ממקו' למקום ע"י עכו"ם · בד"א בשלא הודיעו שהוא מפליג ושלא אמר שמור ואין חוששין שמא נעל בחנותו או שמא הפליג ספינתו ופתח ונגע · אבל אם הודיע לו שהוא מפליג או שאמר לו שמור · או שמפליג העכו"ם עם הספינה בים במקום שלא יראנו אדם אם יסיר מגופה מעל החבית · או שנעל דלת החנות הרי זה אסור · בד"א בשהה כדי שיוכל להסיר מגופת החבית ולהחזירה · ואם של טיט היא או של סיד כדי שיפתח ויסתום ויגוב המגופה · שהה פחות משיעור זה מותר · שהה כדי שיקוב חור ויסתום ויגוב הנקב אין חוששין שהדבר ניכר הוא ואין חוששין לו : היו חביות פתוחות ולא הודיען שהוא מפליג מותר · בד"א בשיש שם דרך אחרת שיוכל לבא עליהם דרך עקלתון · אבל אם אין שם דרך אחר' או שאמר להם לכו ואני אבא אחריכם כיון שנתעלמה עינו מהם הרי זה אסור · שהרי העכו"ם רואה הדרך לפניו שאין שם הבעלים ויכול הוא ליגע ואינו ירא · ונראה לי שאפי' היה יכול לבא דרך העקלתון אם היו שנים או שלשה עכו"ם אסור · אפשר לאחד לשמור הדרך העקלתון והאחרים יגעו ביין · ויש מי שאומר במעביר חביות ע"י העכו"ם אעפ"י שלא הודיעו שהוא מפליג אסור אא"כ חביות פקוקות שאי אפשר לו ליגע דרך הלוכו · אבל פתוחות ואין עליהם פקק אסור שמא יטה בעודן על כתיפו ויגע ונכון הוא שאפילו ישראל הולך אחריו אסור כשהחביות מלאות וכמו שאמרנו למעלה · בד"א במלאה או אפילו חסירה ובלבד שיכול להטותה בעודה על כתיפו וליגע ביין · ונראה לי שאפילו הודיעו שהוא מפליג אם החבית פקוקה · והוא בזמן שיש עוברי דרכים הרבה כזמן בין הגתות מותר שמתירא מעוברי דרכים :

ישראל שזימן את העכו"ם לאכול עמו והיה היין על השפסלים ויצא ישראל והניח את העכו"ם על השולחן כל היין שעל השלחן אסור ואפילו אותו יין שהוא חוץ לפשוט ידיו אסור שאינו מתירא וליגע שהרי הוא כמורשה ממנו לשתות מכל היין שעל השלחן · אבל היין שעל השפסלי' את שהוא תוך פשוט ידיו אסור · ואת שהוא חוץ לפשוט ידיו מותר · ואם אמר לו מזוג ושתה כרצונך אפי' שעל השפסלים אסור שהרי הרשהו לשתות מכל אשר יבחר ולפיכך כל החבית הפתוחות אסורות · אבל הסתומות מותרו' אם לא שהה כדי שיפתח ויסתום ויגוב המגופה : כל מקום שאם הודיעו שהוא מפליג אסור לא אמרו אלא כשבמקום הפלגתו שהודיעו יש בו כדי שיפתח ויסתום ויגוב · אבל פחות מיכן מותר · דאדרבה מתיירא הוא שמא יבא ויראנו והוא אין לו שהות לפתוח ולסתום · ולפיכך אפי' עמד יותר מכדי שיעור זה מותר שבכל שעה הוא מתירא · ואפילו היה בו כדי שיפתח ויסתום ויגוב בדרך אשר הלך אם יש שם דרך עקלתון קרוב מכדי שיעור זה מותר · אא"כ אמר לו שהוא יבא אחריו בדרך זה · ישר' שיש לו חביות של יין פתוחות בתוך ביתו ויצא וסגר הדלת אחריו ומסר מפתח ביד עכו"ם אף על פי שהודיעו שהוא מפליג מותר · שלא מסר לו אלא שמירת המפתח בלבד · ולפיכך העכו"ם מתיירא מליכנס לבית שמא יתפס כגנב · ואינו אלא כשאר עכו"ם שבעיר שיראי' ליכנס מפני העוברי' והשבים : אוצר שישראל ועכו"ם כונסין יין לתוכו אף על פי שחביות פתוחות והעכו"ם יושב שם · מותר מפני שהיין בחזקת משתמר כל שלא הודיעו שהוא מפליג כמו שאמרנו · נעל עכו"ם דלת האוצר היין אסור · שהרי יש לו שייכות בבית ואינו נתפס כגנב על נעילת הדלת · היו נקבים בדלת אם יכול ישראל להסתכל משם ולראות כל חביותיו מותר ואם לאו את שיכול לראות דרך שם מותרות והשאר אסורות · ונראה לי שאפי' חביות שתומות אסורות ואף על פי שאילו בא ישר' אין העכו"ם יכול למונעו מליכנס מ"מ יכול הוא להשמט ולומר ישן הייתי · בד"א בשאין ישר' דר באותה חצר אבל אם דר באותה חצר · אינו יכול להשמט ממנו שאין לו לסגור דלתי' בפניו אחר שהוא דר שם · וראיתי לא' מגדולי המורי' שהחמי' בדבר זה אחר שיש לו לעכו"ם שייכות בבית וצריכין אנו לחוש לדבריו · בית שהיו ישר' ועכו"ם כונסין לתוכו יין · ועכו"ם דר למטה בבית וישר' דר בעליה ושמעו קול תגר ויצאו בזה אף על פי שאין מעבר לישראל לעליה אלא דרך הבית וקדם העכו"ם ובא · וסגר הדלת אחריו היין מותר דעכו"ם מתיירא ואומר שמא הקדימני ישראל ובא וישב לו בעליה ואם אגע ביינו יראני · ישר' ועכו"ם שהיו שותים יין זה יינו וזה יינו · ושמע ישראל קול תפלה בבית הכנסת ויצא ללכת לבית הכנסת היין מותר מתיירא העכו"ם מליגע ביינו של ישראל ואמר כזכר ישראל את יינו וימהר ויבא · בד"א בשכל אחד שותה יינו אבל שניהם שותים מיינו של ישראל כל היין שעל השולחן אסור · ואפילו מה שהוא חוץ לשולחן בתוך פישוט ידיו כמו שאמרנו · ויש מתירין אפילו בששניהם שותין מיינו של

המרובים כ"כ וכמו שיתבאר בשער דיני התערובו' · המתמד ונתן מים במדה בין שמתמד בשמרים בין שמתמיד בזגים וחרצנים · אם עשר אותן בגלגל ונתן שלשה ויצאו שלשה והלא אין כאן יין אלא טעם בלבד וחומץ בעלמא הוא נתן ג' ויצאו ד' הרי זה יין גמור : לא עשר אותם בגלגל אלא ברגל לעולם יש בו משום יין נסך · ואפי' לא מצא כדי מדתו פעמי' שהיין יוצא והמים נבלעים בשמרים ובזגים וחרצני' : ופעמים לאחר דריכת הרגל ימצאו גרעיני ענב שלא נסחטו כל עיקר: חרסי' הבולעי' יין הרב' עד כששורין אותן במים פולטין את יינם אם בלעו יין נסך הרי הן כיין נסך והסורין אפי' בהנאה · יבשים מותרי ואפי' בהכיל' · או הן לחים כל י"ב חדש יבשי' לאחר י"ב חודש · שמרי' של יין נסך אעפ"י שיבשו ועברו עליהן י"ב חדש אסורין · תמדן והוציא מהן יין כל י"ב חדש אסורין לאחר י"ב חדש מותרין · חמץ בהם את העיסה כל י"ב חדש הפת כול' אסורה שהטעם אינו בטל ואפילו באלף · בד"א בשמרים שתמדן · אבל לא תמדן אפילו לאחר י"ב חדש אסורים ואוסרים כמו שבארנו: תמצית היין שנקרש ע"ג דפני החבית והקנקנים נהגו בו היתר · והטעם כל שנתייבש כ"כ הרבה וכבר כלה לחלוחית יין שבו · ומעתה כעפר בעלמא הוא ומותר · ומעשי' בכל יום שמשתמשין בכלים של עכו"ם לאחר מלוי וערוי · ואין מקלפין אותו התמצית הקרוש על דפניהם · והנח להם לישראל אעפ"י שאינם נביאים בני נביאים הם ·

נשלם השער השלישי · תהלה לאל מרים ראשי :

השער הרביעי בביאור אצל מי מפקידין או מייחדים יין ואם בחותם אחד · או בשני חותמות או במפתח וחותם · ובביאור שאר כל דיני יין שנתייחד עם העכו"ם ודין מטהר יינו של עכו"ם · ואכלול עם זה דין יין שנכנסו בו גנבים ואינו ידוע אם עכו"ם הן או ישראלים · ודין חבית של יין שנמצאת ואינו ידוע אם של יין נסך או של יין כשר :

כבר בארנו כל העכו"ם עושין יין נסך · ישראל המפקיד יינו או שיחד יינו אצל העכו"ם הרי זה אסור אפילו בהנאה כמו שיתבאר · בד"א בגוי שעובד ע"א שכל שעובד עבודה זרה חבת נסוך עליו · ומנסכים הם גר · תושב והוא הנכרי שנודע שאינו עובד ע"ז מייחדין אצלו יין בידוע שאינו מנסך · אבל אין מפקידין אצלו יין אעפ"י שאינו מנסך אם נכנס אצלו אחד מעע"ז אינו מקפיד · לפיכך חוששין שמא יכנס אחד מן המנסכין וינסך : ישמעאלים הללו אינם עובדים ע"ז ולפיכך מייחדים ברשותם יין · אבל אין מפקידין אצלם יין : גוים שבחוצה לארץ אעפ"י שאינם עע"א אין מפקידין ואין מייחדים אצלם יין · בד"א שלא בשני חותמות אבל סותמו וחתמו בחותם בתוך חותם מפקידין אצל העכו"ם יין אעפ"י שחבת ניסוך עליהן אין טורחין לזייף שני חותמות · מפתח וחותם כשני חותמות : מפתחות הינם כשני חותמות · נקבים שמניחין בחבית לצאת הרוח דרך שם חוששין שמא ישתה העכו"ם דרך שם במינקת' · ולפיכך אעפ"י שיש בפי החבית כמה חותמות אין מפקידין אותה אצל העכו"ם חוששין שמא ינסך דרך שם עד שיסתום כל נקבים שבה ויחתום עליהם בשני חותמות · איזהו חותם בתוך חותם היה פי החבית טח בטיט וכיוצא בו והתו' וכפה ע"ג כלי מהודק הרבה שיש עמל בהסרתו ובחזרתו הרי זה כשני חותמות · וכן אם חתם נבל יין ושם אותו בשק אם פי הנבל למטה שעמל הוא בעיניו · להוציאו ולזייף חותמו ולפיכך הרי הוא כחותם לתוך חותם · היה פי נבל למעלה אין זה כחותם בתוך חותם · בד"א כשאין פי הנבל כפוף לתוכו אבל אם היה פי הנבל כפוף לתוכו אעפ"י שפיו למעלה הרי זה כחותם בתוך חותם · שני קשרים משונים הרי הן כשני חותמות · שני אותיות הרי הם כשני חותמות · חתם בשני חותמות וחזר על חותמותיו ולא הכירם חזקה זייף ואסור · לא חזר עליהם חזקה לא טרח ולא זייף · ולפיכך אינו צריך לחזור אחריהם לראות אם זייף אם לאו · אעפ"כ היה משלח יין לחבירו ע"י עכו"ם וחתם בשני חותמות ראוי הוא להודיע אל מי שנשתלח לו באיזה סימן סתמו וחתמו כדי שיעמוד עליהם ויכירם · אחר שנתבאר שחוששין לחותם אחד שמא יגרר ויזייף מפני מה אין חוששין שמא יקוב החור בדפני החבית וישתה ואח"כ יסתום · חזקה אינו טורח לנקוב את החבית אלא פותח פי החבית ונקבה עד שיהא בהן שני חותמות · ישראל ששכר או שקנה בית בחצרו של עכו"ם ומלאהו יין אם ישראל דר שם אעפ"י שהניח היין בחצר ואין לו עליו לא חותם ולא מפתח מותר · ואפילו היה העכו"ם דר באותה חצר מותר : היה ישראל דר בחצר אחרת אם היה מפתח וחותם ביד ישראל מותר ואין צ"ל שני חותמות · לא היה מפתח וחותם ביד ישראל אסור אפילו שהיה היין באותה בית ששכר או שקנה · ומה הפרש בין זה למי שהניח יינו בביתו שאינו חושש שמא נכנס שם עכו"ם ונסכו · שזה שהשכי' ביתו או שמכרו יש לו שייכות בבית ואינו נתפס כגנב בכניסתו לפי שאדם עשוי לראות בבית שהוא משכיר או שהוא מוכר לראות מה השכיר או מה מכר · בד"א כשהעכו"ם דר באותה חצר אבל כשאינו דר באותה חצר אינו עשוי לבא אחר שאין לו שייכות באותה חצר ומותר · ויש מי שאומר שאפילו נמצא עומד בצד היין מותר דכל שאינו דר באותה

חצר

כאלו אמר לו פרע לו יין כמדת שאני חייב לו · בד"א בשהקדי' ישראל לעכו"ם על דעת שיחשוב עמו באחרונה וכמו שבארנו ונראה לי שאפי' לא הקדים לו מעות דכיון שהוא חייב לו מנת המלך יין ממש · ולפי שאמר לו הכנס אתה במקומי הריהו כאלו קנאו מן העכו"ם והעכו"ם נותנו לאוצר במנותו : מלך שיש לו חק על בני המדינה כשיש לו יין הרבה הוא מוכר לעכו"ם וכותב על זה ליטול שלא בכך וכך מאוצר המלך ועל זה שאתפיס בכך וכך אם נתנו על ישראל בכך וכך שאלה או שאתפיס בכך וכך והלך ישראל ואמר לעכו"ם מלטני מן האוצר מותר · לפי שזה הולך וקונה לעצמו מן המלך כדי שלא יכופו את ישראל לקנותו · אבל אם אמר הכנס אתה במקומי וקח מאוצר המלך הרי זה אסור שהרי זה כאומר לו קבלהו בשבילי ואני מוכרו לך · ישראל שמכר יינו לעכו"ם אם נתן היין בכלי ופסק עמו דמי' ואח"כ הגביה העכו"ם כדי לקנות היין שבתוכו אף על פי שמדד העכו"ם לעצמו דמיו מותרים דכל שפוסק דמים גומר הוא בדעתו לקנות וכשהגביה קונה את הכל וכשעירה נעשה יין נסך · לא של ישראל הוא אלא של עכו"ם : פסק ולא הגביה ולא קנה עדיין ומדד לעצמו דמיו אסורים · שהרי נעשה יין נסך בעירויו ועדיין לא קנאו שהגבי' בשעה שהוא מודד אין הגבהה זו לקניה אלא למדידה הקדים לו העכו"ם מעות מותר אף על פי שהוא מודד לעצמו דכל שפוסק ונתן קנה · היה ישראל מודד לתוך כליו של עכו"ם ופסק עמו דמים אף על פי שלא הקדים לו דמים אף על פי שיש עכבת יין נסך בשולי הכלי מות' ואפילו לכתחילה · והוא שיהא הכלי מונח בחצרו של עכו"ם דאויר קונה לו · ולפיכך משנכנס יין לאויר הכלי קנה ויין נסך אינו עד שמגיע לקרקעיתו של כלי : היה הכלי מונח בחצרו של ישראל לא קנה · וכבר נעשה יין נסך כשהגיע לקרקעיתו של הכלי · בד"א בשהיה מונח על גבי קרקע · אבל היה הכלי מונח בידו של עכו"ם בעל הכלי מותר ואפילו לכתחילה שאויר כליו קנה לו · הרי שלא פסק לו דמים ומדד ישראל לתוך כליו של עכו"ם והיה הכלי מונח בחצרו של ישראל וע"ג קרקע מותר לו ליקח דמי טפ שאין סתם יינן אוסר כל תערובתו בהנאה כמו שיתבאר אלא מוכר כולו חוץ מדמי יין נסך שבו :

נשלם השער השני · תהלה לאל מאיר אישון עיני :

השער השלישי בביאור איזה יין יש בו משום יין נסך ואיזה דבר של עכו"ם נאסר משום יין נסך אעפ"י שאינו יינו:

חומץ של עכו"ם שהיה תחילתו יין אעפ"י שהחמיץ לא נשתל' איסורו ממנו איזהו חומץ כל שעמד שלשה ימים לאחר שגמר ריחו והתחיל להחמיץ · ויש מגדולי ישראל שהתירו בו מפני שאין אנו בקיאין בחומץ · יש יין שנראה כחומץ ואינו אלא יין שלא נתבשל בענבים כל צרכו והמחמיר תע"ב · ונראה לי שאם מבעבע כשמשליכין אותו על הארץ חומץ גמור שהחומץ מבעבע על הקרקע ולא היין : הבוסר של עכו"ם אין בו משום יין נסך שאין מנסכין בו ולא הסרו בוסר אלא יין · ויש מגדולי המורים שחוששין ואין דבריהם מחוורין ובוסר של עכו"ם נראה לי שבמקום שיש יין לבן וגם דמי היין קלים מן הבוסר הנמכ' ממנו בחנות אסור חוששין שמא עירב יין בתוכו · אבל הבא בחבית גדולה או מן האוצר מותר שאין מערבין בו כ"א לשעה שלא יתקלקל · היו דמי היין יקרים מן הבוסר מותר שאין מערבין היוקר בזול ובמקום שהיין לבן אינו מצוי בין כך ובין כך מותר · יין מבושל שלנו שנגע בו העכו"ם אין בו משום יין נסך שאין מנסכין בו · איזהו מבושל כל שהרתיח נעשה מבושל וכן קבלת הגאונים ז"ל · ויש מי שאומר שאין קרוי מבושל עד שיתמעט ממדתו ע"י בשולו · ונראה לי שאי אפשר להרתיח בלא מיעוט מדה כל שהוא · וקבלת הגאונים ז"ל תכריע : האלונתית שלנו שנגע בו העכו"ם אין בה משום יין נסך · וכן אנומלין · איזהו אלונתית יין ישן ומים צלולים ואפרסמון · האלונתית של עכו"ם הבאה מן האוצר מותרת · בידוע שלא עירב בה יין עדיין · עד שהוא שותה או שהוא מוכר בחנות כדי שלא תתקלקל : אנומלין יין דבש ופלפלין והוא הנקרא קונדיטון · ויש מי שאומר שלא התירו את שנתן בתוכו שליש דבש ושליש פלפלין · ואפילו לא נתנו דבש בו כל שנתנו בו שליש פלפלין נשתנה טעמו הרבה ואין בו משום יין נסך ונראה לי שאפילו פחות משליש טעמו משתנה הרב' ולא אמרו שליש דבש ושלי' פלפלין להטעינו כנוא שאמרו איזהו אינומלין ואמרו שהוא אותו משק' שהורגלו לתת בו שליש דבש ושליש פלפלין · בד"א שנתן בו דבש עד שמשנה טעמו · אבל אם נתן בו מעט דבש יש בו משום יין נסך · ואע"פי שאין מנסכין אותו ע"ג המזבח · העכו"ם אינם נמנעין מלנסך בכך · שלא כל הנאסר למזבח נאסר להם שכן מחוסר אבר יש להם ודוקין שבעין אין להם · וכן אע"פי שנתן בו טעם שאור יש בו משום יין נסך · ומ"מ אינומלין שהרתיחו ע"ג האש כדרך שעושין עכשיו מותר · לא יהא גרוע מיין מבושל : יין מזוג יש בו משום יין נסך · ומי שהורה שאין בו משום יין נסך לא נראו דבריו · כמה יהא במזיגתו ויקרא יין יש מי שאומר בשאין בו יותר משלשה חלקי מים · אבל יותר מכאן אין זה יין · ואעפ"י שטעמו טעם יין אין טעם ביין אלא חמוץ בעלמא · ויש מי שאומר כל שטעמו טעם יין יש בו משום יין נסך ולא ירדו לשיעורין אילו אלא במתמד משמרים בלבד · ויש מגדולי החכמים שהתירו אפי' יין של עכו"ם לתוך ששה חלקי מים נתמעט לפי' הוא בתוך המים המרובים

שטל מתנו מעות בשכרו שוחק וזורק לרוח או מטיל לים · נתן לו פירות בשכרו יוליכם לים המלח · או ישרף אותם ויקבר האפר בבית הקברות · ולא יפזר אותו מתוך שאפרם מרובה שמא יפול ממנו הרבה במקום אחד ויבא ישראל לזרוע זרעין שם וימצא נהנה · והכתוב אומר לא ידבק בידך מאומה מן החרם · ואעפ"י שהשכר אינו אסור אלא מדברי סופרים החמירו עליו כשל תורה · נתן לו קרקע או בהמה בשכרו אעפ"י שאין קרקע ובעלי חיים נאסרין · ואפי' בהשתחוי' להן ועבדן אפילו כן החמירו בשכר יין נסך והרי הן לישראל אסורין בהנאה · שכר חמורו לעכו"ם לרכוב עליו אעפ"י שהניח העכו"ם נסכו עליו מותר · וכן המשכיר ספינתו להוליך כליו והניח כלי מאכלו ומשתיהו לתוכה מותר · שאין עיקר שכרו אלא להולכת עצמו וסחורתו · ואעפ"י שהוא יכול להניח מן הדין מאכלו ויינו בספינה · או על גבי חמור · מכל מקום כיון שאילו לא הניח אינו יכול לומר לישראל נכה לי מן השכר ונמצא שאין עיקר השכירות עליו :

ישראל שנשכר אצל עכו"ם להעביר לו חביות של יין ושל שמן אם שכרו להעביר לו כל חבית וחבית בפרוטה נמצא שכר כל חבית וחבית בפני עצמו · ולפיכך הפרוטות שכנגד חבית היין נסך אסורות והשאר מותר · שכרו להעביר לו מאה חביות במאה פרוטות והיתה אחת של יין ביניהם השכר כלו אסור · לפי שזה קבלנות ואותה פרוטה מעורב' בכל' שאילו לא העביר אותה העכו"ם מעכב כל השכר עד שיעביר לו אותו חבית · ולפיכך השכר כולו אחד הוא והכל אסור ויראה לי שאין דברים אלו אמורים אלא בזמן שיש ביניהם שוה פרוטה משכר יין נסך אבל פחות אינו חשוב לכלום וכלו מותר · כיצד שכרו להעביר לו ק' חביות בחמשים פרוטות ונמצא אחת של יין נסך ביניהם · אף על פי שיש שם חצי פרוטה כנגד אותה של יין נסך הכל מותר · וכן יראה לי שאם שכרו להעביר לו חביות ולעתותי ערב קודם שנשלם זמן עבודתו אמר לו העבר לי חבית זו והיא של יין נסך אם נשאר לו מזמן עבודתו כל כך שיש בו כדי להעביר חבית זו השכר כנגד אותו חבית אסור והשאר מותר · שאין זה כמקבל קבלנות · ואם לא נשאר מהזמן כ"כ הכל מותר שאין זה אלא כמעביר מרצונו והיא מכלל שכירתו · ואפשר שאפילו כן כנגד אותה חבית אסור · ואפילו היה עושה עמו בטובה ממשכנין אותו מנכסיו עד כדי שכרו · ולפיכך לא יהא ישראל משמר יין נסך לעכו"ם אפי' אמר לו עכו"ם לישראל שמור לי חבית זו של יין נסך דבהכי אסור אעפ"י שאם נשבר' או נגנב' או נאבד פטו' מכ"מ מיקר הוא אם תגנב או תאבד מתוך שמירתו ורוצ' בקיומו של יין ואסור · בד"א בשרוצ' בקיומו להשיבו לבעלים על שימכנו וכיוצ' בזה אבל אם רוצ' בקיומו עד שיאבדנו הוא בידיו מותר · כיצד ישראל שנשכר אצל עכו"ם לשבר לו חביות של יין כל חביות בפרוטה או ק' חביות במאה פרוטות אף על פי שהוא רוצה בקיומו עד שישברם הוא ויטול שכרו מותר · שזה ממעט את הטפלה וישבר והבא עליו ברכה · עכו"ם שמכר יין נסך או עבודה זרה דמיהן בידו מותר אבל ליד ישראל אסור · גדולה מזו אמרו ישראל שהיה נושה בעכו"ם מנה ומכר יין נסך או עבודה זרה והביא לו מותר אבל אם אמר לו המתן עד שאמכור יין נסך או ע"ז ואביא לך אסור · מפני שזה רוצה בקיומו עד שימכור ויביא לו · ויש מגדולי המורים שאמרו שאין דברים אלו אמורים אלא בשהיה לנגשו ומדעתו ומרצונו המתין עד שימכור ויביא · אבל אם לא הי' בידו לנגשו ע"כ הוא ממתין ומותר על דבר זה נהגו בהרב' מקומו' להתי' אף בשאמ' לו המתן עד שאמכו' ואבי' · ויראה לי שאפש' לסמוך בזה על דברי הגאוני' ז"ל שאמרו שאין האומנות עכשיו אוסרים בהנאה לפי שאינם עובדים עכשיו ע"ז · ואף על פי שאין אנו נוהגים על פיהם בהוראה זו להתיר יינם ומגעם בהנאה · מכל מקום כדי הם לסמוך עליהם בדבר זה שהדמים ביד עכו"ם אלא שהמתין לו ישראל עד שמכר והביא :

מי ששכר פועלים עכו"ם ופסק עמהם להעלות להם מזונות אסור להשקותן יין נסך · אמר להם לכו ושתו מחנוני עכו"ם ואני פורע · אם הקדים ישראל לחנוני דינר ואמר לו יהא דינר זה בידך עד שתשקה פועלי ואני מחשב עמך באחרונה הרי זה אסור · ויראה לי שאם נתנו להוציאו מעכשיו אם יצטרך לו מותר ולא אסרו אלא בשנתנו לו להיות בידו עד שיחשוב עמו באחרונה · ואין צ"ל כשנטל בעל הבית ונתן בידו · אמר לחנוני להיות שעבודו עליו אף על פי שהדינר עדיין ביד בעל הבית יש מי שהורה לאסור כיון שיחד לו שעבודו · ולא יראה לי כן · פועלים ישראלים שעשו מלאכה אצל עכו"ם ולא פסק עמהם שכר ולערב שלח להם חבית של יין שוה דינר אם קודם שזכו בה אמרו לו עד שאתה נותן חבית שוה דינר תן לנו את דמיה מותר · שאין אלו כמוכרין לו · ואם משזכו בה אמרו כן אסור : וכן ישראל ששכר פועלים בדינר ואמר לעכו"ם לך ופרע פועלי ושלח להם העכו"ם חבית של יין עד שלא זכו בה מותר לומר לעכו"ם תן לנו את דמיה · ואם משזכו בה אסור · יש מקומות שנותנים למלך חלק ידוע מפירות הן שליש או יותר · אם יש לישראל יין מות' לו לומר לעכו"ם לך והפיס המלך על מנת שהוא לוקח מייני · ואף על פי שהעכו"ם נותן למנת המלך יין לפי שלא אמר לו ישרא' זה ליתן לו יין אלא שיפייסנו ממה שיוכל לפייסו · ולפיכך כשהוא פורע לעכו"ם לא דמי יין נסך הוא פורע אבל אם אמר הכנס אתה במקומי ליכנס לאוצר המלך הרי זה אסור

באלו

יש מי שהולך בזה להחמיר משום דמסייע אין בו ממש. ויראה לי שהוא מותר. דאף העכו"ם מסייע לישראל. ולמה יעשה העכו"ם עיקר וישראל מסייע שבדברי סופרים הולכי' להקל:

יש דברים שאין בהם משום יין נסך כל עיקר. אלא שאסרו לעשות כן להרחקה יתירה. כיצד יין של ישראל ומזגו עכו"ם ושפך בו מים עד שהכשירו לשתי' במזיגתו. שורת הדין שיהא מותר שהרי לא נגע בו לא בידו ולא ע"י דבר אחר אלא שאסרו לעשות כן שמא יהא רגיל אצלו להשקותו. ויגע ביינו. או שמא ינסך יין לתוך מים. אומרים לנזיר סביב הכר' אל תקרב. עבר ומזג הרי זה אסור בשתיה ומותר בהנאה. ויש מגדולי המורים שהתירו כשעבר ומזג ולא יראה לי כן. בד"א במוזג יין שבכוס וכיוצא בו מן הכלים הקטנים למזוג לשעה. אבל נותן מים בחבית שאין דרכן של בני אדם למזוג יחד. אם עבר ושפך לתוכו מים מותר. דבר שאינו מצוי הוא ובדבר שאינו מצוי לא חששו. דברים אלו שאמרנו במזוג מדעת אבל מזוג שלא מדעת מותר. דלא גרע מזיגתו של עכו"ם לתוך היין שלא מדעת מכחו שלא בכוונה שהתירו אפי' בשתיה: עכו"ם שהביא ענבים בסלים ובדרדורין ונפלו ע"ג יין שבגת מותר שאינו אלא כזורק אבן לתוך היין שמות'. אבל אסור לעשות כן לכתחלה שמא יגע בידו ביין שבגת. יש מי שהורה שאסור להביא ענבי' בדרדורין לגת ע"י עכו"ם מפני שהענבים נסחטים והיין מתאסף בשולי הדרדורין. ונמצא עכו"ם שופך יין גלול לגת. ואם סייעו ישראל בנתינתו לגת מותר. ואפי' לכתחילה שהרי יש כאן כח ישראל מעורב. עבר והביא עכו"ם לבדו ושפכן לגת אע"פ שהיין מטיף על הענבים מותר מפני שעדיין לא נדרכו ולא נמשך יינו ואין העכו"ם מתכוין לשפיכת היין. אלא לשפיכת הענבים ואין דרכן של מנסכין כן. ישראל המערה יין מכלי לכלי לא יסייעו עכו"ם עמו שמא יטיל ישראל כל הכלי על העכו"ם ונמצא כל העירוביא מכחו של עכו"ם לאיסור. עבר וסייעו עמו עכו"ם מותר דכל כח עכו"ם וכח ישראל מעורב בו מותר. ויש מי שהורה לאיסור אף בשעבר ועירה. והראשון נראה לי עיקר. עכו"ם שזרק אבן או כלי וכיוצא בו לגת של יין מותר שלא אסרו אלא בנגיעתו וזריקה אינה נגיעה. ואם היה הכלי נופל מידו והולך ומתגלגל והוא אוחז ובשמע הסו' חוששין שמא נתן דעתו ונסך היין בכלי. זרקו בחמתו אע"פ שאוחז ובשמע אין חוששין לו ומותר. וישראל שהיה מערה מחבית שבידו לכלי שביד העכו"ם מותר. ואף על פי שהיתה החבית מונחת על הכלי שביד העכו"ם. ואין חוששין שמא ילדד העכו"ם הכלי שבידו ויגרו' להרבו' העירוי שאפי' עשה כן הרי כחו של ישראל מעורב בו ומותר. ויש מי שהורה שאם נודע שלדד העכו"ם בכלי שבידו אסור: ואין דברים אלו מחוורין כמו שבארנו. נתמלאה כלי שביד העכו"ם ועדיין בידו הוא והיה העכו"ם מלדד בו אסו'. חוששין שמא נגע בו בשעה שמלדד. עכו"ם שהיה מוליך יינו של ישראל וישראל הולך עמו אם היה היין נתון בנוד בין שהנוד חסר מותר ואף על פי שהנוד חסר והעכו"ם משכשכו מבחוץ ומגלגל את היין מראש הנוד לרגליו ומרגליו לראשו מות' שאין המער' ונראה הכלי לרגליו כמער' מכלי אל כלי. ומפני שמשכשך בו מבחוץ ומגלגל היין אין כאן איסור שאין שכשוך אלא במשכשך בידו או בכלי בתוך היין. אבל משכשך בכלי שהיין נתון בתוך הכלי משכשך. אין בו שכשוך שאסרוהו בין שהיה הכלי סתום בין שהיה פתוח. היה היין נתון בכובא אם היה הכלי חסר מותר ואף על פי שהוא משכשך היין עם הכלי אין חוששין לו כמו שבארנו. היה הכלי מלא אם היה ישראל הולך לו מאחריו אסור בשתיה. אפשר שמא נגע בו שלא מדעת ישראל ולא ראהו מפני שהולך אחריו. ומכל מקום מותר הוא בהנאה שלא חששו לנגיעה בכוונה שהעכו"ם במלאכתו הוא עוסק. וגם מתייר' הוא שמא ישרא' ההולך אחריו יראנו נוגע. אלא שחששו להם חכמים שמא יגע שלא בכוונה. היה ישראל הולך עמו בצדו אפי' הכי מות' שא"א לעכו"ם ליגע בשום צד. שלא יהא ישרא' רואהו. עכו"ם שהיה נושא חבית במוט נקובה ומוליכ' יין שלא מדע' העכו"ם מותר. ואפי' היה היין נשפך מכחו של עכו"ם דכל כח העכו"ם שלא בכוונ' מותר אפי' בשתייה. ויראה לי שאפי' היה נושאו על כתיפו. ומן הטע' שאמרנו. היה החבי' מטפטפ' מעט מעט יראה לי שאפי' נושאה על כתיפו והוא יודע שהיא מטפטפת מותר. שאין היין נשפך מכח של עכו"ם ולא מרבה בשפיכה בנדנודו וכחו. שאפי' היתה מונחת על גב הקרקע היתה מטפטפת ומוליכה כדרך שהיא מטפטפת ומוליכה על כתפו. ואין כאן כחו של עכו"ם כל עיקר. ולפיכך מותר את שיש להתיישב בדבר: גיגית של יין שהיא מטפטפת יש מן החכמים שהורו שאם בשולי הגיגית היא מטפטפ' אסו' להיו' עכו"ם תוחב נעורת או מטלית בסדקין שנוגע בו יין אבל בסביבות השוליים מקום שמתחברין אל דפני הגיגית מותר שראשי השולי' מפסיקין שתחובין בחריצין שבדפני הגיגי'. כל מקום שאמרנו ביינו של ישראל שנאסר בהנאה מחמ' נגיעתו או כחו של עכו"ם. לא אמרו אלא למכור אותו לאחרים. אבל ליטול דמיו מאותו עכו"ם שנסכו מותר. שאין זה כמוכרו אלא כנוטל דמי נזקו ממנו. וכדרך שאסור למכו' מסתם יינם. כך אסור להשתכר בו. ואין צ"ל ביין נסך גמור. לפיכך ישראל שנשכר אצל עכו"ם או ששכר חמורו או ספינתו להוליך לו יין נסך ואפי' סתם יינם. שכרו אסור בהנאה. כיצד הוא עושה

 נטל

בגת שאוסרו הוא עליו ברגלו בשתיה · בד"א כששמר ישראל שלא נגע בידיו אבל לא שמר ידיו אסור אפילו בהנאה חזקה נגע בידיו שחיבת ניסוך עליו · בד"א בשנגע ביין בכוונת יין שהוא יודע שהוא יין· אבל נגע ביין וסבור שהוא שמן או שאר משקין מותר בהנאה ואסור בשתיה אפי' נגע בו שלא בכוונה כלל אסור בשתיה · כיצד הרי שהיה יורד מן הדקל וכיוצא בזה ובירידתו נגע ביין שהיה למטה מן הדקל והוא לא הרגיש בנגעו בו וכיוצא בזה אסור בשתיה · נגעו ביין באונס גמור אף על פי שהוא רואה ויודע שנגע ביין אסור בשתיה ומותר בהנאה · בד"א כשהיה באונסו כל זמן שהוא נוגע בו אבל אם היה תחלת נגיעתו באונס ועבר אונסו ועודנו נוגע בו אסור אפי' בהנאה · כיצד הרי שנפל לתוך בור יין ומת בתוכו מותר בהנאה בידוע שלא נסכו באונסו היה טרוד · עלה חי אסור אפי' בהנאה · דחיבת ניסוך עליו · ואע"פ שהוא בהול שקרוב למיתה אפי' כן מפני הצלתו נותן דעתו ומנסך מפני שדומה לו כיום חגו דהולך ומודה לע"ז שלו כל שכן בשאר אונסין שמגיס דעתו אחר עבור אונסו ומנסך · מגע עכו"ם בכוונת יין אסור אפילו ע"י דבר אחר ואפילו בהנאה · כיצד נגע עכו"ם בכוונה בכלי שבידו או בקנה והוא אוחז בשעת נגיעתו אסור · בד"א בנוגע בו בכוונת יין כמו שאמרנו · אבל אם היה סבור שהוא שמן או שכר וכיוצא בזה אפילו שכוונתו ליגע בו מותר אפי' בשתייה · שלא אסרו מגע עכו"ם ע"י דבר אחר אלא בשיש שם כוונת יין · ואפי' בכוונת מגע · וכל שכן אם אין שם כוונת מגע שהוא מותר אפי' בשתיה · וי"א דנוגעו אפי' ע"י דבר אחר ושלא בכוונת יין ואפי' שלא בכוונ' מגע אוסר · ונראה לי שהראשון עיקר : פעמים שהוא נוגע בכוונה ביין ואפי' בידו מותר בהנאה ואסור בשתיה · כיצד מדד את היין בין בקנ' שבידו בין בידו לידע כמה יין יש בחבית או בבור שהיו פסולות גרעינים על פני החבית והעבירן אפי' בידו · או שהיו זבובין ויתושין על פי החבית והתיזן בין בקנה בין בידו מותר בהנאה ואסור בשתיה לפי שמעשיו מוכיחין עליו בבירור שאינו מתכוין לאסור את היין על בעליו אלא לתועלתו הוא מתכוין · וכן חבית שנסדקה אפי' לארכה ובא העכו"ם וחבקה אפי' שנגע בבירור עם דפני שברי החבי' בין שהיה זב ונשפך מותר בהנאה שמעשיו מוכיחין שלא נתכוין זה אלא להצלת היין שאילו לא עמד הוא וחבקה היו כל חרסי החבית נופלי' ונשפך היין לארץ : בד"א בשלא היה שם ישרא' שיוכל להציל אבל אם היה שם ישראל וקדם העכו"ם והציל אין כאן הוכחה ואסור אפי' בהנאה נסדקה לרחבה אף ע"פ שהיה מטפטף מעט ובא העכו"ם וחבקה מותר אפי' בשתיה שאין כאן כדנוד ושכשוך יין כלל אלא מעשה לבנה הוא עושה :

נפל לעכו"ם כלי או אתרוג וכיוצא בו לבור של יין של ישראל או לתוך החבית והושיט ידו והצילו ולהעלותו מעשיו מוכיחין שלא נתכוין בנגיעה זו לנסך אלא להציל כליו ולפיכך מותר בהנאה ואסור בשתיה · בד"א בשמיהר ישרא' ואחז בידו של עכו"ם שלא יוכל לשכשך בידו ליין אחר שיאחז בכליו והצילו · אבל אם לא אחז בידו הרי זה אסור בהנאה · שמא לאחר הצלת כליו נותן דעתו לנסך · וכיצד הוא עוש' אוחז בידו כדי שלא ישכשך · ופותח נקב החבית מלמט' ומוציא היין עד שלא תהא ידו של עכו"ם נוגעת בו · ונראה לי שאין למדי' מדברי' אלו למקום אחר שאין אנו בקיאים לדון בדברים המוכיחים ואין לדון אלא אותן שמנו חכמים · ומעש' היה בעכו"ם שבא בחנותו של ישראל לקנו' יין ואמר לו החנוני אין כאן יין והושיט העכו"ם ידו לכלי שהיה בו יין ואמר ואין זה יין · ובא מעשה לפני חכמים ומקצתם רצו להתיר בהנאה שמעשיו מוכיחין שאינו מתכוין לנסך ולא עמדו דברים אלו ואסרוהו בהנאה שאין זה הוכח גמור ואם הם לא עמדו על ההוכיח כל שכן שאין אנו בקיאים בו : חבית שנשמט העץ שבנקב החבית והיין נגר ונשפך ויש שם ישראל שאיפשר לו להציל ולשים ידו על הנקב וקדם העכו"ם והניח עליו ועכב את היין מלצאת כל היין שלמעלה מן הנקב אסור בהנאה וכל שלמטה מן הנקב אסור בשתיה ומותר בהנאה · בד"א בשהניח כף ידו על הנקב אבל אם הכניס אצבעו בנקב או שהחזיר העץ למקומו ועבר האצבע או העץ עד חלל החבית אפי' שלמטה מן הנקב אסו' בהנאה כל שנוגע בחלל נוגע הוא למעלה ולמטה ורואין אנו לענין יין שלמעל' כאילו נוגע בשולי החבי' ולענין יין שלמט' כנוגע בפי החבית ואלו ואלו אסורין בהנאה : כחו של עכו"ם בכוונת יין אוסר אפי' בהנאה כמגעו · כיצד עכו"ם המערה מכלי לכלי בכוונת יין אוסר אפי' בהנאה · בד"א מה שיצא לחוץ · אבל מה שנשאר בפנים אם היה מערה כמקטף שלא היה מה שנשאר בפנים מחובר למה שיצא לחוץ מותר אפילו בשתיה · שלא גזרו לאסור בכחו אלא במה שיצא לחוץ : היה מערה כדרכו ולא קטף מה שיצא לחוץ אסור בהנאה ומה שנשאר בפנים יראה לי שהוא מותר בהנא' אבל אסור בשתי' מחמת נצוק : כח כחו הרי הוא ככחו ואפילו כח עשירה ואפילו למעלה מכאן אסו' ככחו · כיצד היו ענבי' בגת וגלגל עכו"ם את הגלגל בכחו ובכח הגלגל נתהדקה הקורה והקורה כחטה ענבים ונמשך היין מהם הרי זה אסור כאילו סחט עכו"ם בידיו את הענבים וכן כל כיוצא בזה · כח של עכו"ם שלא בכוונה מותר אפילו בשתיה · כח של עכו"ם וכח של ישראל מעורב בו מותר · בד"א כשגלגלו ישראל ועכו"ם אבל גלגל עכו"ם ולא היה יכול לגלגלו אע"פ שישראל מסייעו אסור ·

וחלקתי אותו לששה שערים :

השער הראשון מי עושה יין נסך לאסור אותו אפילו בהנאה· ומי אוסר אותו בשתייה לבד ולא בהנאה · וכל מקום שאמרנו כאן איסור הנזכר בו איסור גמור ואפילו בהנאה · וכל מקום שאינו אוסר בהנאה · אנו אומרים בו איסור שתייה · ואכלול בשער זה דין שכר של עכו"ם ויין תפוחים ורמונים :

דבר תורה יין או מים שנתנסכו לכו"ם אסורים אפילו בהנאה כע"ז שהתורה הקישה ניסוכי כו"ם וזבחיה למת שנאמר ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים וחכמים גזרו על סתם יינם ליאסר אפילו בהנאה כודאי מפני שהורגלו בזמן הזה הרב' לנסך והיתה חיבת נסוך עליה' תקפה ולפיכך אפילו מגע של עכו"ם ביינו של ישראל אוסר כודאי ניסוכו · בד"א בעכו"ם גדול שיודע בטיבה של עבודת כו"ם ומשמשיה אבל קטנים שלא הגיעו לכלל זה אינו עושה יין נסך אלא לאסור בשתייה בלבד · כילד יודע שיודע בטיב עבודת כו"ם ומשמשיה כל שהוא זוכר ומזכיר בפיו עבודת כו"ם ומשמשיה: גר שנתגייר וקבל עליו מצות ומל ולא טבל הרי הוא עושה יין נסך לפי שאינו גר גמור עד שימול ויטבול : ויראה לי שלא אמרו אלא לאסור בשתייה אבל בהנאה מותר · ולא יהא זה גרוע מגר תושב שקבל עליו ז' מצות בני נח שאין יינו אסור בהנאה · גר שמל וטבל הרי הוא כישראל מיד · ויינו מותר ואפילו בשתייה : השפחת עכו"ם של ישראל שהולידו בניס בביתו של ישראל הבנים אינם עושים יין נסך ואף על פי שלא מלו ולא טבלו ומגען מותר אפילו בשתייה · בד"א בקטנים אבל בגדולים היודעים בטיב עבודת כו"ם ומשמשיה הרי הן כשאר העכו"ם ואוסרים אפילו בהנאה: כבר באַרנו שמי שקבל עליו בפני שלשה שלא לעבוד עבודת כו"ם והוא הנקרא גר תושב יינו מותר בהנאה · ולפיכך יש מן הגאונים שהתיר מגען של ישמעאלים הללו בהנאה· שהדבר ידוע שאין עובדין עבודה זרה · ואפילו שלא קבלו בפני שלשה · שלא אמרו קבלה בפני ג' אלא להחיותו בלבד · שכר של עכו"ם אסור בשתייה · הרחקה יתירה נהגו בו משום חתנות ולפיכך אסרוהו בשתייה כשלקות שלהן ובישוליהן בד"א בביתו של עכו"ם אבל חוץ לביתו מותר · ואפילו לפתח חנותו של עכו"ם שמוכר את השכר · שלא מגזרת חכמים היתה אלא מנהג קדושים שנהגו בו הרחק כדי להתרחק ממשבה שלהם · ובעל נפש לא ישתה ממנו עד שיביאנו לרשותו של ישראל אבל לא בפתח חנותו שנמכ' בו : היה מקום שישראלים שבו נוהגים קלות ביינות של עכו"ם אפי' השכר אסור שם : מוגמז שכר של עכו"ם אם היה נמכר בחנויות לשעה אסור פעמים שמערבין בו שמרי יין · אבל אותו שהוא באוצר ובחביות גדולות מותר בידוע שלא עירבו בתוכו שמרי יין · מפני שהשמרים מסריחין אותו אם יתערבו בתוכו · ולפיכך אין מערבין אלא באותו שנמכר לשעה · יין של תפוחים ורמונים מותר בכל מקום · בד"א בשבאו מן האוצר או מן החביות · אבל הנמכר על יד לפני החנוני בחנות אסור חוששין שמא ערב בתוכו יין · אומנים הבקיאים בטעימת יין פעמים שקולטין ריח היין בפיהם ובוחנים אותו בקליטת הריח כדרך שהיו מטעמים בטעימתו · ואם בא ישראל לטעום כן יינו של עכו"ם מותר שאין הריח כלום · ואפילו שקלטו בפיו · ואין צ"ל לישראל להטעים יינו כן לעכו"ם :

השער השני בביאור מאימתי עושה יין נסך ליאסר בשתיה או אפילו בהנאה · ואכלול עם זה דין שכרו של עכו"ם · ומהו לשמש ביין נסך בפני העכו"ם · ודין דמי יין נסך ביד עכו"ם או אפילו ביד ישראל · וכן אכלול עם זה אם מותר לשתות בנעורות וכיוצא בזה על ידי הכובא בזמן שהיא מטפטפת :

ענבים הנדרכים בגת אף על פי שהגת פקוקה ולא ירד ממנו לבור כלל · אם נמשך היין ועמד לצד אחד למעלה או בכדדין בגת כגול הרי זה נעשה יין נסך · וכן אם היתה הגת מלאה והרך שם ונמלא היין מלמעלה למטה הרי זה נעשה יין נסך בהמשכתו מלמעלה למטה · ואין צ"ל בהירד לבור · היה היין בגומא שלמטה בתוך העביט של ענבים . ואין עומד לגול בפני עצמו· או אפילו עומד בגומא של מעלה או בכדדין וגרעיני האשכולות ופסולת שלהן מעורבין בו אינו עושה יין נסך · ולפיכך אם היתה הגת פקוקה שאינו יכול לירד לבור ומלאה שאינו יכול לימשך מלמעלה למטה אעפ"י שיש שם יין הרבה שהיה ראוי לימשך אילו היה בגת שאינה מלאה מותר · לקח מן הענבים שבגת שאינה מלאה ומן האשכולות שבה ונתן לצד אחד ונשאר יין לגול לצד אחד הרי זה יין · יין שנמשך מקלתו בין לבור בין לגת כמו שביארנו הוא וכל שאר היין שבגת ואפי' מה שבגת נעשה יין לאסור בנגיעת עכו"ם לפי שהמשכת מקצתו יש לכל לו תורת יין · ויש מגדולי המורי' שאמרו שאין לו תור' יין ליאסר בנגיע' ובנסוך אבל לענין תערובות הרי הוא כיין שנמסך ונאסר בתערובה יין נסך כדרך שנאסר יין גמור ביין : העכו"ם עושה יין נסך בנגיעתו אפי' בהנאה בין שנגע בו בידיו בין שנגעו בפיו · כיצד הרי ששתה בכוס כל מה שנשאר בכוס אסור אע"פ שלא נגע בו ביד אלא שותה ושותה · נגע ברגל מותר בהנאה ואסור בשתי' שאין רוב העכו"ם מנסכין ברגל ובזמן הוא להן לנסך כן · מ"מ אסור הוא בשתייה לפיכך לא ידרוך העכו"ם עם ישראל

בה גומות · ואם בא לשופה במשחזת של נפחים ומעבירה על גבה היטב עד שמסיר קליפתה מותר לחתוך בה צונן אפילו חריפים כמו שאמרנו · בא לחתוך רותח יש מגדולי המורים שהורו שצריכה ליבון ויש מי שאומרים שהסכינין הגדולים צריכין ליבון פעמים שצולין בהם בשר ע"ג האש כשפוד· אבל קטנים מגעילן ודיו · בד"א בסכינים של עכו"ם אבל סכינים שמכשירים בפסח מגעילן ודיו ואפילו הגדולים שבהם ויש מי שהורה להקל בכולן להגעילן בכלי ראשון ודיו · וכן נהגו :

סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח דאגב דוחק הסכין בולעת היא מן הדם שהוא בעין ופולטת היא ע"י רותח גמור ככלי או מבושל בא לחתוך צונן אפילו דברי' החריפים כאתרוג וכיון משפשפה היטב ומדיחה ודיו · ומה הפרש בין זה לסכין של עכו"ם · זו לא בלעה ע"י רותח גמור וזו בלעה ע"י רותח גמור · זו בלעה פעם אחת וזו פעמים הרבה · שפוד שצולין בה בשר שחוטה קודם מליחה בולע הוא מן הדם ונאסר ולפיכך אסור להפך בה בשר שבקדירה וכיוצא בו לפי שחוזר הוא ופולט דם שבלע · והורה אחד מגדולי החכמים שאסור להשהות הצלי ע"ג השפוד לאחר שהוסר מע"ג האש שמא יחזור הבשר החם ויבלע ממנו · אבל מותר לצלות בו ולהשהות בו כל זמן שהבשר זב שכל שהוא זב ופולט אינו בולע מדם השפוד :

סתם הכלים אינם בני יומן · וכל שאינו בן יומו נותן טעם לפגם· לפיכך הלוקח כלים מן העכו"ם סתמן אינן בני יומן ואם עבר ונשתמש בהן קודם שליבן הראוי ללבן וקודם שהגעיל הראויה להגעיל הרי זה מותר דכל נותן טעם לפגם מותר · בד"א בשעבר ונשתמש בהן אבל אסור להשתמש בהן לכתחילה דכלי שבלע מן המשובח אעפ"י שחזר להיות בתוכו לפגם כשאינו בן יומו הרי הוא עומד באיסורו שלא להשתמש בו לכתחילה · ואין הפרש בזה בין איסורים כנבילה וכיוצא בה ובין שבלע חלב ובא לבשל בה בשר שלא ביומה או שבלע בשר ובא לבשל בה חלב שלא ביומה ואעפ"י שנפגם קודם שיבא לכלל איסור בשר· הא למה"ד לקדירות בפסח שאינן בני יומן ונפגם החמץ שבתוכ' עד שלא נכנס הפסח ואסורין· דברים אלו שאמרנו בשהדיח את הכלי וסר מעליו שמנונית האיסור המודבק על פניו אבל בשלא הדיח אסור · שהאיסור שהוא בעין על פני הכלי אינו נפגם בשהיית יום אחד · איסור מועט שנבלע בכלי אם דרכו של אותו כלי שלא להשתמש בו היתר מועט בכדי שנותן מועט זה טעם בהיתר כקדירה וחבית וכיוצא בו הרי זה מותר להשתמש בו לכתחיל'· ואעפ"י שהוא בן יומו · לפי שאי אפשר לבוא לידי נ"ט · אבל אם כלי שמשתמשין בו בדבר מועט הוא כקערה וכיוצא בה אסור להשתמש בו לכתחיל' לפי שכבר נתבאר שאין מבטלין איסור לכתחילה ואפילו איסור מועט · ואפילו איסור הבלוע:

כלי חרס שבלע אחד מן האיסורין אינו חוזר להכשרו לעולם שהתורה העידה עליו שאינו יוצא מידי דופיו לעולם · בד"א בהגעלה אבל אם הסיק אותו מבפנים עד שנתלבן מותר . בד"א כשהסיקו בפנים· ובכלי שדרכו להסיקו בפנים כתנור וכיוצא בו · אבל אם הסיקו מבחוץ לא · ואם כלי שאין דרכו להסיקו מבפנים כקדירה · אעפ"י שהסיקו מבפנים אסור חוששין שמא יחוס עליו שלא יבקע ולא יסיקנו כל צרכו · ואם החזיר אותו לכבשן מותר · דברים אלו שאמרנו בשבלע אחד מאיסורי תורה · אבל בלע אחד מאיסורים של דבריהם · מגעילו ג' פעמים ודיו · ואפשר לומר שלא התירו אלא באיסורין של דבריה' שאין להם עיקר בתורה כתרומה וחלה בחוצה לארץ · וכן בישולי עכו"ם · אבל שאר איסורים של דבריהם החמירו בהם כשל תורה · וראוי לחוש שלא להקל בהן· כלי שבלע היתר כשפוד או קדירה שבשל בה בשר ואח"כ בישל בה דגים או ירקות וכיוצא בזה הותר לבשל בהן לאחר מכאן גבינה לפי שכבר נתמעט בלע הבשר ונקלש עד שאינו ראוי לחוש עליו משום איסו' בשר וחלב · בד"א בשבלע היתר כמו שאמרנו· אבל בלע איסור מן האיסורי' הרי הוא באיסורו לעולם עד שיגעל הראוי להגעיל וילבן הראוי ללבן :

כלי מתכות או של עץ נאסר בבליעת איסורין מן האיסור · ואם נתערב באחרים ואינו ניכר איזהו אעפ"י שאפשר להגעילו ולהחזירו להכשרו · יראה לי שאין דנין אותו כדבר שיש לו מתירין לאסור את כולם עד שיגעילם או ילבנם · אלא הוא כאיסור יבש שנתערב ביבש ובטל ברוב כשאר איסורין שכל שאין מתירין שלו באין מאיליהן אלא צריך לפזר מעותיו ולהוציא הוצאות במתיריו אינו בכלל דבר שיש לו מתירין :

כבר אמרנו שסתם כליהם של עכו"ם אינם בני יומן וכן ביארנו שכל כלי שאינו בן יומו נ"ט לפגם · וכל נ"ט לפגם מותר · וכן בארנו שאפילו כן אסור לבשל בהן לכתחילה · ולפיכך יראה לי שאסו' לומר כן לעכו"ם בשל לי ירקות אילו בקדירתך וכן לא יאמר עשה לי מרקחת או פת · וכיוצא שכל האומר בשל לי הרי הוא כמי שמבשל הוא בידיו · ואחר שעל ידי הפלטר או על ידי הרקחים מותר שכל האומנין כלים נקיים הם מייחדים למלאכתן כדי שלא יפגמו אומנותם · ובעל נפש יחוש שהדברים אלו מביאין נקיות וטהרה :

נשלם הבית הרביעי ובו נשלם בית התערובו' בעזרת ה' רועי

הבית החמישי בית היין אבאר בו ענין יין נסך וגליו וחלקתי :

שער הרביעי באיסור הכלים ובמה יהא הכשרן

הלוקח כלי תשמיש מן העכו"ם שלא נשתמש בהם כל עיק' מטבילן והן טהורין אבל בלא טבילה לא ישתמש בהם · שבכלי מדין כתיב אך במי נדה יתחטא· בד"א בכלי סעודה כגון כוסות וצלוחית וקומקמין וכיוצא בהן ובכלים של מתכות · אבל שאר כלים שאינן של מתכות ואפי' היו כלי סעודה אינם צריכין טבילה אלא לוקח ומשתמש בהן מיד דכלי מתכות אמורים בפרשה שנאמר אך את הזהב ואת הכסף וגו' · היו של מתכות ואינם כלי סעודה כזוג של מספרי' וכיוצא בו אינם צריכין טבילה דכלי סעוד' אמורי' בפרש' שנאמר כל אשר יבא באש וגו' · שאל כלי חדשים מן העכו"ם או ששכרו ממנו משתמש בהן מיד ואינן צריכין טבילה שלא חייב הכתוב טבילה אלא בשל ישראל · שכלי מדין שבזזו ישראל איש לו · ושאלה ושכירות אינם קונים · כלים שמשכן אותם עכו"ם לישראל אם נראה לו לישראל שדעתו של עכו"ם לשקען בידו הרי הן כשלו וצריכי' טבילה · ואם לאו יש מי שהורה שאינו צריך להטבילן ויש מי שהורה שצריך טבילה · ויראה לי שזהו עיקר · כלי זכוכית כיון שאם נשברו יש להן עוד תקנה · ככלי מתכות הן וצריכין טבילה :

כלי חרס המצופין באבר הרי הן ככלי מתכות :

טבילת הכלים כטבילת הנדה · וצריך שלא יהא בהם שום דבר חוצץ מן הדברים החוצצין בנדה · וכן צריך שיטבול אותם במים שהנדה טובלת בהם בארבעים סאה :

כלל אמרו בכל הכלים כבולעו כך פולטו לפיכך הלוקח כלי תשמיש ישנים מן העכו"ם אם הם כלים שמשתמשים בהם בצונן כגון כוסות וצלוחית וכיוצא בהן משפשפן כדי להסיר ולמרק חלודת האיסור שעל גביהן ואח"כ שוטפן במים כשטיפת הכוס ומטבילן והן טהורים : כל מקום שאמרנו כאן מטבילן והן טהורין בכלי מתכות הוא של זכוכית או שמצופין באבר הדברים אמורין · אבל שאר הכלים אינם צריכין טבילה דכלי מתכות האמורים בפרשה כמו שאמרנו : וכל מקום שאמרנו כאן מטבילן והן טהורים בכלי מתכות היא תלה לבסוף לאחר שאר הכשר שאין הטבילה אלא לצאת מטומאתו לקדושת ישראל · וכל שחלודת האיסור בכלי אינו כפרד מטומאתו ויש מי שהורה שאם עבר והטביל קודם לכן עלתה לו טבילה · לקח מהן כלים שמשתמש בהם העכו"ם בחמין כגון היורות והכלים שמחמים בהן בחמין או שמבשלין בהן מגעילן ומטבילן · כיצד היא ההגעלה משפשף היטב להסיר הלודה שעל גבי הכלי ואח"כ מגעילו · אם כלי ראשון הוא כגון היורות וכיוצא בהן מגעילו בכלי הראשון ולערות עליו מכלי ראשון יש אומרים יורד מכלי ראשון וכן נראית

הסכמת הגאונים ז"ל וכן עיקר· אם כלי שני הוא מגעילו אפי' בכלי שני ודיו : כל הכלים שנשתמשו בהן האיסור בו ביומן אין מגעילין אותן ביומן אא"כ יש בכלי שמגעילין בתוכו ששים כנגד גופו של כלי שהוא מגעיל : הגעיל בתוכו מכאן לא עלתה לו הגעלה לפי שכל המים האסורים שבכל הכלים משערין כמו שנתבאר בשער הראשון של בית זה· ולפיכך האיסור הנפלט חוזר ונבלע וחוזר הכלי לאיסורו כמות שהיה ואם טעם אוגן ובקי בטעמים את המים ואין טעם האיסור הנפלט נרגש בהם בידו' שהאיסו' הנפלט מועט עד שנתבטל טעמו בתוך המים כמו שנתבאר בשער הראשון : כלי שאינו בן יומו אעפ"י שאין במים ששים כמדת הכלי מותר והוא שילא במים כדי שיוכל להתכסות בהן הכלי שהוא מגעיל שאפילו קבלו המים טעם האיסור הנפלט הרי המי' מותרי' שכל כלי שאינו בן יומו נותן הוא הטעם לפגם ונ"ט לפגם מותר ולפיכך אם הגעיל אפילו בכלי אסור מותר והוא שלא יהא בן יומו · וצריך שישהה במים עד כדי שיראה באומד יפה שפלט מה שבלע : כל כלי שגעל צריך שטיפה בצונן לאחר הגעלה כדרך שאדם שוטף את הכוס · ואם של עכו"ם היה מטבילו לבסוף כמו שבארנו : כלים שמשתמשין בהם ע"י האור כגון השפוד והאסכלא צריך לשפשף היטב ואח"כ מלבנן ומטבילן כיצד מלבנן מביאן באור עד שיהא ניצוצות ניתזות הימנו הגעיל כלי הראוי ללבן אסור להשתמש בו ע"י חמין שכל שתשמישו ע"י האור אינו פולט את הכל על ידי הגעלה וכשמשתמשים בו אפילו ע"י חמין פולט הוא מעט מעט ככלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם שאף על פי שהגעילו אסור לבשל בו : יראה לי שכל שתשמישו ע"י האור מועטין ע"ג האש דינו כשפוד והאסכלא שאף האסכלא מושאין אותו בשמן עד שלא יבשלו בה · וכן חוזרין ומושחין תמיד אלא שהמשקין המועטין אין עומדין בפני האש · מלהסתלק הבלע בתוך הכלי · ולפיכך מחבת שמטגנין בה בשר ודגים ע"ג האש כיון שמשתמשין בשמן מועט ופעמי' שימצ' האיסור שמטגנין בה במקום שאין השמן נוגע שם הרי הוא כאסכלא וצריכין לבון · כלי מתכות שנאסר מקצתו כאס' כולו ולפי שהוא מתחמם ביותר וכשחם מקצתו חם כולו ולא אמרו אלא לענין איסורו אבל לענין הכשרו לא עלה לו הכשר עד שיכשיר את כולו · אם מגעילו צריך להגעילו כולו · ואם מלבנו מלבנו עד שילבין כולו · וכל הכלים נכשרים אפילו לחלאין · חלאין כיצד ליבן השפוד עד מחציתו וחזר וליבן מחציתו האחר מות' : הסכיני' בין גדולי' בין קטני' אם בא לחתוך בהם צונן אפי' הדברים החריפים כאתרוג וכמון וכיוצא בהם · נועצה עשר פעמים בקרקע קשה ודיו· והוא שתהא הסכין יפה שאין

ספק בקבועה · אבל זה שמצא בשוק לא נפל לו הספק בו אלא בפורש · ולפיכך מצא ביד אחד אע"פ שהדבר ידוע שאין לוקח בשר אלא מן המקולין והוא אינו יודע מאיזה לקח מותר שבפורש נפל לו הספק · בד"א שלא ראה אותו יוצא מן המקולין אבל ראה אותו יוצא מן המקולין באותו שעה נפל לו הספק וכמצא שבמקום קבוע נפל לו הספק ואסור · ויראה לי שלא אמרו אלא בזמן שהיא בפני עצמה אבל אם נתערבה באחרות בטלה היא ברוב משום ספק ספיקא · ולפיכך מי שלקח בשר מן המקולין ואפי' חתיכה הראויה להתכבד ואח"כ נמצא טריפה במקולין ולא נודעו חתיכות הטריפה בין שאר החתיכו' והוא אינו יודע מאיזה לקח כל מה שלקחו מן המקולין קודם שנמצאת טריפה זו במקולין מותר · שלא נפל בו ספק בעודם בקבוע אלא לאחר שפירשו אבל לוקח מכאן ואילך אסור בד"א בחתיכות הראויות להתכבד שאין להם ביטול מחמת חשיבות כמו שבארנו ואע"פ שאין מקומן ניכר · אבל שאר החתיכו' מותרות דיבש ביבש מתבטל הוא כמו שבארנו ויש שאוסר במקולין שאין הכל בקיאין בדברים אלו · ואם אתה מתיר להם בשאינם חשובות קרוב הדבר לטעו' וליקח אפי' מן החשובים · וכך אנו נוהגים : הלוקח בשר והניח ע"ג הדף או שתלאה במקום שהעופות והשרצים יכולין ליטא וליתן שם ונתעלם מן העין יש מן הגאונים ז"ל שאסרו חוששין שמא עורב בא ונטל מזה והביא אחרת במקומה · לפיכך אם אינו מכירה בטביעות עין או שאין לו בה סימן אסורה · בד"א בשהניחה במקום שהעופות או השרצים יכולין ליטול משם ולהביא אחרת במקומ' אבל תלאה במסמר וכיוצא בזה שאי אפשר שנתחלפה לא ע"י עוף ולא ע"י שרץ מותרת · נמצא ביד עכו"ם במקום שרוב טבחים ישרא' ורוב המקולין מוכרין שם בשר שחוטה מותר שאין לחוש את לשרצי' ולעופות המביאים ממרחק · ויש מגדולי המורים שהורו להתיר בכל בשר שנתעלם מן העין · ואפילו בשר שנמצאת מושלכת בדרך בעיר שרוב מוכרי בשר ישראלים דלעופות ושרצים אין חוששין וכ"ש במי שהניח בשר בביתו ובא ומצאה שם אינו חושש להחליף · ואע"פ שאין לו בה סימן ולא טביעת עין · בד"א בשבא ומצאה במקום שהניחה אבל בשמצאה במקום אחר בדין הוא לחוש בכיוצא בזה שאני אומר אותה הלכה וזו אחרת היא ואפילו הניח עשר חתיכות ובא ולא מצא אלא תשע יראה לי שחוששין שמא אותן הלכו ואילו אחרות הן · ולפיכך בכל כיוצא בזה אם אין לו סימן או טביעות עין אסורה · הניח בשר בשוק בין העכו"ם · יש אומרים שאפילו בא ומצאה במקום שהניחה אם אין לו בה טביעת עין אסורה · וכן אם שלחה ביד עכו"ם · ויראה לי

שאם רוב טבחי ישראלים אע"פ שרוב אוכלי בשר עכו"ם אפילו הניח בשוק בין העכו"ם ובא ומצאה במקום שהניחה מותרת · גדולה מזו אמרו בנמצא הלך אחר הרוב כ"ש זה שהניח חתיכת בשר כשירה ובא ומצאה במקום שהניחה שחזקתה כשר :

השער השלישי בדיני ביטול האיסורין

כבר נתבאר בשער הראשון של בית זה שיעור התערבות האיסורין והכשרן · אם נתערב איסור בתוך היתר בכמה יעלה · אבל אסור לערב איסור בתוך היתר בידים כדי לבטלו · עבר וביטל אם בשוגג מותר אבל במזיד אסור · בד"א למי שבטלו ולמי שנתבטל בשבילו כדי שלא יועילו מעשיו הרעים · שלשה דינים מוחלקין זה מזה יש בביטול האיסורין · איסורי תורה · ושל דבריהם ויש לו עיקר בתורה · ואיסורין של דבריהם ואין לו עיקר בתורה · איסור תורה · כנבילה וכיוצא בה · אין צריך לומר שאין מערבין ומבטלין אותו לכתחילה בידים אלא אפילו נתערב בהיתר מאליו ואפילו מין במינו וההיתר רבה על האיסור שהוא בטל דבר תורה אלא שהחמירו חכמים בו שלא להתבטל לעולם · אם עבר וגרם להם בטול במזיד אסור · כיצד הרי שנתערבה חתיכת נבילה חשובה הראויה להתכבד בתוך חתיכות של שחוטה או בריה כגיד הנשה בתוך הגידין ועמד ונתכוין כדי לבטל חשיבותן ויתבטלו כשאר האיסורין אם עבר ועשה כן במזיד אסור לו ולמי שביטל בעבורו · אבל אם עשה כן בשוגג מותר ולא קנסו שוגג משום מזיד : איסור של דבריהם שיש לו עיקר בתורה כגבינות של עכו"ם שאסרו משום תערובות חלב טמא וכשומנו של גיד שאסרו משום גיד אין מערבין בתוך היתר בידים כדי לבטלו · עבר וערבו בהיתר כדי לבטלו במזיד אסור · בשוגג מותר · נפל מעצמו להיתר אף על פי שאין בהיתר כדי להכשירו למה הדבר דומה לעצים שנשרו מן הדקל בתוך התנור בי"ט שמותר להרבות עליהם עצים מוכנים ולהסיקם · היסור של דבריהם שאין לו עיקר בתורה כתרומת חוצה לארץ וכחלת חוצה לארץ לא אסרו אלא כדי שלא יטעו בתרומה וחלה של תורה · שאין בחוצה לארץ חלה ותרומה אלא כדי שלא תשתכח תורתן · לפיכך הקילו בהן לבטלן אפילו לכתחילה בידים ומבטלין אותם ברוב ואוכלין אותם אפי' זרים והוא הדין לכל שאר האיסורין שכיוצא באילו שאין להם עיקר בתורה · ויש מי שאומרים שאף באילו אין מבטלין אתם להאכילן לזרים אלא להאכילן לכהן בימי טומאתו · ובאילו בלבד אמרו אבל בשאר האיסורים שכיוצא בהם שאין להם עיקר בתורה לא וראוי לחוש לדבריהם הלכה למעשה :

השער

אבל אחת אחת לא · והטעם בכל אלו מפני שכבר נתבטלו
ברוב כבר · איסור שנפל לתוך של היתר ואין בהיתר כדי
לבטל את האיסור כבר בארנו בשער הראשון שאין אומרים
אתיבש עכשיו נעשית נבילה בכל שאר האיסורים זולתי
באיסור בשר וחלב בלבד · לפיכך אם חזר ונפל מאותו
הערובות לקדירה אחרת אינו אלא לפי חשבון האיסור שבו:
איסור שנפל לתוך של היתר מרובה ונתבטל וחזר עוד ונפל
שם איסור יש מן המורים שהורו דכל אסור שנמוח ונבלל
בהיתר מתבטל ואינו חוזר וניעור · ולא עוד אלא שאם נפל
שם עוד איסור אותו איסור שנתבטל מצטרף עם ההיתר לפי
שראשון ראשון בטל וחוזר היתר גמור חוץ מיין נסך ביין כמו
שיתבאר · ויש מרבותי שהורו דביין נסך קוכל שאר האיסורי'
ואם חזר ונפל שם איסור אף על פי שהראשון נתבטל עכשיו
חוזר וניעור שלא נתבטל הראשון אלא מפני שלא היה בו כח
ליתן טעם בהיתר · אבל אם יש בכל האיסו' שנפל שם
מתחילה ועד סוף עד כדי ליתן טעם בהיתר שהוא אחד
בפחות מששים הכל אסור שהאיסור חוזר וניעור שטעם
האיסור אינו בטל לעולם וכן עיקר:

המפקיד ביד עכו"ם או ביד ישראל חשוד או משלח על
ידם בשר או חתיכת דג טמא שאין בו סנפיר
וקשקשת וכיוצא בו מן הדברים שאם החליפן באיסורים יש
בהן איסור דבר תורה צריך לעשות בהם חותם בתוך חותם·
ומפתח וחותם כחותם בתוך חותם הם כדרך שאמרו ביין
נסך · הפקיד בידם או שלח על ידם דבר שאין איסורו אלא
מדברי סופרים כמוריים וגבינה ופת שאפילו החליפן בשל
עכו"ם אין בהם אלא איסור של דבריהם אפילו בחותם אחד
מותר ומפתח אינו מועיל במקום חותם אחד · שלח על ידיהם
ירך מנוקר מותר לחתוך זה ניכר הרבה ואין העכו"ם עושין
כן · ואם בא לזייף עמל הוא בעיניו · שלח ע"י עכו"ם בהמה
או עוף בחוטין בלא חותמות אסורין שאין סימן השחיטה
סימן לסמוך עליו · המשלח בשני חותמות או בחותם אחד
לפי מה שהוא הדבר שמשלח כמו שבארנו וחזר על חותמו
ולא הכירו חוששין שמא זייף · בד"א בשחזר הוא ועמד עליו
ולא הכירו · אבל אינו צריך לחזור ולראות אם יכירנו אם לאו
חזקה לא טרח ולא זייף · השולח ע"י עכו"ם או ע"י ישראל
החשוד ראוי לו למשלח להגיד לו שסימן פלוני עליו · וכן יודיע
לשליח שהוא מודיע לחבירו איך סותמו וחותמו שעל ידי כן
יראים ביותר ונמנעי' מלזייף · המניח עכו"ם בביתו ויש
שם בשר וכיוצא בזה מן הדברים שיש לחוש להחליפם אפילו
משום איסורי תורה אם ישראל יוצא ונכנס מותר · ולא עוד
אלא אפי' הפליג והלך למרחץ או לבית הכנסת אם לא הודיעו
שהוא מפליג מותר דמתירא הוא שמא עכשיו יבא ויראנו
מחליף · ודינים אלו יתבארו עוד יותר בבית היין · ישראל
ועכו"ם ששפתו שתי קדירות זו בצד זו זו בשר שחוטה וזו בשר
נבילה ואפילו פיהן של קדירות מגולות מותר ואין חוששין שמא
יתחזו ניצוצות מזו לזו · וכן אין חוששין שמא כשיחזור ישראל פניו
לכאן ולכאן יחליף העכו"ם שלו בשל ישראל או ישליך שם
בקדירה ממה שבקדירתו בקדירה של ישראל · ישראל החשוד
לאכול גבינה של עכו"ם מותר ליתן לו גבינה כשירה לבשל
אותה לו אע"פי שהו' אינו נשמר מגבינה של עכו"ם אינו חשוד
לגזול ולהחליף · בד"א בנותן לכלל עמי הארץ · אבל אם
נתן למי שחושש בתקנתו אסור חוששין שמא יתקלקל מה
שנתן לו והוא מחליף המתקלקל ומחליף בשלו · כיצד הרי
שמסר לחמותו אסור · דבוש' היא ורוצה בתקנת בתה · וכן הנותן
לפונדקית פעמים שהיא בושה מן האכסנאי ומחלפת לו טוב
ברע וכן כל כיוצא בו · דברים אלו שהתירו לא התירו אלא
כשנתן לו גבינה כשירה ואמר לו בשל לי מאותה שיש לי בביתי
אבל בזמן שאמר לו בשל לי גבינה כשירה משלך או קנה לי
מן השוק אסור חוששין שמא יבשל לו ממה שהוא אוכל · וכן
אם נתארח אצלו אסור לאכול מן הגבינה שלו · בד"א בזמן
שהוא חשוד לאכול מגבינו' העכו"ם אבל אם הוא אינו חשוד
לאכול מגבינות העכו"ם אע"פי שהוא חשוד למכור לאחרים
מתארח אצלו ואוכל ואינו חושש · וכן אם שלח לו תוך ביתו
מותר חזקה ממה שהוא אוכל מאכילו ומשגר לו · האומר למי
שהוא חשוד לאכול גבינה של עכו"ם קנה לי גבינה מן המומח'
והלך והביא לו ואמר מן הכשירה קניתי ומן המומחה קניתי
אינו נאמן · אמר לו מאיש פלוני מומחה קניתי נאמן חזקה לא
כחש לו מתיירא הוא שמא ילך זה וישאלנו ונמצא בדאי ויאחז·
הביא לו מנחה בשם אחד מן המומחין נאמן שכבר בארנו
שאינו חשוד להחליף ואם אתה חושש שמא משלו הוא נותן לו
אין אדם עשוי ליתן מתנה משלו בשם אחר · ועוד שאם אתה
חושדו בכך אף אתה עוש' אותו כעכו"ם גמור אחר שהוא
מתכוון להעביר · בד"א במי שאינו חשוד על הגזל אבל החשוד
על הגזל כ"ש שהוא חשוד על החליפין · השולח ביד עכו"ם
אפי' בשר בלא חותם אם אותו מקום מעבר לרבים מותר
מתיירא הוא שמא יראנו אחד מן העוברים כשהוא מחליף
ויתפש כגנב עליו · והמחמי' תבא עליו ברכה · מקולין שמוכרין
שם בשר שחוטה ובשר נבילה אע"פ שרוב חנויות ששם מוכרת
בשר שחוטה ולקח מאחד מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח הרי
זה אסור שכל איסור קבוע ונודע מקומו וניכר הרי הוא כמחצ'
על מחצה · אלא בשוק בשר הרי הוא מות' · חזקה מן הרוב פירש
שהוא כשר · שכל הפרוש מן הרוב הוא פרוש · זה שלקח נפל לו
ספק

תורה אין תולין בו לומר לתוך איסור נפל עד שירבה היתר על האיסור עד כדי שיתבטל ב. וכן מדברי תורה. היה ההיתר רבה על האיסור כדי שאילו נפל איסור זה לתוכו היה בטל מדין תורה תולין גם בזה להקל לומר איסור לתוך איסור נפל. כיצד שתי קדירות אחת של בשר שחוטה ואחת של בשר נבלה ונפלה חתיכת נבילה לתוך אחת מהן אם רבה ההיתר שבקדירה ההיתר קצת על חתיכת נבילה שנפלה כאן תולין להקל כמו שאמרנו לפי שדבר תורה מין במינו בטל ברוב ואעפ״י שהחמירו חכמים להצריכן ס׳ כל ששיעורו של דבריהם. הקילו בו כמו שבארנו. היו שתי הקדירות ממין אחד ושתי החתיכות ממין אחד אין תולין להקל עד שירבה ההיתר על איסור ס׳ מפני שאין מתבטל מין בשאינו מינו דבר תורה בפחות מס׳. ויש מקילין כל שאין בו כזית בכדי אכילת פרס. היו שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור מן האיסורים של דבריהם כגון שומנו של גיד וקנוקנו׳ שבו וכיוצא בו ונפלה אחת מהן בידוע לתוך הקדירה של בשר שחוטה ואינה ידוע איזה התיכ׳ אם של שומן גיד הנש׳ מותר שאני אומר של ההיתר נפלה כאן. ואף על פי שאין ההיתר רבה על החתיכה שנפלה כאן וכמו שבארנו. ואם איסור של תורה הוא אין מתירין עד שירבה ההיתר על האיסור על הדרך כמו שבארנו. היו שתי קדירות ושתיהן של היתר ולפניהן שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור ואפילו מאיסורים של דבריהם ונפלה אחת כאן ואחת כאן שתיהן אסורות שאי אפשר לתלות בזו יותר מבזו. בד״א כשאין באחת מהן כדי לבטל האיסו׳ אבל בשיש באחת מהן לבטל שתיהן מותרות שאני אומר איסור לתוך אותה שיש בה כדי לבטל נפל. ואין הפרש בדבר זה בין שתי הקדירות של אדם אחד ובין שהאחת לאחד והשנית לאחד: היו שתי קדירות של היתר ונפל איסור לתוך אחת מהן וידוע לאיזה נפל וחזר ונפל איסור אחר לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזה מהן נפל. אני אומר למקום שנפל האיסור ראשון שם נפל האיסור השני. נפל האיסור לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו מהן נפל. ואח״כ נפל איסור לתוך אחת מהן וידוע לאיזו מהן נפל שתיהן אסורות דאין אומרים למקום שנפל האיסור האחרון נפל הראשון. היו שתי קדירות של היתר ונפל איסור לתוך אחת מהן ואינו ידוע לאיזו נפל ואין באחת כדי לבטל האיסור אבל יש בין שתיהן כדי לבטל שתיהן מצטרפות לבטל את האיסור. ולא עוד אלא אפילו היתה אחת בבית והשנית בעלייה מצטרפות לבטל את האיסור. בד״א בשהיו שתיהן לאדם אחד עשוי להתערב במקום אחד ולפיכך רואין אותן מעתה כאילו נתערבו. אבל היו לשני בני אדם אינן מצטרפין:

וירא׳ה לי שאפילו היו לשני בני אדם. אלא שאחד מגדולי המורים אוסר ויש להוש ולהורות הלכה למעשה כדבריו. חתיכות איסור שנפלה לתוך חתיכות של היתר ויש בהיתר כדי לבטל האיסור הכל מותר ואין צריך להרים ולהשליך אחת כנגד האיסו׳ שנפל שם שכל שהוא בטל התורה התירתו ואכילו מאיסורי הנאה. ולא אמרו בכל האיסורים שצריך להרים אלא במתנות כהונה בלבד כגון תרומה ותרומת מעשר של דמאי. והחלה והביכורים והטעם באילו כדי שלא יהא גוזל את שבט לוי. חתיכת איסור שנפלה לפחות מס׳ ואפילו היתה חתיכה הראויה להתכבד לפני האורחים או בריה כגיד הנשה או דבר שיש לו מתירין שאין להם ביטול לעולם כמו שנתבאר בשער הראשון. אם פירשו העשרים למקום אחד והשלשים למקום אחר כל העשרים מותרים והשלשים אסורים שאני אומר האיסור בתוך הרוב נשאר. וכן לעולם כל שפירש המיעוט לצד אחד והרוב לצד אחד אני אומר האיסור בתוך הרוב נשאר. נפלו כל השלשים למקום אחד הכל אסור כאילו נפל כאן האיסור בידוע. ואין אומרין בכל כיוצא בזה ספק ספיקא לקולא שכל שנפל הרוב למקום אחד רואין אנו כאילו היה האיסור בידוע בתוך הרוב אבל אם נפלו שם המיעוט כולן מותרין כמו שבארנו. ויראה לי שאפי׳ נפלו שם מאליהן מותר שגם בכיוצא בזה אנו דנין אותו בספק ספיקא ולקולא: כיצד אני אומר שמא האיסור לא היה לתוך אילו שנפלו כאן. ואת״ל כאן היה זה שאני אוכל עכשיו לא זה הוא של איסור. בד״א בשנפל האיסור תחלה לתוך הרוב. אבל נתערב חתיכת איסור עם חתיכת היתר וחזרה אחת מאילו לתוך חמשים של היתר ונפלה אין אומרין בזו ספק ספיקא כיוצא בזה להקל: דברים אילו שאמרנו בספק ספיקא שעל ידי שתי התערובות כמו שאמרנו. אבל שלא ע״י שתי התערובות לא. כיצד ספק טריפה שנתערבה באחרים כולן אסורים עד שיהא שם היתר כדי לבטל דהאיך אתה אומר שמא לאו זהו ואם תמצא לומר זה הוא שמא ספק מותר היה והלא כבר אסרתיו מספק שנפל בגופו ואחר שאסרתו האיך אתה חוזר ומתירו. ויש מגדולי המורים שהורו גם בזה להקל וראוי לחוש למי שאסר הלכה למעשה. חתיכת איסור שנפלה לתוך חתיכת היתר אפילו נפלה חתיכה לתוך עשרים ואפילו היתה ראויה להתכבד בה בפני האורחי׳ או משאר האיסורים שאינם בטלים לעולם ונפלה אחת מהם בשוגג לים הגדול או שנאכלה אחת מהן בשוגג וכיוצא בזה הותרו כל השאר שאני אומר אותה שנאבד׳ היתה של איסור. ואין אומרין לתת הרוב הנשאר אלא בשכולן לפנינו אבל בשנאבדה או שנאכלה בשוגג לא. בד״א לאכול השאר שתים שתים שיש היתר על כל פנים במה שהוא אוכל

אבל

אסור לקבלם במקום צר כדי שינודו ויתפזרו שכל שהוא גורם כנודם יש לגזור שמא יקח ממקו' קביעתם · פרשו מקצתם למקו' אחד ורוב למקום אחד · המועטין מותרי' והמרובין אסורין שאני אומ' איסור לתוך הרוב נשאר · נאבד אח' מהם או שטבע אחד מהם בים השאר מותרין שאני אומר אותו שנאבד או שנטבע הוא אותו של איסור · והוא שנאבד מעצמו ולא שאבדוהו בידים · נשחטו כלן אם בשוגג כלן מותרין שכבר בטל חשיבותן ואין קונסין שוגג מחמת מזיד אבל אם שחטן במזיד כלן אסורין : חתיכה של נבילה או של דג טמא או חתיכת בשר בחלב שנתערבה בחתיכה של היתר אם חתיכ' קטנה היא שאין ראוי להתכבד בפני האורחין לכשתתבשל אינה חשובה ובטילה כמו שיתבאר · וכן אם היא גדולה ביות' שאין דרכן של בני אדם ליתן כיוצ' בה לפני אורחי' אינה חשובה שעומדת היא לחתוך ובטלה · אבל אם היתה בינונית שדרכן של בני אדם להתכבד בכיוצא בזה לפני האורחי' אינה בטילה לעולם ואפילו נתערבו באלף שאין דבר חשוב בטל בעמדו בחשיבתו · בד"א לבטל את עצמו אבל פליטתו בטלה בששים שאין לפליטתה חשיבות : דברים אלו שאמרנו בחתיכה שהיא אסורה מעצמה כחתיכת נבילה ודג טמא ובהמה טמאה ועוף טמא שאיסורן מצד עצמן · אבל חתיכת היתר שנאסרה מחמת בליעת איסור הרי הוא כשאר אסורים שאינן חשובין שאין הבלע חשוב שלא להתבטל חוץ מבשר בחלב לפי שהוא כחתיכת נבילה כמו שבארנו : חזרו ונחתכו החתיכות לאחר שנתערבו עד שאינן חשובות להתכבד בפני אורחים בטל חשיבותן והרי הן מתבטלות והוא שנחתכו בשוגג כמו שבארנו :

איסור קבוע שניכר ונודע מקומו · אין הולכין בה להקל אחר הרוב ואפילו רבה ההיתר על האיסור כל מה שהוא ואפילו אלף · כיצד תשעה חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח אסור דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי · בד"א כשלקח הוא מן הקבוע או שיצא אחד ממקום קביעותם ואינו יודע מאיזה מהן לקח שהספק נולד לו בקבוע · אבל אם נולד לו הספק בפירש מותר · כיצד הרי שמצא בשוק אעפ"י שכל הבשר הנמצא באותו העיר אינו בא אלא מאותן החנויות אעפ"י כן מותר לפי שלא נולד הספק בקבוע אלא בפירש כי הפורש מן הרוב הוא פורש : יש איסור שריחו אוסר כאילו נתערב גופו של איסור בתוך ההיתר · כיצד בשר נבילה שמן שצלאו בתנור אחד עם בשר שחוטה · ריח הנבילה הולך ונתערב עם בשר שחוטה ואוסרן · ולא עוד אלא אפילו בשר שחוטה שמנה שצלאו עם בשר נבילה כחוש אסור ריח הבשר השמן הולך ומפטם את בשר הנבלה הכחוש וחוזר בשר הנבילה ומתערב עם הכשירה ואוסרו · וכן דג ובשר שצלאן בתנור אחד אסור לאכול הדג עם הכותח כאילו נתערב הבשר עמו עם הדג · וכן הפת שאפאה בתנור עם הבשר אסור לאוכלו בכותח · בד"א בשצלאו בתנור אחד צר או כיוצא בו אבל אם צלאו במקום רחב הרוח מפזר ואין כחו גדול להיותו כמתערב עם בשר השחוטה או הפת והדג · ויש מי שהורה בכל אלו להתיר וכן הסכמת רוב גדולי המורים הראשונים והאחרונים · ומכל מקום אסור לצלותם בתנור אחד צר · ואם בא לבשלן בקדירה זו לעצמו וזו לעצמו אפילו בתנור במקום צר ואפילו פי הקדירה מגולה מותר · ואפי' לכתחילה שאין ריח המתבשלין גדול כל כך :

בריה אסורה שנתערבו בתוך ההיתר אוסר כל תערובתו עד שירבה ההתר עליו תת"ק וששים חלקים · לפי שאין בריה בטלה בפחות מכן · בד"א בזמן שהיא שלימה אבל נחתך ממנה אבר או נתרסק עד שנאבד צורתה אין זו בריה ובטל חשיבותה והרי הוא כשאר האיסורי' · ואפי' נחתך ממנה אבר לאחר שנתערבה · בד"א כשנחתך בשוגג אבל במזיד הרי הוא אסור בכל שהוא · באיזה בריה אמרו בבריית נשמה כבהמ' וגיד הנשה וכיוצ' בהן · אבל שאר בריות כגון חטה של כלאי הכרם וכיוצא בה אינה קרויה בריה שלא תתבטל כשאר האיסורים · וכן לא אמרו אלא לבטל גופה אבל בזמן שמכירה וזרקה · הרוטב כ"ע שאין לפליטתה חשיבות ולא דין בריה · טבל ויין נסך אוסרים תערובתו במינו בכל מה שהן אלא שאין לנו עסק כאן בהם : ביצה של עוף טמא או ביצת טריפה שנטרפה בקערה עם ביצים אחרים אם יש ששים ואחת והיא מותרת · ואם לאו אסורות · ומפני מה הוסיפו כאן אחת מפני שהביצים יש מהן גדולות ויש מהם קטנות · ולפיכך הוסיפו אחת להשוות מידתן · כדי שלא יצטרך לשער כל אחת ואחת · ולפיכך ביצה שנתערבה בתבשיל בטלה בס' כשאר איסורי' · כל שאר אסורי' בטלין בס' בין איסורי תור' בין איסורי של דבריה' לפי שכך שיערו חכמי' שאין טעם נרגש בית' מכאן · ואפי' יש כאן אומן ויודע להרגי' בטעמו אין צרי' להטעימו לו · שא כל שנתער' ביתר מכאן מותר שאין הטעם נרגש בו · טעמו והרגיש בו טעם האיסור אע"פ שנתערב בס' או ביתר מכאן אסור שאין הטעם בטל · נתערב בפחות מס' וממש גופו של איסור בתוך ההית' אע"פ שטעמו עכו"ם אומן ולא הרגיש בו טעם האיסור · אין סומכין עליו להתיר בפחות מס' · בד"א לבטל ממשו של איסור · אבל בזמן שמכיר את האיסור וזרקו ולא נשאר שם אלא פליטתו · אע"פ שאין שם ס' כנגד כל האיסור וטעמו עכו"ם אומן ולא הרגיש בו טעם האיסו' סומכין עליו

האיסור שבא מכל מקום אם נפלה לבסוף לקדירה אחרת שיש בה ששים כדי לבטל האיסור הבלוע שבה · אין החתיכה בעצמה חוזרת להיתרה לפי שהאיסור שבה אינו נפלט לגמרי ממנה · ואינו נבלל בתוך ההיתר שבקדירה מה שאין כן בדבר הנבלל והנמוח שאילו נפל דם וכיוצ׳ בו לתוך רוטב של היתר ואסרו מחמת מיעוטו וחזר ונתרבה הרוטב של היתר עד שיהא בו בין כלו ששים לבטל את הדם הכל מותר לפי שהכל נבלל ונתערב האיסור בין כל ההיתר : חתיכה שנאסרה מחמת שקבלה טעם ממקום אחר אינה אוסרת חברותיה · אעפ״י שנוגעת בהן כששתיהן חמות ואפילו נגלו שתיהן כאחד ונוגעות זו בזו בשעה שהן על גבי האש שהדבר הבלוע אינו יוצא מחתיכה לחתיכה אלא ע״י רוטב · שאם אי אתה אומר כן אין לך איסור קליפה שהקליפה אוסרת קליפה הסמוכה לה וכן לעולם · ואפילו היתה חתיכת ההיתר שמנה ושומן שבה מפעפע · לפי שאין השומן של היתר מוליך עמו את האיסור אלא במקום שהאיסור יכול להלוך בטבעו · בד״א כשבלעה איסור שאינו מפעפע אבל אם בלעה מן הדברי׳ המפעפעין בטבעם יראה לי שאוסרת חברותיה בין בגלי בין שנוגעת זו בזו חם בחם · שהאיסור בעצמו הבלוע מפעפע ויוצא אפילו מחתיכה לחתיכה : דברים אלו שאמרנו אפילו בבשר בחלב שהחלב אינו מפעפע ואפילו שעשאוהו כחתיכת נבילה כמו שבארנו לא עשאוהו כנבילה עצמה לדבר זה :

איסור שנתערב בהיתר דבר תורה מין במינו בטל ברוב אלא שהחכמים הצריכו שיעורים אחרים לפי מה שהוא אסור כמו שיתבאר · ומין בשאינו מינו אם יש כזית מן האיסור בכדי אכילת פרס אסור ולוקין עליו וזהו שקראוהו חכמים טעמו וממשו · פחות מכאן אסור דבר תורה עד שיתבטל במיעוטו בששים אלא שאין לוקין עליו וזהו שקראוהו חכמי׳ טעמו ולא ממשו · לפיכך אם נתער׳ לפנינו איסו׳ לתוך הית׳ ולא עמדנו על שיעורו ונפל לתוך הית׳ שאינו מינו הרי הכל אסור מספק · דכל ספק בשל אסורי תורה אסור דבר תורה כודאי · עד שנודע שיש בהיתר בברור ששים כנגד איסו׳ או שטעמו גוי הומן ואומר שאין בו טעם אותו איסו׳ דבר תורה וכמו שבארנו למעלה · נפל לתוך מינו כל שנתברר שרבה ההיתר על האיסו׳ ספקו מותר לפי שהשיעור ששים במין במינו בדבריה׳ וכל ספק של דבריה׳ להקל · אבל אם לא נתבאר שרבה ההיתר על האיסור הרי זה ספק בשל תורה וכל ספק בשל תורה הוא אסור · ויראה לי שאם נפל לתוך מינו רואין את שאינו מינו כאילו הוא אינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו כדרך שאמרנו רואין את מינו כמי שאינו להקל · כמה שעור אכילת פרס יש מי שאומר שהוא ארבעה בצים ויש מי שאומר שהוא שלשה בצים ולזה הדעת נוטה : דברי׳ אלו שאמרנו בשאין ההיתר והאיסו׳ לפנינו אבל בשהם לפנינו ולא עמדנו על שיעור פליטתו הולכין בו להחמיר אפילו בשל דבריהם שכל שאסרו כשל תורה אסרו · ולפיכך כחל שנפל לתוך קדירה של בשר אעפ״י שחלב הכחל מדברים פרים ולא עמדנו על שעור החלב שנפלט ממנה משערין בכל הכחל כמו שיתבאר עוד · כבר בארנו שהאיסו׳ שנתערב בתוך ההית׳ מין במינו בטל ברוב בשל תורה ומין בשאינו מינו בטל לעולם בששים · חכמים החמירו במקצתן ולא נתנו שיעור אחד לכלם ואף באסורים של דבריהם כמו שיתבאר · וכן אין הכשר האיסורי׳ בענין אחד אלא כל אחד ואחד לפי מה שהוא ענין : כיצד יש איסו׳ שאוסר תערובתו בכל מה שהוא ההיתר · ויש מי שאוסר אפי׳ בר חו · ויש מי שאוסר תערובתו עד שירבה עליו ההיתר תתק״ס הלקים כנגד האיסור ויש מי שאוסר במאה כתרומה שנתערבה במאה · ויש במאתים כערלה וכלאי הכרם אלא שאין לנו עסק כאן בתרומה וערלאי וכלאי הכרם · ויש מי שאוסר עד שיהיה שם ששים ואחד היתר כנגד איסור · ויש מי שאוסר עד ששים · ואלו הן רוב כל האיסורים שבתורה ושבדבריהם · ויש שבטל בחמישים והשעה · ויש שבטל ברוב · ויש שאוסר בפליטתו לעולם · אף שבזמן שמכירו וזורקו אוכל את השאר · ודברים אילו יתבארו בשער זה :

כל דבר שיש לו מתירין אינו בטל לעולם ואפילו נתערב באלף · בד״א שנתערב במינו אבל נתערב בשאינו מינו הרי זה בטל כשאר האיסורים ויראה לי שלא אמרו דבר שיש לו מתירין אלא כשמתיר עתיד לבא על כל פנים · כבילה שנולדה בי״ט שנתערבה באחרות שהיא מותרת לערב על כל פנים · וכן אם המתיר בידו לעשותו בלא הפסד כטבל שנתערבה בפירות מעושרין ויש בידו עוד טבלים אחרים שהרי יכול להפריש על הטבל שנתערב מן הטבל שלפניו שעתיד עליין לתקנו וכן כל כיוצא בזה · אבל במה שאין בידו ואינו וודאי שיבא המתיר אינו בדין דבר שיש לו מתירין · ולפיכך בילה של ספק טריפה שנתערבה באחרות אף על פי שאפשר שתטנון עוד התרנגולת ויותרו כלן או שתהיה התרנגולת שנים עשר חדש · אין זה בדין דבר שיש לו מתירין לפי שאין המתיר וודאי ואינו בידו · ולפיכך בטלה היא כבילה טמאה שנתערבה באחרות וכן כל כיוצא בזה כזה : בהמה או עוף חיים שהם ספק טריפה שנתערבו באחרים אפילו באלף אינם בטילים שבעלי היים אינם בטילים לעולם שחשובין הן · נתפזרו כלן מותרין · שאני אומר כל שהוא פורש מן הרוב הוא פורש · בד״א בשנתפזרו מעצמן אבל הנידן ונתפזרו אסורים גזירה שמא יקח הוא ממקום קבוע · וכן

אסור

מקום החתך היטב ומותר לאוכלן בכותח · חתך בו סילקא אסור אע"פי שאינה חריפה כגון כח משיכ' יש לה בטבעה · ואם עירב בחתיכה לפתות אינה צריכה רק הדחה כלפתות לפי שהלפתות מתוקים הרבה ומונעים במתיקותם כח משיכתם מן הסילקא · ולפיכך מדיח ודיו · איסור זה של צנון וסילקא יש מי שאומר שהוא עד כדי קליפה עבה שהיא הנקראת בכ"מ נטילת מקום והשאר מותר · ויראה לי שהכל אסור · הרבה הם נוגעים שכן אסרו קורט של חלתית מפני שמחתכין אותו בסכין של עכו"ם ולא התירו בנטילת מקום :

יש איסור שהוא מפעפע ויש איסור שאינו מפעפע · מן הדברים שאינן מפעפעין הוא שומנו של גיד וקנוקנות שבו ולפיכך אין אוסרין את תערובתן אלא כדי קליפה · בד"א ע"י צלי או ע"י מליחה כמו שבארנו אבל ע"י בישול הרוטב מוליך את האיסור ופושטו בכל · והוא שניער את הקדירה או שכסה אותה הרוטב מכסה את הכל · כל הכבושין הרי הן כמבושלין : החלב והשומן מפעפעין ולפיכך אפי' ע"י צלי ואפילו ע"י מליחה אוסרים את הכל עד שיהא בהיתר ששים כנגד כל האסור · לפיכך גדי שמן שצלאו בחלבו אם אין בכל הגדי ששים כנגד כל החלב שבו אסור לאכול אפי' מראש אזנו שהחלב מפעפע בכל בד"א בגדי שמן אבל בכחוש אף על פי שאין בגדי ששים כנגד כל החלב שבו אינו אסור · שהחלב אינו מפעפע אלא כדי קליפה · וקולף ואוכל עד שמגיע לחלבו שהחלב של בהמה כחושה כחוש הוא בטבעו ואינו מפעפע · ויש אומרים שצריך נטילת מקום · והראשון נראה לי עיקר : אין שיעור לדברי המחמירים · באיסורין של תורה : כוליא שצלאה בחלבה מותר לפי שהקרום מפסי' בינה ולבין החלב ומונע את הכוליא מלבלוע · ואף על פי שהקרו' בעצמו אסו' · כמו שבארנו שהקרומו' אינן מפעפעין · רוב כל האיסורין שיעורן בששים · וכשמשערין משערין ברוטב ובקיפה ובחתיכות ואפילו עצמות מצטרפין לבטל ולא עוד אלא אפילו עצמות של חתיכו' איסור מצטרפין לבטל את האיסור כדרך שקליפי איסור מצטרפין עם אוכלי ההיתר לבטל את האיסור : מוח שבעצמות האיסור אסור ומצטרף עם האיסור · חרסי הקדירה אין מצטרפין עם ההיתר לבטל את האיסור : כזית של איסור שנפל לתוך הקדיר' שיש בה יותר מששים של היתר ונצמק ההיתר ונמצא שעכשיו אין בהיתר ששים כנגד האיסור אסור אף על פי שמתחילתו לא היה בו כח לאיסור לאסור ההיתר עכשיו שנתמעט חוזר ואוסר לא תהא קדירה זו חמורה יותר מקדירה אחרת · ואילו נפל כזית זה לתוך קדירה אחרת שאין בה ששים אוס'· אף עכשיו אוסר בקדירה זו · יש מי שהורה שאומדין אומד יפה כמה בלע מן ההיתר בתוך דופני הקדירה ורואין אותו כאילו הוא בעין הקדירה ומצטרף לבטל את האיסור · ויראה לי דדווקא במין במינו שבטל ברוב מן התורה ושיעור ששים בזה מדברי סופרים · ולפיכך הולכים בהם להקל אבל מין בשאינו מינו דכזית בכדי אכילת פרס מן התורה ואפילו טעמו של גיד כעיקרו אין הולכין בו להקל ואין משערין אלא מה שבא לכניס בתוך הקדירה היתר שבה בעין כנגד האיסור · כבר בארנו שהאיסור מפעפע אפילו בכלי אוסר את הכל ואפי' עבר מעל האש ונפל איסור חם על איסור חם אוסר את הכל · היה אחד חם ואחד צונן ונפל האחד על חבירו התחתון גובר לעולם · כמו שבארנו למעלה · ולפיכך נפל חם לתוך צונן אינו אוסר אלא כדי קליפ'· ואם נפל צונן לתוך חם הכל אסור:

טיפת חלב שנפלה על חתיכה של בשר אם יש באותו טיפה ליתן טעם באותו חתיכה חזרה כל אותה החתיכה כחתיכת נבילה עד שאפילו היה באפשר לסחוט החלב שבה ולהוציאו כלו אפילו כן אסור לפי שאין כאן איסור מעורב לתוך היתר אלא כל אחד ואחד דבר בפני עצמו · ותערובתו אוסרתו וחוזר הכל כגוף אחד של איסור והרי זה כבשר בחלב וחלב בבשר · ולפיכך בין שחזר ונפל לתוך יורה של חלב בין שנפל לתוך קדיר' של בשר אסור עד שיהא בו ששי' כנגד כל החתיכ' משא"כ בשאר האסורים שאם נפל איסור על גבי חתיכה של היתר ואסרה ונפלה אותו חתיכה לתוך קדירה אחרת אינה נאסרת אלא לפי חשבון האיסור שבה· שלא אמרו חתיכ' עצמה נבילה אלא בבשר בחלב בלבד · בד"א בשלא ניער ולא כיסה מתחילה · ולפיכך קבלה החתיכה טעם החלב ואסרה ונעשית כחתיכת נבילה · אבל ניער הקדירה יפה מיד כשנפל' טיפת החלב עליה קודם שתספיק ליתן טעם בחתיכה או שכיסה את הקדירה אין משערין טיפת החלב כנגד אותו החתיכ' לבד אלא כנגד כל מה שבקדיר' שע"י שניער או שכיס' הרוטב פושט החלב בכל · ולפיכך הכל מצטרף לבטלו ואין חוששין שמא לא ניער יפה ולא כיסה יפה · הפרש יש בין בשר בחלב לשאר האיסורין שנתנו טעם בחתיכה של היתר שהבש' שנאס' מחמ' החלב שנתן בו טעם אין רואין אותו כחלב אלא הכל כבש' שאסרו בחל' וחל' בבש' כמו שבארנו · אבל בשא' אסורים רואין אותו כדבר שאסרו ולפיכך מלח שנאסר מחמ' דם או ציר של נבילה ונפל לקדיר' ויש בקדיר' ששים כנגד ממשו של מלח אעפ"י שטעם המלח נטעם ונרגש בקדירה · וטעם אינו בטל · אפילו הכי מותר לפי שאין רואין את המלח כמלח אסור מחמ' עצמו וכמלח של ע"ז אלא כדם או כציר שאסרוהו דברים אלו שאמרנו שאין חתיכה שנאסרה מחמת בליעת שאר האיסורין נעשית נבילה ואינה אוסרת אלא לפי חשבון

מיעוט טועמו · ואם אמר במסיח לפי תומו שאין ניכר טעם האיסור בתבשיל מותר · בידוע שאין בתערובתו אחד בששי'. קפילא זה שאמרנו לא שיהא אומן אלא אפי' סתם בני אדם · שהטעם שאינו נרגש לסתם בני אדם אינו טעם · היה אומן יראה שאפילו שאלוהו אם נרגש בו טעם האיסור. ויודע דלענין איסור והיתר שואלין אותו סומכין עליו. שאומן אינו משקר כדי שלא יקלקל אומנתו שיצא עליו שם רע שאינו בקי באומנתו · ויש מי שאוסר עד שיהא אומן ואומר במסיח לפי תומו : הצונן אינו מפליט ואינו מבליע לפיכך אינו אוסר בנגיעתו את ההיתר כמו שיתבאר · ומה הוא שאוסר · החם · באיזה חם אמרו יש מי שאומר שאין מפליט ומבליע אלא חם הראוי לבשל ולפיכך חם של כלי ראשון שהוא מבשל הוא שיש בו כח להפליט ולהבליע אבל כלי שני שאינו מבשל אינו מפלי' ואינו מבליע · וכן עירויו של כלי ראשון אינו מפליט ואינו מבליע · שאין עירוי של כלי ראשון ככלי הראשון · ואין דברים אלו נכונים ; שחום בית השחיטה וחום חלב הכסלים מועט הוא מחום כלי שני ומפליטין ומבליעין · כמו שיתבאר שאין הבליעה והפליטה תלוין בבישול ולפיכך חוששין לכל חום שע"י האש ואפילו אין היד סולדת בו כמו שבארנו :

המלח מחמם ומפליט ומבליע שהמליח הרי הוא כרותח לפיכך בשר שחוטה שנמלח' עם בשר נבילה אסור·

וכן דג טהור שמלחו עם דג טמא · בד"א כשהיו שניהם מלוחים וכן כשהיה הטמא מלוח והטהור תפל · אבל אם היה טהור מליח וטמא תפל מות' לפי שאין חום המלח גדול שיפליט החתיכה שלא נמלחה אע"פ שהחתיכה המלוחה נוגעת בה · החתיכה המלוחה מבלעת החתיכה הטפילה מה שהיא פולטת ואינה מפליטה ציר של עצמה אלא מעט ואותו מעט אין בו כח להבליעה בחתיכה המלוחה מפני שחתיכה המלוחה פולטת וכל שהיא פולטת הרבה אינה בולעת אותו המעט · דברים אלו שאמרנו יראה לי דווקא כשהיה טמא המליח למטה והטהור התפל למעלה · שהתחתון גובר ומחמם את העליון ומבליעו אבל אם היה הטהור התפל למטה והטמא המליח למעלה אינו אוסר את התחתון אלא כדי קליפ'· שהטהור שהוא התחתון צונן וגובר ומצנן את העליון ואינו בולע אלא כדי קליפה · ובד"א בשהיה הטמא שמן לפי שהשומן מפעפע ואפילו ע"י צלייה ואפילו ע"י מליחה ונבלע בכל ההיתר ואוסר את כלו אלא אם כן יש בו ששים של היתר כנגד כל האיסור · אבל אם אין הטמא שמן אף על פי שהוא למטה והטהור למעלה אינו אוסר אלא כדי קליפה · לפי שאין בו כח לפעפע אלא ע"י צלייה ולא ע"י מליחה שאין המליחה כרותח של מבושל אלא כרותח של צלי ולפיכך כל איסור שאינו מפעפע שנמלח עם ההיתר כגון בשר שנמלח כ[illegible] שומנו של גיד וגם קנוקנות שבו. וכן שנמלחו עמו הקרומות האסורים קולף ואוכל את השאר שאין שומנו של גיד וקנוקנות וקרומות מפעפעין בין בצלי בין במליחה ואינם אוסרין אלא כדי קליפה בלבד · מליח זה שאמרו בשנמלח הרבה עד שאין ראוי לאוכלו עם מלחו אבל כל שנמלח פחות מכאן אינו כרותח. אלא כצונן ואפילו קליפה אינו צריך אלא מדיח בצונן · איזה מלוח שאינו נאכל מחמת מלחו כל שנמלח כדרך שאדם מולח לקדירה · ויש מגדולי המורים שאמרו שהוא הבשר המלוח הרבה שאדם מולחו להצניעו ולהוליכו לדרך · והראשון עיקר . יש דברים חריפין שמבליעין בחריפותן כמו שיתבאר · עוף מליח שנפל לתוך כד של חלב או אפילו לתוך כד של כותח שנותנין לתוכו מלח אם נאכל הוא עם מלחו הרי הוא כצונן שנפל לתוך צונן שהכותח מלח מעט יש בו ונאכל הוא עם מלחו לפיכך מדיחו ודיו · ואם היה מליח הרבה עד שאינו נאכל מחמת מלחו או שהוא צלי וחם צריך קליפ' כחם שנפל לתוך צונן וכן אם היה צונן שנפל ומתובל בתבלין · ואם הוא צלי חם ויש בו קנוקנים או שהיה מתובל ויש בו נקבי' בולע הוא דרך הנקבי' הרבה וכלו אסור · אסור להניח כד של מלח על גבי כד של כותח לפי שהמלח שואב את הכותח ושמא יאכל אותה עם הבשר · אבל מניחו על גבי חביות של חומץ של עכו"ם ואינו חושש : דגים שעלו בקערה מותרין לאכלן בכותח וכבר נתבאר בשער הרביעי מבית השלישי בבשר וחלב · הדם היוצא בשעת שחיטה ובגמר שחיטה חם קצת ומבליע וכבר נתבאר בבית ראשון בשער במה שוחטין · דיני השוחט בסכין של עכו"ם והשוחט בסכין ששחט בו טריפ' · הבשר והחלב חמים קצת סמוך לשחיטת הבהמה ולפי' לא יתן אדם הכסלים על הבשר בעוד שהחלב עליהן שהחלבי' זבין ובולע הבשר · ואם עבר ונתן קולף קצת מן הבשר וכבר נתבאר בבית השלישי בשער השלישי בניקור הבשר · הדברים החריפין מבליעין ולפיכך צנון שחתכו בסכין שחתכו בו בשר · אסור לאכלו בכותח · שהצנון חריף ובולע מן השמנונית שנקרש על הסכין · בד"א בשלא טעמו קודם שיאכלנו עם הכותח אבל אם טעמו היטב ולא הרגיש בו טעם בשר מותר לאכול עם הכותח לאחר שידיח היטב במקום החתך · דכיון שאין טעם בשר נרגש בו בידוע שלא נבלע ממנו כלום · חתך בו קישואין ודלועין ואבטיחין גורר מקום החתך ואוכל בידוע שלא בלעו שאינם חריפין וכן אין בטבעם למשוך · גרירה זו במקו' הדחה עומדת אלא שאי אפשר להדיחם לפי שהם רכים ואם ידיחם כל שכן שיבלע בהם השמנונית הדבוק על פניהם · ואם חתך בו לפתות מדיח

מקום

שלא אסרו אלא דבר שנתבשל או נגלה ע"י האור · דברים יש שנכשרין באכילה ע"י עישון · עשנן עכו"ם הרי אלו מותרין שלא אסרו אלא מה שנעשה ע"י האור כמו שאמרנו · כשגזרו חכמים על בשולי עכו"ם לא גזרו אלא על דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי ודבר חשוב שראוי להעלותו על שלחן מלכים אם לאכילה אם ללפת בו את הפת · דבר הנאכל כמות שהוא חי אף על פי שהוא ראוי להעלות על שלחן מלכים או שאינו ראוי להעלות על שלחן מלכים אף על פי שאינו נאכל כמות שהוא חי אין בו משום בשולי עכו"ם · ולפיכך דייסא מותרת וכן הקליות מותרין לפי שהחט' נאכלת כמו שהיא חיה · הרבה אנשים כוססין אותה · הדגים הקטנים המלוחים שבשלן עכו"ם הרי אלו מותרין אף על פי שהן עולין על שלחן מלכים מחמת מלחן הרי הן נאכלין כמו שהן חיין מפני שמלחן ואין הפרש בין שמלחו ישראל ובשלן עכו"ם ובין שמלחן עכו"ם ובשלן ישראל ובין מלחן עכו"ם ובשלן מותרין שמפני שמלחן הכשירן לאכיל' ועדיין מותרין הן כמו שבארנו שאין המליחה אוסרתן · ושחוז' ומבשל דבר הנאכל כמו שהוא חי · בישל דגים גדולים מלוחים אף על פי שיש מקצת אנשים אוכלים אותן חיין מחמת מולחן אכילה זו אכילת הדחק היא הרבה ואינה אכילה · לפיכך בשלן עכו"ם הרי אלו אסורין ויש מן החכמים שהתירו והראשון נראה עיקר · וכן בצים שבשלן עכו"ם הרי אלו אסורין שעולין הן על שלחן מלכים ואינם נאכלין כשהן חיין אלא בדוחק גדול · ולא לכל אדם : תמרים המתוקים שבשלן עכו"ם בתנור מותרין דנאכלין כמו שהן חיין לכל אדם · תמרים שהם מרי' הרבה שאין נאכלין לעולם אלא ע"י האור אסורי' · שאף הם מתוקי' הם אח"כ ועולין על שלחן מלכים ואינם נאכלין אלא ע"י האור · והקטניות יש מקצת אנשים אוכלין אותם כשהן חיין אף הם אסורים לפי שאין נאכלין אלא ע"י דחק גדול · דבר הנאכל כמות שהוא חי שנתערב עם דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי ובשלן עכו"ם רואין אם עיקר התבשיל מן הדברים שיש בהם משום בישולי עכו"ם הרי זה אסור · ואם עקרו מן הדברי' שאין בהם בשולי עכו"ם הרי זה מותר · לעולם הולכין אחר העיקר ומניחין את הטפל בין להקל בין להחמיר · ולפיכך הרסנא שעושין לדגים והוא מציר דגים הנאכל כמו שהוא חי ומקמח הרי זה אסור · שאין הציר עיקר אלא הקמח וכן כל כיוצא בזה · ואותן לחמין שעושין בתבלין וטחים פניהם בבצים לנוי הרי אלו מותרין שהלחמים עיקר והם מותרין שלחמי הפלטר הם · ובילה שעליהם טפילה היא להם · כל שאסרו חכמים כענין של תורה אסרו ולפיכך כשם שפליטת איסורי תורה אוסרות תערובתן גם האסורים של דבריה' כן · ולפיכך בשר או דגים שבשלו עכו"ם עם הירקות הנאכלין כמו שהן חיין · הירקות אסורות · וכן בשר שמבשלין בתוך הפת אם בשלן עכו"ם אע"פי שהסיק ישראל את התנור ואין הפת אסור מחמת בשולי עכו"ם הרי היא אסור' מחמת פליטת הבשר · דכל שנאסר הבשר מחמת בשולי עכו"ם אף פליטתו נאסר והוא נבלע בפת ואסור · וכן הסכימו גדולי המחברים והוא עיקר · ולפיכך הכלים שבשלו בהם העכו"ם דברים שיש בהן משום בשולי עכו"ם אסורים · ולפיכך צריך ליזהר בשפחות נכריות שמבשלות לעצמן בבית רבן ישראל בקדירות של ישראל שלא יניחו הן על גבי האור ואם קדמו והניחו צרי' שיהפך בו ישראל קודם שיגיע למאכל בן דרוסאי כמו שבארנו :

נשלם בית שלישי

הבית הרביעי איסור התערובות והכשירן וחלקתי אותו לארבעה שערים

השער הראשון בביאור שיעורי התערובו' באיסורן והכשירן וכיצד יאסור האסור את ההיתר בתערובתו ובמה תהיה תקנתו ·

איסור שנתערב בתוך ההיתר אע"פי שלא נמוח ועומד בעינו וזורקו אוסר את תערובתו בפליטתו אם אין בהיתר ששים כנגד כל החתיכות של איסור · לפי שאין ידוע כמה פלטה עד שנשער בו ולפיכך מן הספק משערין בכולו · ולא באיסורי תורה בלבד אמרו אלא אפילו באיסורים של דבריהם ככחל וכיוצא בו משערין בכולו · וממנו אתה למד למי שבישל איסור בקדירה ואחר כך בישל בה היתר ביומה שמשערין בכל הקדירה ולא באומד פליטתה · ויש מי שאומר שלא אמר אלא באיסור שאינו חוזר להכשירו ככחל וכיוצא בו וכן בקדירה של חרס שאין החרס יוצא מידי דופיו לעול' · אבל בקדירה של מתכת וכף של עץ וכיוצא בזה אין משערין בכולו · אלא אומדין אומד יפה כמה יצא ממנו ומשערין בו · והראשון עיקר · ניער כזית חלב בכף חדשה ואחר כך ניער בה ביומה קדירה של בשר אין משערין בכל הכף אלא בכזית חלב שניער בה שהרי נודע האיסור כמה היה · היה הכף ישנה שניער בה את הבשר הרבה וביומה ניער בה כזית חלב יש מי שאומר שבזו משערין בכל הכף לפי שהיא בלועה מבשר בחלב והרי כל הבלע חתיכת איסור כחתיכת נבילה ולא נודע שעור כל מה שבלעה וכל מה שפלטה ולפיכך משערין בכולה כמו שאמרנו · ויש מרבותי שהורו שאין אומר בבלע חתיכה עצמה נעשית נבילה ולפיכך בין בחדשה בין בישנה אין משערין אלא בכמה שבלעה מן האיסור : דברים שאמרנו בשאין שם קפילא לטעום את התבשיל אבל אם יש שם קפילא עכו"ם ונתערב מין בשאינו

שנתנו לתוך אלו ממש אסורים בהנאה כאילו ודאי נתנו לתוכן יין · ויש מי שאומרים שכולן אסורין בהנאה לפי שהיין בתוך אלו מכשיר את כולן והרי אלו כאילו היין שבהן עיקר ולפיכך כולן אסורים בהנאה · ויש מרבותי שהורו שימכרו כלן חוץ מדמי יין נסך שבהם · וכילד משערין ואנו לא ידענו כמה נותנו בהם אומדין כמה דרכן לערב בכיוצא באלו וימכרו חוץ מדמי יין נסך שאנו אומדין שנתנו בהן · ויראה לי שזהו עיקר · הזתים שהעכו"ם כובשים אותה מותרים ואפילו באכילה ואפילו הרפויין הרבה שאם תאחזנו ותשמט גרעיניהו מותרת ואין חוששין שמא זלפו עליהם יין אלא שמן הוא שרבה עליהן ומחמת כן הם רפויין:

השער השביעי בבישולי עכו"ם ופת של עכו"ם

הפת של עכו"ם אסורה ולמה אסרוה מפני קירוב הדעת חששו חכמים שאם תהא פת של עכו"ם מותרת יבא לאכול עמו ויתחתן עמו כדרך שאמר הכתוב וקרא לך ואכלת מזבחו ולקחת מבנותיו לבניך: הפת חיי נפש יש בו ומפני תקלותו אסרוהו ומפני שחיי אדם תלוי בו עמדו עליו והתירוהו במקצת · כיצד פת של בעלי בתים אסרוהו לעולם · ואין מתירין אותו אלא מפני סכנות נפשות כשאר אסורים של דבריהם · ויש מגדולי המורים שאסרו אא"כ לא שלשה ימי' בלא מאכל · ובשם מקצת גאונים אמרו שמשום עונג שבת מתירין אותה שאם לא היה לו מה יאכל בשבת אוכל אפילו פת של בעלי בתים · איסורו של פת אף על פי שמחמת חשש חתנות נגעו בו · אפילו בביתו של ישראל אסרוהו ואפילו חוץ לעיר שלא חלקו באיסור כדי להתרחק ביותר מן החתנות של עכו"ם שעיקר הדת תלוי בו שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו ולקחת מבנותיו וזנו בנותיו אחרי אלקיהם והזנו את בניך אחרי אלקיהם · לפיכך האוכל פת מבעלי בתים של עכו"ם בשום מקום עבריין הוא · שעבר על גזירת ב"ד ואם ת"ח הוא אסור לספר שמועה מפיו · עד שיפרוש ויקבל על עצמו דברי חברות · פת של פלטר אין תקלות החיתון תלוי בו כל כך שאין כאן קירוב הדע' אומנותו הוא ובאומנותו הוא עוסק והכל לוקחין ממנו ולפיכך התירו לקנות פת ממנו במקום שאין פלטר ישראל מוכר פת כמוהו: היה שם פלטר ישראל מוכר פת כמוהו אסור ואם לא היה פת פלטר ישראל כפת פלטר עכו"ם לוקח מפת פלטר עכו"ם שערב לו יותר · פלטר עכו"ם שלקח פת של עכו"ם בעלי בתים אסור' כשל בע"הב · עכו"ם שלקח פת של פלטר עכו"ם מותרת שלא הלכו באיסור זה אחר מי שהפת בידו עכשיו אלא מי שאפא':

כותח של עכו"ם אמרו משמן של גאונים שאין חוששין לו משום פת שיש בו שלא אסרו פת אלא משום חתנות · וכותח אין בו משום חתנות · הפת שלשה מלאכות יש בו הסיק התנור · ואפייה · והיפך גחלים להוציא חומן לקרב את האפייה · נעש' אחת משלש אלו ע"י ישראל הפת מותרת · יש מגדולי המחברים שהתירו אפי' השליך ישראל קיסם לתוך התנור שאף קיסם הוא מוסיף חום והרי זה כמהפך בגחלים · ויש מי שאומר שאין קיסם מועיל שאין זה מלאכה גמורה אלא קלת מלאכה · ודברי ראשונים נראין לי עיקר · שאין לך כל קיסם וקיסם שאין מוסיף החום ומקרב האפייה כהפוך גחלים · וכן נהגו ומנהגן של ישראל תורה היא · ירקו' או בשר או דגים ששלקו או שבשלו אותן עכו"ם אסורים ודבר זה גם כן אסרו משום חתנות · בד"א בהתחיל עכו"ם וגמר בשולו · אבל אם לא נעשה הכל ע"י עכו"ם מותר · כיצד הניח עכו"ם על האש ובא ישראל והפך בו קודם שהגיע למאכל בן דרוסאי מותר הניחה ישראל ומיד בא עכו"ם והפך בו הרי זה מותר · הניח עכו"ם והגיע מחמת מעשיו למאכל בן דרוסאי אף על פי שבא ישראל וגמר בשולו הרי זה אסור לפי שכל שהגיע למאכל בן דרוסאי הרי הוא כמבושל · איזהו מאכל בן דרוסאי כל שהגיע לשליש בישולו · הניח ישראל על גבי גחלים עוממות שלא היה התבשיל מתבשל עליהם אם בא עכו"ם והפך בהם ונתבשל הרי זה אסור שכל שלא היה יכול לבא לידי מאכל בן דרוסאי בהנחת ישראל אין הנחתו נחשבת לכלום · הרי זה כאילו הניח עכו"ם וגמר עכו"ם · הניח ישראל על גבי האור והניח עכו"ם לשמור ולהפך בו ואינו ידוע אם סלקו עכו"ם מעל האור עד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי אם לאו הרי זה מותר ואין חוששין לו דספק בשל דבריהם הוא ולקולא · ועוד שאין לו הנאה בסילוקו עד שסלקו והחזירו · כשאסרו בשולי עכו"ס לא אסרו אלא בשנתכוין הגוי לבשל אבל אם לא נתכוין העכו"ם לבשל מותר לפיכך עכו"ם שהסיק את התנור להשליך שם יתדות רטובות של עץ כדי לייבשן והיתה דלעת וכיוצא בזה טמונה בתנור ועכו"ם לא ידעה הרי זו מותרת לפי שלא נתכוון העכו"ם לבשל לא הדלעת ולא היתידות אלא לחזק היתידות · וכן עכו"ם שחרך את ראש הבהמה אף על פי שהעבירו על האש עד שנצלו ראשי האזנים שהן רכין הרי זה מותר לאכול מכן לפי שלא נתכוין זה לבשל אלא להסיר השער · וכן כל כיוצא בזה נתכוין לבשל כלום אף על פי שלא ידע ולא הרגיש בתבשיל זה של ישראל הרי זה אסור שהרי נתכוין לשם תבשיל בעולם · אף על פי שאמרו שהמליח הרי הוא כרותח של צלי והכבוש הרי הוא כמבושל · עכו"ם שמלח בשר או דגים או שכבשן מותרין

שלא

ידועה ואחר כך נבחנ' הבהמה ונמצאת טריפה:

גבינה של עכו"ם אסורה · והרבה טעמים נאמרו באיסורה · מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבילה · ומפני שטחין פניה בשומן חזיר · ומפני שמערבין בה חלב טמא · ואע"פ שחלב טמא אינו עומד אעפ"כ יש לחוש שמא נשאר מן החלב הטמא בתוך נקבי הגבינה: והחמאה שלהם אסורה ג"כ מן הטעם הזה שאמרנו ואפי' בשלו אותה אסורה · ואין אומרים בידוע שהלכו לחלוחי חלב טמא שבה שאם אתה אומר כן אף חלב שחלבו עכו"ם שאסרו מפני תערובות חלב טמא יהא מותר לגבן ממנ' גבינה · או לעשו' ממנ' חמאה ויבשל עד כדי שילכו לחלוחי חלב טמא באומד · אלא מכאן אתה למד שאין להם תקנ' לעולם לפי שכל הדברי' האלו הלכו בהם אחר חומרא להתרחק מאיסורי עכו"ם · ומי שהתיר החמאה לאחר בישול לא נראו דבריו כלל · מקומות שידוע ממנהג שבהם שאין מערבין לעול' חלב טמא עם חלב טהו' שמאום הוא להם · וכן אם ידוע שנהגו בהם לאיסו' לטוח פניהם בשומן חזיר כהללו שאוכלים גבינה בימי תענית' ואסו' להם לאכול בשר באותן הימים · וכן ידוע שאין מעמידין את בעלי הפרחים · אפי' כן אסור לאכול גבינות העכו"ם · לפי שדבר זה יראה שנאסר במנין כמו היין וכל דבר שנאסר במנין אע"פ שאסרוהו לטעמא ובטלה הטעמ' האיסו' במקומו עומד: חלב שחלבו עכו"ם אסור כמו שאמרנו חוששין שמא ערב לתוכו חלב דבר טמא · לפיכך אם היה חולב בביתו וישראל יושב בחוץ אם ידוע שאין דבר טמא בעדרו מותר ואף ע"פ שאין ישראל רואהו בשעה שהוא חולב · היה דבר טמא בעדרו וישראל יושב בצד העדר והעכו"ם חולב לצורך ישראל ויודע שחלב טמא אסור לישראל אע"פי שאין הישראל רואהו כשהוא יושב אם כשהוא עומד רואהו מותר מתיירא הוא שמא יעמוד ויראהו: כבר בארנו בשער שלישי של בית שני שחלב הטריפה אסור כגוף הטריפה · ולפיכך בהמה טריפה שגבנו גבינות הרבה מחלבה אסורים · גבנו גבינו' מבהמה ידוע' ונשחטה ונמצאת טריפ' כגון שנמצאת מחט בעובי בית הכוסו' או באחד מהמקומו' שעושה אותה טריפה אם הוגלד פי המכ' בידוע שהיא שלשה ימים קודם שנשחטה לכל הפחות ולפיכך כל הגבינות והחלב שחלבו ממנה תוך שלשה ימים שלפני השחיטה אסורים בודאי ואם לא הוגלד פי המכה הרי זה ספק: וכן כשהוגלד פי המכה ונעשה גבינות מחלבה קודם שלשה ימים · יש מגדולי החכמים שאסרו ואף ע"פ שחזקה דאורייתא ויש לומר שמעמידין הבהמה על חזקתה שהרי בשעה שנולדה בחזקת כשירה היא אפי' כן גבינות אלו אסורו' שלא אמרו חזקה דאורייתא אלא בחזקה שיש לה עת ברור כחזקת פנויה שבשעה שנולדה וודאי פנויה היתה בבירור · כן חזקה נשואה כשנשאת נודע בבירור שהיא נשואה · אבל בבהמ' לא נודע בשעה שנולדה שלא היתה טריפ' שמא טריפ' היא מן הבטן אלא כשעבר' עליה שנים עשר חדש נודע שלא היתה טריפה כשנולד' וכן כל זמן וזמן שהיא חיה נודע שהית' כשירה קודם שנים עשר חודש לזמן הזה וכל חזקה כזו שאין לו זמן ברור אין הולכין אחריה · ויש מי שהתיר ונותן טעם לדבריו לפי שרוב בהמות כשירות הן והולכין אחר הרוב' מן התורה וזו עכשיו היא שנטרפה שהרי אמרו נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה · ומ"מ בטריפות סרכא וכיוצא בזה שאי אפשר לומר שעכשיו ממש נטרפה אסורה דכל שאתה יודע באמת שלא נטרפה עכשיו ממש אם כן כבר יצאה בהמה זו מחיים מחזקת הרוב ואי אתה יודע במה ובספק איסורי תורה ספיקא להומרא · וכן אמרו משמן של מקצת גאוני' ז"ל שהבהמה שנמצא' טריפה אוסרין הגבינו' שנעשה מחלבה למפרע: היו הבהמות רבות ונמצאת אחת מהן טריפה הולכים בה אחר שיעור ששים כשאר האסורים: המורייס של עכו"ם אסו' ולמה אסרוהו מפני שמערבין בו יין ולא אמרו אלא בשלישי שהוא כחוש · אבל הנכבש ראשון ושני מותר מפני ששמן הוא ואין נותנין בו יין · המורייס לא נאסר לחלוטין בכל זמן ובכל מקום אלא במקומות שהיין בהם בזול יותר מן המורייס · אבל במקומות שהיין ביוקר יותר מותר שבידוע שלא יזיק בנכסיו מדעת לערב היוקר בזול וימכור היוקר בדמי מה שהוא בזול · הביאוהו ממקום שהיין ביוקר למקום שהיין בזול אסור · מעשה היה בעכו"ם שהביא ספינ' טעונה מורייס לעכו מקום שהיין בזול ולא אסרוהו והושיבו עליה שומרים בעכו · לא אסרוהו מפני שבמקום שנעשה שם ושבא משם היה יין ביוקר יותר מן המורייס והושיבו עליה שומרים בעכו שמא יערבו בו עכשיו שהיין בעכו בזול יותר מן המורייס · ויראה לי שמכאן אנו לומדים שבמקומו' שהדב' ידוע שאין מערבים בו יין נסך מכל אדם שהרי לא נאסר לגמרי והרי חזר הכל עכשיו כראשון ושני בזמנן · וכן מפקידין ושולחין אותו ע"י עכו"ם שאין העכו"ם נותן אל דעתו לסלק מורייס ולתת יין שהרי לא ידע שהיין יפה למורייס · ואם בא לסלק ולהחליף מים הוא נותן בתוכו ולא יהא חמור מפקיד מלוקח מעכו"ם · וליקח עכשיו מעכו"ם מותר כמו שבארנו: כבשין של עכו"ם שדרכן לתת לתוכן יין לפעמים אע"פי שאינו יודע שכולן נותנין לתוכו יין אסורים באכילה ואף על פי שסתם יינם אינו אסור אלא מדבריהם אסרו מספק והרחק הו' שעשו כדי להתרחק מתבשילם וכבשיהן של עכו"ם כבשין שבידוע שכלן נותנין לתוכן יין אף על פי שאינו ידוע

סופרים משום מראית העין · ולפיכך היה אוכל את הככר ונושך בו בשיניו ונתגלו שיניו דם שעל הככר גוררו ואוכל את הככר · אבל של בין השינים אינו צריך לקנח פיו ולא להדיח אלא הולך ואוכל ממנו ואינו נמנע · וכן דם דגים אם יש בו דבר המוכיח שהוא דם דג מותר · לפיכך אף על פי שכנסו בקערה אם יש בו קשקשים הרי זה מותר : וכן בדם חגבים · ויראה לי שמכאן אנו למדים שאין דמים אלו אוסרין תערובתן וק"ו הדברים הן בעצמן בשיש להם מוכיח מותרים כ"ש בשנתערבו ואין ניכרין בתערובתן שהן מותרים · שלא אסרו את אלו אלא בעינן · ומשום מראית עין : דם ביצים שאמרנו דווקא בשאי אפשר להסתפק בהם שתהא הביצה מרוקמת אבל אם נפל הספק בדבר זה אסור · כי מעת' אינו דם ביצים אלא דם אפרוח · לפיכך ביצה שנמצא עליה קורט דם אם נמצא על חלמון שלה כל הביצה אסורה שכל שנמצא דם על חלמון חוששין שמא מחמת רקום אפרוח הוא · אבל נמצא על החלבון שלה באיזה מקום שימצא זורק את הדם ואוכל השאר בידוע שאין כאן רקום · וזה כדעת הגאוני' ויש מגדולי החכמי' שאמרו שאין הפרש בין חלמון לחלבון אלא בין זה ובין זה אם נמצא דם על הקשר וחוצה לו כל הביצה אסורה · נמצא על הקשר לבדו · או חוץ לקשר ואין ממנו בקשר כלל זורק את הדם ואוכל את השאר ולהורות למעשה ראוי לחוש לכולן ואין מורין בה להתי' אלא כשנמצא על הקשר של חלבון לבד שאינו פושט חוצה לו כלל · או שנמצ' על החלבון ושלא נתפשט לקשר · קשר זה הוא בראשו האחד והוא' שנתפשט בה מזרע הזרע וניכר הוא לעין · בד"א בביצה הראויה לגדל אפרוחים · אבל ספק' מארעא שאין ראוי לגדל אפרוחים אין הביצה אסורה בידוע שאין זה דם אפרוח אלא זורק את הדם ואוכל את השאר בכל מקום שהוא בה מותרת שאין כאן ספק רקום · ומפני מה זורק את הדם והלא הביצה מוכחת עליו · ומה הפרש בינו ובין דם דגים שיש בהן קשקשים שהוא מותר כמו שאמרנו · יראה לי לפי שהחמירו בדם הביצים כל שהוא בעין מפני שיש דם ביצים שאסור מן התורה כמו שביארנו · ביצים שנאסרו מחמת דם שנתבשלו עם אחרים בקליפתן · או קלופות וכן ביצים של עוף טמא יתבאר דינם בבית התערוב' בע"ה · וביצה שהגעיל' התרנגולת מכח הכאה כבר נתבאר דינה בשער השלישי של בית זה :

ולענין ניקורי תאנים וענבים ודברים שיש בהם משום גילוי צפור המנקר בתאנה ועכבר המנקר באבטיח וכל כיוצא בזה חוששין שמא נחש או אחד מן השרצים שיש להם ארס נקר אותם · ואלו במקום שיש בו נקב נקבו · והדברים ק"ן כשנמצא אותם מנוקרים ולא ידע מי נקר אותם · ויראה' לי דווק' מנוקרין או מבוקעין שהליחה שלהן מגול' אבל מבוקעין שאין הליחה שלהן מגולה מותרין ולפיכך פי תאנה אין בו משו' גילוי ואוכל אדם תאנים וענבים בלילה ואינו חושש · דברים אלו אסור להקל בהם שהרבה החמירו בספק סכנה ממה שהחמירו בספק איסור שאם בא זאב ונטל בני מעיי' והחזירן כשהן מנוקבין מותרין ואין חוששין שמא במקום נקב ניקב · ובאלו חוששין שמא במקום נקב ניקר · ולפיכך ניקור תאנים וענבים וקשואים והאבטיחים והדלועים והמלפפונות אפילו הן ככר בין תלושין בין מחוברים כל שיש בו ליחה אסור · משמרת של יין יש בו משום גילוי וחוששין שמא שתה משם הנחש · כל משקין שדרך הנחש לשתות מהן אם נתגלו אסור לשתות מהן · כמה ישהו מגולין ויהיה בהם משום גילוי כדי שיצא הנחש מתחת אוזן הכלי וישתה ויחזור לחורו · וכמה שיעור המשקין שיש בהם משום גילוי ואין הארס נאבד בהם בכלים כל שהם בין מועטין בין מרובים · ובקרקע ארבעי' שאם היה בהם יותר מארבעים סאה המרה נאבדת בהם ומותרין : ואיזה משקה יש בהן משום גילוי · המים והיין בין חי בין מזוג והחלב והדבש · והיין שהחמיץ אסור משו' גילוי לפעמים שהנחש שותה ממנו · יין תוסס אין בו משום גילוי וכמה תסיסתו שלשת ימים · ומשקין שנתגלו בין ביום בין בלילה אסורין ואפי' ישן בצידן שאין אימת הישן עליהם · כל המשקין בזמן שהן מטפטפין ויורדין אם שופין טיף טיף כנג' טיף טיף אין בהם משום גילוי · שלשה מיני ארס הם · של בחור ושל בינוני ושל זקן של בחור שוקע של בינוני מפעפע והולך באמצע ושל זקן צף · לפיכך משקין שנתגלו אע"פ ששתו ממנו תשעה לא ישתה העשירי שמא הנחש בחור ששתה מהן וזה שוקע בשולי הכלי · וכן אבטיח · מעש' היה ואכלו ממנו תשעה וחיו ואכל העשירי ומת · לא ניקור של נחש בלבד אסו' אלא אף ניקור שאר שרצים · לפי שארס הנחש ממית ושל שאר שרצים מלקה · משקין שנתגלו אסור לשפוך אותו לרשו' הרבי' שמא ידרוס עליהן אחד ברגל יחף ויזיקנו · ולא ירבץ בהן את הבית ולא יגבל בהן את הטיט · ולא ישקה בהן לא בהמתו ולא בהמת חבירו · ולא ירחוץ בהן פניו ידיו ורגליו אפי' במקום שאין בו פרע כרימוני הפנים : אסור ליתן מעות לתוך הפה · ותבשיל תחת המטה · ולנעוץ סכין באתרוג וניחנו שם · וצריך אדם להזהר הרבה מזיעת אדם שכל זיעת האדם כסם המות חוץ מזיעת הפנים · במקומות הללו שהקילו משום גילוי אפשר משום שאין הנחשים מצויין כאן · ושומר פתאים ה' :

השער הששי בדיני גבינה של עכו"ם וחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו ומורייס של עכו"ם · והכלול עם דיני גבינה דין גבינה שגבנו אותו מחלב בהמה ידועה

זה אין חוששין · ואם בא בגבינתו וזה בא בבשרו ומעלין אותן על השלחן אחד ואוכלין · הכניס המכירי' זה את זה שאסרנו אם היו עושין היכר בניהם כגון שאכל זה במפה וזה במפה אחרת וכיוצא בזה. מותר שאין אנו חוששין אלא שמא ישכחו ויערבו והיכר זה מודיען ולפיכך מותר :

דגים שנתבשלו בקדירה שנתבשל בה בשר · אם הודחה הקדירה יפה קודם שנתבשל בה דגים עד שלא ישאר ע"פ הקדירה כלום ממשם דבשר · הרי אלו מותרין לאכלו בחלב לפי שאין כאן אלא נ"ט בנ"ט של בשר בתוך הדגי' שהבשר נותן טעם בקדירה והקדירה בדגים ועדיין לא נתערבו הבשר והחלב ולפיכך אין ראוי לחול עליו שום איסור לאכלן בכותח · קערה חולבת וקערה שאכלה בה בשר שהדיחם ביחד במים רותחין מותרת ע"ד שבארנו : אכל בשר בהמה אסור לאכול גבינה אחריו שהבשר מתעכב הוא בין השניים ובשר שבין השניים בשר גמור הוא · שנאמר הבשר עודנו בין שיניהם · כיצד הוא עושה ממתין כשיעור שש שעות ואוכל · אכל גבינה ורוצה לאכול בשר אם לילה הוא מקנח פיו ורוחץ ידיו ואוכל מיד שהגבינה רכה היא ואינה מתעכבת בין השניי' ואם ביום הוא אינו צריך לרחוץ ידיו שהרי רואה אם נדבק בידיו מן הגבינה כלום אם לאו · ויש מי שהורה שאין צריך קנוח הפה לעונש לאכול את הגבינה תחילה · ואינו מחוור · אכל עוף או חיה · יש מי שהורה שאוכל לאחריהן מיד הגבינה בלא קנוח הפה ובלא נטילת ידים · ואין דבריהן מחוורין · וגדולי המחברי' אסרוהו כאוכל את הבהמה אבל אם אכל גבינה תחילה אוכל אחריה עוף או חיה בלא קנוח הפה ובלא נטילת ידים · ולזה דעתינו נוטה ולזה ראוי להורות · קינוח זה שאמרנו שצריך בין גבינה לתבשיל של בשר · עושה אותו בכל דבר חוץ מן התמרי' והקמח והירקות וי' א שצריך לקנח פיו והוא הדין שצריך להדיח עוד פיו במשקין · וי"א שמקנח או מדיח ודי לו באחת מהם · ולזה הדעת נוטה :

אין לשין את העיסה בחלב · ואם לש כל הפת כולה אסורה ואפילו לאכול אותו במלח מפני הרגל עבירה · כיוצא בו אין שטין את התנור באליה ואם שט ואפה בו את הפת כל הפת אסורה גזירה שמא יאכלנו בחלב · ואם שנה בצורות הפת ועשה כעכין קטנים כעין השור מותרות שהרואה יודע שלא שנו בצורתו אלא להיכרא בעלמא ויאכל ויאמר לו · הסיק את התנור קודם שיאפה את הפת כל הפת מותר שכבר הוכשר הת' בהיסק זה ואפילו היה התנו' של חרש · בד"א שהסיקו מבפנים · אבל כופיא שהסיקו מבחוץ אסור · ואם מלא אותו גחלים מבפנים עד שיתלבן מותר : פת שאפה בתנור אחד עם בשר · יש מן הגאונים ז"ל שאסר ולאכול אותה עם החלב שהפת קולטת ריח הבשר · לפי שהתנור צר ואין הריח מתפשט · ונקלט בפת · וריחו של בשר כטעמו · ויש מי שהתיר וראוין דבריו · וכן הדין לדגים שנצלו בתנור אחד עם בשר · ובשער הראשון של בית התערובות יתבאר יותר מזה : הכחל אסור לבשל עם הבשר מדברי סופרים בין שהיה הכחל של מניקה שיש בו חלב הרבה · בין שהיה כחל שאינו של מניקה חכמים אסרוהו גזירה משום בשר וחלב · ואפילו לבשל אותו בקדירה בפני עצמה אסור · כיצד הוא עושה קורעו שתי וערב וטחו בכותל או משימו תחת המכבש כדי שיסחוט חלבו ויצא · ואח"כ מבשלו ואפילו בקדירה עם בשר · בשלו בקדרה בפני עצמו ולא קרעו מותר · בשלו עם הבשר בקדירה אסור בין הוא בין הבשר שנתבשל עמו · עד שיהא בבשר וברוטב ששים כנגד כל הכחל וכחל עצמו מן המנין כמו שיתבאר בבית התערובת . ולצלי בפני עצמו מותר אפילו לכתחילה בלא קריעה וטיחה בכותל כלל · ויש מי שהורה דלא התירו לצלי אלא בקריעה קצת כדי למרק קצת החלב אבל שלא בקריעה כלל אפילו לצלי אסור לכתחלה · עבר וצלה · קורעו ומוציא חלבו ומותר · וכן הדין לקדירה בפני עצמו · ויש מחמיר להצריכו לכתחלה קריעה שתי וערב וטיחה בכותל ואפי' לקדירה בפני עצמו ולצלי קריעה כל שהו' וראוי לחוש לדבריו וכן ראוי להורות הלכה למעשה : הכחל מות' לצלותו עם בשר בשפוד א' כמו שהוא מותר לצלותו בפני עצמו · בד"א בשנתן הבשר למעלה כנגד זנב השפוד והכחל למטה ותולה את השפוד בתנור ראשו למטה וזנבו למעלה · אבל נתן את הכחל למעלה והבש' למטה אסור כדי שלא יזוב החלב שבכחל · עבר וצלה הכחל למעלה מותר · ויראה לי שה"ה והוא הטעם למולחו עם הבשר נתנו למטה מן הבשר מותר לכתחלה · למעלה מן הבשר אסור לכתחלה. עבר ומלחו מותר ומכאן אתה למד שמותר לכתחלה לחתכו בסכין שחתכו בו בשר · וכן מותר לחתוך בשר בסכין שחתכו בו כחל · וכן הדין לאכול זה בכלי שאכלו בו זה שהרי התירו לצלותן בשפוד אחד :

השער החמישי בדיני דם דגים וחגבי' וביצים וניקור תאני' וענבים · ואכלול עם זה דין ביצה שנמצא עליה קורט דם · וכן אכלול עם זה דין משקין מגולין :

דם דגים וחגבים וביצים מותר מן התורה · שלא אסרה תורה אלא עוף ובהמה והדומה להם · שנאמר כל דם לא תאכלו לעוף ולבהמה והחיה בכלל בהמה ודמה אסור מן התורה · וכמו שנתבאר בשער שלישי של בית זה · וכן דם מהלכי שתים אינו אסור מן התורה שאינו כעוף ובהמה לדינו. אף על פי שדמים אלו מותרים מן התורה אסורים הן מדברי סופרים

מותרים: רחשים הגדלים בפירות בעודם מחוברי' לקרקע אסורים משום שרץ השורץ· כל שהוא שורץ באילן המחובר גדל בארץ כשורץ בארץ· אין הפרש בדבר זה בין שאחור גדול מן הרחש ויכול הרחש לשרוץ וללכת בתוכו בין שאין האחור מחזיק אלא כדי הרחש לבדו· שכל שגדל בפירי' המחובר לארץ כגדל בארץ וכל שגדל בארץ אפי' לא רץ בארץ אסור· ולפיכך זיזין שבעדשים ויתושין שבאוכלוסין ותולעת שבתמרים וכיוצא בהם אסורים· התליעו לאחר שנתלשו הרי הן כפירי עצמה ומותרין· בד"א בשלא פירשו לאויר אבל אם פרשו מהפירי בין שפירשו על גב הפרי בין שפירשו לאויר ואפילו לא הגיע לארץ ואפילו פירשו לאחר שמתו אסורין· נמצא בתוך הפרי אע"פ שאחורו נקבו לחוץ אין חוששין שמא יצא וחזר לאחורו שכל שיוצא מאחורו אין חוששין שחזר לאחורו· פירות שדרכן להתליע באיביהן צריך בדיקה שכל שהאיסור מצוי בו צריך בדיקה· ולפיכך תמרים שהרחש מצוי בהם בעודם מחוברים לקרקע לא יאכל מהם בלא בדיקה· וכן עדשים ופולין ואתים הרחש מצוי בהם הרבה במחובר ולפיכך צריכין בדיקה· עברו עליה' שני עשר חדש משנתלשו אוכל והולך בלא בדיקה ואין נמנע שכל בריה שאין בו עצם אינו חי ואינו מתקיים שנים עשר חדש ולפיכך בידוע שאין רחש מן הרחשים הגדלים במחובר· עבר ובישל תוך שנים עשר חדש בלא בדיק' אם יכול לבדוק בודק ואם לאו ירא' לי שמותר הא למה הדבר דומה לבא זאב ונטל בני מעים של בהמה דמעמידים אותה בחזקת היתר· ועוד שהרי יש כאן שתי ספיקות· ספק היה שם רחש ספק לא היה וא"ת לומר היה שם שמא נימוח ונתבטל ואע"פ שאמרו בריה לא בטלה לא אמרו אלא בבריה שלימה· אבל מחוי' ואפילו חתוכה בטלה כמו שיתבאר בבית התערובות ולפיכך כל שיש בו שתי ספיק' אפילו באסורי תורה הולכין להקל: פולין שני מיני רחשים מצוין בהם אחד קטן הגדל במחובר והוא גדל בין קליפה לבשר או בבשר סמוך לקליפה· ואחד גדול הנוקב ויורד לפעמים עד אמצע· אותו הגדול הגדל לאחר מכאן מותר קודם שפירש אבל אם פירש ואפי' מת אסור כמו שבארנו· ולפיכך הבא לבשלו בלא בדיקה כיצד הוא עושה· שורה אותן במים צוננין כדי שיכנסו המים בחורין ויוציאו הרחש שבתוכן ויפרוש כל העתיד לפרוש ואח"כ ישים בקדירה אחר רתיחת המים כדי שימותו הנשארין בחורין· ואם נמצאו קצת בתוך הקדירה משליך ואוכל את השאר· שאין בהם כל כך שיאסרו בפליטתו את תערובתו· ויראה לי שאסור לעשות כן בכל שני' עשר חדש מפני הרחש הקטן המצוי בהן בעודן במחובר והרי אפשר לו להתקיים כל שני' עשר חדש· ולפיכך כל שני' עשר חדש צריכין בדיקה:

השער הרביעי בביאור דיני בשר בחלב

בשר בחלב אסור מן התורה שנאמר לא תבשל גדי בחלב אמו· ונאמר בתורה שלשה פעמים· ומפי השמועה למדו שהאחד לאיסור אכילה והאחד לאיסור הנאה והאחד לאיסור בישול· ולמה הוציאו הכתוב בלשון בישול לומר לך שלא בדרך בישול אינו אסור מן התורה אלא מדברי סופרי': איזה בשר אסור בחלב· בשר בהמה אסור מן התורה· נאמר לא תבשל גדי בחלב אמו שלשה פעמים לומר לך גדי ולא חיה גדי ולא עוף גדי ולא בהמה טמאה· חיה ועוף אע"פ שאינם אסורים בחלב מן התורה אסורים הם מד"ס: השוחט התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרין לאכלן בחלב ושאינן גמורות דינן כדין גוף העוף ואסור לאוכלן בחלב איזהו ביצה גמורה כל שיש לה חלבון וחלמון· אע"פ שמעורת בגידין אין לה אלא חלמון עדיין בשר הוא וכגוף העוף הוא ואסורה לאכלה בחלב· וי"א שאינה גמורה עד שתגמר קליפת' ותתקשה והראשון נראה לי עיקר· זה שאמרה תורה גדי אפילו פרה ורחל במשמע שהרי כשרצה הכתוב לפרט גדי ממש כתב וישלח יהודה את גדי העזים· וכתיב ואת עורות גדיי העזים· הא למדת שכל מקום שנאמר בתורה גדי סתם אפילו פרה ורחל במשמע· וכן זה שאמרה תורה בחלב אמו לא הקפידה תורה בחלב אמו דווקא אלא בין חלב אמו בין חלב אחותו בין גדולה כפרה בין קטנה כרחל· בין שהניקה בין שלא הניקה ואפי' בשל גדי בחלב עצמה אסור מן התורה: המבשל במי חלב הוא הקום שבחלב מותר מן התורה שהמים של חלב אינו כחלב והאוכלו פטור אבל אסור באכילה מד"ס· שהרי אסור לטבל בשר בכותח וכותח אינו אלא כיוצאי החלב שהוא הקום· המבשל בחלב שבקיבה אפילו היה צלול מותר· דאינו אלא כפרש בעלמא· ויש מי שאוסר בצלול אבל בשנקרש בקיבה מחיי הבהמה מותר· דעל שנקרש במעי בהמה אינו חשוב כפרש· והגאונים מסכימים להיתר: בשר דגים וחגבים מותר בחלב אפילו מדברי סופרים· נמצאו שלשה מינים בבשר בחלב· בשר בהמה בחלב בהמה אסור מן התורה· בשר חיה ועוף בחלב וכן בשר בהמה במי חלב או בחלב מתה ככחל אסור מדברי סופרים·' כמו שיתבאר· בשר דגים וחגבים בחלב או אפי' בשר בהמה בחלב קיבה מותר אפילו מדברי סופרים· כל שאסור לאוכלו עם החלב אסור להעלותו על השלחן בשעת אכילה גזירה שמא יערב הכל בקדיר' רותחת כשהיא עוברת מעל האש מרותח' ולפיכך אפילו בשר חיה ועוף אסור להעלותן עם הגבינה על השלחן· בד"א בשני אנשים המכירים זה את זה ואפילו בשני אחים שונאים זה את זה· אבל אכסנאין שאין מכירין זה את

זה

חולין שהיא מותרת שלא אסרה תורה אלא דבר השוה בשור
וכשב ועז · ואין האליה שוה בשלשתן· שאלית השור והעז אינן
בכלל האימורין כאלית הכשב ואע"פי שכתוב חלבו האליה
אין הכוונה בזה לומר שהאליה הוא חלב אלא לומר שהיא
בכלל אימורין וכן אמרה תורה והקריב מזבח השלמי' חלבו
האליה תמימה · חלב כוי אסור כשל בהמה שהתורה רבתה
אותו לאסור · שנאמר כל חלב · וזהו חלב אסור ·
כתיב את החלב המכסה את הקרב מה חלב
המכסה את הקרב תותב קרום ונקלף אף כל חלב שהוא כזה
שהוא תותב קרום ונקלף בד"א בחלב שאין הבשר חופה אותו
אבל בחלב שהבשר חופה אותו לעולם ו' פילו בחיי הבהמה
מותר שנאמר את החלב אשר על הכסלים לימדך התורה
שאינו אסור אלא שעל הכסלים ולא שבתוך הכסלים · חלב
שתחת המתנים אע"פי שהבשר חופה אותו כשהבהמה מתה
אסור שהבהמה בחייה מתפרקית והבריה נמשכין והחלב
שתחת המתנים מתגלה : לובן שבתוך הכוליא יש אוסרין
אותן · ויש מן הגדולים וגדולי המחברים מתירין מה שיש
ממנו בתוך הכוליא לפי שהבשר חופה אותו · ונראין דבריהם
אלא שנהגו במקומותינו איסור וממרטין אותו מעיקרו : חלב
שעל הכסלים אסור והוא הנקרא בלשון חכמים תרבא
דקליבוסתא : חלב שעל הדקין אסור · והוא כשיעור אמה
ומתחילין לנאת מן הקיבה · חוטין שבעוקץ אסורים משום
חלב · חמשה חוטין יש בכסלים שלשה מן הימין ושנים מן
השמאל שלשה שבימין מתפללין ומשתרגין לשנים שנים ושנים
שמן השמאל מתפללין ומשתרגין לשלשה שלשה · וכשהבשר
חם הם נשלפים מן הכסלים כשאדם מושך בראשן · ולאחר
שנתקרר הבשר הם מתיבשים ונאחזים בבשר וצריך לחטט
אחריהם · חוטין שבכוליא ושבטחול אסורין משום חלב וצריך
להטט אחריהם · קרום שעל הכוליא המפסיק בינה ובין
החלב שעליה אסור משום חלב מדברי סופרים · וקרום שעל
החלב שבכוליא חלב גמור הוא ואסור מן התורה· קרום שעל
הטחול כולו אסור אלא שעל הדד והוא ראש הגם שבו אסור
מן התורה והשאר אסור מדברי סופרים : הקיבה שני חלבים
יש בה האחד עשוי כקשת · והשני עשוי כיתר · שעל הקשת
אסור מן התורה · ושעל היתר בני ארץ ישראל נהגו בו היתר·
ובני בבל נהגו בו איסור · ויש מן החכמים שאמרו שאנו בני
גולה אחר בני בבל אנו נגררין ואסורין בו כבני בבל · ויש
מן הגאונים שהורו שאין אנו נגררין אחר בני בבל בזה
שאין להם אלא במנהג · וכל שמותר מן הדין ובני א"י נוהגין
בו היתר מי שרצה לנהוג בו היתר נוהג · ובלבד מי שאינו
מבני בבל ואנו בגלילות אלו נהגו בו איסור כבבל :
הטבח המנקר החלבים צריך שיהיו לו שני סכינים בניקור
הבשר אחת שמחתך בה בשר ואחת שמחתך בה
חלבים· שאילו חתך בשר בסכין שחתך בה חלבים יאחז חלב
שעל הסכין בבשר ולא יסור ממנו רק בשפשוף רב וחוששין
שמא יפשע ולא ישפשף היטב · עבר וחתך חלבים ואח"כ
בשר באותו סכין משפשף יפה יפה · ולכך אם חתך בשר לא
יחתוך חלבים חוששין שמא ישכח ויחתוך חלבים ואחר כך
בשר וישכח מלשפשף יפה יפה · ועכשיו נהגו מנקרי הבשר
לנקר בסכין אחת · ויראה שסמכו לנהוג כן מפני שלא
אמרו זה לחתיכת חלבים · אבל מנקרי גיד ושמנו וקנוקנות
שבו אין בגיד חלב ושומן שמן כל כך שידבק ממנו בסכין ·
צריך אדם להיות מלמד בתוך ביתו שיהו משפשפים בשר יפה
יפה לצאת ידי ספיקות הללו וכן להיות מנקר הבשר מקנח
תמיד בסמרטוט וכן נהגו רוב המנקרים וכן צריך שיהיה לו
שני כלים מים אחד שמדיח בו בשר ואחד שמדיח בו חלבים ·
ומן הטעם שאמרנו · כל טבח המנקר בשר ומוכר לאחרים
בחזקת מנוקר אם נמצא אחריו חלב אפי' כשעורה מעבירין
אותו מאומנתו ואם נמצא אחריו כזית אנ"ל שמעבירין אותו
אלא אף מלקין אותו : אסור לאדם ליתן הכסלים בעוד
שהחלב עליהם חם על גבי בשר · לפי שהקרום שעל החלב
נקרע ונשבר עם משמוש ידי הטבח · וכשמניחן על הבשר
החלב מתחמם וזב ויורד על הבשר ובולע ממנו הבשר : ואם
עבר ועשה כן יש מי שאוסר · ויש מגדולי המחברים שאמרו
שאין דברים אלו נאמרים אלא לכתחילה דחוששין שמא ישכח
מלשפשף וכדרך שאמרנו בשני סכינים : אבל אם עבר ועשה
משפשף יפה יפה ודי לו · ולדברי האוסרים יראה לי שדי לו
בקליפה שאין חום חלב הכסלים גדול מחום בית השחיטה
שאינו צריך רק קליפה · ועוד שהבשר צונן והוא כחם
לתוך צונן · והלכה כדברי האומר חם לתוך צונן התחתון
גובר ומנקר את העליון ואינו בולע התחתון אלא כדי קליפה :
ולענין תולעים הנמצאים בבהמה ודגים ופירות · תולעים
הנמצאים במעי בהמה ואפילו בין עור לבשר אסורי'
לפי שאין דבר שבבהמה מותר אלא בשחיטה · וכיון שכן אף
התולעים הגדלי' בבשרה בחייה אסורים לפי שאינן בני שחיטה
והתורה רבתה אותם לאיסור · מפי השמועה למדו זה שאמר
הכתוב ואת נבלתם תשקצו לרבות דרנין של בהמה ואין צריך
לומר הנמצאי' במעיה שאותן מן החוץ הן באים ואסורין משום
שרץ השורץ על הארץ · וכן הנמצאים במעי הדגים אע"פי
שהיו' נמצאים דרך בית הרעי פעמים שהתולעים נכנסים
דרך הזנב בשעה שהוא ישן : תולעים הנמצאים בדגים בין
עור לבשר או בתוך הבשר מותרי' שאלו באמת מבשרן נגדלו
ולפיכך מותרים שהדגים אינן צריכין שחיטה ובאסיפ' בעלמא

באלו שממלחין את הכרכשא בבשר: הטופל את העוף בבצק
כאלו שעושין בשר או עוף בתוך הבצק אם לאחר שנמלח
כראוי לקדירה הרי זה מותר · ואם עד שלא נמלחו אם
בבצק של סמידא הוא בין שהאדים הבצק בין שלא האדים
הרי מותר קמח הסמידא גס ומתפרד וכחלול הוא ובודאי
כבולעו כך פולטו ולפיכך בין הבשר ובין הבצק מות' אדמימו'
זה אינו דם אלא מראה · היה הקמח מנופה ולבן שהוא דק
ורך ומתחבר הוא יפה · ולפיכך אם האדים הבצק בידוע
שבלע הדם ולא פלטו · ואפי' אם רק לא היה לבן הרבה ככסף
הרי זה אסור · שאר הקמחים אם האדים הבצק אסור ואם
לאו מותר אף על פי שאינו לבן וזך ככסף :

בשר שצולין אותו עד שלא נמלח אין נותנין כלי תחתיו
לקבל שמנונית עד שיגיע לכדי שיהא ראוי לאכילה
בצלייה זו: אף על פי שצינורות הניתזות ממנו על האש מעלין
תמרות עשן ואין דם מעלה תמרות עשן אפי' כן חוששין שמא
פנים התחתונים הם שהגיעו לכלל צלייה · אבל העליונים לא
הגיעו ועדין יש דם גמור בתוכן אלא כיצד הוא עושה מניח
בכלי שמקבל בו השמנונית מים ומשליך במים שני' או שלש'
גרגרים של מלח לפי שהמלח מושך בטבעו הדם שבו
לקרקעית הכלי והשומן צף ונפרד מן הדם וכשנצלה שופה
בנחת השומן · והדם הנשאר בשולי הכלי משליך · ויראה לי
שלא התירו לעשות כן אלא לאחר שתעלה תמרות עשן שאין
שם רק חשש דם בעלמא אבל קודם לכן שיש שם וודאי דם
אסור בד"א בבשר אבל כבד אסור בכל ענין לשום תחתיו
כלי לקבץ השמנונית · ומה הפרש יש בין בשר לכבד בדבר
זה שדם הבשר יורד ומתמלא למטה בשולי הכלי ודם הכבד
צף ומתערב עם השומן · והורו מקצת גאונים ז"ל שלא
אמרו להתיר בנתינת מלח אלא שנים או שלשה גרגרים אבל
ליתן מלח הרבה אסור חוששין שמא כח ריבוי המלח ישבר כח
הדם ויתערב עם השומן ויש מגדולי אחרוני' שאמרו שעכשיו
שאין אנו בקיאין בשיעור נתינת מלח אסור. ליתן כלי תחת
הבשר אלא א"כ מלח הבשר ושהה במלחו שיעור מליחה ·
והודח יפה כדין בשר הנכשר בקדירה · ויראה לי דאם עבר
ועשה אפי' נתן בו מלח הרבה מותר לפי שאין כאן דם אסור
מדאורייתא דדם שבשלו הוא ואינו אסור דבר תורה ועוד
דאינו וודאי אלא ספק שמא משעלתה תימרות נתבשל הכל
ואפילו העליון · ולפיכך מותר · כלי שחתכו על גבי הכבד
ויש על הכבד מראית דם אם הגיע הכלי לכדי שיעור צלייה
עד שיהא ראוי לאכילה אין חוששין לאותו דם שאין כאן אלא
מראה דם · ויין של בשר קורין אותו · ולא עוד אלא אפילו היה
עב ואדום ונעבר אדמימות הכבד מעבר אל עבר מותר · ואין

צריך לומר אם עמד הבשר במליחתו כדי שעור מליחה דכל
ששהה במלחו כדי שעורו אין כאן חשש דם כלל · ואפי' לקדיר'
אלא אפילו היה הבשר תפל מותר כמו שבארנו :

ניקור גיד הנשה

גיד הנשה אסור מן התורה שנאמר על כן לא יאכלו בני
ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך ונוהג
בבהמה ובחיה ובירך ימין ובירך שמאל אבל אינו נוהג בעוף
לפי שאין לו כף עגול כשל בהמה · היה לעוף כף עגול אסורין
מן הספק לפי שלא פירש הכתוב בבהמה וחיה אלא אשר על
כף הירך ואפשר שכוונת הכתוב לאסור כל אשר לו כף אע"פי
שאין במינו כף וכן אם נמצא בהמה או חיה בלא כף אסור מן
הספק · שמא כל שיש במינו · כף אסרה התורה · אע"פי שאין
לזה יש לזה שבמינו · ונוהג בכוי שהרי יש לכל מינו כף הירך:
גיד הנשה של שליל כבר נתבאר דינו בשער החמישי של בית
הנשחטין · שני גידין יש לירך האחד פנימי סמוך לעצם והשני
החיצון סמוך לבשר ושניהם אסורים אלא שהפנימי אסור
דבר תורה שהוא הפושט בכל הירך · והחיצון אסור מדבריה' ·
הקנוקנות שבזה ושבזה אסורין מדבריהם ולכך מחטט
אחריהם בכל מקום שהם ושמנן אסור לפי שישראל קדושים
נהגו בו איסור : גופו של גיד אינו אלא כעץ ואין בו טעם
ואע"פכ אוסרתו התורה · אבל אינו אוסר תערובתו
בפליטתו לפי שהוא כעץ בעלמא ואין בו נותן טעם · הקנוקנו'
ושומן שבו יש בהן טעם ואסורין ואוסרין תערובתן בפליטתן:
יש מרבותי שאמרו שהגיד אסור בהנאה · ויש מרבותי
מתירין אותו : וכן נראה וכן נהגו · רוב המצויין
אצל ניקור מומחין הן שאין לך אדם בישראל מכניס עצמו
להכשיר את האיסור אלא אם הוא בקי ומומחה בדבר · וכדרך
שאמרו בשחיטה ובהרמת תרומה ומעשרות · לפיכך ישראל
ששלח ירך חתוכה לחברו כדרך שמחתכין אותו מנקרי
הבשר שבישראל סומך עליו ואוכל ואינו נמנע · הגאונים
מושכין את ידיהם עד שידעו שנקר אותו בקי בהלכה :

ניקור חלב

דבר תורה חלב בהמה אסור ושל חיה מותר שהרי אמרה
תורה בפרשת קדושים כל חלב וכל דם לא תאכלו
ודבר הלמד מענינו הוא שלא אסרה תורה אלא חלב הקרבין
על גבי המזבח וחיה אינה קריבה · א"כ למה הוצרך הכתוב
לומר כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו · לימד על האליה של
חולין

שנכבש בתוכו אבל השאר שאינו עומד בתוך הציר מותר שאין הדם מפעפע עד שיתפשט בכל החתיכה ולא עוד אלא אפילו היה אותו מקצת שנכבש בתוך הדם שמן שכנגדו מפעפע עד שיתפשט בכל החתיכה אינו אוסר השאר בפעפועו לפי שהדם אינו מפעפע ומה שמפעפע בחתיכה זו אינו אלא מן השומן ושומן מותר הוא מצד עצמו ואף על פי שנאסר מחמת הדם מה שמפעפע ממנו מותר הוא שאינו מוליך את הדם אלא במקום שהדם יכול ללכת ולהתפשט מצד טבעו שאם אין אתה אומר כן אין לך בשר שנמלח מותר שהמלח נאסר מחמת בליעת דם שבתוכו והמלח טבעו דק ונכנס בכל חלקי הבשר עד שימלא טעמו בכולו ואם אתה אומר שהדם נכנס בכל מקום שהמלח נכנס או שהמלח אחר שנאסר כאלו הוא עצמו אסור מצד עצמו אף אתה אוסר את כל הבשר שטעם המלח האסור נטעם בכל מקו' שהמלח בכלי וכן אין לך אסור קליפה לעולם שקליפה זו אוסרת מה שסמוך לה וכן מקליפה לקליפה: כלי שמלחו בו בשר בין שהוא כלי מנוקב ובין שהוא כלי שאינה מנוקב אסור לאכול בו רותח שהרי הוא בלוע מן דם והרותח מפליטו ובולע ממנו. כיצד נתן בה רותח יבש צריך קליפה נתן בה רותח לח כבשר רותח שאי אפשר בלא רטיבה קצת צריך נטילת מקום. נתן בה צונן לא יש מתירין לפי שהקערה אחר שהודחה צוננת היא. ויראה לי שאפילו הדחה אינה צריכה אלא כל שמקנחה יפה מותר לאכול בה צונן ולא הצריכו הדחה אלא לסכין ששחט בה דעל ידי דוחקו פולט קצת. ומקצת מן הגאונים אמרו שהקער' שמלחו בה בשר רותחת היא. ואפילו לאחר שהודחה ונראה מדבריה' שאסור לאכול בה צונן גמור שהרי הוא כצונן לתוך חם שהתחתון גובר ואוסר את הכל. ויראה לי שאין זה עיקר:

קרום של מוח שבראש חוטי דם יש בו ומוח עצמו דם יש בו ואינו יוצא במליחת הראש מידי דמו לפי שהעצם המוח מקיפו ועומד בפניו ואין מקום לזוב הדם דרך שם ואפילו צלאו על האש אי אפשר לאש לשאוב דמו והדם מתקבץ בעצם המוח העשויה כקדירה ומתבשל המוח. ומי שרוצה למלחו ולהכשירו בקדירה כיצד הוא עושה קורעו ומוציא מוחו וקורע הקרום ומולחו. רצה לצלותו צלי מניח בית שחיטתו על האש והדם זב דרך בית השחיטה. ואם נעץ קיסם או שפוד וכיוצא בו דרך נחיריו הדם זב ויוצא. ויש מן החכמים שאמרו שלא התירו לצלותו כן אלא להבהבו על האש קצת כדי שיסיר שערו אבל להכשירו באכיל' בכך לא עד שיוציא' ויכה הקרומות מן הדם. ויראה לי שאין עיקר לדברים אלו: הניחו על צדדיו הדם מתקבץ בתוך עצם המוח העשויה כקדירה ואסור. ולא כל הראש נאסר בכך אלא המוח שבקדירה של עצם והשאר מותר. ניקב עצם שעל המוח וצלאו אם היה הראש מונח על האש והנקב למטה מותר ואם לאו אסור. ולפיכך הרוצה להסיר שער שעל הראש מניחו על בית השחיטה או על נחיריו על הדרך שאמרנו: הרוצה למלוח את הראש כיצד הוא עושה והשער מפסיק בינו ובין המלח. י"א שמולח על השער ואח"כ מניחו על הרמץ עד שיסיר השער וחוזר ומולח. ואיני רואה טעם לדברים הללו. אלא אם רצה חותך את הראש לשנים ומולח יפה את הראש מצד פנים והופכו ומולח על העור שאין השער מעכב ע"י המלח להפליט דם שבבשר הראש הרי מוח שבעצמות נכשר ע"י מליחה ואין העצם מעכב וקל וחומר הדברים לשער הראש. ולא אמרו במוח שבראש אלא מפני הורידין של דם שעל קרום של מוח שהוא כאלו דם כנוס שם בעין. אבל דם האברים שהוא קלוש ובלול יוצא הוא ע"י מליחה שעל השער וכן הדין לטלפים מחתך אותם מעט ומולח והדם יוצא מן החתך וצריך שיהא החתך למטה:

הבהבהו תרנגולי' או אווזים כדי להרך שיורי נוצה שעליהן רוחץ בית השחיטה כדי שלא יתבשל הדם שעל בית השחיטה ויבלע בבשר. ואח"כ מעביר באש ולא יעכב אותן הרבה כדי שלא יבלע דמן בבשרן ע"י חום האש ומה שיבלע ע"י האש מסתבך הוא הרבה ואינו יוצא ע"י מליחה: הרוצה למלוג גדיים וטלאים או עופות יש מי שאומר שמערה מים חמים בכלי ואח"כ נולג לתוכן. אבל לא ימלוג בתוך כלי ראשון לפי שכלי ראשון מבשל ויש בדבר זה משו' חלב ודם שמתבשלין עם הבשר. וכן לא יערה עליהם מכלי ראשון דעירוי כלי ראשון ככלי ראשון. ויש מגדולי החכמים שהורו דעירוי דכלי ראשון אינו ככלי ראשון. וכדברי ראשוני' שאמרו להחמיר ראוי להורות ולהחמיר בשל תורה. ויראה לי דזה וזה אסור אעפ"י שאין כלי שני מבשל מבליע הוא ומפלי'. לא יהא חום כלי שני מועט מחום בית השחיט' והלא אמרו שחום בית השחיט' רותח. וכן חום הכסלים סמוך לשחיטת בהמה שאסרו להניחן על הבשר שמא יזוב החלב ויבלע הבשר ולפיכך אסור אלא לאחר ניקור חלב ומליחה: אווזין ותרנגולים שממלאין אותן בשר שנמלח כדי מליחה המכשרת לקדירה מותר בין בצלי בין בקדירה. לא אסרו לאחר מליחה אפילו לקדירה אלא הכבד בלבד וכמו שבארנו: מילא אותן בשר עד שלא נמלח אם לצלי מותר דכמו שהם בולעים דם בשר המלואים כך יפלטו אותו. ואין הפרש בדבר זה בין שפי המולייתא למטה ובין שהוא למעלה. ואם לקדירה הרי זה אסור שהרי הדם זב ויורד ומתערב בתוך הקדירה. וכן הדין

באלו

בשר. אבל תחת הבשר מותר. עבר ומלח ע"ג הבשר מותר:

הלב מתקבץ דם בתוכו בשעת שחיטה ולפיכך קודם מליחתו צריך לקורעו ומוציא דם שבתוכו ואח"כ מולחו. מלחו ולא קרעו. קורעו אחר מליחתו ומותר אף על פי שנמלח עם דם שבתוכו כבולעו כך פולטו: ולא עוד אלא שהלב חלק הרבה ואינו בולע כלל. ואפילו בבישול כל שכן במליחה. נתבשל בקדירה עם בשר או ירקות וכיוצא בזה הרי הוא אוסר תערובותו שהדם נפלט ויוצא ממנו בתבשיל הקדירה: כיצד משערין אותו משערין אותו בכולו לפי שאין אנו יודעים כמה יוצא ממנו. ואין הפרש בדבר זה בין שהלב דבוק עם העוף ובין שאין דבוק עם העוף לעולם אין משערין בכל העוף אלא בלב לבדו. ושמעתי שיש מחמירין לשער בכל העוף אם הלב דבוק בו. ולא נראין דבריהם: בני מעיים אין מחזיקין בהם דם לפיכך אפי' בשלו אותם בקדירה בלא מליחה מותרים. באלו בני מעיים אמרו הדקין והסובבין את הכרס סביב הכנת' והמעי והחלחולת. אבל הכרס ושאר בני מעיים מחזיקין בהם דם. וצריכין הם מליחה. ובני מעיים שאמרו לא אמרו אלא בהן עצמן אבל בשמנן מחזיקין בהם דם והעין מעידה עליו שיש בו דם. והכנתא עצמה יש מן הגדולים שאסרוה בקדירה לפי שהיא מלאה יתר מדי. חוטין קטנים דקים מלאים דם. ואפילו חתך אותן חתיכות הרבה ומלחן אסורים. ועכשיו ראיתי שנהגו בה היתר. ואותן חוטי דם כשאדם בקי בהן מותחן ונשלפין הם הטיב עד שלא ישאר אחד מהם. אחר שאמרו אין מחזיקין דם בבני מעיים יש מי שאוסר למלוח אותן עם בשר שכל שאינו טרוד לפלוט בולע. ויש מתירין ונותנין טעם לדבריהם דכיון שאין לאלו דם אין בולעין דם הבא עליהן. אלא מהליך והולך הוא ואין טעם לדברים או: ונראה לי שאע"פ שאין מחזיקין דם בבני מעיים ציר יש להם וכל שהן פולטין ציר אין בולעין דם. ודברים אלו של טעם הם. ולפיכך לא ראינו מי שנזהר מלמלוח אותן עם בשר. ונראה לי כשמולחין החלחולת אין מולחין אותן מצד הפנימי מקום מעבר האוכלין אלא מן צד החיצון ששם השמן דבוק ושמחזיקין בו דם: הטחול יש לו דם. ודמו בלא מעשה כדם שאר אברים ולפיכך צריך מליחה. ולא אמרו בטחול שומנא בעלמא אלא להצריכה חתיכה ומליחה ככבד. ולומר שמליחה מכשירתו כשאר אברים. ומראה אדמימות שבו לאחר מליחה אינו מחמת דם אלא טבעו ומראית שומנו הוא ככה:

הכבד מרובה בדמים הוא כמו שאמרנו. ולפיכך אסור לבשלו בקדירה. אף על פי שמלחו. אלא א"כ קרעו שתי וערב ומולחו ונותנו למטה כדי שיזוב דמו היטב. ולאכלו בצלי יש מי שהתיר בלא חתיכה ובלא מליחה שהאש שואב הדם כמו שאמרנו בורידין ובחתיכה שנגרר בה דם. ויש מי שאוסר אפילו לצלי בלא מליחה. וראוי לחוש לדבריו ויש מן הגאונים שאסרוהו לקדירה עד שיחתכנו ויצלנו וראוי לחוש לדבריהם לכתחילה אבל אם קרעו שתי וערב וחתכו למטה ובשלו עם בשר ואע"פי שלא צלאו הכל מודים שאינו אסור שזה שהצריכוהו צלייה חששת אחרוני' היא שמא לא יחתוך או לא ישים חתוכו למטה ובחששת אחרונים כזו אין מדקדקים להחמיר בדעבד אלא להקל שהתורה חסה על ממונן של ישראל וכן הורו רבותי. חלטו בחומץ או ברותחין מותר. בד"א בשניקר והוציא מזרקי דם שבתוכו המלאים דם. שלא תועיל החליטה לדם המכונס ושעומד בעין תוך המזרקים. וכבר שלחו מישיבת הגאונים שאין בקיאים עכשיו בחליטה. שלקו את הכבד בקדירה בפני עצמו בלא מליחה ובלא חליטה יראה לי שהוא מותר שהכבד אוסרת ואינה נאסרת שפולטת היא ואינה בולעת ואפי' בתוך הקדירה לפי שפליטתה מרובה ומונעתה מלבלוע ואפילו נתבשל הרב' ומה ששלחו מן הישיבות שאין מותר לאכול כבד שלוק אלא א"כ צלאוהו תחילה יראה לי שלא אמרו אלא לכתחילה אבל אם עבר ושלקו מותר. ואע"פי שראיתי לאחד מגדולי המחברים שאסר הכבד וכל מה שנתבשל עמה. אם לא הבהבה אותה תחילה או שחלטוהו בחומץ או ברותחין אין דברים אלו מחוורין בעיני:

השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות אינן צריכין מליחה שלא אסרה תורה דם ביצים כמו שיתבאר בשער החמישי של בית זה. מצא בה ביצים שאינן גמורות הרי הן כגוף התרנגולת וצריכין מליחה. אלו הן ביצים גמורות כל שיש להן חלבון וחלמון. אין לה חלבון עדיין בשר היא וטעונה מליחה ויש מי שאומר שאינה גמורה עד שתגמר קליפתה החיצונה ותתקשה. והראשון נראה עיקר: אין מולחין אלא בכלי מנוקב שאם מלח בכלי שאינה מנוקב הדם מתכנס בתוך הכלי ונכבש בתוכו. מלחו בכלי שאינו מנוקב אם נמלח במלח כל כך שפוגם את הבשר מלאוכלו עמו הרי זה כרותח וכשהדם מתקבץ בתוך הכלי והבשר נכבש בתוכו וכבוש הרי זה כמבושל. ולפיכך אסור. ויש מי שהורה שאינו אסור אלא א"כ נמלח הרבה כבשר שמולחין להצניע ולהוליכו בדרך מרחוק שהו' נמלח עד שאינו יכול להיאכל מחמת מלחו אף לכשיודח מן המלח וכן יש מי שהורה שאינו נאסר אא"כ עמד בתוך הכלי עד תשלום כדי מליחתו דמזמן זה ואילך נעשה אינו נאכל מחמת מליחתו ולא קודם לכן. ואין דברים אלו עיקר. והעיקר כמו שכתבנו. מלחו בכלי שאינו מנוקב רואין כל מה שנכנס בתוך הדם והציר שבתוך הכלי ואסור אפילו לצלי. לפי שהוא כבוש וכבוש הרי הוא כמבושל. ודוקא מה

שנכבש

לחתכן על הדרך שאמרנו :

כיצד מולחין את הבשר לקדירה · נותנין את המלח לשני צדדין מולח והופך ומולחו יפה · והינו צריך ליתן עליו מלח עד שיכסהו כולו ולעשותו כבנין אלא מולחו יפה · עד שלא יהא ראוי לאכילה עם אותו המלח כדי שיפליט את דמו · ויראה לי שאין צריך למלוח מב' צדדים אלא מצוה מן המובחר ובאפשר · אבל אם לא מלח אלא מצד אחד או שלא היה כח לעשות כן כמולח תרנגולין או אווזין שאי אפשר שידבק המלח בכל הצלן אא"כ בתר הות' · או שמלא הללן במלח כמוליית' נות' ·והדין נותן שלא תהא חתיכו' בשר דקה חמורה מחתיכת בשר עבה כטפח · שזו צריכה מליחה מב' צדדין אע"פ שאין בכל עביה כחצי אצבע וזו די לה במליחת שני צדדין לבד אע"פ שיש בעביה טפח ודם שבאמצע חתיכ' מי הוציאה· ואין לדבר קצבה · כבר בארנו שהבשר שיש בו חוטי דם כלחיים והיד וכן בהמה ועוף שלא נשחטו הורידין צריך לחתוך ולמלוח · ויש מן הגאונים שאמרו שצריך שיניח מקום החתך למטה כדי שיזוב דמו היטב וכן בכל מקום שצריך חתיכה : המולח צריך שידיח הבשר תחלה יפה יפה כדי להסיר חלאת הדם שעל פניו ואחר כך מולח ואחר כך ידיח יפה יפה כדי להסיר המלח שעל פניו מלא ובלוע דם ולרחוץ אותו מלחלוחית הדם שנפלט ונדבק על פניו · המולח צריך ליזהר בהדחה שלאחר מליחה שינפץ המלח או שישטפנו במי' עד שלא יתננו בתוך כלי המים שהוא מדיחו בו שאם יניחנו עם מלחו בכלי שאינו מנוקב עם המים נמלאו המים שוברין כח פליטת הבשר ונמאס הדם שעל פני הבשר וטעם המלח חוזר ונבלע בתוכו מחמת המלח שעמו בכלי · ולפיכך תקנה גדולה היא למלוח במלח גסה במעט שהוא מנפץ אות' ננערת ונופלת · ואח"כ רשאי להדיח הבשר באיזה כלי שירצה עם קצת המים · מלח במלח דקה אע"פ שהוא רשאי צריך לשפשף היטב כדי להסיר מן הבשר המלח שהיא נדבקת עמו היטב· ועוד כדי שיוכל להדיח לאחר כן בתוך הכלי עם המים :

במה שיעור זמן מליחה לקדירה · מקצת גדולי המחברים כתבו כדי שיעור צלייה · עמד במליחתו כדי שיעור צלייתו מותר לבשלו בקדירה ואין צריך להרתיח המים אלא נותן הוא בין לרותחין בין לצונן · שלא מצאנו צורך לחליטה אחר מליחה : מולח אדם חתיכות הרבה זו על גב זו וזו עם זו ואין חוששין שמא תפלוט זו ותבלע זו שכל זמן שיש בה פליט' דם ואפי' ציר אינה בולעת: בד"א במולח בשר עם בשר ואפי' בשר שור עם בשר גדיים וטלאים · ואפי' עם עופות שא"א לגדיים וטלאים ואפי' לעופות לגמור כל פליטת צירן עד שלא יפלוט בשר השור את דמו · אבל דגים גומרין כל פליטתן עד שלא יגמור העוף פליטת דמו · עבר ומלח הדגים אסורים לפי שחוזרין הן ובולעין את דם העוף אבל העופות מותרין ויש מי שאוסר אף העופות לפי שחוזרין הדגים ופולטים דם שבלעו ומבליעים בעופות · ודברים רחוקי' הם מכלל דברי' אלו אתה למד שאסור למלוח בשר עם בשר שכבר נמלח אם שהה הראשון במלחו עד כדי שיגמור פליטת צירן שחוזר הוא ובולע מדם חתיכת שנייה זו כיון שאינו טרוד לפלוט אפי' ציר · וגדולה מזו שמעתי מרבותי שאפי' בשר שנמלח לעצמו אסור להשהותו במלחו לאחר גמר פליטת צירו לפי שחוזר ובולע מלחלוחית דם שעליו ושעל המלח · עבר ושהה צריך קליפה שאין הדם נכנס יותר מכדי קליפה · ומקובל אני מרבותי שעד שתים עשר' שעות בקרוב בשר פולט ציר · יש מגדולי החכמי' שאמרו כל זמן שהבשר פתוח לפלוט דם או ציר מותר למלוח עליו בשר חדש · שכל שהוא פתוח כשם שהוא בולע כך הוא פולט ולפיכך התירו למלוח על בשר שפולט דם או ציר וכן משעה לשעה זה ע"ג זה · ואפי' לימים הרבה · שכל הפולט' בולעת ופולטת ואינה נגמרת מלפלוט : ודגים ועופו' שאסרו לפי שהבשר הדגים יפה מאוד ופולט הוא כל דמו וכל צירו עד שלא התחילו העופות לפלוט שום דם · ולפי דרכם למדנו שאם מלח עופות עצמן ומשעה שהתחילו לפלוט מלח עמהם דגים מותרין · ודרך זו רחוקה בעיני שאי אפשר שלא יפלטו העופו' כלל בתוך שיעור שיפלטו הדגי' דמן וצירן : אסור ליתן בשר שלא נמלח כלל עם בשר שנמלח קוד' פליטת דמו · לפי שבש' זה שלא נמלח בולע הוא מהדם שחבירו המלוח פולט שאין לו דב' שימנענו מלבלוע· ויש מגדולי המורי' שהורו שחוזר הוא להכשירו עם מליחתו שכשם שפולט דם מעצמו כך פולט דם שבולע מחבירו וזה נכון : וגדולה מזו אמרו קצת רבותי שאפי' מלחו בשר ע"ג בשר שנמלח והודח ובלע דם חתיכה זו שמלחו עליו חוזר הוא ומולחו וכשר דכבולע כך פולטו · וכמו שפולט ע"י מלח דם של עצמו · כך יפלוט דם שבלע ממקום אחר · ואין דבר זה נכון בעיני · וראיתי בו תורת דבר זה ממה שאסרו דגים שמלחן עם העופות ואילו היה להם היתר במליחה לא אמרו אסורים · ולא היו שותקין מללמד עליהם את ההיתר :

הכבד דמו מרובה · לפיכך אסרוהו אפילו לצלותו בשפוד אחד עם בשר אא"כ נתן הכבד בראש השפוד ושיתלה השפוד ראשיו למטה וזנבו למעלה כדי שיהא הכבד לעולם למטה · שאילו היה הכבד למעלה יזוב דמו המרובה על הבשר ויש לחוש שמא לא יהיה כח בבשר לפלוט כל דם שבלע מן הכבד · ואם עבר וצלה הכבד למעלה מותר ומכאן יראה לי שהדין כן במליחה שאסור למלוח לכתחילה כבד על גבי

קודם שיתננו לכהן כדי להסיר השער וליקח לעצמו נמצא מפסיד את העור ואסור להפסיד הלקו של כהן אלא ליתן לו בעין יפה :

השער השלישי מבית שלישי במליחה ונקור הבשר מחוטי דם וגיד וחלב · והכלול עם זה אם אומר באלו רוב מלוין בנקור מותאין הם כדרך שאמרו בשחיטה אם לאו · ואבאר דין הכלים שמלחו בהם את הבשר . ואכלול בשער הזה דין בשרא דאסמיק והכבד · ודין התולעי' הנמצאי' בבהמה · ובדגים · ודין הפירות שדרכן להתליע בעודן מחוברים לקרקע :

מליחה כיצד · דבר תורה דם אסור באכילה · שנאמר כל חלב וכל דם לא תאכלו · איזה דם אסו' · דם בהמ' חיה ועוף · שנא' כל דם לא תאכלו לעוף ולבהמ' · וחיה בכלל בהמה היא · ודמו של כוי אסור · אף לדברי האומר כוי ברי' בפני עצמה היא · שהתורה רבתה אותו מדין עוף ובהמה · אבל דם דגים וחגבים · ודם ביצים אינם בכלל דם האסור מן התורה · אלא שהחכמים אסרום בתנאים ידועים כמו שיתבאר : דם שהנשמה יוצאה בו אסור · והאוכל ממנו כזית חייב כרת : דם האיברים אם פירש ויצא לחוץ או שנצרר בחתיכה או שפירש ממקום זה ונתעורר לצאת ונבלע במקום אחר אפי' בתוך הבשר אסור דבר תורה · והאוכלו עובר בלא תעשה שנאמר כל דם לא תאכלו · בד"א בשפירש ממקומו כמו שאמרנו · אבל אם לא פירש אלא שהוא עומד במקומו מותר · ואפי' לכתחילה · לפיכך רצה לאכול בשר חי בלא צלי ובלא מליחה ונקר אותה חתיכה מחוטי דם הולך ואוכל ואינו נמנע · אין חוטי דם בבשר צריך ליטלם שהרי הדם העומד בתוך החוטים הרי הוא כפירש ועומד בכלי ולפיכך אסור · וכן אם נתעורר הדם לצאת ויצא ממקומו ונבלע במקו' אחר אסור לאוכלו עד שיפליט את דמו כמו שבארנו · ולפיכך המשבר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה אסור לאכול ממנה בשר חי אא"כ מולחו יפה יפה · לפי שנתעורר הדם לצאת ונמצ' זה ששובר מפרקתה מחליש כחה ואינה יכול' לזנק ונמצא הדם פורש ממקומו ונבלע באיברי' · מלחו מותר ואפי' לקדיר' שהמלח מפליט הדם שנבלע בפני' · לפי שהדם הנבלע באיברי' קלוש וכנוס ויוצא הוא במליחה : נצרר הדם בבשר ונחמת מכה וכיוצא בזה אסור לאוכלו עד שיחתוך אותו מקום וימלחנו יפה · שכל שנקר' ונצר' אין כח במל' להוציאו עד שיחתכנו ויעשה לו פתח לצאת דרך שם : צלאו על האש מותר · שהאש שואב את הדם ואע"פ שלא חתכו · וכן הוורידים מלאים דם חתכן ומלחן מותרין ואפי' לקדירה · לא חתכן מותרין לצלי כל שהניחן על האש · שהאש שואב את הדם :

קרום שעל ביצי הזכר כשגדל ומזריע מתמלא חוטי דם ואסור לבשלו בקדיר' עד שיחתוך אותם וימלח אותם · הניחם על האש מותרים שהאש שואב את הדם כמו שאמרנו · בד"א בשגדל הזכר ועמד על שלשים יום · אבל קודם שלשים יום אין מחזיקים בהם דם · גדל ועמד על שלשים יום או יותר מכאן אם הזריעו חוששין להם משום דם · ואם לא הזריעו אפי' לאחר שלשים יום אין מחזיקין בהם דם : מאין יודע דבר זה אם הזריעו או לאו · אם יראו בהם חוטין אדומים בידוע שהזריעו ואם לאו בידוע שלא הזריעו · מכלל דברים אלו יראה לי שכל תוך שלשים יום אפילו נראים בהן חוטין אדומים אין חוששין להם משום דם · אדמימות זו שבהם אינה אלא סימן בעלמא : הצלי אינו צריך מליחה שהאש שואב הדם · לא הצריכו מליחה בדם האברים אלא לקדירה שהדם נפלט ויוצא בתוך התבשיל ומתבשל עם הבשר · וכן הדין לכבוש שהכבוש הרי הוא כמבושל : רצה למלוח ולאכול בצלי ובלא הדח' עוש' ואינו חושש לדם שעל המלח שהאש שואב את הדם ומונע את המלח מלבלוע את הדם · בד"ה במלחו ומעלהו לצלי אבל אם שהה במלחו המלח בולע את הדם ונאסר · ולפיכך מדיחו יפה וצולה ואוכל · בד"א כשחתך את הורידין בשעת שחיטה או סמוך לה שהדם חם ונפלט דרך הורידין · לא חתך את הוורידין אסור לאכול אפי' בצלי עד שיחתוך אבר אבר וצולה · רצה לאכול ממנו בשר חי אסור עד שיחתוך וימלח · ויראה לי שאם ניקר הבשר מחוטי דם . אוכל אפילו בלא מליחה חי או צלי ואפי' עוף כולו כאחד · שדם האברים יוצא הוא דרך הסימנים אפי' שלא חתך הורידין · ולא הצריכו חתיכת הורידין או חתיכת אבר אלא מפני דם החוטין שבצואר' ויש מגדולי המורים שהחמירו שלא לאכול כולו כאחד אפילו בצלי אלא אחר חתיכת הורידין ורובי הסימנים : חוטי דמים בעוף ובבהמה שאין מנקין את דמן לא דרך ורידין ולא דרך סימנים · וכן חוטין שביד הבהמה והכתף · והחוטין שבלחיים שבלחי העוף ושבגוף · ולפיכך צריך לחתכן : ואם לקדירה צריכין חתיכה ומליחה · ואם לצלי צריכין חתיכה ואין צריכין מליחה · ומה הפרש בין אלו לורידין · או לחתיכ' שנצרר הדם שאינן צריכין חתיכה כמו שבארנו · יראה לי שלא התירו בורידין אלא כשהוציאן מתוך הבשר ושם פניהם על פני האש שכל שאין מבדיל ביניהם ובין האש · האש שואב את דמם · וכן הטעם בבשר שנצרר בו הדם · אבל חוטין שמובלעין בתוך הבשר הבשר מבדיל בינו ובין האש ולפיכך אין האש שואב היטב את הדם ולפיכך אסו' עד שיחתוך ויצלה או יחתך וימלח · חוטין שתחת הלשון בכלל חוטי הדם של לחי · וצריכין לחתכן

כל שאינו כן בידוע שאינה מותרת: אם כן ליתא אין סומכין על סימנים אילו לפי שיש מקצת המינים הטמאים שסימני בציהם כסימני ביצי הטהורים. אמר של עוף פלוני וטהור הוא סומכין על סימנים אלו. אבל מן הסתם אינן סומכין ליקח אותם מכל אדם אלא מן המומחה. ועכשיו נהגו ליקח ביצים בכל מקום מכל אדם ואפילו בסתם לפי שאין המינים הטמאים מצויין אצלינו ואין רגילות לשום אדם למכרן: ביצי' של טריפה ושל נבלה אסורים כמו שנתבאר בסוף שער הטריפות ולפיכך אין מוכרין אותם לעכו"ם גזירה שמא יחזור וימכרם לישראל וכמו שבארנו שם: הרוצה למכרן כיצד יעשה טורף אותה בקערה ומוכרין לעכו"ם לפיכך אמרו שאין לוקחין ביצים טרופות מן העכו"ם. בד"א כשמצא טרופו' ביד עכו"ם שחזותן מוכחת עליהן שמחמת שהיו אסורות טרפן ישראל ומכרן לו: מצא פת ביד עכו"ם שטחו פניו בביצים מותר ליקח ממנו במקום שנהגו לאכול פת של עכו"ם שאין כאן הוכחה על איסור. רובן של ביצים מן השלמים הן ומשים חשש דם של ביצים רובן אין בהם דם:

סימני חגבים. כל מה שיש לו ד' רגלים וד' כנפים וקרסולין וכנפיו חופין את רובו ושמו חגב מותר ובין שראשו ארוך או גנוז. ולפיכך אין אוכלין בסימנים שבגופן עד שיודע שנקראין חגב. אבל ע"י מסורת שנקראין כן אוכלין. מי שאין לו עכשיו סימנים אילו ועתיד לגדלן לאחר זמן מותר שנאמר אשר לו כרעים כתב באלף. וקרא בוי"ו ללמדך אע"פ שאין לו עכשיו ועתיד להיות לו לאחר זמן מותר: כנפים חופין את רובו שאמרו דווקא כשחופין רוב ארכו ורוב הקיפו:

השער השני במתנות כהונה הניתנים לכהן לאחר שחיט' והם הזרוע ולחיים והקיבה:

דבר תורה השוחט בהמה חייב ליתן לכהן מתנות כהונה ממנו כמו שחייב אדם ליתן מפירותיו התרומה והמעשר שנא' וזה יהיה משפט הכהני' מאת העם מאת זובחי הזבח אם שור אם שה ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה. לא חייבה תורה במתנות אילו אלא בקר וצאן אבל לא חיה ועוף. הכלאים חייבים במתנות כיצד עז שבא על הרחל וילדה בן הואיל בן חייב במתנות שכולו שה הוא. ולא עוד אלא אפילו תיש הבא על הצבייה וילדה בן וזה שקראו חכמים כוי חייב במתנות כהונה שהתור' ריבה אותה במתנות שנאמ' אם שור אם שה לרבות את הכלאים. אם שה לרבות את הכוי. ולפיכך חייב בכל המתנות כשה. אפילו לא שחט את שור אחד או שה אחד חייב במתנות שנאמר אם שור אם שה: מתנות אלו אעפ"י שחייב הכתוב להרים אותה כמו שחייב בתרומת גורן ובתרומת יקב. הפרש יש ביניהם שהדגן והתירו' עד שלא הופרש מתנותיהם טבל הן ואסור לאכול מהם קבע. אבל מתנות אילו אינן טובלות ומותר לאכול מן הבהמה אעפ"י שלא הורמו מתנותיה: לא כל השוחט חייב להפריש מתנות אילו אלא ישראל בלבד שנאמר וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם יצא השוחט לכהן ולגברי שאינו בכלל עם ישראל: לוי אין נותנין לו מתנות אילו. וכן אין לוקחין ממנו מתנות מספק שמא עם בבני עליון הם ואינם בכלל עם ישראל: קדם הכהן ונטל המתנות ממנו מה שנטל נטל ואין מוציאין מידו. כהן שנעשה טבח ושוחט ומוכר לאחרים כל שקבע מקום למכור כדרך הטבחים חייב במתנות ואינו פטור אלא בשוחט לשלחנו. לא קבע מקום אלא לעתי' שוחט ומוכר שתים שבתות או ג' פטור מכאן ואילך חייב. כהן ששחט לשלחנו ונשתתף ישראל עמו אם בכל הבהמה נשתתף עמו פטור בכל המתנות. נשתתף הכהן בראשו לבדו פטור הישראל מן הלחיים וחייב בכל שאר המתנות. נשתתף עמו בזרוע פטור מן הזרוע וחייב בשאר. זה הכלל: הרי זה פטור בכל מה שנשתתף עמו הכהן שמתנות אמר הכתוב ולא חצי מתנות. זה שאמר הכתוב ונתן לכהן אפילו כהנת במשמע ולפיכך ישראל שנשא כהנת אוכל בשביל אשתו. וכל שכן שהוא פטור מן המתנות. עיר שיש בה כהן חבר וכהן עם הארץ. אין נותנין המתנות האילו אלא לכהן חבר. שנאמר וזה יהיה משפט הכהנים לימד שהמתנות דין ולומר שמן הדין נותנין לזה שראוי יותר. אין כהן חבר שם נותן לאיזה כהן שיש שם ואפילו עם הארץ. כל כהן שאינו צריך למתנות ראוי לו למשוך ידו שלא ליקח מהם. אלא לעתים רחוקות פעם בשנה. להחזיק עצמו בכהן. וזה מדרך הצניעות וכן הגון לו: מתנות אינו אינן נוהגות אלא בארץ ישראל. לפי שהוקשו המתנות וראשית הגז לתרומה ובשם שהתרומה אינה נוהגת בחוצה לארץ. כך ראשית הגז והמתנות אינן נוהגות בח"ל. וכבר אמרו חכמים שנהגו בראשית הגז כר' אליעאי שפוטר בחוצה לארץ. וממנו אתה דן למתנות שאינן נוהגות אלא בארץ. או במקומות שבחוצה לארץ שהנהגו בהם להפריש שם את התרומה ויש מחמירים ומחייבים מתנות אף בח"ל. ונראין דברי המתירין וכן נהגו בכל גלילו' אלו: איזהו שיעור של מתנות אלו הזרוע מפרק הארכובה הנמכרת עם הראש ועד כף היד שקורין אספלד"א. והלחיים מפרק הלחי ועד פיקה של גרגרת והוא מקום חיתוי: איזה זרוע הוא נותן. זרוע ימין ולא זרוע שמאל. הקיבה ידוע היא הוא מקום שמתכנס חלב שהיונק יונק: מקום שנהגו למלוג לא ימלוג את הזרוע לפי שיעור הזרוע. ואם ימלגנו ישראל

קודם

קשקשת אין צריך לחזור על הסנפיר בידוע שיש לו · ולא כתבו הכתוב אלא להגדיל תורה ויאדיר · לא מצא בה קשקשת אע"פ שמצא בה סנפיר הרי אסורה מספק · יש מיני דגים שקשקשת שלהן דקה שבדק' ואינה ניכרת בהן לפיכך כל שנסתפק יש לו קשקשת אם לאו · אם חפף אותו בבגד או ששמו או נו בכלי חרס ונמצאו בו קשקשים בידוע שהיו לו ומותר : דגים טמאים ראשן חד ואין להם חוט השדרה · וטהורין דרכן שאין ראשן חד · ולפיכך יש מגדולי המורי' שהורו שכל דגים שכד בראשו ושדרו שהוא דג טהור ר"ל שאין ראשו חד ויש לו שדרה · אע"פ שלא מצינו לו קשקשים מותר בידוע שיש לו אלא שהשירה או שלא גדלה עדיין · וראוי לחוש ולהחמיר שלא מצינו לאחד מן הגאונים ז"ל ולא לאחד ממחברי ספרים שכתבו כן : מצא חתיכות דגים ויש באחד מהן קשקשים אם היו החתיכות מתאימות כולן מותרות חזקה מדג אחד היו ואין חוששי' לומר שמא זו טהורה וזו טמאה וכך אירע דרך מקרה שהחתיכות מתאימות · לא היו מתאימות' את שנמצא בו קשקשים מותרת והשאר אסורות · ואפילו היו כולן מלוחות בגרב אחד · בד"א להתיר גופן אבל להתיר צירן כל גרב שאוס שנמצא בה דג א' ואפי' קטן ככלבית או שנמצא בתוכו חתיכה אחת שיש בה קשקשים כל הציר שבגרב מותר לפי שציר דגים טמאים זיעה בעלמא הוא ואינו אסור דבר תורה ובשל דבריהם הקילו וסמכו על מה שאין הדבר מצוי למלוח דג טמא ודג טהור כאחד שצריך מליחה יותר מזה · ואם גרב פתוח הוא צריך שיהיו בו ב' דגים שאלו לא נמצא בו אלא אחד אסור חוששין שמא נפל שם דרך מקרה · ובד"א כשאין שם חתיכות אחרות שאין בהם קשקשים היו בה חתיכות או דגים שיש בהם קשקשים וחתיכות שאין קשקשים ניכרין בהן הכל אסור ואפילו הציר גזירה צירן משום גופן · היו חביות הרבה מלאות ציר אם פתוחות הן ויש באחד מהם שני דגים טהורים כולן מותרות על ידה שכל שהן פתוחות הרי הן כאילו נתערבו וכאחד הן · אבל אם היו סתומות · כל שנמצא בו אפילו דג אחד קטן מותרות כמו שבארנו והשאר אסורות עד שיהא באחד מן הפתוחות שנים :

שרצים הגדלים במים שאין להם סנפיר וקשקשת אם מים מכונסים הן כבורות שיחין ומערות וכ"ש הגדלים בכלים שוחה ושותה ואינו נמנע שלא הצריך הכתוב סנפיר וקשקשת אלא במה שגדל בימים ובנחלים וכיוצא בהם ובחריצין וגעילין הנובעין · ויש אוסרין אפילו בחריצין וגעילין שאינם מים נובעין · שלא התיר הכתוב אלא כלים וכיוצא בהן שהמים נעצרין בהן ככלים והן בורות שיחין ומערות שהמים נקוין נעצרין בתוכן אבל חריצין וגעילין הנמשכין אינן ככלי' ולפיכך הרי הן כימים וכנחלים לאסור כל שגדל בתוכן עד שיהא לו סנפיר וקשקשת · כלים ובורות שיחין ומערות שאמרנו · בזמן שלא פרשו אלא שוחה ושותה · אבל בזמן שפרשו אסורי' משום השרץ השורץ על הארץ · ולא עוד אלא אפילו פרשו לראשי הכלי או על שפת הבור מבחוץ אסורים · פרשו לשפני הכלים מבפנים או לדפני הבור הרי אלו מותרים · שעדיין במקום גדולן הן ואין חוששין שמא פרשו לחוץ וחזרו אלא הרי אנו מחזיקים אותם במקום מציאות' · ולפיכך שכר שדרך התולעי' לגדל בתוכו אסורים לשתותו בלילה בקשין שמא יפרוש אחד מהם לקשין ויחזור ויפול לכלי · והרי הוא עובר עליו אם יבלענו משום שרץ השורץ על הארץ וכן אמרו את נבלתם תשקצו לרבות יבחושין שבכינן : דגים מלוחים טהורים שנמלחו ביד עכו"ם מותרים ואין חוששין שמא נמלחו עם טמאים · לפי שאין ציר של דגים טמאים אסור אלא מדבריהם כמו שבארנו וכיון שאין מליחת הטמאים והטהורים שוה הקילו בספקן לומר שלא נמלחו עם הטמאים · לפיכך אמרו טרית שאינה טריפה הנמצאת ביד עכו"ם והם הדגים הקטנים המלוחים שראשן ושדרן ניכר שהם טהורין מותרין :

קרבי דגים אין נקחין אלא מישראל שאינו חשוד · בד"א בשלא אמר אלו דגים ואלו קרביהן · אבל אמר אילו דגים ואילו קרביהן לוקחין אפילו מעכו"ם ומישראל חשוד · דירא הוא שמא יתבדה ויאהז · ואיפשר שאפילו בא ואמר של דג פלוני טהור הן שגם זה ירא שמא יתבדה דכל שאמר של דג פלוני יש מכירין אותו דג וקרביו · ויש מי שאוסר : אמר קרביו אלו של דג טהור הן ואני מלחתים יש מי שהורה שכל כיוצא בזה אפילו בעכו"ם וישראל חשוד נאמן ויש מי שהורה שאין סומכין על החשוד באומר אני מלחתים אבל במי שאינו חשוד אע"פ שאינו מומחה סומכין עליו כשאמר כן : קרבי דגים טהורים ראשן אחד כד ועגול וראשן אחד חד כעין בילת תרנגולת · ואין לך מן הטהורים ששני ראשיהן חדין או כדין ויש בטמאים שראשן אחד כד וראשן אחד חד כטהורין ולפיכך אין סומכין בסימנים אילו להתיר קרבי דגי' · היו ב' ראשיהן חדין או כדין אע"פ שאמר של פלוני טהור הוא או שאמר אילו דגים ואילו קרביהן אינו נאמן בידוע של דג טמא הן · היה ראשן אחד חד וראשן אחד כד אם אמר של דג פלוני טהור הוא נאמן · לפי שכל הטהורים יש להן ואין לרוב הטמאים כן · עוברי דגים והן הבצים המקובצים הנמצאים בדגים מותר ליקח מכל אדם דכל דג טמא מבריץ ואינו מטיל בצים ודג טהור בלבד הוא שמטיל ביצים :

סימני ביצים כל הביצים הטהורים ראשן אחד כד וראשן אחד חד · וכן החלבון שלהם מבחוץ והחלמון מבפני'

כל

הבית השלישי בבשר האוכלין והאסורין וחלקתי אותו לשבעה שערים

השער הראשון בסימני בהמה חיה ועוף ודגים וקרבי דגים וביצים וחגבים · והכלול עם זה אם נסמוך על סימני מקצתן להתיר את כולן גופן או קרבן :

סימני בהמה כיצד · סימני בהמה נאמרה בתורה להבדיל בין הבהמה הטהורה שבשרה מותר ובין הטמאה שבשרה אסור · שנאמר וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו · וחיה בכלל בהמה לכלל סימנין שנאמר זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי ויחמור פתח הכתוב בבהמה וסיים בחיה · כל בהמה או חיה שפרסותיה סדוקות ומעלת גרה בידוע שהיא טהורה · כל בהמה או חיה שאין לה שינים למעלה ולא ניבין והם תלתלי בשר כעין שינים בולטין בחניכים כמו שיש לגמל בידוע שפרסותיה סדוקות וכשרה חוץ מבן גמל שאין לו אפי' ניבין עד שיגדל · לפיכך היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות בודק בפיה אם אין לה שינים למעלה ולא ניבין בידוע שהיא כשרה והוא שיכיר גמל וכן כל הבהמה שפרסותיה סדוקות בידוע שמעלה גרה הוא חוץ מן החזיר לפיכך היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה חתוך · ואינו יכול לבדוק בפיה בודק בפרסותיה אם סדוקות הן בידוע שהיא טהורה והוא שיכיר חזיר · היו לה קרניים הרי יצאה מספק חזיר והרי היא מותרת · אין לך בחיה או בהמה טמאה שבשר שבכנפי העוקץ הולך שתי וערב חוץ מערוד ולפיכך מצא בהמה או חיה שפרסותי' חתוכות ופיה חתוך ואינו יכול לבדוק לא בזה ולא בזה בודק בבשר שבכנפי העוקץ אם הלך שתי וערב בידוע שהיא מותרת והוא שיכיר ערוד · יתירה חיה על הבהמה שחלבה מותר שלא אסרה תורה אלא חלב שור וכשב ועז · וסימני חיה שחלבה מותר לא נתפרשה בתורה אבל אמרו חכמים בודק בקרניה ואם קרניה כרוכות שעשוית גלדים כגלדי בצלים והגלדים מהודקים הרבה שלא כגלדי קרן השור שהגלדי' רפים עד שמתקלפי' זה מעל זה · והקרנים עגולות שלא כקרני העז שהן רחבות ולא עגולות · בידוע שהוא חיה וחלב' מותר · היו קרניה עגולות ועשויים גלדים אלא שאין הגלדים מהודקים הרבה אין חלבה מותר שיש להסתפק בשור שקרניו עשוין כן · היו עשוים גלדים מהודקים אלא שאין עגולים אין חלבה מותר שיש להסתפק בעז · ויש מי שאוסר עד שיהיו הגלדים מובלעים זה בתוך זה להוציא מספק עז כרכוז · ולא יראה כן שעז כרכוז נפסקה הלכה להתיר : היו קרניה מפוצלות ומסתעפות כענפים האילנים מן הבד וכן אם היו ראשי קרניה כפופין כרגמון בידוע שהיא מין חיה וחלבה מותר : עז הבר מין חיה הן ומין אקו או זמר הן וחלבן מותר · שור הבר מין בהמה הוא וחלבו אסור · חלב היוצא מבהמה טמאה או מחיה טמאה אסור כבשרה שכל היוצא מן הטמאה טמא · אבל חלב בהמה טהורה או חיה טהורה מותר ואע"פ שפורש מן החי · שהכתוב התירו בפירוש שנא' ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב :

סימני העוף לא נתפרשו בכתוב אבל אמרו חכמים שכל עוף הדורס את החי ואוכלו חי · בידוע שהוא טמא · וכל עוף שיש לו אצבע יתירה וקורקבנו נקלף ביד ואפי' לאחר שמושיבין אותו בשמש מות' · בידוע שהוא אינו דורס נקלף בסכין ולא ביד אין זה בכלל נקלף מן הספק : שאר עופות הבאי' במקצ' סימנין אלו יש מהם מותרין ויש מהם אסורי' · ולפיכך אין נאכלין אלא במסורת · היו נאכלין במקצ' מקומות ובמקצת מקומות אין נאכלין יראה לי שסומכין · על אותן מקומות שפשט בהן היתרן שאלמלא קבלו כן מאבו' הראשונים הבקיאים לא היו נוהגין בהן היתר · ואע"פ שמקצ' המקומות לא כן קבלו אין אומרים למי שלא ראה את החדש יבא ויעיד אלא למי שראה את החדש ואפשר לאותן שנהגו בהם איסור שאסורים שאני אומר מותרין הן אלא שנהגו בהן איסור · מפני עופות טמאים הדומין לאילו הנמצאים באותן המקומות : הורו מקצת הגאוני' ז"ל שכל עוף שחרטומו רחב שיש לו כף הרגל כרגלי האווז בידוע שאינו דורס : שכך קבלו מזקנים הקדמונים · סנונית הדרה בבתים אם כרסה לבנה מותרת ואם לאו אסורה · ובמקומות האילו לא ראינו מי שנהג בהן היתר אף בכרסה לבנה · ביצת עוף טמא אסירה · שנאמר ואת בת היענה ואין ליענה בת אלא בת זו ביצתה :

סימני דגים מפורשים בתורה שנאמר כל אשר לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים אותה תאכלו · ואילו הן קשקשים הדבוקים בו · וסנפירין שהוא פורח בהן · כמה יהיה לו ויהיה מותר · סנפיר אחת וקשקשת אחת · ואפי' שיהיה אותה קשקשת היחידי תחת לחיו או תחת זנבו או תחת סנפיר שלו · היה במקום אחר אני חושש שמא מאחר שניטל עמו או שנדבק לו נדבקה בו · ויש מן הגאונים שהורו לאסור עד שיהיו שלשה קשקשים אחד תחת לחיו ואחד תחת זנבו ואחד תחת סנפיר שלו · וראוי לחוש לדבריהם · יש מיני דגים שאין להם קשקשים עד שיגדלו · ויש דגים שיש להם קשקשים וכשהן עולין מן הים משירין אותן ושני מינים אילו מותרים דכל מין שיש לו סנפיר וקשקשת התיר הכתוב · כל מין דג שיש לו קשקשת יש לו סנפי' אבל יש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת · לפיכך מצא חתיכת דג שיש בה

אותה ואת הבן הזה חייב משום אותו ואת בנו · ואותו אמר רחמנא ובנו ואפילו כל דהוא · ותייש הבא על הצביה וילדה בן ושחט אותה ואת הבן יראה לי שמותר לשחטן נתחילה דשה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו · תייש הבא על הצביה וילדה בת ובת ילדה בן לדברי האומ' דחוששין לזרע האב אסור לשחו' את אלו · ולדברי האומר דאין חוששין לזרע האב מותר וכבר כתבנו דחוששין מספק של תורה · אע"פ שאמר הכתוב אותו ואת בנו אין ההקפדה בשוחט אותו תחילה ואחר כך את הבן אלא אפילו שחט את הבן אסור לשחוט את האב שנאמר לא תשחטו · ויש במשמע שיש שנים בכלל אזהרה זו · כיצד אחד שוחט פרה ואחד שוח' אח"כ את אמה ואחד שוחט בתה של פרה ראשונה לאחר שחיטת פרה שניה · שניים האחרוני' חייבים נמצא שוחט את הזקנה חייב משום בנו ואותו · ושוחט הפרה שלישי חייב משום אותו ואת בנו ומכאן אתה למד דמה שאסרה תורה לשחוט אותו ואת בנו לאו דוקא כשאחד שוחט את שניהם אלא אפילו זה שוחט את האם אסור בין לו ובין לאחר לשחוט את הבן : כשאסרה תורה לא אסרה אלא בשחיטה אבל להרוג שלא דרך שחיטה מותר לפיכך הנוחר והמעקר אינם בכלל איסור זה כלל : נחר את האם מותר לשחוט את הבן שחט את הבן מותר לנחור את האם : חש"ו ששחטו בינם לבין עצמם מותר לשחוט את האם אחריה לפי שרוב מעשיהן מקולקלים ואין שחיטתן כשירה אבל אם שחטו ואחרים רואין אותם ששחטו כראוי אסור לשחוט אחריהם : מחוסר זמן זה אינו כשנים כראשונים שהשוחט את הבהמה שלא שהתה שמנה ימים אסורה משום נפל וכן אפרוח קודם זמנו משום השרץ השורץ על הארץ · ואותו ואת בנו שעבר ושחטן ביום אחד מותרין באכילה · לפי שאין מחוסר זמן אסור להדיוט :

השער החמישי במי שניתר בלא שחיטה · ארבע מינים יש מותרין בלא שחיטה · שלשה מהם מותרין בלא שחיטה אפילו מדבריהם · והרביעי מותר דבר תורה אלא שטעון שחיטה משום מראית עין · ואלו הן דגים · וחגבים ובן פקוע · והשליל :

דגים וחגבים מותרין בלא שחיטה כלל אפילו נחירה אינה צריכים · דגים שנאמר הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם · באסיפה בעלמא · והואיל ונכתבה אסיפה שלה' אצל שחיטה דאחרים יש במשמע שאינם טעונין שחיטה ובאסיפה בעלמא מותרין · חגבים שלא מצינו להם שחיטה בכתוב ולא נכתבו אצל הנשחטים וכל שלא הצריכה תורה שחיטה הרי זו בכלל היתר · השליל הוא העובר הנמצא בבהמה בשעת שחיטה בין שהוא חי בין שהוא מת ובין שהוא בן שמנה ובין שהוא בן תשעה ניתר בשחיטת האם שנאמר וכל בהמה מפרסת פרסה וכו' מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו · מפי השמועה למדו בהמה דבבהמה תאכלו · ויש מי שאוסר בבן תשעה חי והדעת מכרעת כדברי המתירין · בד"א בשלא הפרים על גבי קרקע אבל הפרים על גבי קרקע טעון שחיטה משום מראית עין כמו שיתבאר · בד"א בשוחט את האם שחיטה ראויה ושנמצאת כשירה אבל השוחט ונתנבלה בידו אפילו שחט כראוי ונמצאת האם טריפה אין הולד ניתר בשחיטת האם שכל שחיטה שלא הועילה להתיר את האם לא תועיל להתיר את העובר כלל · לפיכך השוחט את הטריפה ומצא בה בן תשעה חי או בן שמנ' בין חי בין מת אסור · מצא בה בן תשעה חי שוחטו ומותר שבן תשעה חי מתיר את עצמו בשחיטת עצמו · ארבע סימנין יש לו לבן תשעה חי · סימני האם וסימנין כל שלא ניתר בשחיטת האם מתיר את עצמו בשחיטת עצמו : השוחט את הבהמה ומצא בה בהמה שפרסותיה קלוטות כחמור מותר והנ"ל במעי אמו אף אפי' יצא לאויר העולם מותר · דאפי' גמל במעי פרה התירה התורה · השוחט את הפרה ומצא בה דמות יונה אסור שלא התירה תורה אלא פרסות או פרסה שנאמר וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע מעלה גרה בבהמה אותה תאכלו לא התירה תורה אלא בשיש פרסות או פרסה אבל דמות יונה לא התירה תורה · מצא בה דמות בהמה ורגליה כרגלי יונה מותר שהרי הוא בדמות מי שיש במינו פרסות ואפי' מצא בה דמות שיש לה פרסה מותר · ויראה לי שכל שמצא בה דמות מין בהמה שהיא בת פרסה או בת פרסות מותר אבל מצא בה בהמ' שאינה דמות בהמה אע"פ שהוא מין שיש לו פרסה כאדם אסור מספק · השוחט את הבהמה ומצא בה בן תשעה חי זהו נקרא בן פקוע · מה דינו של בן פקוע זה אם לא הפרים על גבי קרקע מותר בשחיטת האם · הפרים על גבי קרקע טעון שחיטה משום מראית עין · וכיון שאינו טעון שחיטה אלא משום מראית עין וכשר בעלמא הוא אין משגיחין בטריפותו אלא בין שלם ובין טרפה כשר וכן הורו מגדולי המורים · ומתוך דבריהם נראה שאפי' נמצאת סכין פגומ' אין בכך כלום · וחלבו אסור שאף הוא יש בו משו' מראית עין · היה בן פקוע זה קלוט מותר דכל שתי תמחות ווכרים בני אדם · בן פקוע שבא על הבהמה מעליא והוליד ממנו בן למאן דאמר חוששין לזרע אב ולד זה אין לו תקנה · שסימני האב כשחוטין הן ואע"כ גם סימני ולד זה מחצתן שחוטין ולפיכך אין לו תקנה · וכבר כתבנו למעלה דראוי לחוש ולהחמיר כדברי האומר דחוששין לזרע האב :

נשלם הבית השני בעזר אחד ואין שני :

הבית

מפני שצלעות של עוף מגינות עליה ומן הסתם אינו צריך לבדוק בריאה אע"פ שנפלה לאור בפנינו לפיכך לא מנו אותה בכלל אלו שצריך לבדוק אחריהם כל שנפלה לאור אבל אם ראינו שהוריקה הריאה טריפה שהרי נודע שלא הגינוה צלעותיה : ויש מתירין ולא נתחוורו דבריהם כלל : וכן יראה שהכבד שהוריקה אפילו שלא כנגד בני מעים אם הוריקה כנגד מקום חיותה וכנגד מקום מרה טריפה שהרי כל מקום ירוקתה כאלו נשרף וניטל · ולפיכך מנו אותה עם לב וקורקבן שטריפותן מחמת עצמן · נפלה לאור והוריקה כבד כנגד בני מעיים טריפה בידוע שנחמרו בני מעיים · ויראה לי שאפילו שבני מעיים לפנינו ולא ניכר בהם שום ירקות · דכל שהוריקה הכבד בידוע ששלט האור בבני מעיים אלא שאין ירוקתו ניכרת בהן · שאר מיני ירקות · יש ירוק ככרתי ויש ירקות כביצ' ויראה לי שהירקות הפוסל בכבד של עוף הוא הירוק ככרתי שהכבד בתולדתו ירוק כביצה אם היה שמן ואין כאן סימני מראה · וכן יראה לי שאין ירקות פוסל בכבד של עוף בייתי · שיש במינו מדברי לפי שכל מדבריים כבדם ירוק ככרתי בתולדתו · וכל שבמיני מדברי ירוק אפשר שימצא גם בייתי לעתים ירוק · ובענין שהתירו יתרת שבריאה · מפני שיש לעזים המדבריות כן · וכמה שעור ירקות זה של כבד שכנגד בני מעיים אפילו כל שהוא · נמצאת הכבד ירוקה כנגד בני מעיים ולא נודע אם נפלה אם לאו טריפה בידוע שנפלה ונחמרו בני מעיה · ויש אומרים שלא אמרו אלא בידוע שנפלה לאור אבל כשאינו יודע שנפלה לאור אין אנו חוששין לו שמא מתולדתה הוא או חולי הוא · והראשון עיקר ולזה הסכימו הגאונים ז"ל וכזה ראוי להורות · איזהו כנגד בני מעיים ראשו של כבד תלוי כנגד בני מעיים והוא הראש הדק שבה וראשה האחד למעלה שלא כנגד בני מעיים והוא הראש הגס שבה מקום שהיא תלוי בו · וכן הצד החיצון שלה החלק שהיא כלפי הצלעות הוא שלא כנגד בני מעיים ואפילו נמצאת ירקות באותו צד בראשה הדק כשירה · כבר בארנו דטריפה אינה מתעברת ויולדת וכן אינה חיה י"ב חדש · ולפיכך סימן בטריפה בזכר י"ב חדש ובנקיבה כל שטוענת ויולדת ואפילו תוך י"ב חדש : שלשה מינים פורשין מן הטריפה ומן הנבלה: שנים מהם לאיסור ואחד להיתר כיצד ביצת טריפה ושל נבלה ואפילו כיוצא בה נמכרת בשוק אסורה · וכן חלב טריפה אסור דמגופה הוא והרי הוא כגופה · וכבר נתבאר שהעובר שהוציא אחד מאיבריו קודם שנשחטה אמו ואחר כך נשחטה אמו הוא האבר אסור כטריפה · ולפיכך אם אותו עובר נקיבה היא חלבה אסור כחלב טריפה הרי אלו לאיסור : ואחד להיתר כיצד עגל שנולד מן הטריפה מותר ואף על פי שאמרו עובר ירך אמו הוא הרי אמרו טריפה אינה חיה וכיון שאין האיסור של אם אלא מחמת שאינה חיה ועובר זה חי הוא ואין היותו תלוי בחיי האם חי הוא ומותר · וכן אפרוח שנולד מביצת טריפה מותר שאין האפרוח נוצר עד שתסרח הביצה ותבאש ואותה שעה מותרת היא כנבילה שאין ראוי לעכו"ם וכנמצא אפרוח זה נוצר מן ההיתר : אסור למכור נבלות לעכו"ם בד"א כשמטעה לעכו"ם ואומר שחוטה היא וכשירה היא · וכן אסור ליתנם לו במתנה בענין זה גזירה שמא ימכרנה או יתננה לו בפני ישראל ויחזור ישראל ויקנה אותה ממנו :

השער הרביעי במחובר זמן והם שלשה מינים אחד בעוף ושנים בבהמה ואלו הן אפרוח בעוף · ומי שלא שהה שמנה ימים בבהמה · ואותו ואת בנו :

אפרוח כל שלא יצא לאויר העולם אסור משום השרץ השורץ על הארץ איסור זה אינו דבר תורה אלא מדבריהם יצא לאויר העולם ולא נפתחו עיניו יש מי שאוסר והגאונים זכרונם לברכה מתירים : ולד בהמה שלא שהה שמנה ימים הרי זה ספק נפל ואסור · בד"א בשלא נודע אם כלו לו חדשיו אם לא אבל בידוע שכלו לו חדשיו מותר מיד : שמנה ימים אלו שאמר לא שישהה שמנה ימים גמורים אלא כל שנכנס בכלל שמיני אפילו רגע מותר מיד : אותו ואת בנו אסור לשחוט ביום אחד · שנאמר ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד לא אסרה תורה אלא בהמה אבל חיה אין בה משום אותו ואת בנו דשור ושה כתיב ולא חיה ועוף · יום זה האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה ולפיכך השוחט בלילה אסור לשחוט ביום · שחט ביום מותר לשחוט בלילה · איסור זה נוהג בנקיבות לומר שאסור לשחו' את האם ובנה · שנאמ' אותו ואת בנו מי שניכר שהוא בנו זו האם שהבן כרוך אחריה · נודע אביו של בן זה מי הוא · יש מהגאונים שהתיר שאין חוששין לזרע אב ויש מי שאומר שחוששין לזרע אב מספק · ולפיכך אמר דאותו ואת בנו נוהג מספק אפילו בזכרים וראוי לחוש בדבריהם כשל תורה · בד"א בשנודע שזה אביו אבל מספק אין אנו חוששין לכל הבהמות לומר שמא זה אביו · וכן הדין באם אם אינה כרוך אחריה ולפיכך הלוקח בהמה בכל מקום ובכל זמן אינו חושש שמא נשחטה האם או הבן אלא הולך ושוחט ואינו נמנע · אחר שהדברים כן מי ששחט את האם או שמכר את האם לשוחטה חייב לומ' ללוקח שני זה הזהר שלא תשחט היום שכבר שחטתי את אמה או מכרתי אותה למי שדעתו לשחטה היום כחתן או כלה שלקחו ביום חתנת' או כיוצא בזה · שמא כבר שחטוה · אותו ואת בנו נוהג בכלאי' הבא מן העז ומן הרחל שמצד אב ומצד אם שה הוא · וכן צבי הבא על התייסה וילדה בן ושחט אותה

מקום יש שהעור לבדו מציל והיכן במקום הסמוך ממש
לארכובה הנמכרת עם הראש לפי שאין שם אלא עור לבד
דבוק לעצם וכיון שהעור מדובק בתולדתו לעצם מציל הוא
במקומו · היו הירך בין העור לעצם י"א שהוא מציל אע"פי
שאין שם בשר · גידין הרכים שסופן להתקשות אינן
כבשר : נשבר העצם ויצא לחוץ ואין עור ובשר חופין את
רובו ונפל קלפו של עצם ונשאר רוב הנשאר מחופה
עור ובשר טריפה · שאילו לא נפל אותו המיעוט לא היה
רוב מחופה · היה רובו מחופה ונפל ממנו מקלפו לארץ
כשירה · שהרי אילו לא נפל היה מחופה רובו עור ובשר
וסובו כתחילתו · לא היה אותו בשר החופה את רובו במקום
אחד אלא מתלקט מעט כאן ומעט כאן סביבות הבשר .
או שהיה במקום אחד אלא שהוא מרודד וקלוש או שהיה
מתמסמס עד שהיה רופא גוררו כל אילו אינן מצילין מספק
וטריפה · וכן אם ניקב הבשר או שנקלף או שנסדק או שניטל
שלישיתו התחתון כל אלו ספק אין מצילין ואסורים
מספק · נקדר הבשר בסכין מעל שבר בעיגול כמין טבעת
ורוב הקפו מכוסה כשרה שהרי כל שמסרט את הבשר מעלה
ארוכה · בד"א בזמן שהעצם בבשר סביב הקדרה של העצם
שמדובק לבשר סימן לעלות ארוכה הוא : נשבר העצם מקום
שעושה אותו טריפה וחזר ונקשר ולא נודע אם יצא רובו אם
לאו אמרו משמן של גדולי המורים כל שחזר ונקשר חזקה לא
יצא רובו לחוץ · נשבר ולא נודע אם מחיים אם לאחר מיתה
אם יש במה לתלות כגון דרסה לכותל או שרגלתה ברגל
וכיוצא בזה תולין ואם לאו אסורה נשתברו ידי הבהמה אפילו
נחתכו מהכל כשירה · נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר
חופין את רובו זה וזה מותר · ואם לאו האבר אסור · שהאבר
והבשר המדולדלין בבהמה ובעוף אסורים · והבהמה מותרת
וכנגדו בעוף אם נשתברה אגפיו ואפילו נשבר העצם העליון
הסמוך לגוף · ושמעתי משם אחד מהגדולים שאם נשבר
העצם המחובר לגוף ונשבר סמוך לגוף ממש חוששין שמא
נדחק וניקב את הריאה ואסור עד שתבדוק הריאה . ואין
דברים אלו מחוורין בעיני שהרי נשתברה מיעוט צלעותיה
כשרה ואין חוששין שמא ניקב אחד מן השברים אחד מן
האברים שנקיבתן במשהו ואינו דומה לקוץ שניקב לחלל
שהקוץ נוקב ונכנס בדוחק :

ביצי זכר שנתקו גידיהם ועדיין תלוין בכיסן ומותרים ובמקום
שנהגו בהם איסור אסורים משום אל תטוש תורת אמך ·
וביצה שהגעילה אותה תרנגולת קודם זמנה מכח הכאה
כשירה · בד"א בשלא היתה מעורה בגידין אבל אם היתה
מעורה בגידין הרי זו כבשר הפורש מן החי ואסורה · לקיין

ב' מינים יש שנזכרו בלקויין ואלו הן כוליא שלקתה והריאה
שלקתה ולא אלו בלבד אלא כל אבר שנקיבתו או נטילתו או
חסרונו פוסל בו הלקות פוסל בו שהלקות כמו שניטל והסר
ממנו שהרי כוליא שניטלה או שניקבה או נחתכה כשירה
ולקתה פסולה · כיצד לקתה אפילו כוליא אחת מן הכליות
טריפה · בד"א בזמן שהגיע הלקות במקום חריץ · ומקום
חריץ היכן לובן שתחת המתנים שנכנס בתוך הכוליא · היזהו
לקות שפוסל בו כל שהרופא גוררו ומעמידו על בשר חי ·
ולקות זה פוסל בין בכוליא בין בריאה · מים עכורין או
סרוחים · בכוליא טריפ' אבל מים זכים כשר בין בכוליא בין
בריאה · מוגלא כשר בריאה ופוסל בכוליא · בד"א בזמן
שהגיע אחת מכל אלו במקום חריץ · אבל לא הגיע למקום
חריץ כשירה · חוני הוא זה ומסוכנת כשירה : ניקבה
הכוליא כשירה · ואף על פי שהגיע הנקב למקום
חריץ וכן הדין כשנחתכ' הכוליא · הכוליא שהקטינה טריפה ·
כמה תקטין ותהא טריפה · בבהמה דקה עד כפול ובגסה
עד כבילה בנוכית · ויראה לי וזקא שהקטינה מחמת חולי ·
אבל אם הקטינה מתולדתה כשירה ומראיתה מוכחת עליה ·
ויש מגדולי המורי' שהורו שאינטריפין שבכולי' בכוליא שבעוף ·
ואע"פ שיש לדון ולאסור כבר הורה הזקן · נפלה לאור ונחמרו
בני מעיה אם ירוקין פסולה ואם אדומים כשירה · בד"א
בלב וקורקבן וכבד · מפני שאלו אחמים בתולדתן · ומחמת
מכות אם חזרו להיות ירוקין · והפך בבני מעי' שאם האדימו
טריפה · לפי שבתולדתן ירוקין הם · זה הכלל ירוקין שהאדימו
והאדומין שהוריקו טריפה · י"א שאין טריפה זה נהוג אלא
בעוף הואיל ועורו רך ואינו עומד מפני חום האש · אבל
בהמה שעורה קשה ועומד בפני אש ומגין · ואין דברים
מחוורים שהרי כלל אמרו כל טריפות שמנו חכמים בבהמה
כנגדן בעוף · ויתר עליהם העוף נשבר העצם אף על פי
שלא ניקב קרום של מוח · שינוי מראה זה מחמת שעתידה
מכות אם לינקב ולפיכך שיעור ירוקתן כשיעור נקיבתן מה
נקיבתן במשהו אף ירוקתן במשהו · וי"ל לי שאפילו לא
הוריקו הלב והקורקבן לחלל טריפה שמכות אש שורפת היא
ונוקבת והרי היא כדרס שבדרוסה · ירוקין שהאדימו ושלקו
והוריקו כשירה כיון שחזרו למראיהן בידוע שלא האדימו או
מחמת מכות אם אלא עשן בעלמא הוא שנכנס בהן · בד"א
בירוקין שהאדימו אבל אדומים שהוריקו אף על פי ששלקו
והאדימו טריפה · ואין אומרים בטריפות זו דומה לזו · אדומין
שלא הוריקו ושלקו והוריקו טריפה שהרי נתגלה שנכוו אלא
שלא היתה המכוה נכרת אף על פי שלא מנו חכמים הריאה
בכלל האדומין שהוריקה יראה לי שהוא הדין והוא הטעם אף
מפני

וכנפיהם ורגליהם מתדבק בהם · ונשיבא לעוף נופל לארץ עמהם ומתפרק ולפיכך אם נדבקו בהם שתי כנפיו שם חוששין לו משו' רסוק אברי' אבל כנף אחד אין חוששין שעדיין נעזר ונסמך על הכנף השני : נפולה זו שאמרו ה"ה והוא הטעם בשלא נפלה אלא אפילו דרסה בכותל או שרצצתה בהמה או אדם ברגל ויראה לי שלא מחמת חשש נקב אמרו שאלו כן אין לו בדיקה שא"א לבדוק מחמת נקב כל האברים שנקיבתו במשהו ולא חששו לנפילה אלא מחמת רסוק אברים. שמא נתרסקו עד ששינו מראיהן ונכאבו ועתיד' היא למות מחמת כאבה ורסוק אבריה · לפיכך נפולה שלא שהתה מעת לעת ולא עמדה על רגליה ושחטה טריפה · ואין לה בדיקה שכל שלא שהתה מעת לעת חוששין שלא נתחזק עדיין טבעה לעלות ולהראות מראה שינוי הריסוק אפשר שיש רסוק ואינו ניכר · שהתה מעת לעת אעפ"י שלא עמדה צריכ' בדיקה : בדקה ולא נמצא בה אחד מן האברי' הפנימיים מרוסק כשירה עמדה על רגליה אף על פי שלא שהת' צריכה בדיקה · הלכה כשירה לגמרי · ואינו צריכה בדיקה ואף על פי שלא שהת' מעת לעת · בד"א כשהלכה הלוך יפה כדרכה · אבל הלכה והיא צולעת צריכה בדיקה שאין הילוך זה מוציאה מידי ספק : מעשה הי' בבהמה שהיתה מהלכת והיא גוררת רגליה האחרונים ונבדק חוט השדרה ונמצא פסוקה ולפיכך אין צ"ל שאם פשטה רגלה להלוך ולא הלכה שאין זה מוציאה מידי ספק וצריכה בדיקה · וכן אם ננערה לעמוד ולא עמדה אינה מוציאה מידי ספק ולפיכך אם לא שהתה מעת לעת אף על פי שננערה לעמוד ולא עמדה טריפה ואין לה בדיקה · עוף שנחבט על פני המים ושט מלא קומתו על פני המים אם ממטה למעלה שט הרי זה כהילוך בהמה ואין צריך בדיקה · ואם מלמעלה למטה שט אין זה כהילוך ואומרים · שמא לא מכחו שט אלא עם מרוצת המים שאט שט : הפיל שם עץ או קש וקדם העוף את העץ או את הקש כשר ואינו צריך בדיקה שידוע מכחו שט עד שקדם את העץ הנתון עמו במים · בדיקה זו שאמר צריכה כנגד כל החלל · הסימנים אינן צריכין בדיק' שקשין הן אצל נפילה · נמצא אחד מן האברי הפנימים מרוסק · אפילו היה אותו אבר מן האברים שאם נטלו או חסרו או שנקבו כשירה כטחול וכליות וכבד טריפה · שהריסוק מכאיבה יותר מן הנטילה והנקיבה :

שבורה ג' מינין יש בשבורים ואלו הן נשברו רוב צלעותיה והגלגולת שנשברה · אע"פ שקרום של מוח קיים · שבורת רגלים · כ"ב צלעות גדולות שיש בהן מוח יש לה לבהמה חוץ מצלעות קטנות שיש לה סמוך לכסלים ואותן צלעו' אין להן מוח · צלעות גדולו' אלו י"א מכאן וי"א מכאן וכל אחת תקוע בחוליות שבשדרה כצלי במכתש · ועוד יש לבהמה חוליו' בשדרה בסוף הכסלי' שאין צלע תקועה בהן כלל נשתברו רוב הכ"ב צלעות גדולות שאמר שיש להן מוח בין שנשתברו כל הי"א שבצד אחד בין שנשתברו מב' צדדים טריפה בד"א כשנשתברו מחצין ולמעלה אבל לא נשתברו רובן או שנשתברו רובן מחצין ולמטה כשירה נעקרו מן החוליות והחוליות קיימות דינן כשבורין ובין נעקרו ובין נשתברו ברוב ב' הצדדים שהן י"ב · נשתברו הצלעות הקטנות בין כלפי מעלן ובין כלפי מטן כשירה · נעקרה צלע אחת וחצי חוליה עמה טריפה: ויראה לי דווקא בצלעות גדולות אבל בקטנות שאין בהן מוח אפילו נעקרה חצי חוליה עמה כשירה · נעקרה חוליה אחת כולה אפי' מאותן שהן בסוף הכסלים שאין צלע תקוע בה טריפה לפי שנעש' גסטרא : נשברה רוב הגולגול' טריפה · רוב זה שאמר בין רוב גובהה אע"פ שאין רוב הקפה בין רוב הקפה אף על פי שאין רוב גבהה · נפחתה הגולגולת ר"ל שנחסר' הגאוני' ז"ל אסרוה · ויש מתירים ודברי הגאוני' עיקר · ועוד שדבריהם דברי קבלה הם · וכמה תפחת ותחסר כסלע ואפילו כסלע מצומצם פחות מכסלע כשירה · עוף המים כאווזות שלנו ששוטות תמיד במים קרום המוח שלהם רך וכל שנשבר העצם אפי' מיעוטו טריפה · וכמו שבארנו בניקב קרום של מוח · נשתברו רגליה ונחתכו טריפה · בד"א בעצם העליון הסמוך לגוף הוא העצם הנקרא קולית · נשבר העצם האמצעי ונחתך והוא הנקרא שוק שבו צומת הגידין אם למעלה מצומת הגידין נשבר ונחתך יש מן הגאונים זכרונם לברכה שמתירים ויש מגדולי המורים שאסרו ויראה לי כן עיקר וכן ראוי להורות : נשבר העצם ויצא לחוץ אלא שלא נחתך אם עור ובשר חופין את רובו מותר ואם לאו דינו כנחתך לפיכך אם עצם הרגל הנמכר עם הראש הוא · האבר אסור ובהמה מותרת · ואם עצם הקולית הוא בין האבר בין הבהמה אסורה · ואם עצם השוק הוא לדעת הגאוני' זכרונם לברכה אבר אסור ובהמה מותרת · והוא שתהא צומת הגידין קיימת ולדעת האוסרים בנחתך גם זה הבהמה אסורה · וכבר כתבנו שהדעת מכרעת בזה וכן ראוי להורות · רוב שאמרו צריך שיהא בו רוב עביו ורוב הקפו · ועור ובשר שאמר לא שיהא העור לבדו מציל כבשר אלא צריך בשר עמו ומי שהורה שהעור כבשר לא נתכוונו דבריו · גדולה מזאת אמרו שאילו היה חופה העור מחצית של שבר ובשר מחצית אינו מציל עד שיהא רוב בשר · היה עור משלים ר"ל שהיה הרוב בשר ועור משלים את חפיית רוב השבר כשירה · בד"א בבהמה וחיה אבל בעוף שעורו רך כבשר אפילו מחצה עור ומחצה בשר כשר · ויראה לי שעור לבדו אינו מציל אפילו בעוף

דין מקום

כשרה · ב' בני מעיין היוצאים מן הבהמה כאחת טריפה · וכנגדן בעוף כשירה · לפי שאין דרכה של בהמה בכך ולפיכך יתר היא · וכל יתר כנטול דמי · אבל בעוף דרכו הוא ואין דנין אותו כיתר בד"א כשיוצאים בבהמה מלמעל' ונמ"ש כאחד או שיש באורך הפילול יתר מכאלבע · שאין חוזרין ומתערבין · אבל אם קודם שמתחילין להתפלל יש ברוחב המעי כרוחב אצבע · ואין באורך הענף היוצא יותר מכאלבע · וחוזר ומתערב בתוך המעי כשרה · מעי היוצא מבית הכוסות להמסס כשירה · שאין זו נחשב כיתר · שכל העזים המדבריות כן יש להם · אבל מעי היוצא מבית הכוסות לכרס יתרת היא וטריפה · שני סניא דיבי טריפה · ומקלת נוכחאות יש שכתוב בהן שאם שופכות אהדדי אחת הן וכשירה : הכרס הפנימי שניקב טרפה · ואיזהו כרס הפנימי יש מי שאומר כל מה שהוא נראה ממנו כשהטבח פורע ופותח מן הירכי' עד לחזה וכל הצד ממנו שהוא נתון בין הצלעות · זו היא הכרס החיצונה ואינו נאסר בנקיבת משהו כמו שיתבאר · ויש מי שאומר שכל הכרס כרס הפנימית · ואיזהו כרס החיצונית בשר החופה את רוב הכרס ולזה דעתי נוטה : המסס שניקב כלפי חוץ ר"ל כלפי הצד שאינו מתחבר אל הבית הכוסות · אף על פי שלא ניקב אלא מקצת עביו יש מי שאומר שלא אמרו נקב בחוץ אלא כלפי חוץ כמו שאמרנו · ויש שמתירים עד שינקב מעבר אל עבר ויצא הנקב לחוץ ממש · ולזה דעתי נוטה : בית הכוסות שתי עורות יש לו · ואם נקב זה בלא זה כשירה · נמצא בו מחט מצד אחד הופכין אותו · ובודקין אותו מבחוץ · אם נמצא עליו קורט דם בידוע שניקב לחוץ · שאם לא כן דם זה מהיכן בא · אם לא נמצא עליו קורט דם כשרה · נמצא המחט בשני לקדין בין בהמסס בין בבית הכוסות אם נמצא קורט דם סביב המחט בידוע שהוא קודם השחיטה · ואם לאו בידוע שהוא לאחר שחיטה · ומה שכתב' נקב זה משאר נקבים שאתה אוסר אע"פי שלא נמצא עליו קורט דם · מפני שיש כאן מחט ואילו מחיים נקובה היה כהן סביב המחט הדם ונדבק בה · המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה במקום שהם דבוקים ומתחברים אע"פי שהנקב מצד לצד כשרה :

הקנה מתפצל לג' קנים למט' מן החזה · א' פורש לריאה · וא' פורש ללב וא' פורש לכבד · ואיזהו הפורש ללב חלב שעל גבי דפני הריאה · וכל אחד מאילו השלשה נידון כריאה ונקיבתו במשהו : ניטל הטחול כשירה · טחול זה ראשו אחד עב והשני דק · ניקב בראשו הדק כשירה · ואין צ"ל אם נחתך שם · ואם ניקב בראשו העב טריפ' בד"א בשלא נשתייר בעביו שלא ניקב כעובי דינר זהב · אבל אם נשתייר בעוביו כעובי דינר זהב שלא ניקב כשרה : עובי דינר זהב לא ידענו שיעורו ונראה לי שהוא כחות מחצי עביו · נחתך במקום עוביו יש מי שמתיר · ולי נראה שהיא אסורה מספק : ב' טחולים שנמצאו לבהמה בין שהן יוצאין מב' קרות ת · בין שהאחד יוצא מהשני לעולם כשירה · ויש מרבותיי זכרונם לברכה שאמרו אם הם מחוברים בראש העב שלו דכל יתר כנטול דמי עם מקומו דמי · ואם ניטל מקום העב של טחול טריפה · ונראה לי שהיא כשירה · שלא אמרו אלא כנטול דמי כלומר כנטול מן המקום אשר נתחבר שם וכשאתה נוטל את היתר עדיין ישאר כל עובי עיקרי הטחול ואפילו לא נשתייר בעוביו דינר זהב כשרה · ויש לחוש למעשה לדברי רז"ל : טחול של עוף עגול ואינו דומה לשל בהמה · ולפיכך יש מי שהורה שאין הנקב פוסל בו · ועליו אנו סומכין שכבר הורה הזקן :

ניקב הקרקבן טרפה · קורקבן זה יש בו כיס שנקלף ממנו ואם ניקב הוא וכיסו קיים · או שניקב הכיסו והוא קיים כשר · ניקבו שניהם זה כנגד זה והלב הטהור הגדל עמו סותמו כשר : גג הזפק נידון כושט ונקיבתו במשהו ואיזה גג הזפק מקום שנמתח עם הוושט · ונראה שהוא מתחיל לשפע כלפי הוושט ונעשה על הזפק ככסוי על הקדירה : קוץ שנכנס לחלל הבהמה או העוף הרי זה טריפה ואין לה בדיקה שכל שנכנס בדוחק לחלל חושין שמא עם כניסתו ניקב אחד מכל האברים שנקיבתן במשהו · ואי אפשר לבודקן מחמת נקב : פסוקין כיצד · ב' מינים יש בפסוקין · ואילו הן פסוקת הגרגרת ונפסק חוט השדרה · נפסקה הגרגרת ברוב חללה טריפה · היה רוב חללה קיים אף על פי שנפסק רוב הקנה כשירה · ניקבה הגרגרת נקבים שיש בהן חסרון מצטרפים לכאיסור · שאילו נחסרה הגרגרת בכאיסור טריפה כמו שיתבאר · ואם ניקבה נקבים שאין בהם חסרון מצטרפים לרוב חללה כאילו נפסקה · ובעוף שהגרגרת שלו קטנה חותך כל אותו מקום שהוא עשוי נקבים נקבים ומשים על פי הקנה · ואם חופה כל אותה החתיכה את רוב פי הקנה בין מה שנקב ממנה ובין מה שהוא בין נקב לנקב טרפה ואם לאו כשירה · נפחתה הגרגרת כמין דלת שלא נטל הפחת אלא תלוי עומד וזקוף שם כדלת על פי ארובה אם הפחת גדול כדי שיכנס ויוצא בו איסר · טריפה · ואם לאו כשירה · הואיל ועוד הדלת שותם הנקב · ניטלת רצועה מן הגרגרת לאורך הגרגרת מצטרפת לכאיסר · נסדקה הגרגרת לארכה ולא חסרה כלום טריפה · בד"א כשנסדקה כולה · אבל נשתייר ממנה אפי' משהו · למעל' ומשהו למט' כשיר' שכל שהיא פוסטת לואר הסדקין מתדבקין וחוזרין לבריאותן נפסק חוט השדרה טריפה · בד"א כשנפסק רוב עורו אבל אם

גאונים ז"ל שאם כל גג האומא · מהשלמת כל האוזן ולמטה דבוק בשדרה כשיר' שכך מראין הדברי' שזו כך היא בברייתא בד"א בשכל הגג דבוק ע' השדרה · אבל אם היה שם פילול שאין הגג כולו דבוק ע' השדרה טריפ': גג האוזן שהוא סרוך ע' השדרה כשירה · שכל מה שהוא למעלה מהיתוך האוזן יש לו דין החיתוך האוזן · ויש מי שאוסר בזה: מחט שנמצאת בריאה · אם שלימה היא בודקין אותה ואם אינה מבצבצת כשירה · חזקה דרך סמפונות נכנסה המחט · בין שנכנסה דרך הושט בין שנכנסה דרך קופה · בא לפנינו חתוכה אין לה בדיקה והרי היא כספק טריפה ואסורה: חוששים שמא אם שלימה הייתה לא הייתה עולה בנפיחה · מחט שנמצאת בכבד בין שהיא שלם · בין שהיא חתוך רואין אם דרך קופה נכנס כשירה · נכנס דרך הושט ר"ל שחדודו של מחט למטה כלפי חלל הבהמה טריפה חוששים כל שהוא נכנס עד מקום הכבד והודו למטה ועובר דרך נר שמא עם כניסתו ניקב · והרי זו כספק טריפ' האסורה בד"א במחט גסה אבל במחט דקה אפי' נכנסה דרך קופה טריפה · שהרי מצויה היא לנקוב אפי' דרך קופה ואין אנו בקיאין במחטין איזו דקה ואיזו גסה לחלק בין כך ובין כך אסורה · ויראה שאילו הייתה גסה כגרעינה של תמרה כשרה שהיא אינה עשויה לינקב · גרעינ' שנמצא' במרה כשירה דרך סמפונות נכנס' והיא אינה יכולה לינקוב · בד"א בגרעינ' של תמרה אבל גרעינה של זית הואיל וראשיה חדין הרי היא כמחט וטריפה מחט שנמצא' בטרפשא טריפה · וכן אם נמצאת בלב · נמצאת בכרס או בקרקבן העוף בין כך ובין כך כשירה · עם האוכלים והמשקים היא נכנסת ואינה נוקבת · חמשה אונות יש לריאה שלש מימין הטפ' אותה ושתי' מן השמא' חסרו או שנתחלפו טריפ' · הותירו בין מן הימין בין מן השמא' כשיר' · הרבה בהמות שיש להם יותר וחיות יתירה זו אפי' אינה עומדת בדרת האונת כשירה שהרי עינונייתא דוורדא אינה עומדת בדרת האונות · ורוב הבהמות יש להן וחיות · בד"א מבפנים אבל מגבה אפילו לא היתה אלא כעלה של הדס טריפה ויש אומרים שאפי' פחותה מכאן טריפה · היו אונות שבימין חסרות עינונייתא זו שהיא עומדת מן הימין משלמת · היו לה שתי עינונייתא דוורדא יש מי שאוס' אפי' אחת לא התירו אלא בדוחק מפני שמקב' בהמו' יש להם והגאונים ז"ל התירו ולהן שומעין שדבריהם דברי קבלה הם · הריאה שדומה לבקעת שאין לה חיתוך האונין טריפה · ויש אומרים שאם יש סדק כמראה הפרש ביניהם כשירה שתים הנה אלא שדבוקות זו בזו · ויש מי שאומר שאם דבוקות זו בזו עד שאינ' נראות כשתים אם היה ביניהם הפרש כמין עלה של הדס בין בראשן בין באמצען בין בסופן

כשירה · ואם לאו אחת היא וטריפה · ב' אונות שנדבקו כולן זו בזו בשירכה · וכשאתה נותן האצבע ביניהם מתפרקת אותה סירכה ממנה ובההיא כשירה ממ"נ שהרי היתוך יש להם ואפילו נכרכו כבר אמרנו שכל מקום רבילתן כשירה: ניקבה הקיבה טריפה · ואם היה חלב של היתר סותם כשירה · אבל חלב שעל הקבת אינו סות' · לפי שאת' חלב טהור כותם · חלב טמא · אינו סותם · אפילו חלב חיה שהוא טהור כל שכמוהו בבהמה טמא אינו כותם · ניקבה המרה טרפה וכן הדין אם ניטלה או שחסרה ואפי' בעוף · ויש שאומר חסרה בעוף כשר · הואיל ויש בעופות שאין להם מרה כתורים ובני יונה · ואין נכון · שאין לוקחי' ראי' ממין לשאינו מינו: הורו מקצת הגאוני' ז"ל ברוגם לברכ' ריאה שאין לה מרה טועמין במקום המרה אם נמצא מקומה מר כשרה בידוע שבלועה היא במקומה בכבד ואם לאו טרפה · מרה שניקב' וכבד כותמת כשרה · ניקבה ואיפשר לתלות בסכין או ביד טבח כשרה · הריא' שיש בה ב' מרות טרפ' כל יתר הרי הוא כנטול · אם הייתה אחת ונראין כב' נוקבין אותה · אם שופכות זו לזו אחת היא וכשרה · ואם לאו שתים הנה וטרפ': נוקב' הדקין טריפ' ואפי' הייתה ליחה סותמ' אינ' כתומ' ואפי' הגות' ליחה הדבוק במעי שיוצא' ממנ' על ידי דוחק · היה חלב טהור סותם כשיר': חלב טמא סותם טריפ': שאין חלב טמא סותם: בהמ' שיצאו ממנ' בני מעיה והפך בהן והחזירן טריפ' ואפי' שלא נקבו ואפי' לא יצאו ונמצאו מהופכין טריפ' · דכל שנהפכו בני מעיה אינה יכולה לחיות:

חלחולת שניקב' טריפ' · בד"א שלא במקום הדבק · אבל במקום הדבק אפי' ניטל כולו כשיר' · לפי שהירכים מעמידין אותם והוא שנשתייר ממנה ממקום הדבק כמלא הרבע אצבעות בשור · ובבהמה דקה לפי שיעור זה הכל לפי גדלו · והכל לפי קטנו · הדקין הסובבין סביב הכנתא שניקבו לחבריהם כשרה · שהאחד מגין על חבירו · ואין צ"ל אם ניקבו לכנתא שהכנתא חלב טהור הוא · וכבר ביארנו שחלב טהור סותם · נקבו הדקין במקום שאיפשר לתלו' בסכין או ביד הטבח כשר' שהרי אומרין תולין בודאות · ניקבו ואין ידוע אם קודם שחיט' · או לאחר שחיט' · אם רצה להקיף מקיף · ואם תשמש ביד באילו תמשמש גם באילן שהוא נוקב עכשיו לידע אם ידמו אם לאו: בהמה שהלעיט' קורטי חלתית וכל דבר שנוקב בני מעי' טריפ' · שכל העומד לינקב כנקוב דמי · הלעיטה דבר שהוא לה סם המות כעלין של חלתית · או הרדופני או שהיית' מלוכנת או שהיא מעושנת או אחוזת דם · או ששתת' מים הרעים אע"פ שדברים אלו כסם המות לבהמה כשרה · שאין זו אלא כמסוכנת ומסוכנת

ויצאו · או לאחר שחיטה ניקבו כשירה חזקה לא יצאו אלא לאחר שחיטה · והרי זה כבא זאב ונטל בני מעיים · והחזירו כשהם נקובים דתולין להקל בזאב · כל טריפות שמנו חכמי' בבהמה ובעוף אין צריך לחזור אחריה' · דחזקת בהמה ועוף כשר לפי שרוב בעלי חיים בריאים הם · ואפי' הריאה בחזקת כשירה היא · ולמה הצריכו לבדוק בה יותר משאר הטרפיות · לפי שהסירכו' מצויין בה · ולפיכך הצריכו לכתחילה לבדוק בה מחמת סירכות · וכן נוהגין בכל ישראל ומה טעם אמרו בסירכא שהיא אוסרת · י"א לפי שאין סירכא בלא נקב · וי"א שיש סירכא בלא נקב ומה טעם אסרו מפני שהריאה נופחת תמיד · ומתוך שהיא מתנענעת מושכת לכאן ולכאן · והסירכא מתפרקת וקורעת קרומות הריאה · וכל העומד ליקב כנקוב דמי ולזה דעתי נוטה · לפיכך אונות הריאה שנסרכו זו לזו אם כסדרן הן כשירה · ואפילו שלא בבדיקה · מפני שכך רביעתה ורבילתה של בהמה בחיי הבהמה · ושוכבות הן זו על זו ולפיכך אין הסירכא מתפרקת · אבל אם נסרכו שלא כסדרן טריפ' · ואפילו בבדיק' אין מתירין אותה:

איזהו כסדרן כל שהן מסתרכו' מחתוך של זו לחתוך של זו הסמוכה · אבל מחתוך של ראשונה לחיתוך של שלישית · ואפי' מחתוך של זו לגב של שנייה הסמוכה לה · או מגב לגב טריפה · וכן הורו הגאונים ז"ל · יש מי שאומר שאפי' מחתוך לחתוך שאמר אין מורין בה להקל עד שתסרך כולה מראשה ועד סופה · שכל שיש פילול ביניהם בראשו או באמצעו או בסופו מתנועעות ומתוך ניענוען מתפרקות · ולא כן הורו הגאוני' ז"ל אלא כל שהיא מחיתוך לחיתוך כשירה ואפי' נסרכת באלכסון מראש של זו לסוף' של זו · סירכה שהיא יוצא' בשיפולי הריאה פסולה שהיא כאילו נסרכת מן הגב · ובין שתהא נסרכת משיפולי לשיפולו · ובין שתהא נסרכ' משיפולי לחיתוך האונא טריפה · אונא שנסרכ' לאומא שבלב' מחיתוך לחיתוך יש מי שאוסר ונתן טעם לדבריו שלא הוזכר הכשר סדרן אלא באונו' אבל הכשר אומא לא הוזכר · וגדולי המורים הורו · שהכל דין אחד וטעם אחד יש להן כל שהן כסדרן זו היא רבילתן וכשירה · וכן הורו הגאונים · ועל זה ראוי לסמוך · כל מקום שתסרך הריאה בין לגרגרת בין לחזה בין לשמנונית הלב בין לטרפשות טריפה נסמכה האומה אל הדופן בסירכא מביאין סכין שפיה יפה · ומפרידין אותה מן הדופן · ואם יש מכה בדופן אע"פי שיש למחוש בריאה תולין סירכא זו בדופן וכשירה ויש מי שאומר שכשירה לגמרי ואפי' בלא בדיקה וכזה הורו רוב המורים · ואם אין מכה בדופן תולין בריאה וטריפה עד שתיבדק · ויש מן הגאונים ז"ל שהתירו ואמרו שאם אין מכה בדופן טריפה ואין לה בדיקה · אפי' לא העלתה הריאה למחיט · ואם יש מכה בדופן כשיר' וצריכה בדיקה · וכן נוהגין ברוב המקומות · וכן ראוי להורו' והורו גדולי הגאונים ז"ל · שאין להקל ולהחמיר בשיש מכה בדופן אלא בזמן שכל הסירכא יוצאת מתוך המכה : אבל אם נסרכה במכה וחוץ למכה · הרי זו כשאין שם מכה ודנין אותה בשאין מכה בדופן לכל דיניה' · וכן הורו גם גדולי האחרוני' ז"ל:

נסרכה הריאה באחת מהמקומות · שאין הנקב פוסל בה כחזה וגרגרת ושמנונית הלב והטרפשות דינה כדין הסמוכה לדופן · ואם יש מכה באחד מהן תולין בהן להקל כדרך שתולין במכה שבדופן · והוא הדין לכל שאר הדינין שבארנו בריאה הסמוכה לדופן · וכזה הורו הרוב המורים: ויש מגדולי האחרונים ז"ל שהורו שלא נאמרו דברי' הללו להקל אלא בדופן · מפני שהוא קשה להסתרך · אבל שאר המקומות רכים וקלים להסתרך אל הריאה · כמו שהריא' קלה להסתרך אליהם ולפיכך אין תולין בהן להקל וכן נהגו במקומנו ומעול' לא שמענו במקומנו במי שנהג היתר בריא' הסמוכה לשאר המקומות · ואפי' בשיש מכה באחד מהם · ואפי' בבדיקה · דברים אילו שאמרנו · אין הפרש בין סרוכה לסמוכה · וזו וזו אחת הן · אונא שנקבה ונסתרכה בסירכה אל הדופן · והדופן סותמתה אם סירכה זו נסרכת בבשר שבין הצלעות כשירה לפי שסתימת' יפה וחזק' · ואם סירכא על הצלעות טריפה · נסתבכה לעצם ולבשר · יש מי שהורה להיתר · ויש מי שהורה לאסור · ובכמה מקומות עושין מעשה להקל בדבר זה · ושמעתי כי יש מתירין אפילו בכולה נסתבכת אל הצלעות שגם הצלעות מחופין עור ובשר ולא אמרו סביך בבישרא אלא למעט בשלא נסתבכת כלל דכל שהיא מסתבכת על הבשר היא מסתבכ' בד"א בשניקב' האונה לגבה שהדופן סובב עליה וסותמת · אבל ניקבה מבפנים טריפה · ניקבה בשיפולי האונה וסירכה יוצאה אל הדופן טריפה חוששים שמא מבפנים היא באה וטריפה · כל בדיקה שאמר אם בשתיו בפושרין · ואם בקיץ במים קרים לאחר שעמדו בבית משנשאבו ונתחממו בחום היום · וכל סירכות שאמר אין הפרש בין שתהיה עבה וחזקה · ובין שתהיה דקה שבדקות לא כהללו שממעכין ביד ואם נתמעכה תולין להקל · שאין סירכא זו אלא ריר · וכל שנוהג כן כאילו מאכיל טריפות לישראל · שזה לא שמעו' לחכמי' בשום מקום · סירכה היוצאה בין מהאונות בין מהאומה בין מן החתוכים · בין מן הגב · והיא תלויה ואינה נסרכ' למקום אחר מותר' · ויש אומרים שצריכה בדיקה · ויש מתירין אותה לגמרי בלא בדיקה ולזה דעתי נוטה · עינוניתא דוורדא כל מקום שהיא נסרכת טריפה · ואפי' נסרכת לכיס שלה · הורו משמן של

גאונים

אותה · ואם יש נקב בתחתון ולא בעליון מתוך שהעליון דק · והמים הקרים מותחין אותו כשמתקשה · הקרום נקרע ואם מושיבין אותה במים חמין הרבה מכווצין אותה · ואפילו יש שם נקבים נסתמין · ואין זו בדיקה יפה · לפיכך אין לה בדיקה יפה אלא במים הפושרים · הפשר שאמרו בהפשר' המים של ימות הקיץ לאחר שעמדו בבית קלת לאחר שנשאבו :

ריאה שהאדימה בין שהאדימה כולה · בין שהאדימה מקצת' כשירה · אדמימות שאמרו אפי' חזק שבאדומים · שאין אדמימות אלא מחמת שלא נבלע בה דמה ויש מי שאוסר כשהאדימה הרבה ואינו נראה כן :

ריאה שיבשה מקצתה טריפה · ואין צ"ל אם יבשה כולה שכל מקום שיבש בריאה עתיד לינקב והרי היא כנקובה וטריפה בד"א כשיבשה הרב' עד שהיא נפרכת בציפורן · אבל לא הגיע ליבשות זו כשירה כיון שאין האויר שולט בה עדיין היא מתלחלחת וחוזרת לבריאותה · למקה כולה אף על פי שאינה יבשה אם למקה ביד שמים מפחד רעמים וזועות וכיוצא בזה כשירה · ואם בידי אדם ששחט הרבה בהמו' לפני' או כיוצא בזה טריפה · ומהיכן יודע הדבר זה מושיבין אותה במים מעת לעת אם חזרה לאיתנה בידוע שהוא בידי שמים וכשירה · ואם לאו בידוע שהוא בידי אדם וטריפה · ובאיזה מקום מושיבין אותה בסתיו מביאין כלי חרס שאינו מחופה באבר מפני שאינו קר הרבה · וממלאין אותה מים פושרין · ומושיבין אותה בתוכה והוא שיהיו המים פושרין כל מעת לעת · ובקיץ כלי חרס מחופה אבר לבן וממלאין אותו מים קרים כמו שהן ומושיבין אותה שם כל מעת לעת :

יש מראית שפוסלי' את הריאה כמו שיתבאר ויש מראות הנראין כשינוי מראה בריאה ואינם פוסלין אותה : וכל מראה שפוסל אותה שיעורו כנקב ובמשהו · וכל מראה שאינו פוסל אותה אפילו נהפכו כולה לאותה מראה כשירה נהפכה לגוונים הרבה מן המראו' שאינם פוסלים אותה אין אומרים כיון שנהפכה לגוונים הרבה נתקלקלה זו הרבה · ועתיד לינקב · אלא כל שלא נראה בה אחד מן המראות הפוסלי' בה כשיר' :

הריאה שנצפחה ונתלבנ' ונעשית כמראה הבקעת או שנקשית וממש' כמשוש הבקעת טריפה · שחורה טריפה · ואם אינה שחורה הרבה אלא שהיא כמראה הטחול כשירה · ירוקה כמראה הביצה וכמראה הכשות · וכמראה הכרכום טריפה · היית' ירוקה ככרתי כשירה מראה זה לא מחמת לקותא הוא · אלא מחמת שלא נבלע בה דמה · נשתנית · נתראית' למראה הכבד כשירה · למראה הבשר טריפה · ויש אומרים שאם ממשה כמשוש הכבד כשירה · וכמשוש הבשר טריפה · כל המראות הללו שפוסלין בריאה כיצד עושין נופחין אותה ואם כשהיא עומדת נפוחה חוזרת למראה · כשר כשירה שהריאה בגוף הבהמה נפוחה היא · וכן הורו הגאונים ז"ל :

הריאה נופחת ומונחת על הלב · ואם היית' אטומה ואינה יכולה להכניס הרוח ולהקיף טריפה · ולפיכך נמצא בה מקו' מטומט' מביאין סכין וקורעין סמוך ממש למקום המטומטם · ואם מחמת מוגלא הוא כשירה · ואם לא מניחים קש או כנף ואם מבצבצה כשירה · ואם לאו טריפה · נחסר בשר הריאה מבפנים וקרום שלה קיים כשר וחסרון שבפנים אינו חסרון ·· לפיכך נימוקה הריאה ונתרוקן חלק ממנה אף על פי שמקום הריקן שבה מחזיק רביעית כשירה והוא שקרום שלה קיים · נימוק בשרה מבפנים ונמס עד שהוא כמים כשירה · ובלבד שיהו סמפונות הריאה קיימים כיצד יודע דבר זה מביאים קערה מחופה באבר ושופכים אותה בתוכה · ואם נראו בה הורידין לבנים בידוע שאילו הם סמפונות הריאה שנימוחו וטריפה · ואם לאו כשירה · סמפון הריאה שניקב לחבירו טריפה לפי שחבורו קשה ואינו מגין · אבל ניקב לבשר הריאה כשירה שהבשר רך וכתוס יפה ומגין עליו:

הריאה שעלו עליה אבעבועות אף על פי שקרוב לאבעבועות הגדולות בין עור לבשר שיקרעו הקרו' אפילו כן אין חוששים להם · ואין צריכין בדיקה אפילו הן גדולות ככד · ויש מי שהורה שצריכים בדיקה אם מלאה מים זכים או מוגלא כשירה · ואם מלאים מים עכורים או מים זכים סרוחים טריפה · ויש מי שהורה שצריך לבדוק בסמפון שתחת האבעבועות לידע אם ניקב אם לאו ואין דברי' אילו מחוורים · ב' אבעבועות סמוכות זו לזו בריאה אין להם בדיקה אלא אוסרים אותה מיד · לפי שהן עתידות לדחוק זו על זו · ומתוך דוחקן תבקע אחד מהן והרי היא נקובה וכל העומד לינקב כנקוב דמי :

היתה אחת ונראית כשתים נוקבין אותה בקוץ ואם שופכת למקום אחד אחת היא וכשירה ואם לאו שתים הנה וטריפה · אבעבוע שעלה בשיפולי הריאה · הורה בעל ההלכות ז"ל שאם מקיף אותו בשר הריאה מכל צד ואפי' כל שהוא כשירה · ואם לא הרי הוא כיתר וכל יתר כנטול דמי · והרי היא כנקובה וטריפה ואף על פי שהדברים אילו אינם מתקבלים אל הדעת מן הראוי לחוש לדבריו: שדברי הגאונים ז"ל דברי קבלה הם· אבעבוע שנמצא נקוב בריאה · ולא נודע אם מחיים ניקב · או לאחר מיתה ניקב אין מקיפין ומדמין אלא הרי הוא מספק כנקוב מחיים וטריפה אבל מקיפין בריאה ואפי' מריאה לריאה בד"א ובהמה דקה לבהמה דקה · אבל לא מדקה לגסה · ולא מגסה לדקה · מורינא והם התולעים הנמצאים לאחר שחיטה בריאה שניקבו ויצאו ולא נודע אם מחיים ניקבו

הוכו · או כלב הכה אותן ואין צריכין בדיקה · אלא באותו המקום בלבד שהדם מבעבע · וכן אם לא ניקב בפני' ממש כשירה · ויראה לי דוקא בשיש לפנינו כלב והתול או חתול וקנה שיש לפנינו דבר שאפשר לתלות בו להקל · אבל כשבא לפנינו כך ולא ידענו במה· אין תולין אלא במצוי בין להקל בין להחמיר · וסעד מצאתי לדברי בדברי קצת מגדולי המורים הראשונים : ארי שנכנס לבין השורים· והוא שותק והן שותקין ובא אחד מהן ונמצא צפורן במוטה תחובה לו בגבו בין שהיתה צפורן יבשה בין שהיתה לחה אין אומר' כיון שלא שמענו אותם צווחין צפורן זה היתה בכותל תחובה ושור זה בכותל נתחכך ונשבה לו צפורן בגבו אלא חוששין שמא ארי זה דרסו ונשמטה צפרניו ונשבה לו בגבו דכל כיוצא בזה חוששין לספק דרוסה : ולא לזה בלבד אנו חוששין אלא לכל השוורים שבדיר שכבר בארנו שאין אומר שכך רוגזו של כשהרג אחד מהם · אבל דרס ולא הרג אדרבה רוגזו הוא ביותר ומכה ודורס : מעשים בכל יום שחתול נכנס למקום שהתרנגולים שם ואין חוששין להם · ויש נותנין טעם לדבר שאין החתול דורס אלא במקום שיש מצילין אבל במקום שאין מצילין אין לו דריסה · ואין ממש בדברים אלו ואפשר שהחתולים הנמצאים אצלינו בני תרבות הם עם התרנגולים שבבית וכל שלא ראינו שרדף אחריהם והכה אין חוששין לו · וראוי לחוש להם : ספק דריסה ששהו י"ב חודש בידוע שהיא כשירה· ואם נקיבה כל שנתעברה וילדה ואם עוף כל שטעונ' לידה שסימן טריפה בזכר י"ב חדש ובנקיבה כל שטעונה לידה · מהו להשהות ספק דרוסה עד שידע שטעון ותלד או שתתקיים י"ב חדשים · אם רבים הם אסור שמא מתוך שהם רבים ישכח ויבא לאכול אחד מהם · אסור למכור דרוסה וכספק דרוסה לעכו"ם גזירה שמא יחזור וימכרנה לישראל והוא לא ידע :

נפולה טריפ' כיצד בהמה שנתגלגל' ונפלה מן גג גבוה עשרה טפחים חוששין שמא נתרסקו אבריה · וכן אם היתה עומדת על רגליה ונפלה בבור או במקום נמוך בזמן שיש מכריסה ועד מקום שנפלה שם עשרה טפחים יש בו משום רסוקי אברים פחות מכאן אין בו משום רסוקי אברים · שאין חבט' בפחות מעשרה בד"א בשנפלה מעצמה אבל הפילוה אחרים בכח אפילו בפחות מכאן יש בו משום רסוקי אברים· לפיכך שוורים המנגחים זה את זה והפילו זה את זה לארץ יש בהם רסוק אברים : בד"א כשלא אמדה נפשה · אבל אמדה נפשה אפילו נפלה מגג גבוה כמה מרדעות אין חוששין לה· אפילו לא הלכה ולא עמדה אין חוששין לה דכתב הוא שראוה· ואפילו נפלה מארובה באמצע הבית שאין לה במה שתאחז לצפרניה ותסתרך · ואין צ"ל אם היתה ארובה סמוכה לכותל שזו מסתרכת ואוחזת בצפרניה קצת בכותל ואינה נפלה בכח הפילוה אחרים ואמדה נפשה אע"פי שנפלה בכח וגדמע קל גניחתה אין חוששין לה לפי שנועצת צפרניה בקרקע ונעזרת· לפיכך שוורין המפילים לארץ בבית המטבחים אין בהם משום רסוקי אברים · מעשה היה בשור שקשרוהו בבית המטבחים והפילוהו בכח והתירוהו · הפילוהו אחרים בכח אם נפלה על מתניה אין חוששין לה משום רסוק אברי' לפיכך גנבים שגנבו בהמה מן הדיר אע"פי שכותלי הדיר גבוהין עשר' טפחים אין חוששין להם · חזקה על מתניה משליכום כדי שירוצו לגניהם ולא יצטרכו לשאת אותם בחיק · וכן בשעה שמחזירין אותם אם מחמת תשובה שעשו החזירום אין חוששין להם · דכל המחזיר מחמת תשובה זהיר הוא שלא יפסידנה ולפיכך אינו משליכה אלא על מתניה ואם מחמת יראה השיבה חוששין לה : הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אף על פי שהיא כואבת ואינה עומדת אין חוששין חזקה היא שהפילה עצמה · וכבר בארנו בכל שהיא אומדת את עצמה אין בו משו' רסוק אברי' : בהמ' שהיא גוררת את רגליה אין חוששין לפסיקת חוט השדרה אלא אמר שמא שגרונא אחזה · והוא כאב הירכים : מעשה ובדקוה ונמצא חוט השדרה שנפסק ואעפ"כ אמר שכל כיוצא בזה אין חוששין לה ואין צריך לבדוק לפי שחולי שגרונא מצוי ואין פסוקת חוט השדרה מצוי בד"א שלא נודע שנפלה אבל נודע שנפלה חוששין שמא עם נפילתה נפסק חוט השדרה וגוררת רגליה שפסיקת חוט השדרה מצוי עם כח נפילתה : עובר שנולד אף על פי שבית הרחם מקום צר אין חוששין משום רסוק אברי' לפיכך אם קים לו שכלו לו חדשיו שוחטו ביום שנולד ואינו חושש :

בהמה שהכו אותה במקל והוא' המקל מראשה ועד זנבה או מזנבה ועד ראשה אין חוששין לה · ואם פסק המקל באמצע השדרה או שיש קשרים במקל חוששין שראש המקל במקו' שהוא כלה מכה בכח ומרסק וכן קשר המקל : וכן אם הכה את הבהמ' לרוחב השדר' חוששין שמא נפסק חוט השדרה עוף שנחבט על פני המים בכח יש בו משום רסוק אברי' · נפל על גלימא מתוחה אם כפולה היא אין בו משום רסוק אברי' · ואם לאו יש בו משום רסוק אברי' · רשתות שיש בהן קשרים ונפל עוף בתוכן יש בו משום רסוק אברים · וכן אם נפל על גבי דק דק של פשתן או ע"ג פשתן שהוא ולא נופץ או ע"ג חריות של דקל · או ע"ג אבק דרכים וכל חול גס · או על חטים ושעורים ומיני קטניות אם עומדים בכליו על חטים אעפ"י שאינם עומדים בכלי · יש עושין אחיזת עץ ומושחין אותו בדבק כדי לצוד צפרים שהם נחים עליהם וכנפיהם ·

ולא בפנים כשירה : הפרש יש בין דריסה לקוץ שהארס כל כי שלנו והאדים בשר כנגד בני מעיים טריפה כמו שאמר ואע"פ שלא ניקב הציפורן לחלל וקוץ עד שתינקב ממש לחלל חוששין שמא נגע באחד מן האברים שנקיבתן במשהו ונקבן בהמה אין לה בדיקה בדריסה לפי שהושט אין לו בדיקה מבחוץ ולאחר שחיטה א"א לבודקו וחוששין שמא במקו' הארס שחט וי"א שיש לה בדיקה שהארס שורף ואפילו היה שוחט במקום הארס אדמימותו ניכרת בלידי בית השחיטה . בדק ולא האדי' הבשר אפי' מבחוץ אם סמוך לדריסתו בדק כשיר' בידוע שלא דרס שאלו דרס בשר היה מאדי' במקו' דריסתו לא בדק סמוך לדריסתו יראה לי שחוששין לה שהרי חוששין לספק דרוס' והוששין שמא שינה מראיו מבחוץ והבריא ויורד ונוקב מלמטה . האדים הבשר מבחוץ ואפי' בעוף הורו מק' הגאוני' ז"ל שאין אנו בקיאין עכשיו בדריסת הנדרסין ואין סומכין על בדיקתינו . וי"א שסומכין על בדיקתינו שאין לדין אלא מה שעיניו רואות . ולא בספק דרוסה בלבד בודקים וסומכין על בדיקה אלא אף בודאי דרוסה בודקים ומגירין . וצריך בדיקה יפה : צפרים קטנים ובני יונים האדמימות נמצאת בהם ובדיקתן קשה ולעולם אין בודקין אותם מבפנים . ומדברי גדולי המורים יראה שארס הנץ אינו אדום כ"כ ואינו ניכר ולפיכך אין לו בדיקה . איזהו שיש לו וכמה יש לו דריס' . הארי יש לו דריס' בכל בהמה ואפי' בשור הגדול ובחיה ואפי' גדולה שבחיות ואין צ"ל בעופות . הזאב יש לו דריסה בבהמה דקה ובחיה דקה ואפי' בגדול שבדקו' ואין צ"ל בכל העופות הזאב אין לו דריסה בבהמה גסה ואפילו בקטנה שבגסות כעגלים הדקים . כל חיה טמאה שאינה גסה מן הזאב אין לה דריס' בגדולה שבדקה בכשבים ועזים ואפי' היתה גסה כזאב . אבל יש לה דריסה בגדיין וטלאין וכ"ש בעופות . ואם היא גסה מן הזאב דינה כזאב ויש לה דריסה בדקה אבל לא בבהמה גסה . ואפי' שהיא גסה כארי . היתה גסה יותר מן הארי הרי היא כארי ויש לה דריסה בכל . חתול ונמייה יש להם דריסה בגדיין וטלאין וכ"ש בכל העופות אבל אין להם דריס' בכשבים גדולים : שועל שדרס גדיים וטלאים חוששין לו מספק אבל לא בכשבים גדולים . ויש לו דריסה בכל העופות : החולדה אין לה דריסה בבהמה כלל ואפילו בעופות ואינה עושה אלא כמעשה קוץ בעלמא שאם נשך בשן או דרס ברגל ונקב לחלל חוששין לו כדרך שחוששין לקוץ שניקב לחלל : כל העופות אין להם דריסה בבהמה כלל . ואפי' בגדיים וטלאים ואין עושין בהן אלא כמעשה קוץ בעלמא : דריסת העוף בעופו' כיצד . הנץ והוא הנקרא אספר"בייר יש לו דריסה בכל מיני העופות הדקים כיונים וכיוצא בהם וכ"ש בצפרים אבל לא בגסים כתרנגולים ואצ"ל באווזין . בד"א בתרנגולים גדולים אבל בקטנים יש לו דריסה : הנס שהוא הנקרא אס"טור וי"א שהוא פלקון יש לו דריסה בכל העופות ואפי' בגסי' שבגסי' . שאר עופות טמאי' שהם למטה מן הנס יש להם דריס' בעופו' שכמותן . אבל לא במינים הגדולים מהם . ואם למעלה מן הנס יש לו דריסה בכל העופות כנס . שהנס וכל שלמעלה ממנו אמרו שיש להם דריסת בכל עוף גס : וי"א דכל שהוא גס מן הנץ יש לו דריסה בכל העופות והראשון נ"ל עיקר ; כל אלו שאמר יש להם דריסה על דרך שאמר . ואפילו במקום שאין לו מצילין : דריסה שאמר אינה אלא ביד אבל ברגל דחיה לא שאין הרגל עושה אלא כמעשה קוץ בעלמא . ואין דריסה אלא בצפורן אבל בשן לא . ואין דריסה אלא מדעת הדורס כיצד נפל הדורס על הנדרס אין זו דריסה לפי שאין מטיל את הארס אלא מדעת ואין דריסה אלא מחיי' של דורס ושל נדרס אבל לא לאח' מיתת אחד מהם . כיצד הרי שדרס ונעץ צפורן בגבו של נדרס ועד שלא הוצי' הציפורן הומת הדורס או נשחט הנדרס הרי זה כשר לפי שאין דריסה אלא בסוף שבשעת הוצאת הצפורן הוא מטיל הארס . בד"א כשראינוהו מתחילה ועד סוף שלא הוציא צפורן משע' שדרס אבל בא לפנינו וצפורן תחוב בגבו לא . חוששין שמא דרס וחזר ודרס שכן דרך הדורסים . אחד מהדורסין שנכנס לבית הנדרסין חוששין שמא דרסן . בד"א כשהוא שותק והם מקרקרים אבל בזמן שהם שותקין והוא שותק אין חוששין פעמים שגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ואינו מזיקו . ובידוע שאילו היה מזיקן היו צווחין . היה הוא והם צווחין אין חוששין להם כל שהוא צווח בידוע שהוא ירא מהם . נכנס וחתך ראש אחד מהם אין חוששין לכל השאר שבהריגת זה שפך חמתו . בד"א כשהרג אבל פצע אחד מהם ולא הרג חוששין לכולן דכ"ש שחמתו בוערה בו כשהצילה עצמה ולא הרגה . בד"א כשנכנס בכלוב מלא עוף או בדיר של בהמה שהוא להם מקו' צר שאין שם דרך לברוח . אבל ארי שנכנס בחצר' שהבהמו' רועות שם אפי' שמצינו צוחות והוא שותק אין חוששין להם שאני אומר ברחו מפניו ולא השיגם . נסתפק לנו אם נכנס בדיר אם לאו אע"פ ששמענו' מקרקרין וצווחין והוא שותק אין חוששין לו שאני אומר שמא לא נכנס ואם נכנס שמא לא נגע באחד מהם . ועוד שרוב הבהמות והעופות בחזקת שאין נדרסין הן . נכנס ולא ידענו אם כלב היה או זאב היה תולין להקל מן הטעם שאמרנו שלא אמר חוששין לספק דרוס' אלא בענין זה שאמר למעלה :

בהמה או עוף שבאו לפנינו כשהן מבעבעין דם . ולא ידענו במה נכאבו תולין להקל ואומר בקנה הוכו

הריאה בהשמט'הגף בדק את הריאה והרי היא עולה בנפיח'
כשירה: גידין יש בבהמה ובעוף שאם ניטלו או נפסקו טריפה
והן נקראין צומות הגידין · כמה גידין הן שהן בדין זה ·
בבהמה שלשה ובעוף ששה עשר · באיזה עצם גידין אילו
ברגל בעצם האמצעי הנקרא שוק · מהיכן מתחילין
עצם קטן יש שמתחבר בין שוק זה לרגל הנמכר עם הראש
והוא הנקר'ערקוס למעלה מאותו העצם מתחברים וצומתין
הגידין האלו ועולין ומתפשטין בשו'עד שהן מתרככין וחוזרין
כעין בשר · נפסקו או ניטלו הגידין שעל הערקו'עצמו כשיר'·
נפסקו או שניטלו למעלה מן הערקוס והוא המקו' שהטבחים
תולין טריפה יש גידין במקום הזה כלפי חוץ שהזנב מכה
עליהן · ויש כלפי שנים כנגד גוף הבהמה ואינו בדין זה אלא
פנימיים כלפי גוף הבהמה · ועד כמה מתפשטין י"א בשור
כמדת ע"ז אצבעות · וי"א שאין מתפשטין אלא כמו ד'אצבעו'
ובבהמה דקה לא נתנו חכמים שיעור אלא במראיהן וכל שהן
קשין וגסין ולבנים הרי אלו צומות הגידין · אבל מה שהן
מתחילין לרכך אין להם דין צומות הגידין · וכן הקטני' ודקים
מקום שאינם לבנים כ"כ אלא שהם לבנים קצת ועינם מזהיר
כעין הזכוכית יש מי שאוסר · והגאונים ז"ל מתירין · גידין
אלו יש מהם שנבלעים בתוך אחרים כזכרות בנקבות · ואות'
שנבלעים אינם בכלל צומות הגידין · שלש' גידים אלו שבבהמ'
האחד עב וגם והשנים דקים ממנו הרבה · נפסק או שניטל
האחד העב כשירה שהרי נשאר רוב מניין קיים · נפסקו או
שניטלו השנים הדקים כשירה שהרי נשאר רוב בנין קיים
שהאחד העב גם משניהם · לעולם אין הבהמה נטרפ'מחמת
צומות הגידין עד שילך רוב בנין ורוב מניין · נפסק קצת אחד
מהם כשירה עד שיפסק רוב כל אחד ואחד · בעוף יש ע"ז
גידין בעצם האמצעי והוא השוק ומתחילין במקום שמתחילין
בבהמה וסימן שלהם כסימן שבבהמה · חומר בשל עוף שאם
ניטל או נפסק אחד מהם טריפה · נפסק רוב אחד מהם ·
יש מרבותי מתירין עד שיפסק רוב כל אחד ואחד כדרך שאמ'
בבהמה · ויש מי שאוסר כל שנפסק אפי' רוב אחד מהם :
נימל הזפק טריפה · אבל ניקב כשירה א"כ ניקב בגגו
שהוא מקום שנמתח עם הוושט : ניטלה האם · יש
אומרים בשל עוף טריפה · ובבהמה שחיותה גדול כשיר' ·
ויש מתירין כאן וכאן ולזה דעתי נוטה: ניטל הטחול וכן שנטלו
הכליות כשירה · וכבר כתבנו דין נקב הטחול בענין הנקובין
ודין ניקבו הכליות ושאר דיניהן בלקויין : קרועה טריפה ·
כיצד הכרם החיצונה שנקרעה טריפה איזהו כרס החיצונה
בשר החופה את רוב הכרס · אבל כל הכרס כרס הפנימות
הוא ונקיבתו במשהו : בשר זה לא שיקרע רובו ממש אלא כל
שנקרע ונמצא רוב מה שהו'חופה את רוב הכרס · נקרע ממנו
טפח אף על פי שהוא גדול טריפה נקרע ממנו
רוב החופה את הכרס אע"פ שאין הקרע בטפח טריפ'· קרע
זה שאמר יש מגדולי המורים שהורו אע"פ שלא נקרע קרע
מפולש עד שיראה מתחתיו בכרס אלא כל שנקרע רוב עביה
של בשר טריפה· ולא ירא'לי כן אלא עד שיקרע קרע מפולש:
חסרה כיצד · ב' מינים יש בחסרון ואלו הן הריאה שחסר
רוב מניין האונין שלה · וחסרת הרגלים · הריאה
שחסרה כבר נתבאר ד נס למעלה עם דיני הריאה : בהמה
בת ג' רגלים טריפה בד"א בחסרה ברגל אבל חסרה ביד
כשירה חסרת רגל שאמר בשנחסר העצם העליון שהרי הוא
כבוקא דאטמא דשף מדוכתי' · וכן אם חסר העצם האמצעי
שהוא השוק שהרי היא כנחתכו רגליה · אבל חסרת הרגל
הנמכר עם הראש כשירה שאפילו נחתך שם כשירה כבר
אמרנו שכל מקום שהחסר טריפה היתר טריפה שהית'כנטול
דמי · ולפיכך אם היתה יתירה ברגל טריפה · בד"א כשהיית'
בעלת ג' רגלים לפי שכשאנו רואין את היתר כנטול ממקומו
הרי היא כחסרת הרגל · נמצאו לה שני רגלים דבוקים זה
לזה · יש מרבותי שאומר שאם נדבקו במקום שאם נחתך
היתר עם מקומו טריפה הרי אנו רואין אותו כנטולי'וטריפה·
ולא יראה לי כן שלא אמר כל יתר כנטול דמי עם מקומו אלא
כל יתר כנטול דמי ר"ל כנטול היתר ולפיכך כל שניטל
ממקומו ועושה אותו טריפ'בנטילתו טריפה · ואם לאו כשיר'·
וראוי לחוש לדברי רבותי שאמרו להחמי'בשל תורה : כל אבר
שנאמר בו שאם היה חסר טריפה כך אם ניטל טריפ' · אבל
כל אבר שנאמר בו שאם ניטל טריפ'אם נבראת חסרת אותו
אבר · יש מגדולי המורים שאמרו שהיא כשירה שאם לא כן
נמצאת החסירה והנטולה אחת· ולא יראה לי כן שהרי הכבד
אחד מן המנויין בנטילתו וכל עצמו לא אמרנו נטולת הכבד
אלא מפני המרה ואם נבראת בלא כבד טריפה שגם היא
חסרת המרה היא ולא מנו נטולה וחסורה אלא ללמדך שאחד
הניטל ביד ואחד שחסר מן התולדות טריפה שלא ליתן פתחון
פה לבעל הדין לחלוק ולומר דדוקא שחסרה מתולדתה אבל
היא לה וניטל כשירה או להפך :
דרוסה טריפה כיצד · א' מן הדורסין שדרס במי שדריסתו
טורפתו בודקים את הנדרס מכנגד המוח ועד
הירכים ואם האדים בשר מבפנים טריפה שהארס מפעפע
ויורד ונוקב האברין שכנגדו והרי הן כנקובין · לא האדי'בשר
מבפני'כשרה· הסימנים קשין הן אצל דריסה ולפיכך אין דרים'
שולטת בהם אלא א"כ היה הארס רוב עד שנבר והאדימו
הסימנין עצמן לצד חללן · האדימו בפנים במשהו ואפי' קנה
טריפה · שהארס שורף ועתיד לשרוף רובו · האדימו מבחוץ
ולא

רוב עורו קיים אף על פי שנפסק רוב המוח שבתוכו כשרה׃ נתקלקל המוח שבתוכו הרבה עד שהוא רך כמים שאם ינקב העור ישפך המוח כקיתון או אפילו נמס ונחתך עד שאם מעמידין אותו ביד ונועט מרוכי שהוא חוץ ליד שוהה ואינו יכול לעמוד מפני כבדו · חוששים שמא לקות׳ היא · ומחמתו הוא שאינו יכול לעמוד והרי זו אסורה מספק: נתקלקל המוח או שנתרוקן קצתו מאלין כשיר׳ · ומהיכן מתחיל חוט השדר׳ · ממקו׳ שמתחיל לימשך מן הפולין שהן ע״פ הקדירה שהמוח מונחין בתוכה ולפנים כלפנים מן הפולין וגרון כלחוץ והפולין עצמן כלפנים ובמשהו כמוח · ועד היכן חוט השדרה שאנו חוששין לפסיקת עורו ולהפסיד מוחו כמו שאמרנו · עד הפרש׳ השלישית · פרשה זו׳ מה היא חוט השדר׳ עובר מנהמוח ועד סוף הזנב דרך ישרי וחוט כל השדרה וכל החליות · וכשהוא סמוך לירכים מתפצל ממנו פצול · והם ב׳ חוטין · א׳ יורד והולך כלפי צד ימין · וא׳ כלפי צד שמאל ועוד הולך חוט השדרה ונמשך כלפי יריכים ומתפצל ממנו פיצול שני והם גם כן ב׳ חוטין כראשוני׳ וכן עוד פיצול שלישית · וכל מקום שנפסק חוט השדרה עד הפיצול השלישי טריפ׳ משם ואילך כשירה · נפסק השלישי כשירה : שאינו אלא כבשר חוט השדרה · של עוף מתחיל מן הפולין שאמרנו עד למטה מן האגפים · מה הן אגפים שאמר יש אומר עד למטה מן המקום שהאגפים מחוברים לגוף ויש אומרים עד למטה ממקום שהן שוכבות על הגוף :

נטולין כיצד שבעה מינים יש בנטולין · ואילו הן ניטלה הכבד · ניטלה לחי התחתון · או העליון · ניטל טורה והיא הגלודה · בוקא דאטמא דשף מדוכתיה · ניטל צומת הגידין · ניטל הזפק ניטלה האם : ניטלה הכבד טריפה בד״א שלא נשתייר ממנה כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה · שהיא המקום שהיא תלויה · אבל נשתייר ממנה כזית במקום זה וכזית במקום זה כשירה ובעוף הכל לפי גדלו והכל לפי קטנו · לא היו שני זתים אלו שלימים · כל אח׳ וא׳ במקומו · אלא מתלקטין או כרצועה או מרודדין שיש מהם בכענין זה כזית במקום מרה · וכזית במקום חיות׳ טריפה · נתלדלדה הכבד כולה מן המקום שהיא מחוברת שם ועדיין היא מעורה בטרפשין של כבד כשירה שהרי יש כזית במקו׳ מרה · וכזית במקום שהיא חיה : יבשה הכבד במקום מרה או במקום חיותה טריפה · בד״א כשהיא נפרכת בציפורן דיבש כנטול דמי אבל לא הגיע ליבשות זה כשירה · הכבד שהתליעה אפילו במקום חיותה ובמקום מרה · כשירה · ואין צ״ל בשאר מקומות שבה · בהמה או עוף שנמצאו לה ב׳ כבדים יש אוסרים · לפי שאמר כל יתר כנטול דמי לומר שהיתר כחסר · ויש מי שאומר שלא אמרו כחסר אלא כנטול

כלומר עם מקומו שהוא דבק בה · ולפיכך אם הם מחוברי׳ בכזית של מקום מרה · או בכזית של מקום חיותן טריפ׳ ואם לאו כשירה · ויראה לי שלא אמר כנטל עם מקומו אלא כנטול כלומר כאילו היתר נטל ממקום שהוא בו · ולפיכך כל אבר יתר שאם ינטל ממקומו עושה אותה טריפה אסורה ואם לאו כשירה · ולפיכך יתרת הכבד כשירה דכשאתה נוטל את היתר אין עושה אותה טריפה · ומכל מקום לראשונים שומעין להחמיר בשל תורה · בהמה או עוף שנפלו לאור ולא נחמרו בני מעיה אלא שהוריקה הכבד בראש העבה שבה שאינה כנגד בני מעיים אם ירקות זה כנגד המרה או כנגד כל מקום חיותה יראה שהיא טריפה שכל שהוריק מחמת מכות אש הרי הוא כנטול חום המכוה נוקב ויורד כנגדו והרי הוא כנטול · וכן נראה שהורו קצת המורים · ויש להתישב בדבר · שני מיני ירקות יש · ירוק ככרתי · ירוק כזהב · וירקות זה שאמר הוא הירוק ככרתי · שאילו הירוק כזהב כבד שהוא שמן עינו כעין הזהב : שמפונות הכבד והן המזרקים שהדם מתבשל בתוכם שנקבו בין שנחתכו ואפילו חתך שיש בו חסרון כשירה · וקל וחומר הדברים ומה נטלה הכבד ונשתייר ממנה במקום מרה ובמקו׳ חיותה כשירה נחתכו המפונות או ניקבו לא כ״ש ויש מי שאוסר ואין דבריו מחוורין במקום הזה :

ניטלה כל עורה של בהמה טריפה · ואם נשתייר ממנה קצת כשירה שהוא מציל עליה · היכן ישאר עורו זה יש מגדולי המורים ז״ל שהורו שצריך להשתייר כרוחב סלע על פני כל השדרה ויש מי שהורה שצריך ברוחב סלע על פני כל השדרה וברוחב סלע על ראש פרק ופרק מפרקיה וכרוחב סלע על מקום טבורה : ויראה לי שאם נשתייר ברוחב סלע על מקום טבורה כשירה · אלא שיש לחוש לדברי הראשוני׳ באיסורי תורה ואין מתירין עד שיהא כרוחב סלע על פני כל השדרה ועל ראש כל פרק ופרק ועל מקום טבורה · ניטל אחד מג׳ מקומות אלו ר״ל או מקום כל השדרה או מקום כל ראשי פרקיה או מקום טבורה אע״פ שכל שאר העור קיים הרי זה ספק טריפה ואסורה · העוף שניטלה טלתה כשירה : ניטל לחי התחתון כשירה אבל אם ניטל לחי העליון יש מי שהורה שהיא טריפה וראוי לחוש לדבריו · בוקא דאטמא דשף מדוכתיה שניטל ממקומו והוא ראש העצם העליון שברגל המחובר אל הגוף טריפה · בד״א כשנפסקו הגידין ונתעכלו · אבל אם לא נתעכלו אע״פ שנפסקו כשירה · ראש התחתון של עצם זה המחובר על השוק שניטל ממקומו יש אוסרי׳ ואע״פ שלא נתעכלו הגידין ולא נפסקו ויש מתירין ואפי׳ נפסקו ונתעכלו ולזה דעתי נוטה וכן יראה לי עיקר · שמוטת יד בבהמה בכ״מ כשירה אבל בעוף אם נשמטו גפיה טריפ׳ חוששין שמא ניקבה

שמרה ניקבה הלקין הכרס הפנימי שניקב לחוץ בית הכוסת שניקב לחוץ · תרבץ הוושט שניקב · קנה הלב שניקב · קנה הריאה שניקב · קנה הכבד שניקב · סימפון הריאה שניקב לחבירו נקב הטחול בעוביו ובעוף נקב הקורקבן וכסויו · וגג הזפק · כל האברים אילו שהנקב פוסל בהם אם נטלו הרי זו טריפה : חוץ מן הטחול שאם ניטל כשירה : לפי שאף הוא אין כל נקב פוסל בו · שאם נקב בראש האחד שלו כשירה ולפי שכל אברי אילו הנטילה פוסלת בהן הוצרכו חכמי׳ לפרוט בטחול · שאם ניטל כשר · מוח זה ב׳ קרומות יש לו · עליון עב וקשה · והתחתון דק ורך · ניקב זה בלא זה כשירה · ויש מגדולי המורים שהורו בה שאם נקב התחתון לבדו טריפה · אבל נקב העליון ולא נקב התחתון כשיר׳ בד״א חיה ועוף שאינו עוף המים · אבל עוף המים הואיל וקרומו רך כל שנשבר העצם אע״פ שלא נקב קרום של מוח טריפה הוואת המצויות במים הרי הן כעוף המים : מוח שנתרכך עד שהוא נשפך כקיתון טריפה · אינו נשפך כקיתון אבל נתרכך עד שנכנגד בחוט השדרה אם אין מעמידין אותו לא היה עומד טריפה · אם לא הגיע לשיעור ריכוך זה אע״פ שנתכדר כשירה · עצם שהמוח נתון בתוכו יש בו חלל גדול כעין קדיר׳ ויש על פיה כלפי השדרה כעין שני פולין וכל מה שבקדיר׳ עד הפולין והפולין בכלל ניזון כמוח ונקיבתו במשהו · התחיל למשוך מן הפולין ולחוץ · הרי זו כחוט השדרה · ואינו אסור עד שיפסיק רוב עורו כמו שיתבאר :

ב׳ עורות יש לו לוושט ואם נקב זה בלא זה כשירה ניקב זה שלא כנגד זה טריפה עורות אילו אין נדבקין זה בזה · פעמים בזה עולה וזה יורד · והיו הנקבים זה כנגד זה ולפיכך טריפה · עלה קרום בוושט מחמת המכה · ונסתמו הנקבים אינו מועיל שעתיד הוא לחזור ולינקב · ב׳ עורות אילו הפנימי לבן · והחיצון אדום · ואם נתחלפו נעשה הפנימי אדום · והחיצון לבן · לקות׳ הוא וטריפה · ויראה שאם נתחלף האחד לבדו כשירה · לא יהא זה בנתחלף חמור מנקב שחברו מגין עליו · וראיתי מן החכמים שנסתפקו בזה ויש לחוש לדבריהם · אחר שעור החיצון זה אדום הוא אין לו בדיקה · הפי׳ אלא כספק נקב · ולפיכך עוף שהיה מבלבל דם צריך בדיק׳ סימנין ובודק קנה ומוח · ומהפך וושט ובודק מבפני׳ · אבל בהמה אין לה תקנה · לפי שהיא צריכה בדיקה ואין לה · תרבץ הוושט שניקב טריפה · ולפיכך כל מקום שניקב הוושט מן המקום שנתחבר על הלחי ועד הכרס אין לו בדיקה · אלא כל שניקב טרפה · המוצא קוץ תחוב בוושט מבפנים חוששים שמא נקב ויצא לחוץ וטריפה · בד״א בשנמצא קורט דם בנקב או סביב הקוץ · אבל לא נמצא עליו קורט דם · בידוע שהוא לאחר שחיטה וכשירה ומקצת מגדולי המורים אמרו בין כך ובין כך ולזה דעתי נוטה בד״א בשנמצא הקוץ תחוב בוושט אבל נמצא בוושט ולא נתחב בו כשירה · הרבה בהמות יש שרועות ואוכלות את הקוצים : נתחב הקוץ בוושט כמו שאמר יש מי שאומר שאין לו בדיקה · שאין בדיקה בעור החיצון · ואפילו אל הנקב · ויש מי שאומר יש לה בדיקה מבחוץ כנגד הנקב וכמו שאמרנו :

הגרגרת שנקבה למטה מן הכוז שאין השחיטה כשירה בו ניזון כריאה ובמשהו : שלשה חללים יש ללב אחד גדול באמצעו ושנים קטנים אחד מימינו ואחד משמאלו · וכל שניקב לאחד מהן טריפה · ניקב וכתמו הלב הטרפשה אינו סותם שאינו מחבק אלא עומד עליו כשבע · לא ניקב לבית חללו כשיר׳ · בד״א בניקב מחמת חולי · אבל ניקב בקוץ או בסכין או כיוצא בזה טריפה וגם מחמת נקיבתו של לב הלא הוזכרו קוץ זה או מחט זה שניקבו מבחוץ אין לו ד״ך כאן אלא שבלעתה הבהמה דרך וושט ונקב הדקין ויצא או נכנס דרך דופן · וכבר אמר בקוץ עד שהנקב לחלל ונראה פעמים אמרו מכני שהאברי׳ הפנימיים · שנקיבתן בכל שהוא רבים חוששי׳ שמא עם כנים או פגע ונגע באחד מהן ואין להם בדיקה · לפיכך אפילו נמצא מחט בחלל הבהמה טריפה מחששא זו ניקב הקוץ בפניו ונשחטה הבהמה ונמצא הקוץ תחוב מלופן הבהמה לאחד מן האברים כראין הדברים שלא נגע במקום האחד · ולפיכך אם פגע בלב וכו ולא בו ולא ניקב בבית הללו כשירה · ב׳ קרומות יש לריאה והכנימי אדום · ואם ניקבו שניהם באיזה מקום שניקבו טריפה עלה קרום על הנקב ונסתם טריפה · שעתיד הוא לינקב · ניקב אחד מב׳ קרומו׳ ולא ניקב השני כשירה · ויראה לי שאם ניקבו זה שלא כנגד זה אע״פ שניקבו שניהם כשירה נקלף כל הקרום העליון ונשאר התחתון האדום כוורד כשירה · ויש מי שאמר שצריכה בדיק׳ בנפיחה · וראוי לחוש לדבריהם :

הריאה שניקבה במקום שיד הטבח ממשמשת שם תולין ביד הטבח וכשירה וכן כל כיוצא בזה · זה הכלל כל מקו׳ שיש לתלות תולין · בא זאב ונטל אותה והחזירה כשהיא מנוקבת תולין בזאב וכשירה · הריאה שניקבה ועלה עליה קרום טריפה שהקרום עתיד לנקב ולהתפרק · ריאה שהיא מוציאה קול אם יודעין מהיכן הקול יוצא מניחין על אותו מקום כנף רך קש וכיוצא בזה · ונופחין אותה אם מבלבלת שם טריפה · ואם לאו כשירה · לא נודע מהיכן מוציאה קול מושיבין אותה בכלי שיש בו מים ונופחין אותה אם המים מבלבלין טריפה ואם לאו כשירה · באיזה מים מושיבין אותה במים פושרין · שאם מושיבין אותה במים קרים הרבה מקשין אותה ·

שהמתה עושה כן שאין זה אלא הוצאת הנפש · היתה ידה פשוטה וכפפתה הרי זה פרכוס · ואין צריך לומר כשהיתה ידה כפופה ופשטתה וחזרה וכפפתה· בד"א ביד אבל ברגל אפילו פשטה ולא כפפה הרי זה פרכוס· ואין צריך לומר כשכפפת' בד"א בדקה אבל בגסה בין ביד בין ברגל בין שפשטה ולא כפפה בין שכפפה ולא פשטה כשירה · חיה גסה הרי היא כבהמה דקה לפרכוס ששכשה בזנבה כשירה· וכן אם הטילה רעי אם מתרזת כשירה · ואם שותתת פסולה · הייתה גועה אם קולה עבה וחזק כשירה ואם קולה נמוך פסולה · ובעוף אפילו לא רפרף אלא בעינו ולא כשכש אלא בזנבו הרי זה כשר בד"א בשעשה סימנים הללו בסוף שחיטה אבל בתחיל' שחיטה . ואפלו באמצע שחיטה פסולה · סימנים אלו שאמרנו כשהיתה בחזקת מסוכנת אבל היתה בחזקת בריאה אפילו אין בה אחד מן הסימנים הללו כשירה אמרו משמן של גאונים ז"ל דמסוכנת שאמר דכשירה בשיש בה כל הסימנים הללו· לא אמרו אלא בבהמת ישראל ומשום הפסד ממונו · אבל בשל עכו"ם אסורה : ורבותי' אמרו שזו להם מדת חסידות ולא לכל אדם אמרו :

השוחט בהמה מעוברת העובר מותר בשחיטת האם · ואפילו מצא בה בן ט' חי כמו שיתבאר בשער החמישי של בית זה · הוציא העובר אחד מאבריו ונשחטה האם האבר עצמו אסור כטריפה : ומפי השמועה למדנו שזה שאמר הכתוב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לימד על כל שיצא ממחיצתו שהוא כטריפה · ואפי' החזירו אסור · שאין לו תקנה בחזרה כטריפ' שאין לה תקנה לאחר איסורה ואפי' מקום החתך שלא יצא לחוץ אסור ושאר העובר שבפנים מותר· בד"א בשלא החזיר האבר לפנים עד שלא נשחטה האם אבל החזירו בפנים עד שלא נשחטה האם · ואח"כ נשחטה אבר עצמו שיצא אסור ומקום חתך מותר : דבר זה שאמרנו אפי' יצא רובו של אבר ולא נשאר בפני' אלא המיעוט · ואין מטילין בכיצא בזה המיעוט בפנים אחר הרוב בד"א בשלא יצא רובו של עובר · אבל יצא רובו של עובר הרי זה כילוד ואפילו המיעוט הנשאר בפנים אינו ניתר בשחיטת האם · יצא אבר ברוב אבר כגון שיצא רוב ידו · וכשאתה משער מה שיצא · אינו רוב העובר ואילו תטיל מיעוט היד הנשאר בפנים אחר רוב היד והתה רואה כאילו הוציא כל ידו ונמצא שיצא רוב העובר הרי כולו אסור · מטילין אנו מיעוט האבר אחר רובו יצא רובו במיעוט אבר אסור · ואין אומר נטיל מיעוט אבר זה שיצא אחר רוב שבפני' אלא מטילין אותו אחר רוב העובר שיצא ואסור· הוציא ראשו לבדו הרי זה כילוד ולפיכך אם בן שמנה הוא בין חי בין מת הרי זה אסור · לפי שלא ניתר לא

בשחיטת האם · ולא בשחיטת עצמו וכן הדין לבן ט' מת · שאילו בן ט' חי היה ניתר בשחיטת עצמו כמו שיתבאר בשער החמש · הוציא ידו והחזירה ועוד הוציא ידו השניה והחזירה · וכן רגלו והחזירה וכן עד שהשלים לרובו יראה כי מה שנשאר בפנים שלא יצא מותר אע"פ שיצא רובו · כיון שהחזיר כל אבר ואבר · ולא נמצא רובו בחוץ ביחד · אין אנו רואים אותו כאילו נולד רובו · בד"א שלא לאסור המיעוט הנשאר בפנים מחמת אותו רוב שיצא בסירוגין · אבל מה שיצא הרי זה אסו' בד"א בשיצא והחזיר אבל אם חותך והולך מה שיצא לחוץ והשלים לרובו בין כל החתכים הרי המיעוט הנשאר בפנים אסור אע"פ שלא יצא הרוב בבת אחת : דברים אילו שאמר בבן ח' חי בין מת לפי שאין במינו שחיטה · והואיל ולא אינו ניתר בשחיטת האם והרי זה כילוד וניתר בשחיטת עצמו אבל הוציא מיעוטו הרי מה שיצא אסור כטריפה והשאר מותר בשחיטת האם · וכן הדין בבן ט' מת · אבל בן ט' חי כל שיצא ממנו רובו אינו ניתר בשחיט' האם · השוחט את הבהמ' ומצא בה דמות יונה וכן קלוט במעי פרה בין קודם שיצ' לאויר העולם בין לאחר שיצא לאויר העול' · יתבארו דיניהם בשער ה' של בית זה עם הניתרים בלא שחיטה · וכן יתבאר דין חלב בן פקועה שהוציא ידו או רגלו עד שלא נשחטה אמו בשער ה' של בית זה בסוף הטריפות :

השוחט את הבהמ' · ולאחר ששחט את הקנה ניקבה הריא' הרי זה כשירה · שחיי הריאה אינו תלויין אלא בקנ' וכל שנשחט הקנה או רובו הריאה כאילו מונחת בכלי ואינה ראויה לקבל טריפות מעתה · וכן הדין כששחט את הוושט ונקבו שאר בני מעין · שחיי כל שאר בני מעיים אינם תלויין אלא בוושט שחט את הקנה ונקבו בני מעיים או ששחט את הוושט וניקבה הריאה טריפה שיש טרפו' לחצי חיות ויש מגדולי המורים שהורו דכל שנטרפה הריאה או שאר בני מעיים בין סימן וסימן טריפה ואפי' שחט את הקנה ונטרפה הריאה או הוושט ונקבו בני מעיים טריפה ויש לחוש לדבריהם · שחט חצי הקנה ונקבה הריאה או חצי הוושט ונקבו בני מעיים טריפה · שחט חצי הוושט ונקרע או נשרף אותו החצי הרי זו פסולה כאילו נקרע או נשרף ממנו הלד שלא נשחט · ולפיכך אסור לשחוט בסכין שליבנה באור · וכן בסכין שלא נבדקה מג' רוחותיה כמו שנתבאר בשער בנה שוחט : הרבה מיני טרפות נאמרו למשה מסיני חוץ מאילו שמנינו יש מהן נקובין ויש מהן פסוקין נטולין חסרים קרועין · דרוסים · שבורים · ולקויים · תשעה עשר מינים יש בנקובים · ואילו הן · ניקב הוושט · ניקב הקנה למטה מן החזה · ניקב קרום של מוח. ניקב הלב לבית חללו· הריאה שניקבה· ניקבה הקיבה· ניקבה המרה

שחיטתו פסולה · שחט את הוושט ונמצאת הגרגרת שמוטה · ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה או לאחר שחיטה נשמטה זה היה מעשה · ואמרו שחיטתו פסולה · שכל ספק שחיטה פסולה · בד"א בשלא נמצאת גרגרת שחוטה · אבל נמצאת גרגרת שחוטה כשירה · שהרי בידוע שלאחר שחיטה נשמטה שאי אפשר לשמוטה שתעשה שחוטה בד"א בשלא תפס בסימנין בשעת שחיטה · אבל תפס בסימנים שחיטתן פסולה מן הספק שהרי איפשר לשמוטה שתעשה שחוטה בשתפס בסימנין · ויש מן הגאונים ז"ל שאמרו שאף בלא תפס בסימנין שאין מתירין אותו עד שיקיף כיצד מקיפין מביאין בהמה אחרת ושוחטין אותה ואח"כ שומטין את הגרגרת אם דומה לזו שנמצאת שמוטה · אומר אף הראשונה לאחר שחיטה נשמטת · שהרי דומין זו לזו ואם לאו הרי זו פסולה בידוע דמחיים נשמטה שהרי אינה דומה לזו שנשמטה לאחר שנשחטה ולפיכך אין מתירין אותה מן הספק · עד שלא תהא בה תפיסה בסימנין והוא שיקיף · תפס ולא הקיף לא הקיף ולא תפס אין מתירין אותה · שחט את הוושט ופסק את הגרגרת בעוף כשירה · פסק את הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט שחיטתו פסולה · ובבהמה בין שחט את הוושט ופסק את הגרגרת · ובין פסק הגרגרת ושחט את הוושט הרי זו נבילה · שכל שנפסלה בשחיטתה נבילה :

השער השני בשיעור הכשר שחיטה :

השוחט אחד עוף ואחד בהמה צריך לשחוט לכתחילה ב' סימנים גמורים · חוששין שמא לא ישחוט רובן · שחט אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשירה ורובו של סימן כמוהו · שחט שני חצאי סימנים בעוף פסולה · ואצ"ל בבהמה וכן אם שחט אחד וחצי בבהמה פסולה · עד שישחוט רוב שנים באיזה רוב אמרו ברוב הנראה לעינים כשיעור · ולא רוב שאינו משער אלא במחשבת הלב שאין מחצה על מחצה כרוב אבל אם שחט יותר מחציו · ואפילו כחוט השערה שחיטתו כשירה · סימן אחד שאמרנו בעוף בין וושט בין קנה · לא שחט רוב הסימן במקום האחד אלא שחתך כאן מעט ועוד הפך את הסימן וחתך בצדדין · ועוד אם הפך ושחט למטה בפנים הרואים את המפרקת ·.. אם יש בין כל החתכים כדי שיעור הרוב אלו והקיפו של סימן שחיטתו כשירה ואע"פי שאין שם שחיטה מפורעת · ואע"פי שאין החתכים בהקף שוה · אלא שהאחד כלפי הראש והשני כלפי חזה · אין הפרש בדבר זה בין ששחט אדם אחד בשנים ושלשה מקומות בין ששחטו שנים בשני סימנים · שחט את הסימנים באלכסון כקולמוס שחיטתו כשירה · שחט שחיטה העשויה כמסרק שחיטתו כשירה · שאע"פי שאין שם שחיטה מפורעת . אין חוששים לה כמו שאמרנו : מצא חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא כשר · אין הפרש בדבר זה בין שהתחיל לשחט בנקב והוסיף וגמר עד שנעשה רוב · ובין ששחט שלא במקום הנקב ופגע בנקב ונעשה רוב בין מה ששחט ובין הנקב כל שנעשה רוב ע"י שחיטתו הרי זו כשירה : הטבח צריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה לראות אם שחט רובן אם לאו שבהמה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך בביאור במה נשחטה · לפיכך אין הטבח ראוי לסמוך בבקיאתו לומר כיון שהחזרתי סכין בכל צד בודאי נחתכו סימנין עד שיבדוק וידע בבירור · לא בדק בסימנים הרי זו טריפה ואסורה באכילה : רוב דמים שבעוף ושבבהמה הן נגרין דרך ורידין · לפיכך עוף הואיל ודרכו ליאכל כולו יחד בצלי צריך לנקוב הורידין בשעת השחיטה ולא שיהיו הורידין צריכים לישחט בשעת שחיטה · שאם שהה או דרס בהן אינה פסולה · אלא צריך לנקבן בשעת שחיטה שהדם חם ויוצא· לא התכן עד שתקרר הדם צריך לחתוך אותו אבר אבר · חתכו אבר אבר מותר ואפילו לא שחט את הוורידין שחטו לדעת שיחתכו אבר אבר עוף צריך לשחוט את הורידין הואיל וצולין אותו כולו כאחד חוששין שמא ימלך ולא יחתכנו ויצלנו כולו כאחד · בהמה אין דרכה לצלות אותה כשהיא שלימה אלא חותכה אברים אברים · לפיכך אין צריך לשחוט בהן את הורידין · לפיכך גדיים וטלאים שצולין כולן כאחד אסור עד שידע בביאור שנשחטו הורידים · עבר וצלה בין עוף בין בהמה כולו כאחד ולא נשחטו הורידין אסור · ויראה לי שבחטיטת חוטי דם מותר וחוטי דם משליך · ומה שפלטו בבשר כשם שבלע הבשר כך פלט · ויראה לי שצריך ליטול את מקומן · בשלו בקדירה מחטט ומנקר חוטין והשאר אם יש בו כדי לבטל כל החוטין בס' מותר · שחט את הורידין מותר לבשל בקדירה · ואפילו שלם ואף על פי שלא חתך חוטין שבגוף · ויש מגדולי המורים שאסרו ולא ראינו מי שנהג בו איסור ומנהגן של ישראל תורה :

השער השלישי בדברים שהבהמה והעוף נטרפין בהן ואין שחיטתן מתרתן :

בהמה או עוף המסוכנים כשרי' · שלא אסרה תור' אלא נבילה שמתה או הטריפה והוא שיש חסרון בגופה כנקובה או חסירה · או נטולה וכיוצא בזה ומחמת אותו החסרון אינה חיה י"ב חודש · השוחט המסוכנת והיא הבהמה והעוף שמעמידין אות' ואינה עומדת · ואע"פי שאוכלת את הקורות אם פרכסה כשירה · ואם לא פסולה · איזהו פרכוס כל שהיא עושה דברים שאין המתה עושה · ואיזהו דבר שאין המתה עושה בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה אינה פרכוס שהמתה

מיעוט סימנים · ואין הדברים הללו מחוורין כלל · אלא כדי שיפסוק שיעור הבשר שחיטת רוב שנים בבהמה ורוב אחד בעוף

דרסה כיצד השוחט צריך שיוליך הסכין או יביא בשעת שחיטה · כדי שלא יחתוך הסימנים ויחתכם בדרסה כדרך שאדם חותך הלכו · מפי השמועה למדו ששחט אין ששחט אלא ומשך · ולפיכך אם התיז את הסימנים בבת אחת והוא שלא הוליך ולא הביא שחיטתו פסולה · היה שוחט והתיז את הסימנים בהולכה או בהבאה אם יש בסכין מלא צואר והוץ לצואר כמלא ט"ר שחיטתו כשירה · וכן הדין אפילו שוחט בהמות הרבה בבת אחת · אם יש בסכין מלא צואר והוץ לצוארין מלא צואר שחיטתו כשירה · ואם לאו שחיטתו פסולה ויש מי שהורה בשוחט בהמות הרבה ואין בסכין מלא צואר הוץ לכולן שאין פסולה אלא הראשונה ומראשונה ואילך כולן כשירות · שהרי יש באחרות מלא צואר חוץ לצוארין · ויש אוסר את כולן · וכן עיקר · בד"א כשהוליך ולא הביא · הביא ולא הוליך · אבל הוליך והביא אפי' באזמל קטן שאין בו מלא צואר שחיטתו כשירה ובאיזה אזמל אמרו באיזמל שאין לו קרנים · הוליך והביא במחט של רגעין · לא ישחוט מפני שאינו שוחט אלא קורע · שנים אוחזין בסכין אחד ושוחטין ואפילו בשלכסון ואין חוששין שמא ידרוסו זה על זה :

חלדה כיצד השוחט והחליד את הסכין בין סימן לסימן ואפילו שחט הסימן השני מלמעלה למטה כדרכה של שחיטה וחזר ושחט את העליון שחיטתו פסולה · ואין צריך לומר מלמטה למעלה · החליד הסכין תחת העור או תחת צמר המסובך שבצואר הבהמה או שהיתה מטלית כרוכה על צואר בהמה ודבקה על הצואר בזפת וכיוצא בזה או שדבקה היטב על הצואר והחליד הסכין תחת אחת מאילו ושחט אלו פסולות מספק נפלה עליהו על צואר בהמה ושחט תחתיה שחיטתו כשירה · היה שוחט את הבהמה ושחט רוב סימן אחד והחליד הסכין תחת אותו המיעוט שנשאר · ושחט את השני גם זה פסול מספק · שחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה ואח"כ החליד את הסכין ושחט אותו המיעוט כשירה לפי שאין אחר הכשר והרוב כלום :

הגרמה כיצד כל הצואר כשר לשחיטה בקנה משפוי כובע · ועד כנפי ריאה התחתונים ואיזו היא התחתונים שהיא סמוכ' לקנה שהיא עליונה כשהריאה תלויה בקנה והוא כל המקום שהיא פושטת מן הצואר בשעה שהיא רועה כדרכה בלא אונס · ובוושט למעלה כדי תפיסת יד · ולמטה עד מקום שהוושט מתעיר ועושה פרצות פרצות כדמות הכרס · שיעור תפיסת יד שאמרו יש מי שאומר ג' אצבעות · ויש מי שאומר כדי שיתפוס בכל אצבעותיו משני צידי הצואר והוא כדי שיעור רחב אצבע וזו בבהמה וחיה · אבל בעוף הכל לפי גודלו ולפי קטנו משהוא כדי שיוכל לתפוש (לקרו') בשתי אצבעותיו וראוי להתרחק ולחוש לכל השיעורי'· היה שוחט בקנה והגריס חוץ ממקום השחיט' פעמים כשירה · ופעמים פסולה כיצד שחט שליש והגריס שליש ושחט שליש שהיטתו פסולה · הגריס שליש ושחט שני שלישים הורו רבותי ששהיטתו כשירה · ולי נראה ששחיטתו פסולה דבעינן רובא במקו' שחיט' בשעת יציא' חיות' שחט שני שנים והגריס שליש כשירה · מנא אלי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו והשלימה לרוב כשירה · הוושט אין בו דין הגרמה אלא אפילו התחיל לשהוט כל שהוא בתרבוץ הוושט אף על פי שנגמר כל שחיטתו בוושט הרי זו פסולה · לפי שנקובת התרבץ בכל שהוא · הרי שהיה הקנה נקוב באמצעו' ושחט זה למעלה כנגד הנקב ונגע במקום הנקב והנקב השלים לרוב כשירה · ואין זה דומה לשהט ישראל וגמר עכו"ם שכל שחיטה זו נעשית על ידי ישראל · ואין הפרש בין ששחט במקום נקב בחצי קנה פגום בין ששחט ופגע בנקב · השוחט מן העורף שחיטתו פסולה שאין השחיטה אלא בסימנין וכבר נעשית זו נבילה או טריפה קודם שהגיע אל הסימנים : החזיר סימנים אחורי העורף ושהטן שחיטתו כשירה · שלא הקפידה התורה אלא במקום סימני' ולא במקום הצואר · השוחט מן הצדדים שחיטתו כשירה · לפי שהסימנים נשחטים כל שלא חתך המפרקת והבשר שעליה:

עיקר כיצד סימנים שנעקרו שניהם או אחד מהם בין בעוף בין בבהמה אם נעקרו כולן מן הלחי ומן הבשר ואינן אחוזין בבשר שעל הלחי הרי זו אסורה · ולא עוד אלא אפי' נעקרו ונתדלדלו רובן ה"ז אסורה כשנפרקו בכח עד שנעקרו מקומות רבים · אף על פי שאחוזים בשנים ושלשה מקומות · הרי זו אסורה דכל שנתדלדלו כאן וכאן ברובן המיעוט המחובר אין חיבורו יפה· ולפיכך הרי הן כאילו נעקרו לגמרי · אבל נקלף רובו של סימן א' ועדיין מיעוטו מחובר מן הצד האחד הרי זו כשירה· ואין צ"ל כשהסימן כולו מחובר אל הבשר שבלחי אע"פי שנעקר הלחי ונטל לגמרי שהוא כשר · עיקור זה שאמרו אינו עושה אותו טריפה אלא כך למדו מפי השמועה שאין השחיטה בסימנים עקורים ולפיכך השוחט בסימנים עקורי' הרי השחיט' כאילו נחרה · והרי זו נבילה · אע"פי שאמרו שהכשרו של עוף בסימן אחד אם נעקרו אחד מן הסימנים ושחט את השני שחיטתו פסולה · שכך למדוה מפי השמועה· לפיכך שחט את הוושט ואחר כך נשמטה הגרגרת בעוף שחיטתו כשירה · נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט הושט

אכילתן תלוי בכסוי הדם אלא כל שנשחט כראוי מותר באכילה · השוחט וניתז הדם לחוץ וכן דם שעל גבי הסכין בזמן שאין דם שם אלא הוא חייב לגרור ולכסות · ואם יש שם דם אחר שלא הוא · הורו הגאונים זכרונם לברכה שאין חייב לגרור ולכסות שהרי כסה מקצת דמו : ויש מי שהורה שחייב לכסות כל דמו ודברי הגאונים יותר נוחין · ועוד שדבריהם דברי קבלה הם · במה מכסין בכל דבר שנקרא עפר שנ' וכסהו בעפר · לפיכך מכסין בעפר · ובשחיקת זהב שאף היא נקראת עפר שנאמר ועפרות זהב לו וכן באפר שנאמר מעפר שריפת החטאת עפר המדבר אינו נקרא עפר אלא הול גם הוא ואין מכסין בו · שחקו עד אשר דק לעפר מכסין בו · מכסין בזבל דק ובחול דק · איזהו דק כל שאינו צריך כתישה : היה צריך כתישה אלא שהוא נפרך מיד אין מכסין בו עד שיהא דק שאינו צריך אפילו פריכה · מכסין בסיד ובחרסית ובלבינה ובמגופה שכתשן ובשחיקת אבנים ונעורת פשתן דקה · ובנסורת חרשים דקה · אף על פי שאין אלו נקראים עפר · ריבה אותן הכתוב לפי שהן כעין עפר שנאמר וכסהו מכל מקום· ואחר שריבה מיעט שנאמר בעפר לומר שאין מרבין אלא אותן שהן כעין עפר יצאו זבל גס וחול גס ולבינה ומגופה שלא כתשן· וסובין וקמח ומורסן ושחיקת כלי מתכות בד"א במתכות שלא נשרפו אבל נשרפו חוזרין הן לעפר ומכסין בעפרן · כסהו באבנים או שכפה עליו כלי אין זה כסוי שצוה עליו הכתוב שנאמר וכסהו בעפר· השוחט צריך לברך קודם שחיטה · שכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן · ומה מברך בא"י אמ"ה אקב"ו על השחיטה שחט מאה חיות או עופות בבת אחת ברכה אחת לכולן גמר מלשחוט מכסה ומברך על הכסוי · ומהו מברך בא"י אמ"ה אקב"ו על כסוי הדם · מאימתי מברך · מכסה ואח"כ מברך שזו ברכה הלויה בשחיטה היא שאם שחט שחיטה שאינה ראויה פטור מלכסות וכיון שכן נמצאת שחיטה קודמת וכבר התחיל במצוה ואי אפשר לו לברך עובר לעשייתו ולפיכך גומר מצותו שהתחיל בה ואחר כך מברך · כך הורו מקצת הגאונים זכרונם לברכה וכן הורו מרבותי נוחי נפש · שחט חיה או עוף וכסה ובירך על הכסוי ודעתו לשחוט עוד כשהוא חוזר ושוחט אין צריך לברך על השחיטה· שאין הכסוי וברכתו הפסק לשחיטה וכן כשהוא חוזר ומכסה · אין צריך לחזור ולברך על הכסוי שהברכה הראשונות אין להם הפסק שהרי אפשר לו לשחוט ולכסות ולברך בבת אחת · השוחט וגמר בדעתו מלשחוט · ונמלך וחזר ושחט צריך לחזור ולברך · שחט ושח ויש בדעתו לשחוט עוד אם בצרכי השחיטה שח אינו צריך לחזור ולברך · שאין השיחה בצרכי השחיטה מפסקת

שח בדברים שאינם מצרכי השחיט' יש מרבותי אומרים שאין צריך לחזור ולברך · בד"א שהתחיל לשחוט ואחר כך שח אבל בירך ושח עד שלא התחיל בשחיטה צריך לחזור ולברך· ויש מן הגאונים שהורו שצריך לחזור ולברך שהשיחה נפסקת לפיכך גומר מצוה ראשונה ומברך ומכסה ומברך על הכסוי וחוזר ומתחיל במצוה שניה שהיא שחיטה שנייה ומברך על השחיטה ושוחט וכן הורו מקצת מגדולי האחרונים זכרונם לברכה · וכן מקצת מרבותי ויש להוש בדברי הגאונים וכן ראוי להורות · הסכמת ראשונים ואחרונים שלא להשיח בדברים שאינם מצרכי השחיטה כדי להרבות בברכו' דאסור לברך ברכה שאינה צריכה וכל שיכול לפטור את עצמו בברכה אחת אם ריבה בברכה · ברכה שאינה ראויה היא :

נשלם הבית הראשון : בעזר אל אחרון וראשון

בית השני ענין הנשחטין

השער הראשון בדברים המפסידים השחיטה · והם חמשה שהייה· דרסה · חלדה · הגרמה · עיקור :

השוחט ולאחר ששחט מיעוט הושט בין בעוף בין בבהמה· שהה ולאחר זמן חזר וגמר · שחיטתו פסולה :

הקנה אין בו דין שהייה בעוף לפי שאין טרפותו אלא בפסיקת רובו · ולפיכך אם נשחט רובו הרי נכשר ואם ניקב אין נקיבתו במשהו עד שיפסוק רובו · השוחט את הבהמה ושחט סימן אחד ואפילו אחד וחצי ושהה ולאחר זמן חזר וגמר את השחיט' שחיטתו פסולה · בד"א כשהגביה ידו ולא שחט כגון שנשמט או שנפל הסכין מידו וכיוצא בזה · אבל היה סכינו רע אפי' הוליך והביא כל היום שחיטתו כשירה · מפני שהוא מתעסק בצורך השחיטה· בד"א בעוף אבל בבהמה אם הוליך והביא במיעוט אחרון של סימן ראשון ושהה בכך כדי שיעור שהייה שחיטתו פסולה מספק אחר שאין מיעוט כימן מעכב בשחיטה הושט שמא אינו אלא כמחתך בשר ויש כאן שהייה ושחיטתו פסולה · שחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה ושהה · ולאחר זמן מרובה חזר וגמר את המיעוט שחיטתו כשירה כמה שיעור שהייה כדי שחיטת בהמה דקה לבהמה דקה וגסה לגסה · ובעוף יש אומרים דינו כבהמה דקה ושהייתו כדי שחיטת בהמה דקה · ויש אומרים דשחיטת שהיית עוף כדי שחיטת עוף והוא כדי שיעור שחיטת סימן אחד בעוף · שיעור שחיטה שאמרנו לא שחיטת סימנין בלבד אלא כדי שירביצנה ושחטנה ויש מחמירים ואומרי' שאינו אלא כדי שחיטה בלבד כשהייתה רבוצה ועומדת וראוי לחוש לדבריהם : וי"א כדי שישחוט מיעוט

שלא יראה כמקבל הדם לזרקו לעבודת אלילים · בד"א בכלי ריקן אבל שוחט הוא לתוך אגן של מים · והוא שיהיו המים עכורין שאין צורתו נראית מתוכן · אבל מים צלולים לא ישחוט חוששין שמא לצורתו הנראית בהן הוא שוחט · ואם שחט בכלי שיש בו עפר כ"ש הוא מותר · לא ישחוט בתוך הגומא ואפילו בתוך גומא שבבית שלא יראה כמאסף שם הדם להכול עליו כדרך שהמינים עושים לשם ע"ז · רצה לנקו' חצרו כיצד הוא עושה עושה מקום מדרון חוץ לגומא ושוחט שם כדי שיהא הדם שותת ויורד לתוך הגומא · שהכל יודעים שלא נתכוין זה אלא לנקות חצרו · אבל בשוק לא יעשה שאין דרך האדם לנקות השוק ואם עשה כן הרי זה עושה כחוקותיהם של מינין וצריך לבדוק אחריו שמא מינות נזרקה בו · ויראה לי שאם עבר ושחט באחת מכל אלו הענייני' האסורים שאין שחיטתו פסולה שאין מוציאין את האדם מחזקת כשרותו עד שיבדק וימצא חשוד : היה בא בספינה ואין לו מקום פנוי לשחוט כדי שלא יטנף את מקומו כיצד הוא עושה שוחט ע"ג הכלים אבל לא לתיכן · ואם רצה מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט על דופני הספינה והדם שותת ויורד לתוך הים ואינו חושש :

השער הרביעי באיזה זמן שוחט :

לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה · בד"א כשהיתה אבוקה כנגדו אבל אם אין אבוקה כנגדו לכתחילה לא ישחוט בלילה שמא ידרוס · שמא יחליד ולא ירגיש · עבר ושחט שחיטתו כשירה · וכן הדין השוחט ביום בבית אופל · שהכלל הזה לכל מקו' שאינו רואה בשע' שחיטתו מה שהו' שוחט · השוחט בשבת וביום הכפורים אפילו בשוגג אסורה באכילה בו ביום לכל אדם ולערב מותרת אפילו למי ששחטה· בד"א בשוגג אבל במזיד אסורה לו לעולם · קונסין אותו על שהזיד ושחט אבל אחרים אוכלי' אותה לערב · יש מי שהורה שאסורה לאחרים לערב עד שיעשה בכדי שתעשה · ויש מי שהורה שמותרת להם לערב מיד · השוחט בשבת לחולה שחלה מבעוד יום ועדיין הוא חולה בשעת שחיטה מותרת לבריא בהונא רוצה לומר בלא בשול ובלא מליחה · ואם חלה בו ביום יש מי שאוסר ויש מי שמתיר ולזה דעתי נוטה · חלה מבעוד יום והבריא הרי הוא כשוחט לבריא ואסור לו לעולם ולערב מותרת לאחרים · בד"א בשוחט במזיד אבל בשוגג מותרת אפי' לו לערב כמו שבארנו :

השער החמשי כסוי הדם :

השוחט חיה ועוף צריך לכסות את דמו שנאמר כי יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר · כסוי הדם לא בנולדין בלבד הוא נוהג אלא אפי' במזומנים שהרי ריבה הכתוב כי יצוד ציד חיה וגומר · כוי טעון כסוי כחיה אלא שאין מכסין את דמו ביום טוב גזירה שמא יבא להתיר חלבו ולפיכך אין שוחטין אותו לכתחילה בי"ט ואם עבר ושחט ממתין ומכסה לערב אם רשומו של דם ניכר · וכן השוחט חיה ועוף לחולה בשבת אע"פ ששוחט ברשות אין מכסין את דמו בשבת · ואפילו היה לו דקר נעוץ מבעוד יום אלא ממתין לערב ומכסה אם רישומו של דם ניכר · השוחט אפילו אינו צריך אלא לדם חייב לכסות שלא השוחט לאכילה בלבד חייב הכתוב · אלא כל ששופך את דמו חייב לכסות · בד"א בשחיטה הראויה אבל בשחיטה שאינה ראויה לא שנאמ' כי יצו' ציד חיה או עוף אשר יאכל כל שראוי' לאכילה · לפיכך הנוחר בסימנים והמעקר בסימנין פטור מלכסות וכן השוחט את הטריפה והשוחט ונתנבלה בידו שאין א' מכל אלו ראוין לאכיל' השוחט מאה חיה או ק' עוף במקו' אחד · ואפי' חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן ואין צריך לכסות חיה בפני עצמה ועוף בפני עצמו · כיצד מצות כסוי הדם נותן עפר תיחוח למטה ומכסה בעפר תיחוח למעלה שנאמר וכסהו בעפר · עפר לא נאמר אלא בעפר · שחט ולא נתן עפר למטה כיצד הוא עושה גורר הדם ונותן על גבי עפר תיחוח ומכסהו בעפר שחט ונבלע הדם בקרקע אם רישומו ניכר מכסהו במקומו ואם אין רישומו ניכר פטו' מלכסות · מי שאין לו עפר לכסות בו אסו' לשחוט עד שיהא לו עפר לכסות · השוחט ולא כסה כל הקודם חייב לכסות שלא השוחט בלבד חייב הכתוב לכסות אלא כל ישראל כלל בחיוב זה שהרי נאמר במצות כסוי ואומר לבני ישראל דם כל בשר לא תאכלו · מצוה זו על כל בני ישראל · אלא השוחט קודם בחיובו · שנאמר ושפך וכסה מי ששפך יכסה · חש"ו ששחטו ואחרים רואים אותם ששחטו כראוי חייבין לכסות · ואם ביניהם לבין עצמם פטורי' מלכסות דסתם מעשיהם מקולקלין הם ושחיטה שאינה ראוי' היא·השוחט וכסהו הרוח אם חזר ונתגלה חייב לכסות ואם לא פטור מלכסות · שחט וכסה וחזר ונתגלה פטור מלכסות שהרי יצא ידי כסוי שנאמר וכסהו אפי' פעם אחת : דם שנתערב במים אם יש בו מראה דם חייב לכסות ואם לאו פטור מלכסות נתערב ביין רואין את היין כאלו הוא מים ואם רואין שאילו נפל במים כשיעור יין זה יהיה בו מראה דם חייב לכסות ואם לאו פטור מלכסות · אין הפרש בדבר זה בין שנפל הדם לתוך המים ויין ובין שנפלו היין או המים על הדם כל שיש בו מראה דם חייב לכסות שאין דחוי אצל מצות · וכן הדין כשנתערב בדם בהמה לעולם רואים את תערובתו כאלו הוא מים · השוחט חיה ועוף ולא יצא מהם דם מותרים באכילה שאין היתר

אכילתן

את המסוכס' אסור שמתקן הוא ונאמר לא ידבק בידך מאומה מן החרם · עבר ושחט יוליך הנאה לים המלח והרי היא לאח"כ מותרת לו : כמה שיעור הנאה זו כדי שכר סכין לשחוט בו : היתה ישנה שחתך בה בשר הרי זה צריך לקלוף בית טביחתו אעפ"י שאינ' בת יומא ששומן האיסור הנדבק בדפני הסכין אינו נפגם ונבלע בכתלי בית השחיטה · ספה או נעצה בקרקע קשה עשר פעמי' אין צריך קליפ' אפי' הסכין בן יומו שאין בית השחיטה רותח גמור שיפלוט מה שבתוך הסכין ויבליענו בבשר · וכן הדין בשוחט בסכין של עכו"ם אם לא ספה לא ישחוט בה ואם שחט צריך קליפה · וי"א שאין צריך אלא הדח' ושפשוף גדול כדי להסיר שומן האיסור הנדבק ממנו לכתלי בית השחיטה · ויראה לי שהראשון עיקר · הרוצה לשחוט בסכין ששחט בה טריפה או נבילה כיצד הוא עושה מקנחו בסמרטוט יפה כדי להסיר שומן הטריפה שנדבק על פני הסכין או מדיחו במים צוננים ודיו · שחט בה עד שלא הדיח ועד שלא קנח דינו כדין שוחט בסכין של עכו"ם וי"א קולף מקום השחיטה · וי"א מדיח ומשפשף היטב עד כדי שיוסר שומן הטריפה הנדבק בכתלי בית השחיטה : הטבח צריך שיבדוק הסכין קודם שחיטה אם לא בדק לא ישחוט בו שסתם סכינים אינם יפים לשחיטה · שמא ישכח מלבדוק אחר שחיטה והרי זו כאוכל נבילה · עבר ושחט ונמצא סכינו יפה שחיטתו כשירה · כיצד בודקו בודקו בדיקה יפה ולאט ובכוונת הלב שפגימת כל שהוא קרוב שלא ירגיש בה אם יפנה לבו לדברים אחרים · ובודקו בבשר ובצפורן ומשלש רוחותיה ובודקו על דרך זה דרך הולכה והובא' שמא פגומ' מסוכסכ' יש לו ולא תמצא אלא בדרך הולכה או הובאה : בדק סכין ושחט צריך לבדקו אחר שחיט' אעפ"י שסכין עומד על חזקתו עד שיודע שנפג' אין סומכין על חזקה זו כל זמן שהוא לפניכו שפעמים שנפגם בעור והוא לא ידע · לא בדק סכין אחר שחיטה ונאבד הרי זו בחזקתו ושחיטתו כשירה · לא בדק אחר שחיטה והצניעו ולאחר זמן שחט בו אעפ"י שלא בדקו עכשיו ונאבד הרי זו בחזקתו אין חוששין שמא עם עמידתו נפגם מעצמו לפיכך הטב' צריך שיהא לו סכין מיוחד לשחיט' כדי שלא יחתוך בו בשר שפעמים ישחוט ואח"כ יחתוך בו בשר סבור הוא שלא נפגם · שאין הבשר מצוי לפגום כדרך שאין הסימנין פוגמין · ופעמים יגע בעצמות שבבשר ונפגם והוא לא ידע ויצניענו בחזקת שהוא בדוק ואח"כ ישחוט בו בלא בדיקה ונמצא שוחט בסכין פגומה · בדק ושחט ונמצאת פגומה שחיטתו פסול' שהרי פגומה היא בד"א בשלא שבר בה עצמות לאחר שחיטה אבל שבר בה עצמות לאחר שחיטה תולין פגימה זו בשבירת עצמות אלו ושחיטתו כשירה · לא שבר בה עצמות אעפ"י שנגע בעצם המפרקת אין תולין בו להקל שאין העצם פוגם לדרך הולכה והבאה · שחט בהמות רבות ונמצאת סכינו פגומה לאחר שחיטת כולן אפי' הראשונה פסולה · חוששין שמא בעור הראשונה נפגמה לפיכך צריך לבדוק בין כל אחת ואחת בדיק' יפה כדי שלא תיאסר את אותה שנמצאת הסכין פגומה אחריה · לא בדק בין כל אחת ואחת ונאבד הסכין הרי כולן כשרות · ולא עוד אלא אם שבר עצמות לאחר שחיטת כולן ונמצאת פגומה כולן כשרו' לפי שמעמידין סכין על חזקתו עם חזקת כשרות הבהמות שאן שהוטות לפניכו כראוי · ויש אוסרין את כולן חוץ מן הראשונה דחוששין להחמיר שמא נגע בבירור בעצם המפרקת בזו חוששין לכל אותן שבאו לאחר נגיעתו בעצם המפרקת · יש מרבותי שהורו שכל שנמצאת פגומה אע"פ ששבר בה עצמות שחיטתו פסולה אא"כ יש בסכין כדי שיעור צוארין דאיפשר שאפילו יפגום בעור שמא לא פגעו סימני' בפגימות · אבל אין בסכין כשיעור זה אין תולין בזה להקל ולא יראה לי כן : סכין שנפלה ע"ג קרקע קשה או ע"ג אבנים הרי זה כמי ששבר עצמות בד"א כשנוד' שנפל' על חודה אבל אם לא נודע כלל לאיזה (צד) אין תולין להקל אלא כששבר עצמות וכיוצא בזה : בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומיות של קנה · בד"א בתלושין אבל במחוברין לקרקע לא ישחוט שאין שוחטין במחובר לקרקע בין במחובר מעיקרו בין בתלוש ולבסוף חברו ואפי' לא בטלו · שחט במחובר מעיקרו שחיטתו פסול' · שחט בתלוש ולבסוף חברו ובטלו יראה לי ששחיטתו כשירה ויש מי שאוסר · שחט בתלוש ולבסוף חברו ולא בטלו כשירה בד"א כשהסכין למעלה וצואר בהמה למטה אבל צואר בהמה למעלה כיון שהסכין נעוץ בכותל שחיטתו פסול' · ולא מחמת איסור חבורו אלא חוששין שמא תכביד הבהמה על הסכין ונמצא שוחט בדריסה · ולפיכך אפי' נעצו בקורה התלושה ושחט בו כל שהצואר למעלה שחיטתו פסולה כמו שאמרנו שם · ויראה לי שאפי' אמר ברי לי שלא דרסתי שחיטתו פסולה · בד"א בבהמה אבל בעוף הקל שחיטתו כשירה ויראה' לי שלא בכל עוף הכשירו אלא בעוף הקל כתרנגולין אבל בעוף הגס כאווזין וכיוצא בזה שחיטתו פסולה שאף הן מכבידין כבהמה : כמה יהא בסכין ויהיה ראוי לשחוט : אפי' אזמל קטן ובאיזמל שאין לו קרמס · וכמו שבארנו בדרשה דינים אלו כל הצורך :

השער השלישי באיזה מקום שוחט :

שוחט אדם בין בראש הגג · בין בראש הספינה אבל לא ישחוט לתוך הים ולא לתוך הנהרות שלא יראה כשוחט לשרו של ים ושל נהרות · אין שוחטין לתוך הכלים

שלא

סופו על תחלתו : השוחט לשם הרים · לשם גבעות · לשם ימים · לשם נהרות · לשם מדברות · לשם חמה ולבנה וכוכבי' ומזלות · אם שחט לשם אחד מכל אלו על דעת לעבוד אותם בכך כדרך עובדים ע"א שעושין לשם עבודת אלילים הרי זו זבחי מתים ואסורה אפי' בהנאה אף על פי שאין ההרים נאסרים כע"א הרי הן נעשין ע"א והשוחט לשמן כשוחט לעבודה זרה והמשתחוה להן כמשתחוה לעבודה זרה וזה שאמרו אלהיהם על ההרי' ולא ההרים אלהיהם אין הכוונה אלא שלא יהיו ההרים עצמן אסורין · אבל הן נעשין ע"ז להתחייב בעבודתן כשאר עובדי עבודה זרה · שחט לשם אחד מכל אלו שלא לעבודה אלא לכוונת רפואה כהלש המתעסקין בדברי הבאי שחיטתן פסולה מדבריהם לאכילה ומותרת בהנאה · שחט לשם שרו של הר · או לשם שר אחד משאר א' מדבריים אלו בין ששחט לשם מיכאל שר הגדול בין ששחט אפילו לשם שרו של שלשול קטן שבים · אע"פ שלא נתכוין אלא לרפואה ולדברי הבאי הרי זה כזובחי מתים מדבריהם ואסורה אפי' בהנאה · ישראל ששחט בהמת חבירו לשם אחד מכל אלו לא אסרה שאין ישראל אוסר להתכוין בדברים האסורי' ולא עשה כן אלא לצער את חבירו · ויש מי שהור' שאם יש לו בה שותפו' לא אסרה ואע"פי שאילו היתה כולה שלו אסר' זה לא נתכוין אלא לצער שותפו : היה שוחט בהמת חבירו לשם א' מכל אלו והתרו בו וקבל עליו התראה אין לך מעומד גדול מזה ואסרה : השוחט לשם עולה או לשם שלמים או לשם אשם תלוי · לשם פסח לשם תודה לשם קרבן נזיר שחיטתו פסולה · דברים אילו באין דרך נדבה ולפיכך חוששין שמא עכשיו נדב אותן ונראה כשוחט קדשים בחוץ ואוכל אפילו היתה בהמה זו בעלת מום ואינה ראויה להקרבה אסור' · פעמים שאדם מכסה מומה ואינו ניכר · שחט תרנגולת ואווזין וכיוצא מן המינין שאינן ראויים למזבח מותר שהכל יודעים שאין אלו קדשים · שחט תורים ובני יונה הרי אלו אסורים · ויראה לי שאם היו תורים קטנים ובני יונה גדולים כשרים שהכל יודעים שאין אלו ראויים להקרבה : שחט לשם אחד מכל אלו מן הקדשים שאינם באין בנדבה כחטאת ואשם ודאי לשם בכור לשם מעש' לשם תמורה שחיטתו כשירה שהכל יודעי' שאין אלו אלא לדברי הבאי שאילו היה חטאת ואשם · נודע היה וקול יוצא לאלו בד"א כשלא נודע שעבר זה עבירה שחייב עליה חטאת או אשם אבל עבר עבירה שחייבין עליה חטאת או אשם ודאי ואמר לשם חטאתי הרי זו פסולה · שנים אוחזין בסכין בין בשני סכינין בין בסכין אחד ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו שאמרנו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה עד שתהא כל השחיטה לשם דבר כשר :

השער השני במה שוחט ודיני סכין :

בכל שוחטין חוץ ממגל קציר והשינים והצפורן · מפני שהן חונקין עבר ושחט באחד מכל אלו שחיטתו פסולה · בד"א בשתי שינים שהרי חונק שיש בין שן לשן כגון כפגימה לפי שהוא חונק · אבל בשן אחד שוחטין בה לכתחילה · והוא שתהיה תלושה · אבל במחוברת שחיטתו פסולה · וכן הדין בצפורן שאינה כשרה לשחיטה אלא במחוברת לפי שאין שוחטין במחובר כמו שיתבאר · אבל צפורן התלושה שוחטין בה לכתחילה · מגל קציר הוא שיש בו פגימות הרבה · ופגימותיה מסוכסכו' ונוטות לצד אחד · ואעפ"כ אם שחט בו אפילו הוליך ולא הביא שחיטתו פסולה · כיון שיש פגימות הרבה חוששין שמא השיב ידו אחור מעט ונאחז אחד מן העוקצין בסימנין וקרע · אבל סכין שאין בה אלא פגימה אחת אם אוגרת משתי רוחותיה שחיטתו פסול' · והרי היא כדוני' כמגירה מכל מקום בין שהוליך ולא הביא בין שהביא ולא הוליך לעולם הוא פוגע בפגימה וקורעת : היתה מסוכסכת אם עוקץ הפגימה נוטה כלפי זנב הסכין והוליך ולא הביא שחיטתו כשירה לפי שאין עוקץ הפגימה קורע אלא בפגעו בסכין · ואם עוקץ הפגימה נוטה כלפי הראש ולא הוליך שחיטתו כשירה : מגל יד והוא שלצד האחד סכין ולצד האחד מגל · לפיכך אם שחט בצד הפגימות שחיטתו פסולה ואפילו הוליך ולא הביא · אבל בצדו השני שהוא עשוי כסכין לא ישחוט לכתחילה גזירה לצד האחד משום לצד השני · עבר ושחט שחיטתו כשירה · החלקה שיניה שוחטין בכל צד · ואין גוזרין החלקה משום לא החלקה · כמה שיעור הפגימה שפוסלת בשחיטה כל שהוא · ובלבד שתחגור כל שהוא ואפי' כחוט השערה · אבל אם אינה אוגרת כלום אין זו פגימה ואינה פוסלת השחיטה שאין זה אלא כראש השבולת שבמגל כאוגר ואינו · ויש מי שאמר שיעור פגימה הוא כפגימת המזבח ופגימת המזבח כדי שתחגור בו צפורן : ליבן סכין באש לא ישחוט בו לכתחילה ואם שחט בה יש מי שאומר ששחיטתו כשירה שחדודו קודם ללבונו ובית השחיטה מרחיב ואינו נוגע בצדדין בד"א בשידע קודם ששחט שהוא מלובן אבל אם לא ידע שחיטתו פסולה מתוך שלא ידע חוששין שמא לא נזהר ונגע בצדדין ונשרפו · ויש מי שאומר ידע ואפילו עבר ושחט שחיטתו פסולה אע"ג שחודו של סכין קודם ללבונו חוששין שמא נגע ואין סומכין על זכירתו בכך וכן נראין הדברים · סכין שהוא מעמידי ע"א אם חדשה היא שלא חתך בה בשר אלא שסבר בה לפניה מקל או כיוצא בזה מותר לשחוט בה בהמה בריאה לפי שהוא מקלקל אבל לשחוט

שחיטה בינו לבין עצמו · ולא ידענו באיזה סכין שחט ויש אצלו סכין יפה וסכין שאינו יפה ואמר ביפה זה שחטתי יראה לי שהוא נאמן · דלעולם לא שביק היתר ואכל איסור' · יתר מכן נראה לי שאפילו נמצאת בשר שחוטה בידו כל שיש טבחים ומקולין ישראלים נאמן הוא לומר מן השחוטה לקחתי ואני' יש בידו עוף שחוט שאינו נמכר במקולין אם יש אנשי' כשרים ומומחים עמו במדינה נאמן הוא לומר ישראל מומחה וכשר שחט לי · ואין צ"ל באומר ישראל פלוני כשר שחט לי שכל זה בכלל מה שאמרו אינו מניח את ההיתר ואוכל את האיסור · אע"פי שאינו טורח לתקן הסכין טורח הוא ללכת אצל בקי לשחוט · לא"ד לחמנן של עוברי עבירה שמותר לאחר רפכת מיד מפני שהן מחליפין · משומד אוכל נבילות להכעים יראה לי שאין מוסרין לו לשחוט לכתחלה ואפילו אחרים עומדים על גביו מפני שהוא מכוין לנבל ולקלקל · ושמא לא יתנו לב הרואים במה שהוא עושה במה שנתן בין ידיו · ומה הפרש יש בין זה לצדוקי ולבייתוסי או הכותי קודם שגזרו עליהן שאנו שוחטין לכתחלה כשאחרים רואין אותן וזה אינו שוחט · לפי שאינן משומדים לנבילות · ואעפ"י שאין להם בכיוצא בזה לפני עור לא תתן מכשול · מ"מ אין מכוונין כ"כ לנבל אבל משומד זה שהוא מנבל ואוכל להכעים כ"ש שמנבל ויאכיל לאחרים וחשוד הוא בדבר זה מן הנכרי ביין המופקד אצלו וישראל יוצא ונכנס · ויש מורין בזה להקל · שחט ואחרים רואין אותו שחיטתו כשרה ואינו כעכו"ם · ומשומד לדבר אחד אינו משומד לכל התורה כולה · והוא שבדקו סכין ונתנו לו או שבדקו סכין אחריו ונמצאת יפה · משומד לערלות או לעבירה אחת מן העבירות שבתורה שוחט לכתחילה · ויראה לי שאין צריך לבדוק אחריו סכין · ולא לבדוק אותו אם מומחה הוא אם לאו · שא הרי הוא אצל שחיטה כישראל גמור דמשומד לדבר אחד אינו משומד לכל התורה כולה בד"א במשומד לשאר עבירות שבתורה אבל במשומד לע"ז או שמחלל שבתות בפרהסיא · הרי הוא כמשומד לכל התורה כולה והרי הוא כעכו"ם ושחיטתו פסולה : התחיל אחד מן הפסולין לשחוט כגון עכו"ם ומין או כותי וגמר ישראל או שהתחיל ישראל וגמר אחד מאלו שחיטתו פסולה שהשחיטה של אילו אינה אלא כקוץ · והרי נעשה בה מעשה טרפה בידים בד"א כשהתחיל אחד מאלו בדבר שעושה אותה נבילה כושט או רובו של קנה אבל אם התחיל בדבר שאינו עושה אותה נבילה כחצי קנה וגמר ישראל הרי זו כשירה : היו שנים אוחזין בסכין וא' מהן פסול לשחיט' שחיטתן פסולה · שהרי נעשית השחיטה גם ע"י הפסול ואין מעשיו אלא כקוץ ואין צ"ל בשני בני אדם ושני סכינים ואחד מהם

פסול לשחיטה וזה"ל כשאין הכשר שחיטה במעשה הכשר לבדו אלא בצירוף הפסול שא אפי' שחט זה רוב הסימן וזה רוב הסימן : נשים ועבדי' שאינם מבוהררים הרי הן בודקין סכין לעצמן ושוחטין לכתחיל' כג: ולי יראה שהשחיטה כשיר' בנשים ועבדים : הסומא לא ישחוט אם אין אדם אחר רואה אותו שוחט שמא יחליד או ידרוס והוא לא ידע ואם שחט שחיטתו כשירה · השוחט בגלגל שהוא גלגל הריחים שהוא מגלגל ע"י מים לא ישחוט לכתחילה ואם שחט שחיטתו כשיר' בד"א בכח ראשון לפי שהוא בא מכח אדם אבל מכח ראשון ואילך שחיטתו פסולה לפי שאינו בא אלא מכח המים · גלגל היוצרים שמגלגלים אותו ברגל או גלגל הריחים של יד יראה לי ששוחטין בו לכתחלה בין בכח הראשון בין בכח שני שכולן מכח אדם הן באין · שוחט אדם אפילו בהמות הרבה בבת אחת ואפילו לכתחילה ואינו חושש והוא שיהא מוליך ומביא הוא שיהא בסכין מלא הצוארין ויוצא להן כמלא צוואר כמו שבארנו בהלכות דרסה · השוחט אעפ"י שלא כיון לשחיטה · ואפילו לחתיכה בעלמא שחיטתו כשירה לפי שאין חולין צריכין כוונה · לפיכך זרק סכין לנעצו בכותל והלכה ושחטה הרי זה כשירה · והוא שראה שלא החליד הסכין בין סימן לסימן או תחת העור : מצא נוצה שע"ג השחיט' חתוכה בידוע ששחט' כדרכ' שאילו החליד לא היתה הנוצה חתוכה · וכן ידין כשמצא שער העור חתוך · ולא עוד אלא אפי' הפיל הסכין בידו או ברגלו אפי' שלא בכוונה והלך ושחט כדרכו הרי זו כשירה : זה הכלל כל שבא מכח ישראל ואפי' מכח מי שאינו בן דעת שחיטתו כשירה : נפל הסכין מעצמו שלא בכחו ואע"פ ששחטה כדרכה הרי זו פסולה שנא' וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל : היה סכין מונח לו בידו והיקון ונפלה לה מידו · הורו הראשונים שזה כנפלה מן הגג עצמה והרי זו פסולה · ואע"פי שיש לי לדון ולהקל להם שומעין שאמרו להחמיר בשל תורה : השוחט לעכו"ם אף על פי שבהמה של עכו"ם שחיטתו כשירה · ולא עוד אלא אפי' שמענו העכו"ם אומר שהוא רוצה לזרוק דמו לע"ז או להקטיר חלבו לכו"ם הרי זו כשירה לפי שאין הכל הולך אלא אחר השוחט · חשב השוחט שהעכו"ם יזרוק דמו לכו"ם או שיקטיר חלבו לכו"ם שחיטתו פסולה והל"ל כשחשב ישראל השוחט לשחוט בהמה זו לכו"ם שזו זבחי מתים היא ואסורה אפי' בהנאה · שנא' זובח לאלהים יחרם : שחטה לזרוק דמה לע"ז או להקטיר חלבה לע"ז פסולה ואפי' שלא שחט אותה ממש לע"ז לפי שמחשבין מעבודה לעבודה : שחטה סתם ואח"כ נמלך עליה לזרוק דמה או להקטיר חלבה לע"ז חוששין כיון שעכשיו נמלך עליה שמא אף בשעת השחיט' חשב לכך והוכיח

סוס

השער הראשון מבית הראשון בביאור הכשר השוחטין ומי שוחט

מצות עשה להיות אדם שוחט מה שירצה לאכול בהמה חיה · או עוף שנאמ' וזבחת מבקרך ומצאנך · והוקשה חיה לבהמה שנאמר בבכור בעל מום · כאשר יאכל הצבי ואת האיל כן תאכלנו · ובעוף הוא אומר זאת תורת הבהמה והעוף הקיש תורת לשחיטה · מה זה בשחיטה אף זה בשחיטה · ושחיטת הנכרי נבילה שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו מכלל שזבחו אסור · ואפילו גר תושב שאינו עובד ע"ז שחיטתו נבילה כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו שמא קלקל בשחיטתו : סתם אנשים המצויין אצל שחיטה מומחין הם · לפיכך הכל שוחטין ואפילו שאינן מומחין אצלינו החזקה כל המצוי אצל שחיטה מומחה הוא : ראה אחד ששחט ואינו יודע אם מומחה הוא אם לאו · אם ישנו בפניו שואלו אם יודע הלכות שחיטה אם לא · שכל שאיפשר לבודקו בודקו · ואם לא הולך והולך חזקה מומחה הוא כמו שאמרנו : ראה אחד ששחט ויודע בו שאינו מומחה אם ראהו מתחלה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו · ואם לאו אסור לאכול משחיטתו · ואפי' שחט בפנינו שנים או שלשה פעמים כהוגן · ואפי' שחט בבהמה זו אחד מהסימני' יפה אין אומרין כמו ששחט בפנינו הרבה פעמים כהוגן וגם עכשיו שחט אחד מן הסימנים · כך שחט הסימן השני יפה אלא חוששין שמא בסימן השני שהה ודרס אחר שאינו מומחה ומה שלא אירע לו פסול בראשונה לא מחמת בקיאו' היה אלא מקרה היה : יש אנשים רכי לב ומתעלפים כשהם שוחטין · ולפיכך כל רך הלבב לא ישחוט בינו לבין עצמו שמא יתעלף וישהה וידרוס ולא ירגיש : סתם אנשים אינם מתעלפים מחמת שחיטה · לפיכך מוסרין לכל לשחוט : ואין צריך לשאול אם מתעלף אם לאו · ואפי' היה בפנינו אין צריך לשאול אם נתעלף שאין חוששין לעלוף כלל · מי שאינו מומחה שאמרנו שלא ישחוט אם שחט בינו לבין עצמו ואמר ברור לי שלא שהיתי ושלא דרסתי יראה לי שאין אוכלין משחיטתו דכל שאינו יודע אפשר שישהה וידרוס ולא ידע ירגי' · ויש מתירין : שחט ואחרי' רואין אותו שחיטתו כשירה ולא עוד אלא שמוסרין לו לכתחלה אם יש אחרי' מומחים שעומדים על גביו שאין הגדול בן דעת אעפ"י שאינו יודע דומה לחש"ו שאין מוסרין להם לכתחלה ואפי' אחרים רואין אותן לפי שהן מועדין לקלקל וגדול בן דעת רוב מעשיו מתוקנין · נמצא תרנגולת שחוטה או בהמה · אם מצאן בבית מותר · שרוב המצויין בשחיטה מומחין הן כמו שאמרנו · וכן אם נגנבו או נאבדו ומצאן כשהן שחוטין בביתו · ומצאן באשפה

שבשוק אסורין · שדרך נבילות להטילן באשפה שבשוק · מצאן באשפה שבבית · או שמצאן בשוק שלא באשפה · יש מי שאוסר ויראה לי שחזקתן שחוטין · שאילו נתנבלה · באשפה שבשוק השליכום · בד"א כשמצאן במקום שרובן ישראל · אבל בשוק שרובן עכו"ם אסורין · ואף על פי שהן שחוטי הסימנין יראה לי שאין סימן זה מחזיק כשחיטת ישראל : קטן היודע לאמן את ידיו לשחיטה מוסרין לו לשחוט לכתחלה · והוא שאחרים עומדים על גביו · אינו יודע לאמן את ידיו לשחיטה · ואפילו אחרים עומדים על גביו לא ישחוט לכתחלה כמו שאמרנו : וכן הדברי' בחרש ושוטה · שחטו ואחרים רואין אותו שחיטתו כשירה : אין אחרים רואין אותו יש אומרים שאפילו להתלמד אין מוסרין להם לכתחלה חוששין שמא הרואין שמוסרין להם לשחוט סבורין שמותר לסמוך עליהן כל שיודעים לומר הלכות שחיטה : שכור שנתבלבלה דעתו הרי הוא כשוטה · אבל שתוי שלא הגיע לשכרותו של לוט · יראה לי שהוא כפקח ושוחט לכתחילה ואעפ"י שאינו יכול לדבר בפני המלך · שחיטת כותי אסורה כשחיטת עכו"ם שכולם קלקלו מעשיהן ולפיכך עשאום עכו"ם גמורים · שחיטת צדוקי וביתוסי אם הוא מומחה שחיטתו כשירה · והוא שיהיה ישראל עומד על גביו · אפילו נכנס ויוצא · שחט בינו לבין עצמו יראה לי ששחיטתו פסולה · ואפילו חתך כזית ונתן לו ואכלו אין סומכין עליו דכל מצוה שאין הלכותיה כתובות בתורה אע"פי שהחזיקו בה אין סומכין עליהם : ישראל אוכל נבילות לתיאבון בודקין סכין ונותנין לו והולך ושוחט בינו לבין עצמו · חזקה אינו מניח ההיתר ואוכל את האסור יראה אפי' שאין אנו יודעים בו שיודע הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו · שכל המצוי אצל שחיטה מומחה הוא : ישראל משומד לאכול נבילות לתיאבון ששחט בינו לבין עצמו למה אין חוששין שמא נפגם הסכין בעור והוא נאמן לומר שאינו נפגם · לפי שאנו מעמידי' הסכין על חזקתו · כל שלא ראינוהו שנפגם והבהמה שחוטה יפה לפנינו · שהרי לא מצינו בה שום ריעות' ואפי' שחט מאה בהמות בבדיקה ראשונה די לו לעולם מעמידין הסכין על חזקתו עד שנודע שנפגם · וכן הדין לבדיקת סימנין של אחר שחיטה שכל השוחט כראוי הוא שוחט ובדק בסימנין קודם שיעור שהייה וחזקה על זה שבדק כראוי כשאר השוחטין המומחין שאינו מניח ההיתר ואוכל את האיסור שחט בינו לבין עצמו ולא בדקו לו סכין לכתחלה בודקין סכינו אחריו · אם נמצאת סכינו יפה אוכלין משחיטתו ואם לאו אין. אוכלין משחיטתו · אחר שאמרנו שאפי' שחט בלא בדיקת סכין בודק סכין אחריו ומותר · מפני מה הצריכו לבדוק לכתחלה חוששין שמא ישכח ולא יבדוק אחריו ואולי בסכין פגומה שחט · גמר

שחיטה

מבוא השערים

השער הראשון בביאור מי עושהו יין נסך· לאסור אותו אפילו בהנאה · ומי אוסר אותו בשתיה ולא בהנאה · והכלול עם זה· דין שכר של עכו"ם · ויין תפוחים ורמונים · ודין ריחו של יין נסך ואפילו קולטו בפיו לידע אם טוב אם רע וזהו הענין שקראוהו בת תיהא :

השער השני בביאור מאימתי נעשה יין לקבל איסור ניסוך ובמה נעשה יין נסך לאסור אפי' בהנאה · והכלול עם זה דין שכר יין נסך בפועל שהשכיר עצמו להעביר חביות של יין נסך או שהשכיר בהמתו וספינתו להוליך יין נסך · וכיוצא בזה וכן הכלול עם זה אם מותר לשמש לפני העכו"ם או להושיט לו את הכוס · וכן דין הרוצה בקיומו של יין נסך ואפי לזמן מועט·וכדי לאבד לאחר שעה כגון ששכרו העכו"ם לשבור לו חביות של יין נסך · או להשליכו בהשפה וכיוצא בזה וכן מי שנעשה שומר עליו ואפילו שומר חנם שכל זה בכלל רוצה בקיומו וכן הכלול עם זה דין דמי יין נסך ביד עכו"ם או ביד ישראל וכן הכלול עם זה אם מותר לסתום פי כובא ע"י עכו"ם בגעורת של פשתן וכיוצא בזה שהיא מטפטפת וכן הכלול עם זה דין המוכר יינו לנכרי ומודד לתוך כליו אם צריך להקדים וליטול ממנו מעות אם לאו

השער השלישי בביאור איזה יין יש בו משום יין נסך ואיזו אין בו משום יין נסך ואיזה דבר של עכו"ס נאסר משום יין נסך כיין נסך אף על פי שהוא עצמו אינו יין :

השער הרביעי · בביאור אלל מי מהנכרים מייחדים יין ואפי' בלא חותם ·ואלל מי מפקידין ומייחדים בחותם אבאר אם מפקידי' אללם בחותם אחד או בשני חותמות או במפתח וחותם · וכל שאר דיני יין שנתייחד עם העכו"ס דין מטהר יינו של עכו"ס והכלול עם זה דין יין שנגעו בו גנבים והיינו יודע אם גנבים עכו"ס או גנבים ישראלים · דין חביות של יין שנמלאו ואינו יודע אם של יין נסך או של יין כשר ·

השער החמישי בביאור דיני תערובות של יין נסך בין של סתם יינם בין של וודאי יינם בין יין במים בין בשאר דברים ודין חביו' של יין נסך בתוך חביות של יין כשר והכלול עם זה דין נצוק ונצוק בר נצוק :

שער הששי בביאור דיני כלי היין במה נאסרין ובמה יהא הכשרן :

הבית השישי בית הקדושה · בביאור ענין נטילת ידים · ומים אחרונים · ומים אמלעיים · ודיניהם · וחלקתי אותו לחמשה שערים :

השער הראשון בביאור עד איזה פרק צריך ליטול ידיו להולין במים ראשונים· ועד איזה פרק למים אמלעיים ולאחרונים ולאיזה דבר צריך ליטול תחלה ולאיזה דבר צריך לרחוץ באמלעיים ולאיזה באחרונים :

והשער השני בביאור שיעור המים שיטול בהוצאת ידיו ובאיזה מים · ובביאור אם מותר לאכול בלא נטילת ידים · אם כרך ידיו במפה וכיוצא בזה ובביאור דין אוכל מחמת מאכיל :

השער השלישי בביאור הכלי שהוא נוטל ממנו לידים והאיך נוטל ממנו והכלול עם זה אם נוטל ן מים ראשונים או מים אחרונים ע"ג כלי או אפי' ע"ג קרקע :

השער הרביעי בביאור אם צריך ליטול מכח האדם אם לאו · וממי נוטלין · ואם צריך כוונת נטילה אם לאו· והכלול עם זה אם צריך ליטול ידיו בכל פעם ופעם שהוא רוצה לאכול או אם מותר ליטול פעם אחת ביום ומתנה :

השער החמישי בביאור דיני החלילה לנטילת ידים · והכלול עם זה דין היסח הדעת לנטילות ידים ועוד אבאר ענין הברכה למים ראשונים ולמים אחרונים והאמלעיים :

הבית השביעי בית הכנסים בביאור ענין הנדה והזבה והיולדת וטהרתן וחלקתי אותו לשבעה שערים :

ואכתוב שעריו · ומה שהם כוללים בפני עלמו אחרי כתבי שבת התעסקי בביאור הבית הזה אע"פ שכבר נכתבו בו לראשוני' · חבורים רבים ונכבדים וכל העוסקים לשם שמים מקבלים שכר בהועילם ואפילו תועלת קטנה · והאלהים אשר בראנו לכבודו ולעבודתו · יראנו נפלאות מתורתו אמ"א סלה הדריכני ואמתך ולמדני כי אתה אלהי ישעי אותך קויתי כל היום :

מוקא כשאינה קלופה או אפילו בקלופה · ואיסור פגום וכיוצא בהם · ואבאר הדברים האסורים שהן פגומים כגון עכברא דביתא והרמשים הנאכים שבני אדם מובדלים מהם אם ואסרין תערובתן אם לאו וכן אבאר שיש איסור שאינו אוסר את קליפה · ויש שאוסר כדי נטילה שהוא יותר מן הקליפה ויש שאוסר כדי גרירה ויש שאינו צריך אלא שפשוף גדול · ויש שאינו צריך אלא הדחה בעלמא · ומן החלק הזה כל איסור צונן שנגע בחתיכת של היתר צונן ואבאר כל אחד ואחד מהלו בפני עצמו בעזר העוזר :

השער הב' בביאור ספק התערובות אבאר בו דין אם נפל איסור · במקום א' ואינו ידע באיזה מקום אם לקדירה זו ואבאר אם יש הפרש בדבר בין שהיו לפניו שתי קדירות של היתר ונפל האיסור באחת מהן ואינו יודע בהיזה מהן נפל · ובין שהייתה הקדיר' האחת של היתר והשני' של איסור · ואבאר אם יש הפרש בין שיש בקדירה האחת שיעור כדי לבטל ובאחרת אין שיעור · ובין שאין לא בזו ולא בזו שיעור כדי לבטל ואבאר אם יש הפרש בדבר זה בין אסורי תורה לאיסורים של דבריהם וכן אבאר אם יש הפרש בין שתהיינה שתי קדירות לאדם א' ובין שהן לשני בני אדם זו לזה וזו לזה וכן יש לבאר איסור שנפל לתוך ההיתר ונתבטל אם צריך להרי' כנגד האיסור ולהשליך לכלב אם לאו וכן יש לבאר חתיכת איסור והיא חשוב' שאינ' בטילה שנפלה לתוך חתיכו' של היתר ונפלה אחת מאילו למקום אחר אם נלך אחר קרוב ונאמר זו שנפלה כאן מן ההיתר המרובה היתר או נחוש לומר שזו היא האסורה שם תחלה · ולבאר אם נפלה אחת מהן או שתי' מהן ליס הגדול או שנאכלו אם נתיר השאר ונאמ' אותן שנאכלו או שנפלו ליס הגדול בהם הייתה אותה של איסור והשאר מותר או נאמר שהאיסור נשאר בתוך הרוב · ולבאר אם יש הפרש בדבר זה בין נפלה ליס ונאבדה או שנאכלה ובין שפירשה אחת או שתים לצד אחד והרוב לצד אחד · ולבאר עוד איסור הנכלל בתוך ההיתר וחזר ונפל מקצתו להיתר אחר אם נשער לפי חשבון או נחוש ונראה כל אותו השיעור שנפל כאן מאותו התערובת כאלו כולו איסור אם לאו · ולבאר איסור מועט שנפל לתוך היתר מרובה ונתבטל וחזר ונפל עוד איסור לתוכו · אם נאמר ראשון ראשון בטל או נאמר מצא מין את מינו וניעור · והכלול בשער הזה ביאור דין המפקיד או המייחד דבר המותר אצל העכו"ם או אצל מי שהוא חשוד אם ניחוש לתערובת איסור או לחלופין · ובמה תהיה תקנתו אם בחותם אחד או בשני חותמות או ביושב ומשמר או יוצא ונכנס ואם מותר לסמוך על החשוד לאכול גבינה של עכו"ם ולומר לו קנה לי גבינה ממי שהוא נזהר מגבינת העכו"ם · או לומר קנה לי גבינה מאיש פלוני שהוא נזהר אם לאו · והכלול עוד עם זה הדין מי שלקח מן המקולין בשר ואח"כ נמצאת טריפה במקולין ואינו יודע מאיזה מהן לקח ודין בשר שנתעלם מן העין ובשר שנמצא מושלך בלא סימן ובשר שנמצא ביד עכו"ם בלא סימן · ואבאר כל אחד ואחד מאלו בפני עצמו בעזר העוזר ברוך הוא :

השער הג' בביאור דיני ביטול האיסורין · ולבאר אם מותר לערב איסור מועט לתוך היתר מרובה ולבטלו בידים לכתחילה אם לאו · ולבאר אם נפל איסור לתוך היתר ואין בהיתר כדי לבטלו אם מותר להוסיף בהיתר כדי לבטל את האיסור אם לאו ולבאר אם בטלו בין בשוגג בין במזיד אם הוא מבוטל אם לאו ·

השער הד' איסור הכלים והכשירן · ואבאר בו הכלים האסורי' · במה יהיה הכשירן · וכן אבאר דין הלוקח כלים חדשים מן העכו"ם או שמשכנס העכו"ם לישראל · ואבאר אם מותר להשתמש לכתחלה בכלי שאינו בן יומו לפי שהוא נ"ט לפג' אם לאו · ואבאר אם נאמ' סתם כלים אינן בני יומן אם לאו · ואבאר אפי' כלי בן יומו שנאסר מחמת איסור משהו אם מותר להשתמש בו לכתחלה כיון שהאיסור מועט אם לאו · ואם יש הפרש בדבר שהכלי ההוא עשוי להשתמ' ובין שהוא עשוי להשתמ' בו אפי' בדבר מועט · אם לאו · ואבאר אם כלי חרס יש לו הכשר בהגעלה אם לאו ואפי' לא בלע את איסור מדבריה' ואם יש לו שום הכשר אפי' בהחזרת כבשונות אם לאו · ואבאר כלי מתכות שבלע מן האיסור ונפלט ממנו קצתו בכלי שבשל בו בשר · ואחר כך בישל בו ירקות וכיוצא בזה · וכן שפוד שצלה בו בשר ואח"כ צלו בו דגים · וכיוצא בזה · אם מותר לבשל ולצלות בהן לאחר מכאן גבינה · ונאמר בישול הירקות וצליית הדגים אם נעשו גיעול לבשר אם לאו · ואבאר כלי שטף שנאסר ונתערב באחרים אם נדון אותו כדבר שיש לו מתירין הואיל והכשרו בהגעלה וכיוצא בו לפיכך צריך להכשיר את כולן · או נאמר שהוא בטל ביבש ואבאר סתם כליהם של עכו"ם אם הנו דנין אותם כשאינן בני יומן אם מותר לומר לעכו"ם לבשל בכליו אפי' בדברים שאין בו משו' בשולי עכו"ם ושאין לחוש להם לתערובות איסור כפת של פלטר או מלקוחות או נאמר כל שהוא אומר לו לבשלו ולאפות בכליו כמי שמבשל הוא בידיו דומ' ואסור. ואם עבר ועשה כן אם מותר אם לאו.

הבית החמישי בית היין אבאר בו ענין יין נסך וכלים וחלקתי אותו לששה שערים ·

מבוא השערים

באבטיח ואכלול עם זה המשקין שיש בהם משום גלוי ודיניהן :

השער השני בביאור דין גבינה של עכו"ם וחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו · ודין מורייס של עכו"ם וכבשין שלהן · וזיתים כבושין שלהם והן הנקראים בלשון הכמים זיתי קלוסתרא :

השער השביעי בביאור בישולי עכו"ם · ולא אכנים עצמי במקום זה בדיני מוקצה ונולד ופירות הנושרין ושאר דיני שבת וי"ט ולא באיסורי ההקדשות והנדרים וערלה וכלאי הכרם אך כולם אכלול אותם במאמר אחד אם יגמר עלי השם ברחמיו :

הבית הרביעי בית התערובת בביאור איסור התערובת והכשרן וחלקתי אותו לארבעה שערים

השער הא׳ כיצד יאסור דבר האסור את המותר בתערוב׳ אם דוקא כשנתערבה גוף האיסור בתוך ההיתר · או אפילו בטעמא · כגון שמכיר את האיסור וזרקו · ויש ברוטב בנ"ט וכן בביאור באיזה חם אנו חוששין לפליטת האיסור אם שתהא היד סולדת בו · או אפילו בחם מועט מיד סולדת · ואח"כ אבאר אם יש הפרש בין נתבשלו בקדיר׳ שהאיסור וההיתר בתוך רוטב חם · והרוטב מכסה אותם · ובין כלי שהן נוגעין זה בזה כשהן חמין ואין רוטב מכסה אותן ואח"כ אבאר כשאנו משערים היתר בתוך איסור לבטלו כיצד משערינן ומה הן הדברי׳ שמצטרפי׳ לבטל האיסור · ואח"כ אבאר אם יש הפרש בין ששניה׳ חמין ובין שהאחד צונן והשני חם · ואח"כ אבאר בין שיהיה החם למעלה והצונן למטה ובין שיהא בהפך · וכן אבאר חתיכת ההיתר שנאסר׳ מחמת שקבלה טעם מן האיסור אם נעשית כולה כחתיכת נבילה לאסור תערובתה כשיעור כולה או לפי חשבון האיסור שבלעה · וכיצד היא אוסרת שאר חתיכות של היתר · אם דוקא ע"י רוטב · או אפילו בכלי ובמליחה · ואח"כ אבאר טעמו של איסור ולא ממשו · אם הוא אסור דבר תורה או מדברי סופרים · כדי שנעמד על דיני ספיקתו לפי הכלל המסור בידינו · ספיקא דאורייתא לחומרא · וספיקא דרבנן לקולא · ואח"כ אבאר מה שאמרו ספיקא דאורייתא לחומרא אם הוא דבר תורה או לאו · לפי שראיתי לאחד מגדולי המחברי׳ שכתב בזה דברי׳ שאין נכונים בעיני : ואח"כ אבאר שיעור אכילת פרס שאמרו בכמה מקומות כמה הוא כדי לעמוד על מ"ש כזית בכדי אכיל׳ פרס דאורייתא׳ ואח"כ אבאר שיעורי התערובת · לפי שאין כל האיסורים אוסרים בשיעור א׳ · וכן אין הכשרן בשיעור א׳ · אך יש איסור אוסר

תערובתו בכל מה שהוא ההיתר כמין במינו אליבא דר׳ יהודה · ואבאר אם הלכה כר׳ יהודה אם לאו · וכן מן הדברים שאינן בטלין כדבר שיש לו מתירין כביצה שנולדה בי"ט שנתערבה באחרות והעפ"י שאין מאמרי זה כולל איסור מוקצה ונולד מכמה מקומות יש לנו לחקור וכבר ביצה של ספק טריפה שאמרו דשיולא קמא משהינן להו אי הדר וטענא אחרינא שריין אם נדון כדבר שיש לו מתירין אם לאו · וכן הדין לגבינה שגבנו אותה מחלב ספק טריפה שנתערבה באחרות אינו בטל לפי שאין בעלי חיים בטלים · וכן דבר חשוב אינו בטל כחתיכה הראוי להתכבד לפני האורחים · ולבאר איזה אורח · אם דוקא ישראל או אפי׳ עכו"ם או אפי׳ אינה ראוייה בעצמה להתכבד בפני שום אדם מצד האיסור הרובץ עליה כחתיכת בשר בחלב אלא שכיוצא בה ראוייה להתכבד בפני האורחים · וכן בריה אסורה אינה בטילה · ובדברי הירושלמי בטלה בתשע מאות וששים · ולבאר איזה תקרא בריה שאינה בטילה אם דוקא בריה האסורה מעצמה כגיד הנשה ונמלה וכיוצא בהן או אפי׳ בריה שהייתה מותרת אלא שקבל איסור במקרה כתרנגולת שנטרפה וכיוצא בזה · ולבאר אם הכונה דוקא בבריית נשמה כגיד ונמלה או אפילו שאינה בריית נשמה כחטה של כלאי הכרם · וכיוצא בזה · וכן איסור קבוע שנודע מקומו אלא שאינו יודע מאיזה מהן אם מן האיסור המועט או מן ההיתר המרובה לעולם אסור שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי · ועוד יש אחרים שאינם בטלים כגון אגוזי פרך ורמוני בדן וחביריהם אם לערל׳ ערל׳ · אם לכלאי הכרם כלאי הכרם · אך שאין לי עסק בהן במאמרי זה · ויש איסור אוסר בריחו כבשר נבילה שצלאו עם בשר שחוטה בתנור אחד וכיוצא בו כדברי רב · ואבאר אם הלכה כדבריו אם לאו ויש איסור שבטל בס׳ ומן החלק הזה רוב כל האיסורי׳ שבתורה ואבאר אם טעם האיסור נרגש בהיתר אע"פ שיש שם ס׳ וחתיכת האיסור ניכרת · אם נתיר את התבשיל בטעימת קפילא אם לאו · ואח"כ אבאר איסור שנתבטל בתוך היתר חם בתוך הקדירה אם ניטל מן ההיתר בעוד שהאיסור ניכר בתוכו עד שלא נשאר שם ס׳ ב[illegible] כנגד האיסו׳ אם חוזר האיסו׳ וניעור ואוסר אם לאו ויש צריך ס׳ וא׳ כביצה · ויש שבטל בחמשים ותשעה ככח[illegible] ויש שבטל ברוב כיבש ביבש · ואבאר איזה יבש ביבש בטל ברוב לפי שיש שאינו בטל ברוב והם כל האיסורין שהחמירו בהן שלא לבטלן בששים כחמץ בפסח וכיוצא בו · ויש שאינו אוסר תערובתו בפליטתו כגון גיד הנשה לפי שאין בגידין בנותן טעם ודוקא גופו של גיד אבל שומנו וקנוקנות שבו בס׳ כשאר האיסורים · וכן ביצה של עוף טמא שנתבשל׳ עם הטהורות · ואבאר אם דוקא

דוקא

מבוא השערים

ואשתחוה ואל רחמיו אשא עינים · ואל חמלתו אקוד ואפרוש כפים · שלא אכשל בדבר הלכה ואשכים לאמת לכל דברי · ולא יכשלו בי חבירי · והא העומד לימין אביון · ישלח עזרנו מקדש ויסעדנו מציון · ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כדכתיב לכו ונעלה אל הר ה' ואל בית אלהי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים בית יעקב לכו ונלכה באור ה' :

הא לך הבתים וכל שעריהם · חיים הם לכל מוצאיהם :

הבית הראשון אבאר בו עניין השוחטין והכשרן ופסולן והלקתי אותו לחמשה שערים

השער הראשון · מי שוחט . · ואכלול עם זה הדין המוצא תרנגולת בשוק שחוטה לפי שעיקר העניין תלוי במי שמצוי אצל שחיטה אם לאו ועוד אכלול עם זה הדין השוחט לעכו"ם אם הוא כאלו שוחטו העכו"ם ליאסר באכילה אם לאו : ועוד אכלול עם זה השוחט לשם הרים · לשם עולה · לפי שהדבר תלוי במחשבת השוחט :

השער השני · במה שוחט · ואכלול עם זה הדין סכין של ע"ז · וסכין טרפה · וסכין של עכו"ם וסכין שלבנה באור :

השער השלישי באיזה מקום שוחט :

השער הרביעי באיזה זמן שוחט :

השער החמישי כמו כסוי בדם · ואכלול עם זה הדין ענין ברכת השחיטה והכסוי :

הבית השני בביאו' עניין הנשחטי' · וחלקתי אותו לה' שערי':

השער הראשון בביאור הדברים המפסידים השחיטה · כחמשה דברים הידועים שהיה · דרסה · חלדה הגרמה · עיקור ואכלול עם דיני דרס'דין שנים אוחזין בסכין אחד ושוחטין · לפי שאמרו שאין חוששין שמא ידרוסו זה על זה ואכלול עם דיני עיקור · דין פסוקת הגרגרת · לפי שהרמב"ם ז"ל פירש שהוא עיקר · ואכלול עם דיני הגרגרת · השוחט מן העורף והשוחט מן הצדדין · שכל השוחט שלא במקום השחיטה הרי הוא הגרמה :

השער השני בביאור הכשר השחיטה · בבהמה · ובחיה · ובעוף ואכלול עם זה נקיב' הורידין · ודיניהן · ואכלול עם זה הדין השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה :

השער השלישי בביאור הדברים שהבהמה והעוף נטרפין בהן · ואין השחיטה מתרתן · ואכלול עם זה הדין אבר והבשר המדולדלין בבהמה ובעוף · וביצי זכר שנעקרו גידיהן ועדיין תלויין בכיסן · והם הנקראים בלשון חכמים ביעי השליאתא · ודין ביצה שנגעילה התרנגולת קודם זמנה מכח הכאה · ואכלול עם זה דין חלב · והעובר שהוציא ידו · ודין ביצה טריפה · וביצה נבילה · וחלב טריפה · ועגל שנולד מן הטריפה או מן הנבילה עוד אכלול עם זה דין המוכר נבילות וטריפות לנכרי :

השער הרביעי בביאור דין מחוסרי זמן כאותו ואת בנו וכל של שמנה ימים בבהמה · ואפרוח שלא נפתחו עיניו :

השער החמישי בביאור מי שניתר בלא שחיטה כהגבים והשליל · והדברים המותרים · והאסורים ממנו · ובביאור מי שאינו טעון שחיטה מן הדין וצריך שחיטה משום מראית עין כבן פקועה :

הבית השלישי בביאור הבשר האוכלין ואיסורן וחלקתי אותו לשבעה שערים

השער הראשון בביאור סימני בהמה חיה ועוף ודגים · וקרבי דגים · וביצים · וחגבים · ואכלול עם זה דין דגים טהורים מלוחי' ביד עכו"ם אם ניחוש להם שמא נמלחו עם הטמאים אם לאו · ואכלול עם זה סימני דגים · בביאור אם נסמוך על סימני מקצתן להתיר את כולן · גופן הו צירן : ואכלול עם סימני העוף דין ביצת עוף טמא ואכלול עם סימני בהמה דין חלב בהמה טמאה :

השער השני בביאור מתנות כהונה · הניתנין לכהן אחר שחיטה · שהם הזרוע והלחיים והקיבה · ואבאר מי חייב ליתנם ולמי נותנים המתנות · ומאיזה חייבין ליתן ומאיזה פטורים · ואע"פ שאין המתנות מעכבות שמותר לאכול מן הבהמה אע"פ שלא הורמו מתנותיה · שכל שצריך להרים מן הבהמה אני כולל עם זה :

השער השלישי בביאור דיני מליחה וניקור הבשר · מגיד וחלב וחוטי דם · ואכלול עם זה · אם נאמר בניקור הבשר רוב מצויין אצל ניקור מומחין הן · כמו שאמרנו רוב המצויין אצל שחיטה מומחין הן · ואכלול עם זה דין בישרא לאסמיך · והכבד · ואכלול עוד עם זה מוראנא דבשרא וכווארי · והם התולעים הנמצאים בבהמה ובדגים · ודין הפירות המתליעים בעודם מחוברים · לפי שצריך לבדוק במינין שדרכן להתליע במחובר' · ולנקר אותן מן הרחש הנמצ' בהן כתמרים · והפולין · והעדשים · וכיוצא בהם :

השער הרביעי בביאור דין בשר בחלב :

השער החמישי בביאור דין ביצה שנמצא עליה קורט דם · ואכלול עם זה דין דם דגים · וחגבים וביצים ונקורי תאנים וכיוצא בהם · כגמור המנקר בתאנים ועכבר המנקר באבטיח

הרוז לבעל הספר

עורה לובש · בגדי קדש ·
הישר נפש · לקנות חופש ·
לערוך לפני · אל מכמוני ·
קרב מחכמי · לב מנעמי ·
סב לטהר לב · כור מסוג לב ·
טאה עיט לא · ראה הור לא ·
תן משמרת · דת נבחרת ·
רוץ לספרים · כספירים ·
בם הם באמת · מגידים אמת ·
קח מספר · אמרי שפר ·
בני הוד תעטה · וכבוד בתי ·
בא בשערים · הנמסרים ·
אם סביב קדש · קדשים ·

שאו לאים אמונות שיר ידידות ·
שא נוכחת שלש עשרה מדות ·
שאו קדש ידיכם לשערים ·

הנותן אמרי שפר

ומתקדש לשבת בית :
עם שרים לבנות לך בית :
רעיון הם שומרי הבית :
דת וקרא שם ובנה בית :
בית יקליע מבית :
ידע מה אתו בבית :
ובחכמה יבנה בית :
ובזהב טהור מבית :
בית ישראל את הבית :
לשמור משמרת הבית :
הנפש על כל הבית :
ומסודרים תבנה בית :
הנה זאת תורת הבית :

ודרשו מעל ספר שלומו :
תעודת אל ומדותיו לעמו :
והבית אשר בנה שלמה :

אמר שלמה בר אברהם אדרת ברצלוני

ראיתי את העם המתאוים תאוה לנפש · לשקוד על דלת ולדרוש מעל ספר ה' בבתי הנפש · לשמוע את דבר ה' לשמור את דרך עץ החיים · ומכל משמר לנצור לבם ולבחור בחיים · גם מעמל הימים ומטרדות הזמנים · לשמור את משמרת הבנות והבנים · נפשם בהם תתעטף · לנשים ולטף · לעתיד בשדה מסלת לביתם · ויסחרו אל ארץ ויקשרו נפשם לערותם · יצאו בשדה ללקוט ולשכון בנצורים · באורים ביערים ובכפרים · על זאת היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות תתעטף רוחם לבית מאוים · וידמו מים · למצוא להם מנוחה כי הספרים מקום הנהרים · ולא ישנו בימים קצרים · כי ילינו בכפרים · ללקוט פנינים מספרי התלמוד ודברי הראשונים · והתאוו תאוה מקצתם · לפתוח להם שער ויצאו בו ידי חובתם · ולערוך לפניהם שלחן בענין איסור והיתר באשר הם צריכים ימים ולילות · לשמור רגלים · מלכד באיסורי מאכלות · ולהיות קדושים · בענין הנשים · ולהודיעם איזה הדרך ישכן אור ההלכות ההמה כדי להוציאם ידי חובה בשני הדרכים המבוקשים · והצריכי' התלמוד והמעשה · כדכתיב לא ימוש ספר התורה הזאת מפיך והגית בו יומם ולילות למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל ולכתוב להם קצרות וארוכות מאיזה צד יעשה העושה · ע"כ דחקתי ונכנסתי במלאכה הזאת · בשם ה' אשר עשה לנו את הנפש הזאת ולכתוב עקרי הדברים · וללקוט אחד אל אחד דברים · כפי היכולת קצרים · מתוך אותם הספרים · ואכתוב בעז"הי דרך משא ומתן מאיזה צד באו הענינים כדי שימצא המעיין מקום מוצא המים ויהיו מימיו נאמנים · מן הגמר' או מדברי הגאונים · ואחר אכתוב פסקי ההלכ' קצרים · כאלו הדברי' בקבלה לנו מסורים · ובזה יצא הקורא ידי חובתו · בלמוד בשומו השגחתו · לשקוד ולחקור וללמוד מתוך הלכתיו · ויצא בהיותו עושה · מתוך הקצרות את המעשה · וחיכתי לה וקויתי לו להיות מאמרי זה לבית מלאות ולמשיב נפשי · ליושבים לפני ה' ולבעלי הנפש :

וחלקתי המאמר הזה לשבעה בתים מוחלק כל בית ובית לשערים כדי להקל המלאכה למעיין · שיהיה רגיל בתור' הבית · כי אין בית אשר לא יצטרך תמיד למלאכ' הזאת וע"כ קראתי לספר הזה **תורת הבית** כי לא מגאוה וגודל רוח עשיתי זאת כי ידעתי כמה חכמים היו לפני · גם מהם ראו עיני · אשר קטנם עבה ממתני : אך גלוי לכל בעלי עינים כי הכל לפי הצורך מכימין ונלאכת שמים · ומהשם אשאל ובו אתאזר · כי מאתו עיקר כל נעזר · והוא ברחמיו וחסדיו · כי כלנו מעשי ידיו ירחיקני כפלאות מתורתו · ישמרני משגיאות ויסכים על ידי לומר דבר כהלכתו · ולפניו אקוד ואשתחוה

וזאת

תורת הבית

מנוקה מכל אין שגיאות שמיר ושית · חברו הרב הגדול לחכמים עטרת · ולאנשי השם והגדולים היא צמרת · ה"ה הגאון רבינו שלמה ן' אדרת · יסד ביתו באבנים יקרות לכבוד ולתפארת · בצח לשון הזהב והאדרת · דינים הצריכים לבית האדם רשם למזכרת · נקרא תורת הבית · יען תפארת אדם לשבת בית :

בדפוס האחים המשותפים המופלגים הנגידים מו' יהודה נ"י : ומו' ישראל נ"י : ומו' מנחם נ"י בני המנוח מו' ה"ס פייווש יפה אלה"ה :

זאת לדעת כי כל מקום אשר ימצא בחיבור זה שם עכו"ם או עע"ז או גוי' הם האומות אשר הי' בזמנים הקדמונים ועליהם תסוב מצות תורתינו הקדשה ודברי חז"ל בפירושיהם אבל הגוים אשר אנחנו יושבים בצילם הם עובדים להקב"ה ומאמינים בתורתינו הקדושה וחלילה לנו להרהר נגדם דבר רע עיין מ"פ הגבוש ועיין במורה ז"ל חלק ג' פ"א והם נקראי' אצלו כת הגאבה ואין זה מגע לגמרי אל העמים בזמן הזה אדרבה עליהם אמרו חז"ל הוי מתפלל בשלומה של מלכות כאשר אנחנו נוהגים להתפלל בכל שבת על שלומם; איש על מקומו יבא בשלום :

ברשיון הצענזור דאקדעמיע דווילנא

Сію книгу одобрено [illegible] 183 го: дня [illegible]

נדפס

בקאפוסט

בשנת תקעא לפ"ק

6-7 ADRET

